

VII 95-

Rigas

Latvešu Beedriba

fa w ā

25. gadu darbā un gaitā.

Jelgavā.

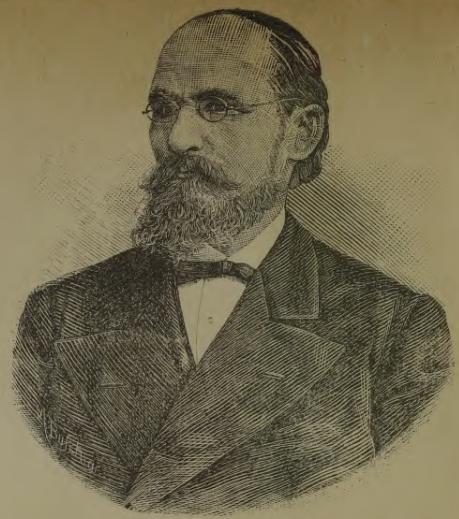
Drūlata Sieslač'a (G. J. Drawin-Drawneča) drukatavā.

1893.

35417
72

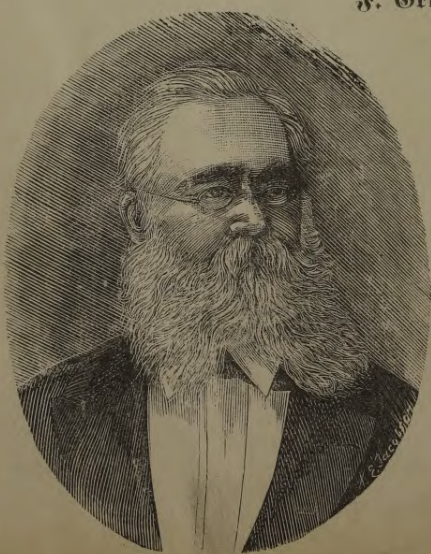
N. Thomsons.

J. Baumanns.

J. Grodzwalds.

B. Dzhirkis.

A. Kalnisch.

062(N)

L $\frac{0}{228}$

Rigas

Latwešņu Bērdribs

fa w ā

25. gadu darbā un gaitā.

Jelgavā.

Drukata Sieslača (H. J. Drawin-Draoneča) drukatavā.

1893.

1953

Рѳев. 1969 г. 15. VIII.

L. V B.
Inv. 228660

1960
0306029769

Дозволено цензурою. — Рига, 5-го ноября 1893 г.

Gewads.

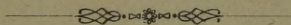
Lai gan sinam, ka laiki grošas un mehs pahrgrošamees lihds ar teem, tomehr, ja neeewehrojam pahrgrošišchanos šoli pa šolin, bet minu nejaufchi pamanam tikai laiku pa laikam, tad ešam pahrssteigti un brihnidamees iſſauzamees: „Kā tas wareja notikt?“ Šchahdi buhtu ari pahrssteigts kahds ſenafs Rīgas un winas apſtahku paſinejs, ja tas tagad pehž wairakeem gadu deſmiteem atfal peepeiči nonahktu Rīgā. Rīgas augtee, beeſee muhri, kaš to kā kahda joſta ſaſchnaudſa weenā iſchemurā, tagad noſjuduſchi. Behdejeem noſuhdot, leekas, ka Rīgai buhtu atnems kahds ſlogs, kaš nelahwa winai brihwi uſelpot. Kaw pagahjis ne puſgaduſimtena, kur Rīga palikuſi otrreiſ tik leela, nekā ſenaf. Agraf retumis apdſihwotās preeſchpilschtas tagad mudſchet mudſch no eedſihwotaju daudſuma, agrako neezigo nabadiſigo mahjelu weetā pazelas tagad wairaku tahſchu augſtas lepnas pilis, netihro eelu weetā raduſchees plaſchi bulwari, gar kuru malam eet gludeni trotuari. Bet ne tik ween ahriḡā ſinā Rīga pahrmainijuſi ſawu weidit, ari eeſchḡā ſinā tagad daudſ kaš zitads. Cedomaſimees peemehra dehl kahdu ſtatu gadus trihsdeſmit atpafal pee kahdeem no Rīgas wahrteem: Semneeki jeb latweeſchi, kaš toreij pee Rīgas fungeem noſihmeja weenu un to paſchu jehdſeenu, ſabraukuſchi wairakus ſimtus pretſchu weſumu un gaida pazeetiḡi, kamehr kungi to laidiſ zaur wahrteem un nopraſis, kahdam no Rīgas „kopmehrs“ iſchee grih pahrdot ſawus raſchjonus. Laimiḡee, kuri wairakajūſchees no ſaweem weſumeem un atſpirdſinajuſchees no „kopmehrs“ ſilkes un kaſpoſteem, iſeet apluhkot brihnumu pilſchta Rīgu. Bailiḡeem nedroſcheem ſoleem tee tuwojas leetām, kuras modinajuſchas wiņu ſinſahribu, un paleef daſchu reiſ waj

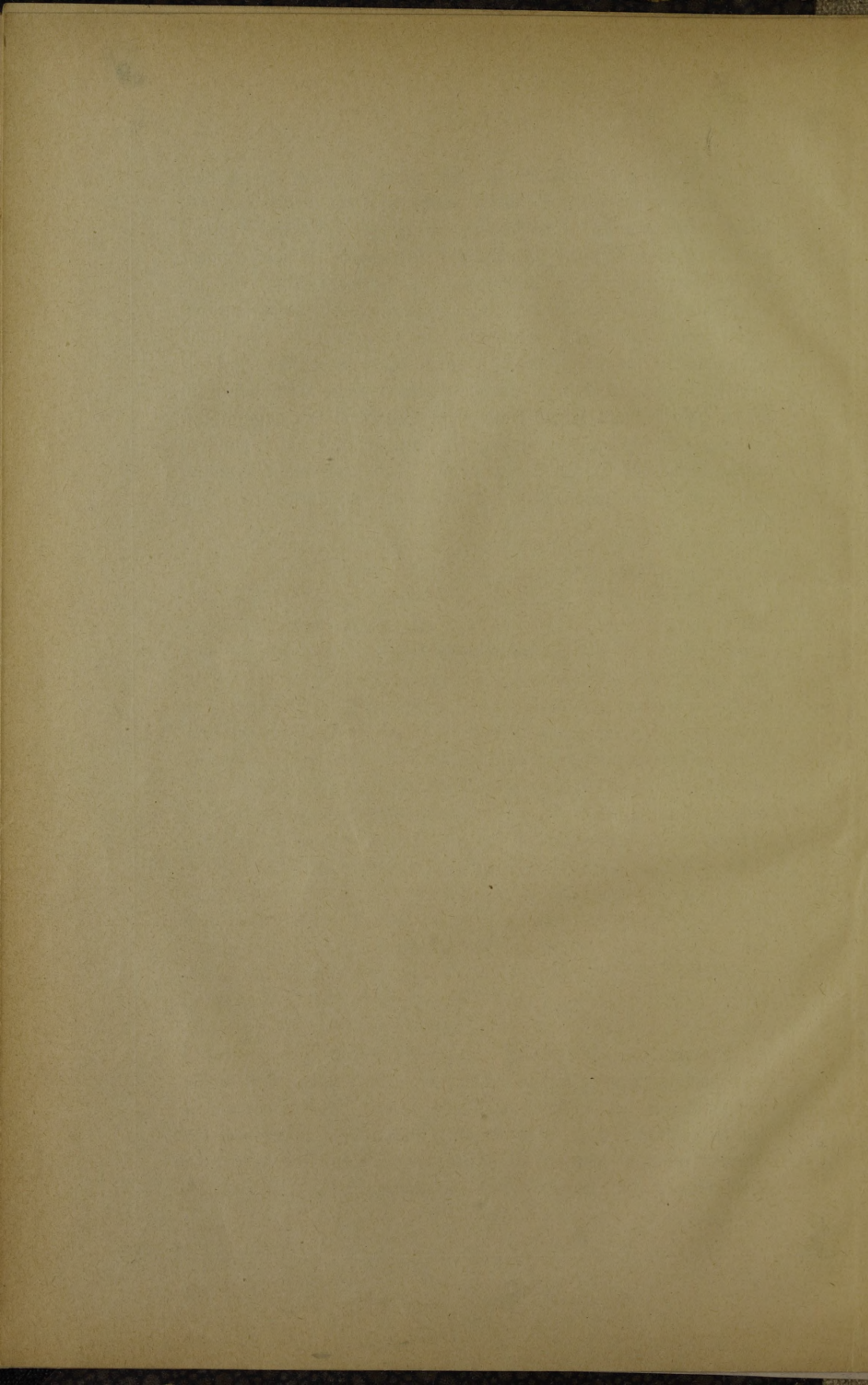
stundam uš weenas weetas šahwam, lai tīf wīsu jo labi eewehrotu un špehtu teem mahjineekeem, fureem wehl nebij laimejees šawā muhschā redset Rīgas pilsehtu, šihfi jo šihfi pastahtit par pehdejās lepnajeem, bagatajeem fungeem un leelo grešnumu. Wišpehdīgi, kad bij dabujušchi šamafu par šawu prezī, zīf nu kuru reiš fungu šehlastiba atmēta, un apgahdajušchees ar šilkem, šahli un tabafu, tad tee atkal demās mahjup, preezadamees, ka tīfufchi pee naudas un ka warēs pahrwešt mahjineekeem kufulus. Šchi bij parastā fahrtiba, fahdā ridšineefi eepašinās un šatīkās ar latweešcheem — šemneekeem, zītadafā šahwofli tee nebij parafušchi wīnus redset un nešpehja ari nemaf zītadafus eedomatees.

Tagad, paldees Deewam un Augštās Waldibas gahdibai, naw nefas wairs atlizees nu wīneem tumšhajeem laikeem. Tagad latwju dehli lepmi un pašchapsinīgi štaigā pa Rīgu, šarunadamees šawā pašchu walodā, jo pats Kronis wīnai demis teefibas, no furām tee agraf ne šapnot newareja, proti, ka šcho walodu mahza gimnafjās un augštfolās, un pirmejās pat leeto par mahzibas walodu muhsu mīhlās tīzibas mahzībās.

Bet leela data pateizibas peenahfas ari pašchu latweešchu zentīgajam garam, kufsch, pehz išglīhtibas išfalzis, weenumehr zenschas uš preefchu, pahrwardams gan nabadšibas gan aiššpreedumu šchkehrschlus, ar fahdeem tam bijis jazihnas no laika gala lihds šchāi baltai deenai. Wišleelako nenogurštibu latweešchu attīhštibas gaitā parahdijufi fahda latweešchu kopiba, proti Rīgas Latweešchu Beedriba, kura weenumehr pratušī eefīldit latweešchu širdis preefch wīsa laba un daila, weenumehr drošchi ziladama šawu gāišmas un gara attīhštibas karogu. Tadehl ari latweešcha domas nekuf nekawejas tīf mīhli, kā pee Rīgas Latweešchu Beedribas, nefas wīnā nemodina tīf dšihwu intrefi, kā pehdejās darbošchanās. Latweetis — lauzeneefs, eebrauzis Rīgā, labpraht aptaujajas, kuf atrodas Latweešchu Beedribas nams, un noet turp, fahdu stundīnu „mahmulinas“ telpās pašawetees. Mahžitais latwju dehls, kuran Deews maiši un dšihwes weetu nowehlejis šwešchumā, pahrbraufdams šawas dšimtenes metropolē, šteidšas knašcheem šoleem uš Rīgas Latweešchu Beedribas namu. Preezīgi pušt wīna širds, eeejot weenfahrtchajā, bet wīnam tīf mīhlajā namā. Šchīhs telpas, faut gan juhs neefat ahriģi peewilzīgas, juhs efat katram latweetim dahrgas! jo te darbojušchees un darbojas latwju kreetafee špehfi un kreetafee dehli. Daudšus gan wēlti meklēs ee-

nahzejs ūcheitan, tee aiſſaukti uſ zitu labaku paſauli, bet rahdas,
it k̄a wiſu ſpehzigais gars dweſtu mums preti no wiſeem ſtuhreem,
muhs uſnuudinadams: „Strahdajeet! ſtrahdajeet! jo darbs ir weeni-
gais baudijums d̄ihwē.“ Ahtri buhs aiſtezejuſchi 25 gadi, kamehr
ſchi beedriba aplaimojuſi latweeſchus ne tiſ ween Rīgā, bet ari
wiſā Latwijā ar ſaweem puſlinu augleem, tadehl gribedami pa-
rahdit godu, kam gods peenahkas, un peerahdit, ka pee labas
gribas ari ar maſakeem ſpehkeem daudſ kas ſaſneedsams, ſarakſti-
jam nahfoſchas nodatas un nododam wiſas tagad atklatibai, lai
ari ta ſihkati ſinatu Rīgas Latweeſchu Beedribas 25. gadu ſweht-
kus ſwinot, k̄a ſchi beedriba dibinajuſees, attihſtijuſees un darbojuſees
latweeſcheem par ſwehtibu un gedu. Tad ejat manu puſlinu
augli tautās un atrodāt tur tiſ pat ſiltu paſpah̄rni, k̄a manā
ſirdi!

Rigas Latweeschu Beedriba sawâ 25. gadu darbâ un gaitâ.

1. Nodata.

Pirmce Rigas latweeschu mehginajumi beedrotees.

Lai gan latweeschi jau 30. un 40. gaddôs bareem bij sahku-
schi dotees us Rigu, meklet sche „selta kalnus“, un lai gan ari
dascham labam no wineem bij isdeweess eeguht kahdu siltu weetinu,
tomehr kâ latweeschus winus sche neweens nepasina, tîfai lauzi-
neeki sinaja pastahstît, fa teem kahds bagats „onfulis“ dsihwzjot
Rigâ. Genahzeji latweeschi puhlejâs, Rigu atsneeguishi, eemahzi-
tees kaut kâ bulduret pa wahzîffi, jo zitadi jau nahzâs gruhti
fluht pee maijes, un ja ari pehdejo kaut kahdi nopelnija, tad
augstaku weetu latweetis buhdams un latwiiski runadams nepar fo
newareja eeguht. Tadehl war sazît par toreisejeem eenahzejeem
Rigâ, fa tee nosuda, kâ wehschi olâs. Tâ tad ari paeet kahdi
pahris gadu desmiti, fur retumis kahds sîepenibâ eedroschinas semi
turet par latweeti, bet otram scho noslehpumu ustizet, to gan ne-
weens negribeja. Nebij tadehl weegla leeta Rigâ atrast latwee-
schus. Tomehr kahds grafs Kellers jau 40. gaddôs usnehmâs
leelâs puhles us sewim, pulzet Pahrdaugawâ latweeschus ap semi
un usmudinat tos, lai dibina beedribu, kura peepalihdsjetu eenahze-
jeem apgahdat weetas un pasneegtu malas brihschôs nepshjigakeem
kahdu garigu un meesigu baudijumu. Esot isdeweess minetam
grafam salajit kahdus 40 latweeschus, furi bijuschî gatawi parakstît
statutus un tos eesneegt Waldibai dehl apstîprinaschanas. Bet
grafam Kelleram bijuschî daudj nelabwehtu, kas greisâm azim

skatījūšhees uš ūchahdu wina darbibu. Pehdejee iūpauda par grafu un wina dibinajamo beedribu daūūas melu wehstis, kuras ari nahza polizijas auūis. Un polizija atraūdama, ka tit daudūi zilwefu ūapulzejis beū likumigas atlaujas, nolēdūa turpmati noturet ūchahdas ūapulzes. Bet tā ka grafs Kellers drihū paūuda no Rīgas, tad ari ūhis mehginajums palika beū nefahdam eewehrojamafam ūefnem.

Ap 1856. g. eesahkās Rīgā roūigata dūihwe: Anūis Leitans dibinaja „Mahjas Weeūi“ un pulzinaja ap ūewi daudūus jaunus latweeūūu ūepkūs, kam bij zentigs un ūrahdigs gars. ✓ Raut ari „Mahjas Weeūis“ nepeepildija tai mehrā latweeūūu zeribas, kā tas bij ūagaidams, tomehr ūhe bij zaur to radees kahds zentris, kas daūūu labu peetureja pee latweeūūeem un pamudinaja uš tahtaku darbibu.

Wiūroūigatā dūihwe tai laikā parahdas pee Thilo ūga fabrikas ūrahdneekēem Pahrdaugavā. Fabrikas ihpaūūneeks bij eerihojis ūawu ūrahdneeku behrneem ūkolu un peenehmis par ūkolotaju dēdūigu latweeti, Zauniti wahrdā. Pehdejais neapmeerinajās ar to ween, buht behrneem par ūkolotaju, bet pulzeja ari wīnu wezafus uš dūeedaūūanu. ūchā, laikam wiūwezafajā, latweeūūu dūeedataju kori, pahrrunaja daūūu labu jautajumu, kas atteezas uš latweeūūeem un wīnu dūihwi un laūija ūūakli laikrakstus, ūahkumā „Mahjas Weeūi“ un wehlati, no 1862. ūahkot, Pēterburgas awiūes. Bet, kopibas gars bij pamodees ne tit ween pee minētās fabrikas ūrahdneekēem, ari iūglihtotee latweeūūi, tas ir daudūee Rīgas baūnizu ūkolotaji un ehrgelneeki, kuri pa leelafai dalai bij latweeūūu dūimuma, ūahka kopotees, ūewiūūi pamudinati no augūhā minētā Zauniūūa un Weūbarsūūa, kureū no 1854.—1863. g. bij Rīgā par priwatūkolotaju. Wehlati ūheem zenūoneem peebeedrojās ari neaiūmirūtamais Bernhards Dihriks, kad tas 1858. g. bij pahrnahzis no Arensburgas uš Rīgu un eestahjees ūhejeenes kameralpalatā par eeredni. Beū augūhā mineteem wiūreem peedalijs pēe latweeūūu pulzina, kā jau teiktis, ari daūūi ziti ūkolotaji un kreetni wihri, kureem bij ūilta ūirds preekūū latweeūūu garigas un laizigas labklahjibas. ūapulzejās drihū ūlgezeemā pee Silberfeila, drihū Baltā muiūhā pee Reūūūes, runaja pa latwiūi par daūūadeem ūwarigeem ta laika jautajumeem un uūjautrinajās pehū nopeetna darba dūeedadami dūeeūmas wahzu walodā uš 4 balsim, jo latweeūūeem wehl nebijis torēiū 4=balūigu dūeeūmu. ūchāis

aprindās zehlās ari domas dibinat fahdu šiniški-literariški latweešchu beedribu pehz Latweešchu Draugu Beedribas parauga. Šewiški nelaiķis Dihriķis puhlejees dauds šchai leetā. Ari statutus jau ištahdajušchi un eefneegušchi Waldibai, lai apstiprina, bet pehdejā aistrahdidama, ka ešot jau weena beedriba ar tahdu pat programu, proti Latweešchu Draugu Beedriba, atraidija minu luhgunu. Tā tad palika wišs pa wezam: spēreda, zereja un štahdaja pamasiņinam, ko nu katrs špehja, gan rakštīdami laikrakštōs, gan ištodami grahamatas. Wišewehrojamaķais literariķķais darbs tai laikā ir Dihriķa „rakštneezības wehštire 1860. g.“ kurā rahdija latweešcheem, kā teem ir, lai gan šihka, bet deesgan košcha, pa leelakai dalai no šwešhtauteešcheem darinata literatūra un tadehl aizinat aizinaja jaunos špehkus talkā, palihdset peekopt šcho jauko dahrīnu.

1861. gadā šcho štahdneeku pulzīnu pahrstēidša behdu wehsts, ka Zaunīts miris. Klui, beš fahda leela un leeka ‘grefnuma draugi ištādija šawu neaišmirštamo beedri un guldinaja to dīēstrajā jemes flehpt. Te kapu aišberot apbehdinatos ištādītajos pahrstēidša fahda runa no Kašpara Bešbaršcha, ne tiķ ween šawa jaukā šatura dehl, bet wišwairak tadehl, ka tagad Riģas latweešchi pirmo reiš dīrdeja atflahtibā runajam šķaidrā latweešchu walodā, kuras wahrdi dedšigajam runatajam nahza no širds un ušmanigajeem klausiņajeem gahja pee širds. Šchis Zaunišcha nahwes atgadijums bij pirmāis robs, ko nepeeluhdšamais listenis bij žirtis latweešchu štahdneeku rindās, Bešbaršcha runa bij pirmā, kuras šparu latweešchi šajuta lihds širds dibinam.

Pehz minetā behdigā atgadijuma wišs wehl gahja fahdus pahris gadus parastajā fahrtibā. Lašija tīchakli „Peterburgas Awīes“, lai gan ari te radās minetai lapai tā pat kā žitur nahwigi eenaidneeki, kas luhfoja tai kaitet, kā tiķ ween waredami. Pat humanais Dhilo tģs, kas loti wehlejās, lai wina štahdneeki laša awīes, no šaweem draugeem šanušīnats un peerunats, gribeja aišleegt šaweem štahdneekeem turet šcho lapu, jo wina, kā tas teizās, apwainojuši goda wihrus. Domehr šchis goda wihrs, kas wairak ar prahtu nekā ar aišspreedumeem šķatījees uš leetu, lahwees nē fahda freetna latweešcha M. Ballošcha pahrtleezīnatees, ka šchahdas baumas par „Peterburgas Awīsi“ ištādūšchi tīķai winas eenaidneeki.

1863. un 1864. gadi bij ridšineeķeem ņahpju pilni, jo ņhinis mini ņaudeja Kaņpāri Beņbarġi, ņas aiņgahja uņ Kaluģu un Bernharġu Dihrifi, ņas atņtahja Riģu aiņeedams uņ Pleņkamu. Raġdijas, ņa wiņs taģad pagalam. Taģad wiņeem bij duhņņa ņaņņtufuņi. Starp 64—68 ņinam tiņai par weenu latweeņņu mehģinajumu kopotees. ņņhis mehģinajums iņņņņihrās no aģrafajeem tiņlab ņawa noluhka ņinā, ņā ari zaur weetu, kurā to ġribeja iņpildit. Wiņi aģrafee mehģinajumi bij notikuņņi Paħrdaugawā, ņameħr ņhis Peterburgas preeņņpilsēhtā. ņņhis kopošġanās mehķis nebij wiņ, ņā aģraf, latweeņņeem ġarigā ņinā ņneegģ ņahdu palihģņibu, bet materialigā: Biģis nodomats eerihģot preeņņġ lauģeneeķeem eeģrauzamo weetu liħģņ ar wiħnuņi, bodi un banku, lai pirmeģee, Riģā eeģrauģdami un ņņeģeenes apņtahķlus neģaņihģdami, neķriņtu, ņā beeņņi mehģņa notikģees, ġraħpneeku naģōs, bet ņinatu, kurģ ġreeģtees un kur tee par mehģenam ġenam waretu wiņu eegahģatees, ņas teem waģadģiģs mahģu diħwē un ņainneeģzibā. Beedru biģis labi dauds, ņtatuti ņaņtahģiti, kurus ņahģs R. ġģs apneħmees pret peemeħriģu atliħģģinajumu liģt norakģit un aiņņuģtiģt waģadģiģā weetā. Bet mineģā ġģa ņolijums un wiņas beedģribas noluhķs palģis tiņai domās un naw neģad peepilģiģees.

ģiģt pee ņenģahģotās beedģribas palihģģeja Riģas latweeņņeem ņahģs neģauģņņs, aħģraħģtiģs ġadiģums un ņahģs ġreetnis ġiģtautees, ņas ņawus ņpeħģus un paģomu labpraħģt upureģis latweeņņu labā.

2. Nodata.

Pirmais Riģas latweeņņu kopģarģs.

1867. ġ. Baltiģā bij neaģģiģs ġads, ņas wiņtaunaks un drauģiģaks iņraħģiģās ġģaumiģā, kur ġau ruģeni wiņi ġada raņņoģumi un aģģi bij notehģeti, tā ņa ņeemai tuwoģotees breeģniģs baģs un mehģis bij ņaģaidami. Wiņur taģehģ radās palihģģibas ņomiteģas, ņas puħģģās, ġiģ eeņpeħģjams, remģinat nabaga iģaumu behģas un truhģumu. ņri Riģas wahģeeņņi nodibiniģa Ćahģu ņomiteģu, kura laņiģa dahwanas preeņņġ truhģuma ġeeteģeem un noģuģtiģa winas ņeweles ġentral-ģomiņiģai, lai ņuģta taģlak un iģģala truhģumu ġeeteģa ņtarģā. ġiģai latweeņņi weħģ tureģa roģas Ćeħpi,

lai gan daschs labs pee sewis bij nodomajis saweem faimineem palihdset, tomehr darbôs schihs domas nejaudaja neweens pahrewehst. Rahdijâs, ka latweeschi ſnaustu. Bet tos modinaja no meega wihrs, wahzeets no dſimuma, wahrâdâ Zwans Hümüllers, kas ſchad un tad bij pratis eewehrot, ka latweeschôs ſlehpjas leels kapitals, kuru, pareiſi leetojot, waretu eeguht bagatigus auglus. Schis wihrs tadehl noſpreeda greeſtees pee latweeſcheem un winus uſmudinat, lai palihdſi ari no ſawas puſes nelaimigajeem igauneem. Sakhumâ Hümüllers tifai neſinaja, kur dabuht tahdus latweeſchus, kas gribetu un ſpehtu pabalſtit wina freetnos noluhkus. Wiſch greeſâs tadehl pee kahda rahtſkunga, Hollandera, un luhdſjâs padomu ſchâi lectâ. Pehdejais, buhdams labs Rigas un wiſu winas apſtahklu paſinejs, norahdija uſ meſereem, ligereem un enſurneeſeem, kuri jau no ſeneem laiſeem pa leelafai dafai bijuſchi latweeſchi un fureem ari tif daudſi bij rozibas, ka ſpehja ko darit ſaweem faimineem par labu. Kahdâ deenâ abi wiſri eeradâs meſeru kantori, kur pateſi atrada peeſritejus, kas neleedſa ſawu latweeſchu dſimumu un labpraht ari apnehmâs kaut ko darit igaunu leetâ. 19. febr. 1868. gadâ ſapulzejâs freetns pulziſch latweeſchu kahdas Geſch-Rigas reſtorazijas telpâs, lai pahrrumatu, kas buhtu wiſpirms darams, lai peepilditu ſawu nodomu. Wiſi ſapulzete, pawiſam kahdi 16, bij weenis prahtis, ka dibinama latweeſchu komiteja, kas lai laſa dahwanas igauneem par labu. Otrâ deenâ pehz tam ſaſauza tadehl pirmo ſahrtigo ſapulzi, kurâ wiſpirms noſpreeda luhgt no gubernatora atlauju dahwanu laſiſchanai. Zo projam ari pahrrumaja, kahdâ ſahrtâ dahwanas wiſſefnigaki waretu laſit un ka pee ſchi ſwehtibas pilnâ darba buhtu jaluhdſi ari latweeſchu ſeewas talkâ. Schi ſapulze eezehla ſewim ari preeſchneeziſibu, kura paſtahweja no preeſchneeka, enſurneeku aldermana J. Roſes, kaſeera, meſeru grahmatu wedeja P. Tiedemana un raſtuwedeja, ſekretara Zwana Hümüllera. Jau pehz pahris deenam generalgubernators Albedinſkis un ziwilgubernators Lyſanders zaur poliſzijas meiſtaru paſkawneeku Roſlowu darija luhdſeem ſinamu, ka teem atlauj ſapulzetees un laſit dahwanas preeſch truhkumu „zeſdameem“ igauneem. Tagad notureja atkal ſapulzi, kurâ uſnehma jaunus beedrus un noſpreeda ſaraſtit uſaiſinajumu wiſeem latweeſcheem, tif lab Rigâ, kâ ari ahrpus Rigas, Kurſemê un Widſemê, lai ſteidſjas ſaweem gruhti peemekſeteem faimineem palihgâ. Echo uſaiſinajumu liſa drufat kahdôs 30000 ekſemplarôs

un iſſuhtija mahzitateem un pagastu waldem, lai ſchihš tos pehž eeſpehjas iſplatiu tahtafi. Schi beedriba, ſas tagad ſaužās par „Latwiſku palihdſibas beedribu preeſch truhtumu zeeſdameem igauneem“, apnehmās zaur „Latweeſchu Awiſem“, „Mahjas Weeſi“ un Wiſjemes un Kurjemes „gubernementes“ awiſem nodot ſihku rehkinu par eenahfuſcham dahwanam un, ja bads un truhtums rintos, ſawas dariſchanas atfal beigt.

Schis palihgā ſauzeens uſmodinaja lihds tam weenaldfigos, it ka noguroſchos Rigas latweeſchus no meegu. Tā kà bites pehž tumſchas negaiſa nahts, no rihta ſpodrai ſaulitei atſpihdot, nadſigi laiſchas ſeedōs un wehſ un neſ katra ko war un ſpehž ſawā ſtarpā, tā latweeſchi tagad ſteidsās neſt dahwanas, puhledamees zits zitu pahſpeht, gan dedſibā dahwanas laſot no žiteem, gan dewigumā, paſneedſot palihdſibu no paſchu puſes.

Katru nedelu wajađſeja noturet ſapulzes, lai ſpehtu uſņemt jaunus beedrus, ſas katru deenu peeteizās. Laitrakſti netaupija nedſ laifa nedſ puhlinus, lai waretu weizinat kreetno darbu. No wiſām puſem ſneedſa palihdſigu roku pee ſchi darba. Ari damu komiteja nodibinajās, kura uſ ſawu roku laſija dahwanas. Lai ſpehtu leelo darba daudſumu ſahrtigi nodarit, tad wajađſeja jaunajai beedribai ſahda ſinama ſahrtibas rullā. Schahdu tad ari iſſtrahdaja un zehla 5. martā pilnai ſapulzei preeſchā, kura to ari peenehma. Schini ſahrtibas rullā atradās ſahdi 11 daſchadi noteikumi par preeſchneežibas un winas palihgu daſchadeem peenahfumeem. Beſ agrafeem trim preeſchneežibas ložekleem, kuri katris dabuja wehl palihgu, eezehla tagad ari 15 runas wihrus, ſas lai palihdſetu ſahrtigi weſt galā beedribas dariſchanas. Schi noluhka iſpildiſchanai runas wihreem un preeſchneežibas ložekleem wajađſeja ſapulzetees maſakais reiſi nedelā un katru mehneſi pilnai ſapulzei zelt preeſchā ſihkus rehkinus un pahſkatus par ſawu darbibu.

Bet „Latwiſkā palihdſibas beedriba truhtumu zeeſdameem igauneem“, gribeja ſadabut palihdſibas lihdselkus ne tiſ ween laſot dahwanas, bet ari gahdajot par „preeſchlaſiſchanahm“, „konzertem“ un „teatera iſrahdiſchanahm“. Schahdi rihtodamās minetā beedriba ne tiſai kluwa pee eewehrojamas naudas ſumas, ar kuru wareja palihdſet igauneem, bet padarija ari ſwehtibas pilnu darbu pee paſcheem latweeſcheem, kuri kà „Baltijas Wehſimeſis“ gadu wehlat

raſta: „ſanahza bareem un klaufijās atplehštām azim un auſim“. Bateſi, bij ari ko klaufitees! 5 preeſchlaſijumus iſrihkoja jaunā ſabeedriba kaſdu 3 mehneſchu laiſā, gan Leelajā, gan Maſajā Zahna gilbēs, kurās Rigas latweeſchi dſirdeja freetnas pamahzibas par daſchadam ſinibam ſkaidrā jaukā latweeſchu walodā. Ar pateizibu minami kaſdi peezi wihri, kaſ naw taupijjuſchi nedſ laiku nedſ puhlinus, nedſ ari lahwuſchees atbaiditees no toreif wehl maſ peefoptās latweeſchu walodas, kurā pehz daſchu ſpreedumeem wareja tikaſ plahpat un ſpreedelet par iſdeeniſchkam leetam, un newis par ſiniſkeem preeſchmeteem, kaſdus minetee wihri bij iſraudſijjuſchees par ſawu preeſchlaſijumu temateem. 10. martā runaja gubernas weterinaru ahrjts J. B. Roſenbergs par „mehneſi“; nedeku wehlaſ fabrikas direktors R. Thomſons par „dabu un dabas ſinaſchanam“, pehz tam Dakters Boſſe par „weſelibas kopſchanu“. Aprila mehneſi wehl runaja R. Stahlbergs par „juhru un winas eedſihwotajeem“ un ſkolotajs Matwins par „behrnu audſinaſchanu wezaku mahjās“. Wiſi ſchee preeſchlaſijumi, kuri tiklab ſawa ſatura tā ari daſchadibas dehl deeſgan eewehrojami, nodrukati 1868. g. Mahjas Weeſcha daſchaddōs numurōs. Gribam tikaſ peeminet, ka R. Stahlbergs latweeſchus darijīs uſmanigus uſ paſchappiniſigajeem hollandeefchu juhneefkeem, kuri, lai gan ſweſchumā buhdami, neſaunotees un nebaidotees runat ſawā walodā, kurpretim latweeſchi neeedroſchinotees ne ſawās mahjās ſarunatees ſawā mahtes walodā, bet lepojotees ar ſweſcham ſpalwam. Redſot ſchahdu latweeſchu glehwulibu, hollandeefcheem ſchee tikaſ janizinot. Newarot aiſbildinatees, ka latweeſchi maſa tauta, ari hollandeefchi neeſot nekaſda leelā. Bet lai paſkatotees, zik lepni tee uſſtaſhjotees.

Bet jaunā ſabeedriba neapmeerinajās wehl. Wina iſrihkoja ari 2 „konzertes“, garigu Zahna baſnizā un laižigu „turnhallē“ ſem J. Puhratha wadibas. 2. juniajā pat iſrahdiſja Wezā Stendera „luſtes ſpehli“ „Schuhpu Behrtuls“, ſaraſtitu un drukatu 1790. g.

Protams, ka beedriba bij eefrahjuſi tagad eewehrojamu ſumu naudās, tā ka 15. aprili wareja paſneegt Wiſjemes toreijeſam žiwilgubernatoram Ljſanderam 1300 r. preeſch igauneem un tomehr wehl kaſē palifa 80 r. un 44 f.

Pa tām ſtarpam bij jau ari bads Žgaunijā mitejees un tā ka augligam gadam rahdotees wareja zeret, ka igauni ſpehs pahrtiki no lihdiſ tam laiſam paſneegtajam dahwanam lihdiſ nahtoſchai

plaujai, tad „Latwiškā palihdšības beedriba „truhtumu zeesdameem igauneem“ 14. aprill pahrmainija šawu pilno nošaufumu, šaufdanās jo projam par „Latwišku palihdšības beedribu preefšch truhtumu zeesdameem“, jo zitās weetās truhtums šahka breešmigi wairotees, šewišchki ap Dinaburgu un Grihwā, tā ka wehl nedrihšteja beedribas darišchanas šlehgt un křištigas mihleštibas darbu nobeigt.

Ari pehž 16. aprila beedriba wehl turpinaja šawu reis uš-šahfto darbibu, iškrihodama augšchā minetos konzertus, preefšch-lašijumus u. t. t. Tikai, tad, kad Riņas Latweešchu Beedriba bij nodibinajušees, „Latwiška palihdšības beedriba“ šasauza 15. dezembri 1868. šawu pehdejo pilno šapulzi, kura nošpreeda 206 rublu leelo atlikumu, kas beedribas kašē atradās, nodot Riņas Latweešchu Beedribai šem šchahdeem nošazijumeem: 1) 51 rublis no minetās ņumas jaaišsuhta „preefšch truhtumu zeesdameem Pinneem“, jo šchi ņuma bij taišni wineem par labu eemafjata. 2) Pahrejo atlikumu lihđš ar kraššchanas lahditem tapat dabun Riņas Latweešchu Beedriba, lai ta to išleetotu „preefšch truhtumu zeesdameem“, kur un tā tai rahdas pareišafi. Beš augšchā minetā nolehnuma „Latwiškas palihdšības beedribas“ pehdigā šapulze wehl nošpreeda, ka wišas winas darišchanas no 15. dez. 1868. g. šlehdsamas un ja-eesneedš wišu beedribas ložeklu wahrđā Wiđšemes gubernatoram luhgums, lai apštiprina minetos nošpreedumus. Par špreeduma iškilditajeem, kureem ari wajađšeja iškazit gubernatoram pateizibu par wina laipno peepalihdšibu, eezehla ar balsu wairumu 4 wihrus: Kofi, Thomšonu, Hümülleru un P. Tiedemani. 11. janw. 1869. g. šchee kungi pašneedša gubernatoram norakštu no šapulzes špreeduma, furu gubernators ari labpraht apštiprinaja. 1. martā tai pašchā gada palihdšības beedriba nodewa šawu mantu Riņas Latweešchu Beedribai, šawus nošazijumus klahrpeelikdama. Ar šcho beidšās pirmais Riņas latweešchu kopdarbs, bet latweešchu darbiba zaur to nebij rimuši, wina tik bij atraduši zitu darba lauku daudš pašahwigatā weidā un pašpahrnē — domajam Latweešchu Beedribā.

Latweešchu Beedribā dabuja pajumtu ari damu palihdšības komiteja, kas, tā agrak aišrahđijam, jau 68. gada šahkumā bij nodibinajušees šem Katarinas Leitana kundšes preefšchneezibas un wišu zauru gadu šekmigi šrahđajuši, jo šchi komiteja ne tik ween lašija dahwanas, bet lika ari no šawas pušes iškrahđit „turnhallē“ diwi reišes „Schuhpu Behrtuli“. Lihđš 5. febr. 69. g. damu

komiteja bij eenehmuši 1114 r. 30¹/₂ kap. un ijdewuši 1078 r. un 16 kap., atlikumu 36 r. 14¹/₂ kap. leelumā šchi nodewa „Rīgas Latweešchu labdarīšanas beedribai“, kad Cēschleetu ministrs 22. dez. 68. g. bij apstiprinājis pehdejās statusus. Tā tad redsam, ka 68. gadā radusees Rīgā kahda beedriba, kas gribeja un špehja šewi pulzinat wišus zentigos latweešchus, kuru prahts nefās palihdset šaweem masaf turigeem un masaf attihstiteem tautas brahseem. Lai apluhkojam tadehl, ka zehlušees minetā beedriba, no furas šawā rakstā lihds šchim wehl mas wahrdu esam minejušchi.

3. Uodala.

Kā zehlušees Rīgas Latweešchu Beedriba.

Latwiškā palihdsības beedriba preešch truhkumu zeesdameem un minas šars — dantu komiteja, bij, kā jau aishrahbijam, tikai atgadijumu beedribas, kas šinamas wajadsības dehl bij šastahdijušhās un furām, minetai wajadsībai šuhdot, pehz pašchu nešazijumeem bij atkal jaisahrdas. Bet peedšihwojumi mahzija, ka palihdsības beedriba bij neween maiši šagahdajuši bada zeetejeem, bet ari pašneeguši gara baribu šaweem mas jeb, pareišaki šafot, nemaš neškoloteem tautas brahseem Rīgā; ja negribeja šchejeenes nabadsinūs atštaht nowahrtā, tad wajadsēja ruhpetees, ka ari turpmaki teem pašneegtu derigas pamahzības. Latweešchi, reis baudijušchi šabeedrigās dšihwes labumus un redsejušchi šaweeshigus isrihkojumus noteefam mihlajā mahtes walodā, ar basham domaja pee ta brihšcha, kad atkal beigšees jaušee laiki, kurdš minu gars kā no meega bij pamodees, preezadamees par mihlās gaismas rihta blašminu. Ruhpigakee un zentigakee latweešchu šrahdneeki, kuri labpraht šawus špehšus bij leetejušchi palihdsības beedribas labā, tagad šahka šawā štarpā paššipreešt, kahdi šoli buhtu šperami, lai Rīgas latweešchi nahktu pee pašstahwigas beedribas. Bet ar špredelešchanu un wehleschanos nebij wehl nefas panahkts, tadehl waja dšēja fertees pee darba. 16. aprīlī 68. g., gubernatoram Lvsanderam pašneedšot šakrahto naudu preešch truhkumu zeetejeem, mihlestības dahšanas pašneedšēji ari peemetinaja luhgumu, waj gubernatora kungs newaretu isgahdat latweešcheem paštahwigu beedribu Rīgā, kura truhkuma zeetejeem un nelainigeem waretu fatrā gadi-

jumâ palihdset un gahdat par Rîgas latweeschu garigo labflahjibu un attihstibu. Gubernators, pateikdamees par pašneegto dahwanu, atbildējis, ka darišhot, kas ween wina špekā stahwot. Lūhdseji, šchahdu atbildi usfkatidami par usmudinajumu, fehrās ar wišu sparū pee darba, aizinadami ari zitus špekhus palihgā, no fureem tee sinaja, ka to fruhstis pufti šilta latweeschu širds. Wišrofigakais strahdneeks un eewehrojamakais padomu demējs šchā laikā ir Bernhards Dihrikis, kurešch eepreešch pahris gadeem pa otram lahgam atkal bij nonahzis Rîgā, lai šche paliktu uš paštahwigu dšihwi. Nodoms dibinat paštahwigu beedribu Dihrikim, kā no augšchjam rindinam šinam, nebij šwešchs. Tagad, tîkai rahdijās peepildamees wina agrakā wehlešchanās, kura tam pirmo reiš Rîgā dšihwojot bij išputejusi. Tā tad ari Dihriki atrodam wišās šapulžēs, kuras fastahdija un pahrbaudija jaundibinamās beedribas statutus. 4. junijā išstrahdatos statutus eefneedša gubernatoram, lai tas eepreešch tos pahrbauditu un daritu šinamu, waj naw kas pahrgrosams waj pawišam dšehšchams. 11. jun. gubernatora kungs atšuhstija statutus atpakal, šazidams, ka wišch tanis neka neatrodot, kas buhtu kaitigs walsts intrefem. Tagad statutus wehl reiš luhfoja zauri un wehl reiš pahrrakstijušchi winus peefuhstija Wišsemes gubernatoram 20. junijā, lai tas tos zeltu preešchā eefšhleetu ministrim apstiprināšanai. Statutus parakstijušchi tîkai 4 wihri: J. Roze, J. Baumanns, P. Tiedemanns, Iwan Šimūllers, lai gan beedribas dibinataju škaitis bij 42 wihri. No šchi brihšcha eesahfās dibinatajeem un wišeem ziteem latweeschu labwehleem gruhti panešams gaidišchanas laikš, kas dašchu širdi pildija ar preeka pilnam zeribam, dašcheem atkal peeschkihra bašchas par latweeschu nahkomi, jo newareja šinat, ko Augstā Baldiba šazis par latweeschu noluhktu. Bet lai neturetu rofas flehpi un lai buhtu kreetni šagatawoti beedribu wadit, ja statutus apstiprinatu, dibinataji nepawadija wis laikū besdarbibā, bet šapulžejās Torna-kalnā pee R. Thomšona un pahrišpreeda, kā wišlabaki buhtu jarihfojas jaunajā beedribā. Wehlaki šapulžes notureja Cēšch-Rîgā pee arkitekta J. Baumana. No šchi laikmeta ari usglabajees pirmais protokols, rakstīts 4. aug. 1868. g. Baumana dšihwoflki latweeschu walodā. Palihdšibas beedriba šamus protokolus bij weduši wahzu walodā, tadehl ka tur peedereja dašchi nelatweeschī un tahdi latweeschī, kas teizās latweeschu walodu wairs neprotam. Bet jaun-dibinajamās beedribas ložekli jau no pašcha šahkuma zenšās dibinat

šfaidru latweešchu beedribu, tadehš tee ari šauzās par „latweešchu draugu beedribu“, kà tas redšams no pirmà protokola, kura šahfumu šhe wahrdu pa wahrdam gribam ušraštit:

Birma šapulžinaššanas
eešš

Latweešchu draugu beedribas darriššanasam,
tanni 4.-tā Auguštā 1868. gadā

pee

Architekta Baumann.

Klaht buhdami beedri: P. Tiedemann, C. Stahlberg, J. Hümüller,
J. Baumann, R. Thomson, Cand. theol. Berg, Hofrath Dierik.

Lai gan latweešchu waloda un winas rakstiba taiš laikōs, kà jau ihšais protokola gabalinišch rahdā, šalihdšinot ar tagadejo, bijuši deesgan zelmaina, tomehr šchahdi šchekhršchki širdigos štrahdneefus neatbaidija. Walodas gruhtumi išrahdišās ar weenu leelaki, jo šihšaki šahka pahrrunat dašchadas beedribas leetas. Šhe un te truhka nošaufuma, jeh, ja ari tahšs bij, tad tomehr beedri, kas ilgus gadus bij dšihwojušchi štarp wahzeescheem, nešinaja wairs derigo wahrdu preešš sinamā preeššmeta latweešchu walodā, tā ka nereti wajašseja leetot wahzu walodu. Pahrrunaja peemehtram ari, ka buhtu derigi, ja beedri wingrotu, bet tā ka neweens no beedram nešinaja, kà šchahdu darbibu waretu nošaukt latweešchu walodā, tad eerakstija protokolā, ko toreiš par „protokolle“ šauza, „unter anderem auch Turnen“ (štarp zitu ari wingroššanu).

Šapulzetee beedri, atšihdami, ka tad tiš war šagaidit kreetmus panahšumus, ja šahrtiba walda wišās dariššanas, ezehla šewim pagaidu preeššneezibu, kura lai waditu „Latweešchu beedribas šapulžšanas.“ Katris no šchiš beedribas ložekleem išmeklejās šew šahdu šinamu darba lauku, kura tas apnehmās nopeetni apštrahdat, lai mehšaki, beedribas darbibu ušraštot, šinatu, kà tahdā un tahdā gadijumā jarihšojas. Katris apnehmās šaštahdit preešššikšumus: Hümüllers — kà buhtu wišlabaki eerihšojama biblioteka, Baumanns, — kà eewedamas „weeššigas šaeeššanas,“ Stahlbergs — par teatri un „zitu išrahdiššanas šfunsti“, Tiedemanns — par dšeedaššanu un „konzertem“, Dihrikis beidšot — kà buhtu beedriba jawada un ka buhtu jagahdā, lai beedriba ušplauktu un špehtu wiššekmigaki štrahdat tautas „garrigas apgaišmoššanas“ laukā.

Schahdà fahrta minetee beedri, fureem peebeedrojàs schad un tad ari wehl ziti, notureja wairafas šapulzes, pahrspreedami daschdaschadus jautajumus, kas stahweja šafarà ar beedribas dšihwi. Stary žitàm leetam pahrspreeda ari, ka wjadsetu dibinat ihstu atweeschu laifrakstu, kahda „Peterburgas Awisem“ 1865. gadà isnihsstot, wairs nebij, kas gribetu un špehtu atklahti aisttahwet jaundibinatàs beedribas intereses. Kunaja ari, ka buhtu derigi pašcheem latweescheem eerihkot drukatawu nodomatam laifrakstam, jo wahzu drukatawas daschadu eemeslu dehl negribeja usņemtees latweeschu laifrakstu drukaschanu. Bet šchai azumirfli Dihrikis israhdijs, ka to, ko žits tikai domà, wihsch jau isdarijs. Proti, wihsch pašinojs, ka šchis dabujis atlauju no 1869. g. šahkot isdot awisi sem nosaukumu „Balt. Wehsstnesis“ diwi reises nedelà. Tagad wišàm ruhpem bij gals, wjadsejs tikai naudas, ko eerihkot drukatawu. Daschi latweeschi ari šameta 1500 r., kuras dewa Stahlbergim, tadehl ka šchis bij drukatajs, ar nosazijumu, lai eerihko latweeschu drukatawu. Tai pašchà laifà 28. oktobrì ari atnahza šina, ka Rìgas latweeschu luhgums eewehrots un no eefschleetu ministra Timaschewa 12. oktobrì apstiprinati „Rìgas Latweeschu Beedribas“ statuti. Tagad latweeschu karštajs wehlejumš bij peepildijees, nu tikai wjadsejs nadsigi kertees pee darba. 10. nowembrì šanahza pirmà pilna šapulze, uš kuru bij eeradusees puse no wišeem dibinatajeem jeb, kà toreis tos šauza, „zehlejeem“, tas ir 21 beedris. Wišupirms pagaidu preeššneeks Dihrikis darijs šinamu ministra apstiprinajumu, uš ko wiši šapulzete e dšili širdi aišgrahbti isšauza šawam labdarim neaišmirštamajam Keiseram Aleksanderam II. škalu urra! Nolašija ari kahdu telegramu, kura no Terbatas bij atnahkusi ar šchahdu šaturu: „Lai rascheni aug, seed un kuplo jaunà Latweeschu beedriba!“ parakstitu no Dihrika, Špalwina, Kronwalda. Tagad eezehla par pirmàs pilnas šapulzes wadoni B. Dihriki un par rakstu wedeju gimnasijas školotaju J. Kraukli. Pehž tam wjadsejs usņemts kahdus 105 kandidatus, kuri bij peeteihschees par beedreem. Wišupirms beedreem darijs šinamu, ka šenfahrotà Rìgas latweeschu širšnigà wehlešchanàs — dibinat ihstu latwišku beedribu — tagad peepildijusees un eefschleetu ministris 12. oktobrì 1868. g. apstiprinajis Rìgas Latw. Beedribas statutus. Akal atšfanejs 3 reises pateizibas urrà šauzeeni. Ari Baltijas generalgubernatoram generaladjutantam Albedinškim beedri israhdijs šawas pateizibas juhtas par wina palihdšibu un labwehlibu,

uffaufdami tam urrà, tapat fà Widjemes ziwilgubernatoram Ly-
sanderam. Kad tas bij wijs notizis, tad peežehlās fabrikas direktors
Thomsons un ufrunaja wijs beedrus, ſilteem wahrdeem tos uf-
aizinadams, lai fatts pežs ſaweem ſpehkeem ſtrahdà beedribai un
wiſeem latweeſcheem par ſwehtibu, beigdams ſawu runu ar Jura
Allunana wahrdeem: „Newis ſlinfojot un puhstot zc.“ Pežs daſcheem
pahſpreedumeem un darbeem gahja pee tahs deenas ſwarigafà
darba, proti runas wihru zelſchanas. Par runas wihreem ee-
zeħla, fà jau ſtatutòs bij noſazits, 36 wihrus, kuri atkal no ſawa
widus iſredſejàs preekſchneežibu: par preekſchneeku — B. Dihriti par
wina weetneeſeem — Thomſonu un Baumanni, par rakſtumedēju —
gimnaſijas ſkolotaju Kraukli un par mantas ſinataju — Tiedemani.

Rigas Latweeſchu Beedriba tagad bij dibinajuſees. Pirmais
ſolis bij ſperts gruhtaja plaſchaja darba laukà, bet wijs darbs wehl
bij darams. Wiſleelafàs un wiſpirmàs ruhpes bij, fur atraſt
beedribai derigas telpas, jo „turnhalles“ (wingrotaju ſahles) noma,
fur beedri pirmo reiſ bij ſapulzejuſchees, iſrahdižs par dahrgu,
tadehl runas wihru ſapulze 17. nowembrì jau noſpreeda gahdat
par beedribas korteli, ſahdu ari atrada Peterburgas preekſchpilſehtas
Kaſku eelà Bloſſfeldta namà Nr. 9. ſchi weeta, atraſdamàs
Wehrmana dahrſa tuwumà, bij wiſeem beedreem wairaf pa rofai
un tà fa maſſa par nomu nebij wiſai leela, tikai 400 rublu, tad
ſahkumà wiſi ar ſcho korteli apmeerinajàs, lai gan jau bij pa-
redſams, fa ilgi te newarès miſt, jo beedribas dariſchanam un
beedru ſkaitam wairojotees, wajaſeja plaſchaku telpu, ſas labaki
noderetu winaſ noluhkeem. ſchai namà 1. dez. ſanahja runas
wihri uſ ſapulzi, furà uſnehma 85 jaunus beedrus. ſchai deenà
ari bij janoflehdſ beedribas rehſini, jo pežs runas wihru ſpree-
duma no 17. now., ſchi deena uſſfatama par beedribas gada ſah-
kumu, fà tas ari palizis lihdi pehdejam gadam. Beedriba ſkaitija
1. gada beigàs, lai gan ta ne pilnu mehneſi nebij paſtahwejuſi,
lihdi ar beedribas „zeħlejeem“ 229 beedr., un mantas ſinatajs paſludi-
naja, fa eenehmunu bijis 268 r. 50 kap. un iſdewumu 120 r. 8 kap.
Ar ſchahdeem reſultateem beedriba ſahkumà wareja gan apmeerina-
tees, bet tomehr wiſas baſchas wehl nebij aiſ muguras. Waram
gan ſazit, fa beedriba dibinajuſees, bet pilniga paſtahwiga no-
dibinaſchanàs tai iſdewuſees tikai mehlaki. Bet pirms mehſ ſcho
ſihkafi pahrrunajam, gribam plaſchaki aiſrahdit uſ jaundibinatàs
beedribas noluhkeem un apſkatit, ſahda winaſ organijažija.

4. *Udata.*

Beedribas noluhks.

Beedribai, kà no winas statutu pirmà punkta redšams, ir diwejadi noluhki:

- 1) isplatit „derigas šinašchanas, tapat ari godigu fahrtibu un wišadu gara apgaišmošchanu starp šchejeenes latweešcheem.“
- 2) Wajadšibai rodotees peepalihdset „truhkumu zeešdameem nelaimi nogreest.“

Abi mehrki, kuras beedriba šew šprauduši, ir augsti un zehli, bet tapež ari newis weegli panahšami. Abòs beedribas noluhkòs parahdas mihlestiba pret lihdszilwekeem, pret muhšo tuwako. Palihdset šaweem brahleem, kas zeešch truhkumu, ir katra křitiga zilweka wišzeenigakais un wiššwehtakais usdemums. Šchahda darba šwehtibu tiki taihds pratis nošwehrt, kam pašam gadijees redset zilweku dšihwes wištumschakàs un wišbehdigakàs pušes. Kas pats nebuhs truhkumu zettis, tas nesinàs, žif dahrgs ir katris maišes reezentinišch, ko šchahdà gadijumà dabun. Tadehl jasteidšas palihgà, žif tik ween eepšehjams. Rigas latweešchu beedriba šawòs statutòs ir stingri un gaišchi išteikusi, ka wina grib štrahdat šcho křitigas mihlestibas darbu, un ne tik ween šche Riga un muhšu šchaurakà dšimtenè Latwijà, bet wišà muhšu plašchajà tehwižà Kreewižà, kur tik ween raštos wajadšiba, lai buhtu truhkumu zeeteji kahdas tizibas buhdami, lai peederetu pee šchahdas waj tahdas tautibas. Truhkuma gadijumà wajadšewa tiki palihdset, neraugotees ne uš tizibu nedš tautibu, jo wiši zilweki weena Deewa behrni, par kureem wišeeem špihd weena šaule. Bet tà ka nu zilweka špehki naw tik leeli, ka tas wišur waretu aiššneegtees, tad wišch ir gribot negribot peepšeešts šew eerobeshot šihfaku darba lauku. Tadehl ari Latweešchu Beedribas šwehtibas pilnà darbiba, raugotees uš winas šihfajeem lihdsjekleem, bijuši wairak manama muhšu pašchu dšimtenè, jo šche dšihwo muhšu tuwako wišutuwakee. Nebuhtu taihds taf labš tehws, kas šaweem behrneem lautu badà mirt, lai špehtu palihdset ziteem, nesautum taf tahdu par kreetnu brahli, kas šawu ihsteneeku atšunttu un palihdsetu šwešchneekam, pež Křistus mahžibam ari tos dehwedams par šaweem brahleem? Newaram tad ari Latweešchu Beedribai nemt launà, ka wina pirmam fahrtam palihdšewuši nowehřst pašchu latweešchu truhkumu, tik lab Riga

fà ari ahrpus winaš. Bet latweeſchu materialigs truhtums ne-
buhť nebij leelafas par latweeſchu garigo truhtumu, ſewiſchki ja
paraugamees, fahds bijis Rigaš maſaf mahzito lauſchu ſtahwoſliš
25 gaduš atpafal. Beedribas dibinataji pratuſchi ušmanigi ap-
ſwehrt un eewehrot ſchahdu apſtahkli, tadehl tee ſawu ſtatutu preeſch-
galà iſſafa ſtingru gribu, gahdat par ſawu maſaf mahzito tautas
brahlu garigo attihſtibu. Jo atradàš Riga leelš daudſumš tahdu
latweeſchu, faš tifaí fahdas pahriš nedelaš bij apmeklejuſchi ſkolas,
tà ſauktàš „eeſwehtišchanaš ſtundaš“. Bet ja ari gadijaš fahdi,
faš bij freeni eelaſijuſcheeš grahmata, tad tomehr latweeſchu walodu
ween praſdani un tadehl neſpehdani peedaliteeš ne pee wahzu
nedí ari freewu beedribam, newareja wairš nefa freetna un deriga
dſihwè peemahziteeš, bet palifa garigaš attihſtibas ſinà par kropleem.
Tà tad waram wiſpahrigi ſazit, fa Rigaš weenfahriſchako lat-
weeſchu ſtahwoſliš bij behdigš. Žaunà beedriba, to atſihdama,
uſnehmàš pehdejo pehž eeſpehjaš labot. Šawu noluhťu ta zereja
faſneegt iſrihkojot preeſchlaſijumu wafaruš, kopjot dſeedaſchana
un „weeſigo faeeſchanaš“, lai tahdà ſinà laudiš peeraſtu pee fahrti-
baš un atradinatoš no rupjàš plihſteſchanaš, kura lihđš tam laiſam
bij weenigaiš laiſa fawekliš un uſjautrinaſchanaš lihđſekliš ſtarp
weenfahriſcheem Rigaš latweeſcheem. Bet ar to ween wehl nebij
daudí daritš, fa uſ ihju laiſu ſapulžinaja latweeſchuš, lai teem
paſneegtu fahdu jautu garigu baudijumu, wajađſeja gahdat, fa
ſchahdas ſapulžeeš noteel fahrtigi un tadehl wajađſeja modinat pa-
ſchòš laudiš mihleſtibu uſ daſchadeem iſrihkojumeem, kuroš tee
ſpehja ſmelteeš gara atſpirdſinajumu. Pehdejo mehrki tifaí tad
wareja faſneegt, ja laudiš laſa derigaš grahmataš, kuraš paſneedſa
freetnaš, weſeligas mahzibaš. Wajađſeja tadehl ari tai paſchà
reiſè gahdat par laſamu biblioteku, bet tà fa tai laiſà derigu
grahmatu ſkaiš latweeſchu walodà nebij wiſai leelš, tad bij ja-
ruhpejaš par derigu rakſtu apgahdaſchana, kuri buhtu par lehtu
maſku pahrdodami.

Beedribas darbibaš plaſchuntu naw eeſpehjamš iſſazit ihđòš
wahrdòš, to tiſ ſpehš žif neží tehlot wiſa ſchi grahmata. Waretu
ari buht, fa paſchi beedri, faš beedribu dibinaja, wehl pilnigi ne-
nojehdja ſawa darba un noluhka plaſchumu, bet ari no augſchà
minetà jau waram ſpreeſť, fa no paſcha ſahfuma tee daudí ko
wehlejuſcheeš un gribujuſchi. Ahtri jo ahtri dibinatajeem waja-
đſeja peedſihwot, fa wimu noluhki daudí gruhtaki peepildami, nekà

iffakami, tika labà griba un nenogurstofchee fpehki teem lihdseja pamasitinam tumotees fawam mehrkim, bet jo leelà mehrà weizinaja minu darbibu ari fahrtiba, kahda waldija beedribà un zaur furu wiſu gruhtakàs leetas pahrfpehjamàs. Lai tadehl apluhkojam beedribas fatwerfmi, furà fahrtiba wiſgaischafi parahdas.

5. Modala.

Beedribas fatwerfmc.

Lai warëtu ispidit fawus noluhkus, Beedriba usnem par jawu lozekli katru neapwainotu wihreeti, lai tas buhtu kahdà fahrtà un tizibà buhdams. Kas wehlas, lai minu usnem beedribà, tam wajag usdotees zaur kahdu beedribas lozekli pee runaswihreem, fureem jagahdà, fa kandidata wahrds lihdj ar ta wahrdu, kas to usdewis, diwi nedelas stahwetu ussimeets beedribas namà, redsamà weetà. Nahtamà runas wihru fapulzè kandidatu usnem, ja $\frac{2}{3}$ flahtesofcho runas wihru to wehlas. Zaur scho nofazijumu ir katras tautibas un tizibas lozeklim eespehjamàs kluht par lihdjdarbineeku pee ta leelà mihlestibas darba, kahdu Rigas Latweefchu Beedriba usnehmusees strahdat par labu latweefchu tautai un wiſeem zilwefeem. Bet neweenu darbu newar padarit, ja naw wajadsigo darba rihtu un lihdjeklu, tadehl ari Beedribas ſtatutòs nofazits, fa katrs beedribas lozeklis maksà beedribas noluhkeem par labu ifgadus ſinamu beedru maksu, furas augstumu noſaka katru gadu pilnà (general) fapulze. Bes fahrtigàs gada maksas katram beedribas lozeklim jamaksà wehl weenreifiſis nodoklis, tà fauzamà eestahſchanàs nauda. Bet tà fa beedru nauda nedrihkt buht wiſai augsta, ja negrib agruhtinat maſturigakeem laudim eestahſchanos beedribà, tad ſumas, kas ſanahk no eestahſchanàs un beedru naudam, naw wiſai leelàs un nespehj ſegt beedribas isdewumus. Tadehl beedribai jaſadabu zitadà fahrtà lihdjekli fawam wajadsibam. Wiſdroſchakais beedribas pabalsts ir bijuſchi minas paſchas eenehmumi no daſchadeem ifrihtojumeem, bet tikpat leelà mehrà ari labprahtigàs dahwanas, furas beebribai nopeetnòs wajadsibas brihſchòs no minas labwehkeem paſneegtas bagatà mehrà. Bes ihſteem beedribas lozekleem pee beedribas peeder ari goda beedri un ſinotaji beedri.

Par goda beedru uſņemſchanu ſpreeſch un balſo runas wihru ſapulze, wiſpirms pahrleezinadamās par uſdotā kandidata nopelneem beedribā. Ja kandidats dabun $\frac{3}{4}$ daſas balſu wairuma, tad wiņſch uſņemts par goda beedri. Wiſſemes gubernators un agraf ari Baltijas generalgubernators ir weenumehr pehz ſawa amata un goda Riġas Latweeſchu Beedribas goda beedri.

Wiſas beedribas dariſchanas galiġi iſſchfir un nodara pilnā= jeb generalſapulze, kuru beedribas preeſſchneefs ſa= aizina wiſmaſais diwas reises gadā, ſahkumā un beigās. Pilnās ſapulzēs war wiņi beedri lihdi ſpreeſt un balſot. Gada beigās ſapulzejuschees beedri wiſpirms eezel pilno ſapulſchu wadoni, kuru tad ari tuhſit uſnem ſawu amatu un uſaizina beedrus, lai eezel no ſawa widus 6 rewidentus, kas pahrhufotu runas wihru, preeſſchneezibas un wiņu zitu beedribas eeſtahſchu riſkoſchanos un wehſaf otrā generalſapulzē, kurai janoteek nahkoſcha beedribas gada ſahkumā, ſinotu par ſaweem atradumeem un panahfumeem. Protams, kā rewidenti nedrihft buht nekahdōs beedribas amatōs, jo wineem taiſni japahrleezinas, waj amata wihri pareiſi walfajuſchi wineem no beedreem doto uſtizibu. Otrs ſahrtigais darbs, kas janodara pirmajā generalſapulzē, ir noſazit beedru maſſas leelumu nahkoſcham gadam. Swarigata nekā pirmā generalſapulze ir otrā, kur rewidenti ſino beedreem par ſaweem atradumeem un kur eezel beedribas runas wihrus zaur ſihmitem pehz balſu wairuma. Ja beedribas dihwē gadas kahdas wiſai ſwarigas leetas, tad ſaazina ari ahrſahrtigas generalſapulzes, bet tā ka winas newar wiſ weegli un ahtri ſapulzetees, tad ari tikai wiſleelafajās wajadſibās keras pee ſchi lihdselka, jo generalſapulzes weetu iſpilda 36 runas wihri, kuri pehz trim gadeem atkal japahrwehl tahdā ſahrtibā, ka diwōs pirmajōs beedribas gadōs zaur lofi iſſtahjas pa 12 runas wihreem un wehſaf weenumehr wezakee, tā ka katru gadu $\frac{1}{3}$ daſa no jauna zelama. Protams, ka war wezos runas wihrus, kas no amata atkahpuſchees, eezelt atkal no jauna, ja wini paſchi tam nepretojas. W runas wihru kameeſcheem gul leelais beedribas dariſchanu daudſums. Wini ir maſumā wiſa beedriba. Lai waretu wiſas uſtizetās leetas ſahrtigi weſt galā, tad runas wihreem jaſapulzejas reiſi mehneſi un wajadſibas gadijumā ari wehl beeſchaki. Pee runas wihru ſapulzem war peedelitees katre beedribas lozeklis, bet tikai runas wihreem ir teeſiba nodot ſawas balſis, taiſot ſpreedumu par kahdu leetu. Runas

wihri no ſawa widus zel ſewim wadoni, kas zaur to top ari par wiſas beedribas preeſchneeku. Preeſchneeka peenahkums ir ſaſaukt un wadit wiſas runas wihru un preeſchneezibas ſapulzes un aiſtahwet beedribu uſ ahreeni. Beſ preeſchneeka runas wihri iſredſ wehl no ſawa widus zitus preeſchneezibas lozeklus, kà: preeſchneeka palihgu, kas, preeſchneekam iſtruhtſtot waj neſpehjoj, iſdara wina peenahkumus, mantas pahriſinataju, raktu wedaju un zitus. Loti ſteidſamòs gadijumòs preeſchneezibai jarihkojas uſ ſawu rofu un tadehl ari wina notura ſawas ihpaſchas ſapulzes, furu ſkairs ſneedſas daſchu gadu pat lihdi 50. Preeſchneezibas lozeklu ſkairs daſchadòs beedribas laikmetòs ir bijis daſchada leeluma, tà ka winu ſaſtahws naw ihſumà noſakams. Wiſeem preeſchneezibas lozekleem ir ſapulzès balſs teeſiba, tikai pee lihdiſigu balſu daudſuma weenumehr iſſchfir preeſchneeka balſs. Lai gan preeſchneezibai ir teeſiba ſpreest par wiſàm leetam, tomehr ſawus ſpreedumus wina leef preeſchà runas wihreem dehl apſtiprinaſchanas un pehdejo ſpreedumus atkal kontrolè generalſapulze. Tahdà kaſrta ſtahw wiſas ſchihs beedribas eeſtahdes zita ar zitu ſafarà: Generalſapulzei ir wiſleelakàs teeſibas un wiſſchaurakais darba laufs, preeſchneezibas ſapulzem wiſmaſakàs teeſibas un wiſleelakais darbs. —

Bet ja kaſhds darbs, kas beedribai iſdarams, praſa ſewiſchki daudj laika un ſewiſchkas praſchanas, tad generalſapulze un runas wihri, newaredami un neſpehdami wiſus darbus iſdarit paſchi, eezel ſchim noluhkam komiſijas no derigeem lozekleem, pee kam eewehro, ka katrai komiſijai buhtu kaſhds runas wihrs par wadoni. Schahdòs gadijumòs augſchà minetàs eeſtahdes naw wairs paſchas darba daritajas, bet tikai wina uſdewejas, iſdalitajas un pahrluhkotajas. Winàm paleef tahdàs reiſès tikai ſpreeſchanas teeſiba, tas ir wara iſſchfirt, waj kaſhds darbs eeſahkams, waj atmetams, zif naudas kaſhdà ſinamà wajadſibà iſleetojams un kaſhdà zelà ta buhtu ſagahdajama. Generalſapulzei un runas wihreem ir pawehleſchanas teeſiba un komiſijas ir winu pawehlu iſpilditajas.

Komiſijas ir dalamas diwàs ſchfiràs, proti tahdàs, kas paſtahwigi un patſtahwigi uſnehmuschàs kaſhdu ſinamu ſaru no plaſchàs beedribas darbibas, kà Teatra un Sinibu komiſija, un tahdas, kas tikai ſinamòs gadijumòs ſaſtahdas, lai azumirkli nodaritu kaſhdu ſinamu darbu. Kad grib pamatigi eepaſihteet ar beedribas darbibu, tad japehti ſcho komiſiju wehſture. Winas ir

tšhakkās beedribas darbinezes, kas wahfūšhas weenu graudu pee otra, tā ka beidšot pildijees leels apzirnis ar šelta kweešheem. Tadehl ari nahkošhās rindinās gribam apluhtot katru komi-
šiju par šewi, lai mahžitumees pareiši šaprast un zeenit Rīgas
Latweešhu Beedribas darbibu. Bet buhtu nepareiši, ja gribetum
komišijas atkal tai mehrā šawruhp apluhtot, kà kad winam nebuhtu
ar beedribu nefahdas dalas, jo winas ir ar beedribu tā šaangu-
šhas, kà ložekli ar meešu. Bet tā ka katrs ložeklis tif tad war
pareiši darbotees un šawu weetu ispildit, kad winšch šahw šafarā
ar ziteem un ar pašchu kermenī, tā ari Rīgas Latweešhu Beedri-
bas komišijas tif tadehl ween ir warejušhas attihštitees un ušplaukt,
ka winas ir šari no špehziga koka, kas laišch weenumehr jaunas
atwases un wezeem šareem peewed no jauna baribu. No komi-
šijam mehs gan mahžiimees pašiht beedribas eefšchihgo wešturi,
bet ja gribam šastahdit kahdu pahrškatu par beedribas darbibu uš
eefšheeni uu ahreeni, tā ka dabunam kahdu kopbildi, tad janem
palihgā preefšchneežibas, runas wihru un generalšapultišchu špreedumi,
no fureem redšams, ar kahdam leetam beedriba darbojušees, kur wišur ta
peedalijees un kahdu zeenibu un atšinibu wina ispelnijušees tautā.

Beedribas ahrejo wešturi gribetum šadalit trijōs laifmetōs,
furus nošauktum par attihštihšhanās laifmetu (1868—1875),
par Kalnina jeb šeedu laifmetu (1875—1885) un tagadejo
laifmetu. Šingras robešhas newaram, šinams, šheem laifme-
teem noteift, jo pahreja naw nekur peepešcha, bet noteekas pama-
šitem. Labaka pahrškata dehl turesimees tomehr pee teem gada
škaitteem, kuri apšihnē neaišmirštamā Kalnina darbibu beedribas
preefšchneeka amatā.

6. **U d a t a.**

Beedribas darbiba.

I. Beedribas attihštihšanās:

a) Beedriba Bernharda Dihriša wadibā:

Šahkumā jaundibinatā beedriba atrada daudš peefriteju un
labwehlu. Jauni beedri no wišadam šahrtam un tizibam peeteizās
leelā škaitā, tā ka dašchu reiš pat weenā runas wihru šapulžē
wajadšeja ušnemt wairak nekā 100 jaunu beedru. Gada beigās
beedru škaitš šneedšās jau lihš 1000, un wīnu šarpā atradās ari
dašchs labs šwešchtauteets, kam ruhpeja latweešhu garigā un ma-

terialigà labklahjiba. Schahdus panahkumus tif ihfà laikà peebfih-wojot, beedribas dibinataji jeb, fà toreij tos dehweja, zehlaji, wareja gan preeka un zeribu pilni luhfotees nahkotnè. Tomehr netruhka ari tahdu, kas luhfoja kaudis peerumat, lai neestahjotees beedribà, jo tur nefas neisnahkšhot un wina tà fà tà ahtri ispu-teschot. Bet ka šcho nelabwehlu domas nepeepildijàs, par to japa-teizas beedribas wadoneem, kuri nenoguruschi ar reti šastopamu isweizibu prata rihfotees. Preekšchneezibas lozeklu škails naw šah-fumà leels, pee minas peeder tikai 5 wihri: preekšchneeks hofrahts Bernhards Dihrikis, pirmais preekšchneeka meetneeks — fabrikas di-rektors R. Thomsons, otrs preekšchneeka meetneeks — arkitekts J. Baumanns, rakstu wedejs — gimnasijas školotajs J. P. Krauklis un mantas šinatajs — mešera amata grahmatu wedejs Peters Tiedemanns. Wišu šcho wihru wahrdi eerakštami ar šelta burteem beedribas wehšturè, jo nešinam, ko lai wairak pee wineem šlawejam, waj leelo darba špehju, darbus usnemotees, waj reto šapratibu darbus eefahrtojoj, waj beidsot wimu isweizibu un isturibu pehdejos padarot. Bet wišus tomehr pahršpehji pats preekšchneeks Bernhards Dihrikis, furam weenumehr derigis padoms pee rokas. Preekšch-neeks ne weenu reis ween peerahda, ka wišch ir zeenigs buht šchai augstajà goda un uštizibas meetà, jo daudš reis winam tas bij jau šihki jo šihki pahrdomats, kas ziteem nebij wehl ne prahtà nah-zis. Bet pirms Dihrikis ar šahdu jaunu preekšchlikumu nahš klajà, wišch pahršpreešch leetu ar ziteem preekšchneezibas lozekkeem pri-watàs šapulžès, furas dašchu reis wellas lihds wehlai naktij. Kahr-tigas preekšchneezibas sehdes tai laikà wehl naw notikušchas nedš ari šahds protokols wešts par wimu darbibu, bet tif daudš gan waram šazit, ka wiši tee plani, furus zel runas wihreem preekšchà, ir pamatigi pahrdomati, tà ka runas wihri tos beš šahdàm leekam pahrunam war peenent un apštirinat. Runas wihru amatà 10. nowembrì 1868. g. generalšapulze bij eezehluši šchahdus 36 wihrus: Thomsonu, Tiedemanni, Baumanni, Stahlbergi, Kraukli, B. Dihriki, Balodi, Hümülleru, J. Kosi, Silberfeilu, Gaili, J. Redlichu, H. Ruskšmanni, P. Schillingu, L. Sternu, G. Rosenbergi, M. Dietrichu, Spundi, Strauchu, Loewendi, Bertholzu, Dombrowištu, Rambergi, J. D. Plaweneeku, Pimpiti, S. Martinsonu, Wendi, R. Plawneeku, Dreksleru, Allumanu, R. Dietrichu, J. Pehkšchenu, Jakobsonu un J. Martinsonu. Lai pašpehtu isdarit kahrtigi wišus darbus, tad runas wihreem bij beeshi jašapulzejas: Un wini ari šanahkufšchi

gandrihš if mehneſchu 2 reiſes, jo pirmajā gadā notureta paviſam 21 runas wihru ſapulze.

Wiſpirms runas wihreem wajaſeja nodibinat ka hrtibu beedribas namā un ka hrtigu kopdſihwi paſchu beedru ſtarpā, kaſ nebij wiſ weeglaiſ darbs, jo leelakā dala lihš tam laiſam nebij nekur redſejuſi ſabeedrigu dſihwi. Beſ tam ari nedrihſtam peemirſt, ka beedribas lozeſki ſaſtahdijās no wiſadām ſchſiram un ſapluhda kopā no daſchadām malam, tā ka lehti wareja paſchu beedru ſtarpā iſzeltees nekahrtibas. Bet lai iſſargatos no pehdejam, tad runas wihri noſpreeda, ka kaſtram no wihu widuſ ſinamā mehneſcha deenā jaluhko beedribas namā par ka hrtibu. Iſrihkojumōs, kur ari ſweſchneeki eeradās beedribas namā un winaſ iſrihkojumōs, ar weenu waj pahriſ runas wihreem nepeetika, tadehſ wajaſeja eezelt ſewiſchku uſraugu ſamiteju, kaſ ga hdatu par ka hrtibu iſrihkojumōs. Iſrihkojumus, kā jau minets, wareja apmeklet ari nebeedri, bet žitadōs gadijumōs ridſeneeki nebeedri nedrihſteja uſturretees beedribas telpās. Tikai lauzineekeem, kaſ, Rīgā eebraukuſchi, wehlejās redſet jaunās latweeſchu beedribas telpas, dema atlauju pehdejās apmeklet, ja wini ſamakſā beedribai par labu 15 ſapeiſas no reiſes. Lai iſrihkojumōs waretu iſſchirt beedrus no nebeedreem, beſ ka ka hrti nopraſitu, tad beedriba apnehmas kaſtram beedram dot pee beedru ka hrtes klaht ari beedru ſihmes, par kuram nekaſ nebij jamakſa. Lai beedrus wairak ſaiſtitu pee beedribas un lai ſpehtu paſneegt teem beedreem ka hduſ atſpirdſinajumus, kureem ſawās amata darichanās ilgati bij jauſſawejas beedribas telpās, tad noſpreeda beedribas namā eerihkot buſeti, pee kaſ noſažija, ka beedribas ekonomis nedrihſt buht winaſ runas wihrs. Par beedru wiaſch pats gan wareja tapt, bei ſulainuſ pat par beedreem nedrihſteja uſnemt. Schadā ſinā runas wihri mehginaja no ka hrtot beedru kopdſihwi pirmajā beedribas gadā un noſpreeda, ka uſ preeſchu beedribas gads jaeeſahſ ar 1. dežembri, bet gada ſwehtki jaſwin, kā jau agrak noſpreeſts, wiſaſ Kreemijaſ brihmlaiſchanaſ deenā, 19. februari.

Bet ſpreeſchot un runajot par beedribas dſihweſ ka hrtibu runas wihri ari nepeemirſa zenſtees pehž tā augtā mehrika, ko ſewim bij ſprauduſchi un tadehſ bij beedrojuſcheeſ. Lai waretu ga hdat par ſawu nemahžito tautas brahlu iſglihtibu, teem ſarihkojot newainiguſ preekuſ un paſneedſot derigaſ ſinaſchanaſ, tad runas wihri eezehla jau 1. dežembri 1868. g. 2 kommiſijaſ, kuraſ

darbojušchās beš mitešchanās lihds pat muhšu deenam, proti teatra un preekšchlasijšanas komisijas. Bet ar preekšchlasijumeem ween nepeetika, jo dašču reis wareja gaditees tahds preekšchlasijums, kas klaufitajus. waj nu pawišam neintereseja, waj atkal bij gruhti šaprotams. Tahdehl runas wihri nošpreeda 15 dezembri 1868. gadā, ka beedribas namā eerihojama jautajumu lahdite, kurā beedri waretu eemest no šawas pušes jautajumus, kas nahkoščha reišē iščhaidrojami. Tai pašchā reiša ari eezel dšeedaščhanas komisiju, kas pa šarpam ar šawām dšeesmam pajautrinatu beedrus wimu nopeetnajōs darbōs.

Tahdā fahrta, kā redšams, iželas weena beedribas komisija pehž otras. Nemas naw šaprotams, kur beedri nehmuščhi tif daudš laita wišu eerihkot un nofahrtot. Beedribas dšihwe pirmajā gadā naw nebuht faila un weennuļa, pamatōs un šihkumōs tai jau ir wišs tas pašchā šahkumā, ar ko ta wehl šcho baltu deenu lepojas. Bet kas tagad išrahdas weenfahrišhs un šaprotams, tas toreiš tif ar puhlem un gruhtumeem bij panahkams; bet beedribas pirnee beedri naw ne zaur ko bijuščhi atbaidami, tadehl jadod wineem gods un paldeews par wimu darbeem no muhšu pušes. Mums tagad wimu pastrahdato darbu apluhkojot, išeefas, ka beedriba nebuhtu pamāšitem attihštijūšees, bet peepēščhi išauguši un uš reiši parahdijūšees eewehrojama kuhlumā, kas wehlat tikai lehnitem špehjis peenemtees. Kā tas tā notizees, iščhaidrojas no tam, ka jaunajai beedribai wišs, ko wina ušahkufi ari išdewees par labu un gandrihš nekad naw bijis weltiga mehginajuma. Tikai weenu beedribas darbu waram nošaukt par neišdewuščhos, proti nodomu, dibinat latweeščhu školu, kas buhtu šauzama pehž zara Atšwabinataja par Aleksandra I. školu. Jaunā beedriba itin pareiši nošfahrta, ka latweešcheem išglihtibas šinā ar preekšchlasijumeem un jautajumu iščhaidrojumeem ween wehl naw lihdsēts. Peeaugušchajeem, šinams, wajadseja ar to apmeerinatees, bet jo leelaka wehriba bij japeegreešč jaunajai paaudšei, lai ta ušaugtu walstij par derigeem lozeekleem un šawai tautai par kreetneem dehleem. Bet par jaunō paaudši newareja nekā pareišati un šefnigati ruhpetees, ka eerihkojot školu, kurā ta pret lehtu mašču šem kreetmas ušraudšibas waretu šmeltees dšihwei wajadšigās šinibas. R. Thomšons tadehl jau 5. janwari 1869. g. leef runas wihreem preekščhā, lai eezel šewiščhu komisiju, kas ruhpetos par školas zēščhanu, it ihpaščhi aišrahdidams, ka šchahds darbs no latweeščhu pušes godi-

natu wislabaf 50. dšimtbuhschanas atzelschanas gadu Widsemé, kas stahwot tuwu pee durwim (1869. g. 26. martā). Runas wihri peefriht wina preefschlifumam un eezel komišiju, kas pastahw no 6 wihreem. Šchi komišija daudš strahdajusi un greefusi šawā laifā leelu mehribu uš šawu darbibu tif lab Rīgā kà ari ahrpus minas, bet minas nodoms naw peepildijeēs, minas puhlini dašchadu gruhti iſſſſkaidrojumu eemeſlu dehl palifufſchi beš ſekmem.

Bet pa tahm ſtarpam' kamehr iſſſchakli ſtrahdaja, jaunzelamās ſkolas liſumus ſaſtahdot, nodibinajās ari kaħda zita komišija pee Latweeſchu Beedribas, kuras ušdewums bij gaħdat, ka ſewiſchſas ſinifſas graħmatas taptu iſdots un iſnahfuſchās apſpreetas. Šchi komišija ir, kà jau minas noluhſs rahda, tagadejās Sinibu komiſijas ſaħkums, kuru toreij dehweja par ſinatnibas komiſiju. 4. majā 1869. mineto eeſtahdi radot, runas wihri winā eezel 7 wihrus, ar to ſinu, lai tee atkal no ſawas puſos iſwehletu wehl 5 lozeklus. No ſcheem neezigajeem ſaħkumeem zehluſees tagadejā Sinibu komiſija, kura laiku pa laikam ſawu darba lauku paplaſchinadama ir uſnehmuſees no beedribas puſes wiſu gaħdibu par latweeſchu garigo attihitibu.

Bet beedribas ſtatutōs atrodas ari noſajijums, ka beedriba grib palihdſet nelaimigeem, kas zeeſch materialigā ſinā truħkumu. Ari ſcho ſawu peenahkumu jaunā beedriba zentuſees iſpildit ar labu ſinu, jo truħkums, kas daſchōs widdōs dehl neaugliga gada bij zehlees, panudinaja beedribu ari bada zeetejeem paſneegt kaut kaħdu palihdſibu. Preeſch apſpreeſchanas, kà leeta wiſlabaki iſdarama, eezehla 5. janwarē ſewiſchku komiſiju, kurai ušdewa, lai dahwanas kraħtu un palihdſibu, kur wajadſigs, paſneegtu. Šchi komiſija ſaſtahdija uſaizinajumu, kura ſirſnigeem wahrdeem greeſās pee wiſeem latweeſcheem ar luhgumu, lai palihdſ truħkuma zeetejeem. Mineto uſaizinajumu nodrukaja 10,000 ekſemplarōs un iſfuhtija beedribas wahrdā ar minas preeſchneeka parakſtu wiſām pagasta walbem un mahzitajeem Kurſemē un Widsemē, ar luhgumu, lai dahwanas eeſuhhta uš beedribas wahrda, pee kam apſolija par ſanemteem ſuhtijumeem kwoitet „Baltijas Wehſtneſi“. Uſaizinajums nepalika neewehrots, ſanahza deeſgan prahwa ſuma, kura wehl paleelinajās zaur tahm naudam, kas bij ſakraħjuſchās beedribas namā iſliktajās laditēs, tā ka beidsot wiſa ſuma iſtaiſija 412 rublus 52 kap., no kuras tad ar preeku weenu daku wareja nodot Kurſemes gubernā-

toram preefšch tureenes bada zeetejeem un zitu atkal pašchi taišni nošuhiti uš tahm meetam, kur wajadšiba bij misleelafa.

Ušajzinajums dahwanu lašišchanas leetâ un Meškandra školâs jautajums jau eepašištinaja jaunõ beedribu ar tahlakeem Latwijas apwideem. Jaimâ beedriba atrada latweešchu tautâ apbrihnojammu uštizibu; winas labâ slawa kâ ar wehja špahrneem išplatijâs pa wišâm malam. Wišur to apšweiza ar preeku un ja Rigaš Latweešchu Beedriba ušmudinaja pastrahdat kahdu kopdarbu no latweešchu pušes, tad peešrišchanas winai netruhkâ. Tahdâ kahrtâ beedriba pratuši jau pašchâ šahkumâ ari ahrpus Rigaš eeguht šewim šlawu un šwaru pee latweešcheem. Šcho augto šahwolki Rigaš Latweešchu Beedriba eenem ari ar pilnu teešibu, jo wina pastrahdâ jau pirmajā gadâ kahdu darbu, kas neween winai dara godu, bet wišai latweešchu tautai, jo wina zehla peeminekli Garliebam Merkelim, širdigajam latweešchu brihwibas karotajam. R. Thomšons bij pirmâis, kas eekuštinaja šcho jautajumu. Pirmõs gada šwehtkus šwinot (19. februari 1869), wišch lika šahlê pakahrt Garlieba Merkela bildi, ko bij dabujis no Merkela pameitas. Weeši, kas pulzejâs pee aplahatajeem galdeem, pamanija jo ahtri ar wihtnem pušchtoto bildi un weens otu jautaja, kas tas par wišru ešot. Thomšons šwehtku runâ iškaidroja, ka latweešcheem ari wišgruhtafajõs laikõs bijušchi dašchi labdari un ka štarp teem eenemot pirmõ meetu Garliebs Merkels. Bet šchi pašcha wišra kaps ešot azumirfli tâ palaišts, ka tika ar kapu šarga palihdšibu wišch ušejams. Tadehl ešot latweešchu šwehts peenahkums godat šchi peemini, zelot winam kapa akmeni, kas lai rahditu wišeem laudim, ka latweešchi, tikušchi pee brihwibas un gara gaišmas, prot ari godat šawus labdarus. Kâ šibins gahja Thomšona wahrdi zaur klaušitaju širdim, tâ ka tee pazeldamees no šaweem krehšleem šapulzejâs ap Merkela bildi. Wiši bij weenis prahtis, ka latweešcheem te jašper kahdi šofi un par to ari newareja ilgi šchaubitees, kas lai ušnemas latweešchu wahrdâ išdarit šcho pateizibas darbu; taiš laikõs to wareja tika Rigaš Latweešchu Beedriba, kura ari tuhli lika rokas pee darba, eezeldama kommišiju no 7 lozefleem un ušdodama wineem, lai šagahdâ wajadšigos naudas lihdselkus un išdara wišus wajadšigos darbus lihds diwdešmit pirmajam oktobrim 1869. gadâ, jo tant datumâ bij Merkela 100. dšimuma deena, kurâ nodomaja ušštahdit wina peeminekli. Minetâ kommišija ar dašchadeem grahtumeem laudamâs un wišadus šchekhršchelus pahrwaredama nobeidša

ari laimigi ſavus darbus lihds noteiktajai deenai, kurā peeminefli ſwinigi atklahja, tuhftoſcheem laujchu no malu malam peedalotees. Eſhi Merkela 100. diſinuma deena bij wiſeem latweeſcheem leela ſwehtku deena, kurā Rīgas Latweeſchu beedriba iſpelniņās daudi pateizibas pee latweeſchu tautas.

Bet ne tik ween paſchtauteeſchi ar atſinibu mineja Rīgas Latweeſchu Beedribas darbibu, ari ſweſchtauteeſchi to eemehroja, kā tas redſoms no daſchadeem eeluhgumeem, kuras beedribai peefuhtija gan daſchas Rīgas mahzu beedribas un komitejas gan ari ſweſchtauteeſchi no taſlakām Baltijas pilſehtam un wideem. Tā pee-mehram, Rīgā Gertrudes baſnižu eeſwehtijot, Latweeſchu Beedriba dabun uſluhgumu, lai peedalaſ pee ſcheem ſwehtkeem. Tahdā pat fahrtā eeluhds jauno beedribu ari Rīgas lopu aiſtāhweſchanas beedriba un amatneeku beedriba; pat ar naudas lihdsleem ſweſchtauteeſchu beedribas pabaſta jaunās eeſahzejas noluhkus, jo Rīgas palihdſibas komiteja peefuhta kaſdu ſumu preeſch latweeſchu ſkolas buhſchanam. 1870. gadā beedribai jau jaſuhta delegati ari ahrpus Rīgas, proti uſ turjemneeku dſeedaſchanas ſwehtkeem Dobeļē un uſ Peterburgas induſtrijas un manuſaturejas iſtāhdi. Beedriba noſpreeſch ſuhtit uſ abām minetam weetam pa diweem delegateem, kureem ari dod zela naudu. Ari uſ Rūjeni beedriba noſuhta no ſawas puſes weenu delegatu, lai tas tur peedalitos pee eſonomijas beedribas ſapulzes. Tahdā kahtā riſkojas jaunā beedriba tiklab ſawā namā kā ari ahrpus ta, tiklab paſchā Rīgā kā ari ahrpus winas. Bet wiſu to apluhkojot, eſam lihds ſchim ar nodomu atſtāhjuſchi neminetu beedribas leelako darbu, proti winas nama buhwi, kas bijuſi no wiſleelakā ſwara preeſch beedribas winas taſtakas dſihwes un gaitas. Beedribas nama buhwes ir beedru darba ſpehkus tik leelā mehrā ſaiſtijuſi un darbinajuſi, ka ſcho gadu t. i. 1869. waram noſaukt par buhwes gadu beedribas mehſturē.

Beedribas nama buhwe bij nepeezeeſchami wajaſiga, jo ihreta-jās telpās, Peterburgas Ahr-Rīgas Kaſku eelā № 9, nebij kur twer-tees ne beedreem paſcheem, kuru ſkaits deen no deenas peeauga, nedſ ar daudſajam beedribas kommiſſijam. Maſās 3 iſtabiņas ar ſemajeem greeſteem ſapulzejuſchees beedri drihſ peepihpeja, tā ka zehlās tihra gaiſa truſkums. Wiſi, kas atgahdajās pirmā Rīgas Latweeſchu Beedribas nama, apgalwo, ka tas uſ katru wina ap-mekletaju atſtāhjis nepatihſamu eeſpaidu. Bet wehl leelaks lau-nums nekā nupat minetee bij tas, ka neweens plaſchaks beedribas

isrihkojums, kà teatris, konzerts u. z. newareja notift pašchu mahjās, bet tīfai ahrpus tahs. Pat šavus pirmos gada švehtfus (19. februari 1869. g.) beedribai wadjadseja šwinet wingrotaju sahlē (turnhallē). Bet tahda rihtofchanās bij tīfai par kawekli wišai beedribas darbībai un ari ekonomiskā siņā ne wišai eeteizama, jo tahdā fahrtā beedribai par gadu nahjās maksat fahdus 2000 r. ihres. Tadehl gan katrs eestatiija, ka jauna, ihpašcha beedribas nama wajaga, bet kà jaundibinata beedriba lai teef pee pašchas nama un kur lai nem wadjadsihos naudas lihdselkus, par to tīfai nedaudseem wihreem bij derigs padoms pee rofas. Wišu šcho wihru preefšchgalā stahw J. Baumanns, kas, pats arkitekts buhdams, šastahda jaunzelamā beedribas nama planu un aprehkīnāja wina dahrgumu uš 40000 rubku. Bet šchihš ūmas augšums wareja šabaidit dašchu zitadi duhšchigu un drošchu wihru, jo kas gan wareja tagad jau nošazit, zif ilgi beedriba pastahwēs un zif tahli ta spehs attihstitees. Tadehl daudsi beedri, šchaubidamees, kratīja galwas, kad beedribas wadoni teem luhkoja eestahstīt, ka beedribas nams wišadā siņā zelams, ja wehlas, lai beedriba ušplautu. J. Baumanns zel tadehl šcho leetu runas wihreem preefšchā un tee pehz ilgafas pahrrunas un pahrdomaschanas nošpreefch (2. martā 1869. g.), lai preefšchneežiba kopā ar 7 ziteem lozekleem leetu wehl reiš pamatigi pahrdomatu un ištahdatu projektu, kas zelams preefšchā generalsapulzei. Pehz ihša laika kommišija nobeidsa šavus darbūs un, kad runas wihi 15. martā wišus šchihš kommišijas preefšchlikumus bij atšinušchi par derigeem, tad tos zehla 17. martā generalsapulzei preefšchā, kura minetā deenā bij ahrfahriigi šafauktā dibinajamās Aleksandra školas un zelamā beedribas nama dehl. Kad generalsapulzei preefšchlikums bija paši-nots un nama plans šihki aprahstīts, tad daudsi ištahstās, šazi-dami, kur gan beedriba tīf leelu namu lišchot un ar šo pildišchot. Tagad wadjadseja beedreem pamatigi ištahaidrot, ka planā nefas naw nodomats, kas beedribas wehlakā dšihwē nebuhtu wadjadsihs. Beidsot, kad preefšchneežiba šapulzeteem beedreem pašinoja, ka aišleenejums 19000 rubku leelumā preefšch jaunzelamās beedribas nama, jau peesolits un ka T. Birka fgs, no preefšchneežibas pašku-binats nopirzis par 8000 rubleem pretim Wehrmana dahrsam 320 kwadratu ašu leelu gruntsgabala, kas derigs preefšch Latweešchu Beedribas nama, tad ari wišapdomigakee peekrita tahm domam, kuras preefšchneežiba aištahweja, un generalsapulze nolehma, ka

minetais gruntsgabals no T. Birka fga atpehrfams un preekšč jaunzelamas ehkas aijnemami 40000 rublu. Darba isdarisčanu uštizeja runas wihreem, kuri atfal no šawas pušes eezehla ihpašču buhwkomišiju. 30. aprili 1869. g. eefahka pirmos darbus, pee tam, semi rokot, 8—10 pehdu dšitumâ atrada dasčas eewehrojamias wehturigas atleefas, no furâm gribam minet tikai peeminas medali 1772. gadam, kas bijis loti augligns. Buhwkommisija rihfojâs til šhirgti, ka Zahnu deenâ 24. juniâ 1869. g. jau wareja zelt špahres, pee tam ari eefwehtija grunts akmena liščhanu ar ihpašču zeremoniju. 21. oktobri tai pašchâ gadâ buhwes darbi bij jau til taht nobeigti, ka Merkela šwehtkus šwinot, apafšchjâs telpâs jau wareja šapulzetees un uš preekšču ari noturet beedribas šehdes. 19. februari 1870. g. g. beedriba šapulzejâs uš šaweem otreem gada šwehtkeem pašchas namâ, kuru tai deenâ eefwehtija, kaut gan wiši buhwes darbi wehl nebij galigi nobeigti. Tagad bij ta zeriba peepildijušees, par ko til daudsi netizigi galwas bij kratijušchi. Te nu stahweja tas nams, kas maksaja wairakus tuhštostochus rubtus un ko latweešchi bij zehlušchi. Ne pilnâ gada laikā bij beedribas nams zelts un til tahti gataws, ka to wareja nodot beedribas leetochanâ. Keiti kad latweešchi rahdijušchi til leelu weenprahtibu un labprahtibu, kâ šcho namu zelot. Dihšfibâ runajot, wini bij darbojušchees, kâ kahds šudru puhlis, kur katrs nesa un gahdaja, ko špehja un prata.

Šchi nama buhwe atnesa jaunajai beedribai ari daschu labu šwehtku deenu, kurâs tšhaklee strahdneeki atšpirdsinajâs no darba gruhtumeem un šmehlâs jaunus špehtus tahtakai darbiba, klausotees širšnigos ušmudinâšchanas wahrûdus, kahdus daschs labs runatajs toreis issazija. Jo til pat eewehrojami ir pirmee Rigas Latweešchu Beedribas wadoni šawâs runâs kâ šawâs darbûs. Winu runas jau lašot ween širds eesilst un no tâm ari waram žif nezif nopraht, kâ beedribas wadoni špehjušchi ušmudinat jaunus eefahzejus uš tahdeem eewehrojameem darbeem. Pirmais gadijums, kur latweešchi dabuja dširdet kreetnas runas latweešchu walodâ par leetam, kas latweešcheem dahrgas, bij 19. februars 1869. gadâ, turnhallē šwinot pirmos beedribas gada šwehtkus. Starp žitâm runam gribam peeminet tikai weenu, ko tureja R. Thomsons, aišrahdidams uš Merkela nopelneem. Par šchihs runas panahfumeem un eespaidu rakstijam jau augščâ. Daschâ šinâ wehl eewehrojamafa nekâ šchi deena, bij Zahni 1869. g., kad eefwehtija beedri-

bas nama grunts afmeni. Minetâ deenâ daudš laudis bij fanah-
 kufchi, pat no tahleenes daschi dedšigi tauteefchi bij uš Rigu brau-
 kufchi un širdi aišgrahhti luhkojâs ar ašaru pilnam azim uš jaun-
 ušzeltajeem muhreem, kas šwehtu karogeem bij pušchtoti. Šwehtu
 deenai beedriba bij nofazijufi fewiŃŃku programu, pehž kuras bee-
 dribas preefŃŃneeks šwehtkus atklahja ar runu, iŃŃfaidrodams ihšds
 wahrđds ŃŃihš deenas noŃihmi. LatweeŃŃŃu feewas ŃŃai deenâ
 apbalwoja beedribu ar jauku dahwanu, paŃneegdamas winai karogu
 no balta Ńihda ar apŃeltitu kahtu, turklaht peemetinadamas wehle-
 ŃŃhanos, ka ŃŃis karogs buhtu Ńaite, kas ŃaŃeen wiŃu beedribu
 weenâ kuhli un ka beedribas lozekli ar Ńho karogu Ńawâ preefŃŃâ
 turetos wihriŃŃŃigi un uŃizigi pee Ńawas tautas. Beedribas
 preefŃŃneeks paŃneedŃa Ńho dahwanu P. Šhilingam, ko beedriba
 bij iŃredŃejuŃi par karogu neŃeju, teiŃdams: „Nemeet un turet to
 wiŃeem augŃti preefŃŃâ, kâ zeta rahđitaju uš kreetneem darbeem!“
 Pehž tam nolaiŃija N. ThomŃons beedribas zelŃhanâs aprakŃtu, ko
 eelika ar wiŃu klahteŃoŃho beedru parakŃteem alwas lahđitê, kurâ
 beŃ ta wehl eeweetoja dasŃas minetâ laiŃmeta Kreemijas monetas,
 latweeŃŃŃu kalendarus un 4 ta laiŃa latweeŃŃŃu laiŃrakŃtu numurus,
 kâ „LatweeŃŃŃu AwiŃŃŃu“, „Mahjas BeeŃŃa“, „Drauga un Beedra“
 un beidŃot „Baltijas WehŃneŃŃa“. Kad wiŃs tas bij notizees, tad
 lahđiti aiŃlodeja un eemuhreja. Pehž tam runaja LatweeŃŃŃu Bee-
 dribas lozeklis Šw. Zahna baŃnizas mahžitajs MŃllers par labâm
 zeribam, kas Ńaweenotas ar Ńho namu un luhđŃa preefŃŃ wina
 Deewa apŃardŃibu un Ńwehtibu. Naw eeŃpehjamš atŃahŃtit wiŃus
 toš wahrđus, kuras te runaja, gribam titai peeŃihmet, ka beidŃot
 atnahza telegrama no paŃkawneeŃa Šhreitfeldta iŃ Peterburgas,
 kas latwiŃkâ tulkojumâ tâ Ńkan: „Dibini Tamu namu uŃ klints;
 lai minu neiŃahrdâ ne auka, ne Ńibins, lai muhŃŃigi lepojas
 winŃŃ!“ Wakarâ wehl reiŃ Ńapulzejâs beedri un weeŃi turnhalles
 Ńahlê uŃ kopigu weeŃibu wakarâ, kurâ wehl daudš runas tureja,
 to Ńarpâ ari Ńahđu wiŃai eewehrojâmu KrauŃes Ńgs iŃ Peterburgas,
 ŃalihđŃinadams latweeŃŃŃus ar to Ńaulu lauku, par ko praweets
 EzeŃiels runâ. Kâ Ńhee Ńauli bijuŃŃi iŃklaideti un pehžal Ńawee-
 noti un ar ahđu paŃrwilkti tikufchi, tâpať ari latweeŃŃi zaur
 Rigas LatweeŃŃŃu Beedribu teekot tagad Ńaweenoti nn padariti par
 weenu meeŃu. Kad wehl eewehro, ka latweeŃŃŃu walodâ dŃeedatas
 dŃeeŃmas, deja un teatra iŃrahđe padarija Ńho wakarâ jauku, tad
 pilnigi noprotams, ka daudŃeem peenahza par ahtru ŃŃŃiŃŃhanâs

brihdis. Zaur tam lihdsigeem gadijumeem ik katrs tā eekarsinajās, fā reti to peedsihmo, un tapehž ari daščs kas ir wairaf padarits un panahšts, nefā to wareja zeret.

Wehl šwinigafi nefā nupat minetee bij Merkela šwehtfi 21. oktobri 1869. g., uš fureem bij eeaizinati kaħdi 12 Merkela familijas ložeki un daudsi ščejeenes daščadu eestahšču preeščneeki. Šwehtku programa bij plašča un fastahweja no 3 dalam: 1) Katlakalna bašnizā, 2) pee Merkela kapa, un 3) wafarā beedribas namā. Negribam wišu programu siħkumōs atstahštit, bet aišrahdišim tikai uš weenu wehrā leekamu runu aħrupus programās, kuru tureja siřniņōs wahrōds J. Wiħlips ik Drobuščeem, ušaižinadams wišus klahtefošos, lai seedo katrs šawu artawu šchim pateizibas darbam par labu, jo lihds peemineka atklahščanai wiši iřdenumi nebij wehl nebuht šegti. J. Wiħlipa kgs nobeidša šawu runu ar ewangelista Lukasa wahrdeem, šazidams: „Nefas nepaliks šleħpts, kas netaptu redšams, nedš apšleħpts, kas netaptu sinams un gaiřmā nenahktu“. Šchahdus wahrbus dširdot, šapulzeteē laudis turpat pee kapa šameta 70 rubku un 94½ kap. Pateēši, preeš bij redšet, kā wezišči un wezenites, pat nepeeaugušču beħrni, nefa katrs šawu maso kraħjumu, gribedami rahdit pateizibu latweešču tautas labdarim. J. Pišlehtneeks no Wez-Beebalgas bij šazerejis tai deenai ihpašču dšeesmu, kuru tagad pee kapa nolasiņa, tāpat kā telegramu, ko Maškawas latweešču žensoni Treulands, Barons, Spahģis un Waldemars bij atšuhģijušči. Weidsot pee kapa wehl nodšeedaja Krona-Wirzawas foris, kas uš ščo deenu no Kurģemes bij atbrauģis, J. Weinberga wadibā paščā wadona fastahditu dšeesmu. Tahdā kaħrtibā noritinajās ščeē šwarigee šwehtfi, kuroš latweešči bij godu rahģijušči tam, kam gods peenahšas. Wafarā pulkšten 8. jaunais beedribas nams bij kā baħstin peebaħšts, dšeesmas dšeedaja runas tureja, telegramas un weħstules nolasiņa un tā pawadiņa wafaru jautrā draudģibā. Wišupirms runaja beedribas preeščneeks B. Diħriģis, aišrahģidams, ka jaunais nams ik latweešču kopdarbs, par ko wišai japreeģajotees, jo pee Babeles torna štrahģajušči 100,000 un tomeħt nefas neefot iřnahģis. Šchi latweešču kopdarba šwarigumu šapratišģot tikai tas, kas pašišt latweešču dabu. Latweets gan eģot kreets, brangs wiħrs, protot wišu ušģihģigi iřdarit, bet tikai uš šawu roku, newis kopā ar ģiteem; ja winam nekaujot weenam ko darit, tad tas labai pawiřam atģafotees, nefā dalibu nemot. Bet

ſcho reiſ tā neeſot notizis, pee ſchi nama d a u d ſ i nehmuſchi dalibu un d a u d ſ i wīnu uſbuhwejuſchi. Wiſbeidsot runatajs iſſaka zeribu, lai ſchi nama buhwe tiktu laimigi weſta galā un lai ſchis darbs nebuhtu pehdejais latweeſchu kopdarbs. Pa tām ſtarpam bij peenahkuſchas wehl daſchas telegramas un pateizibas wehſtules no tuweenes un tahleenes, to ſtarpā ari no daſcheem Peterburgas latweeſchu ſtudenteem, kuri lihds ar Rīgas Latweeſchu Beedribu ſwehtidami 100. Merkela dſimuma deenu, uſſauza: „Lai paleet godā Garliebs Merkels, kamehr wehl dſihws kahds latweetis!“

Bet diſchenuma un ſwiniguma ſinā pahſpehja wiſus augſchā minetos ſwehtkus Beedribas nama eeſwehtičhanas deena, kurā beſ tam ari ſwīneja otros gada ſwehtkus. Jau pahris mehneſchu cepreekſch bij dſirdams, ka laudis wiſās malās poſchotees uſ ſcheem ſwehtkeem. Un kad beidsot ſen gaiditā deena bij peenahkuſi, 19. februari 1870. gadā, tad jau kahdu ſtundu preekſch ſwehtku ſahkuma ſahle bij pildijusees ar beedreem un wīnu damam. Daudſi goda weeſi bij eeluhgti uſ ſcheem ſwehtkeem un daudſi ari bij eeraduſchees, kā Wiſſemes un Kurjemes gubernatori, Wiſſemes un Kurjemes mniſchneeku preekſchneeki, Rīgas I. birgermeiſters un ziti.

Šwehtki eeſahkās pulkſt. 3 pehz puſdeenas ar beedribas preekſchneeka weetneeka R. Thomſona runu, kurā runatajs aprahdija beedribas nama zelſchanās wehſturi. Minetais darbs nebuhtu padarits, ja latweeſchu tauta nebuhtu nehmuſi tahdu dalibu pee beedribas un nebuhtu palihdſejuſi tai zelt ſcho ehku. Nekad pee beedribas netruhzis wihru, kas beſ maſkas ſimteem ſoku ſpehruſchi, un neeſot ari truhzis beedribai, kad bijis wajadſigs, naudas pabalſta. Bet pateizotees wiſu latweeſchu puhlem tagad Rīgas latweeſcheem eſot ſaws nams, kas ſauzams par wiſas tautas namu. Tagad ſchīni brihdi latwju tauta warot droſchi ſazit: „Deizi to ſtungu, mana dwehſele!“ Pehz tam runaja mahzitajs Müllers, iſſazidams Deewam pateizibu, ka tas palihdſejis namu nobeigt un to paſargajis pret uguns breeſmam. Beedribas nams gan eſot nobeigts, bet beedribas darbs wehl ne, jo tas neeſot nemaſ pabeidsams. Nam eeſpehjamis atſtahtit wiſu plaſcho ſwehtku programu nedſ ari wiſas runas, kuras tāi deenā tureja, bet waram tifai peeſihmet, ka wiſās runās un telegramās redſama leela peeſričhana un labwehliiba jaunajai beedribai. Wiſi leel leelas zeribas uſ wīnas tahlakeem darbeem un iſſaka tai pateizibu un ſawu atſiſchānu par jau padarito. Bet pati beedriba, gribedama rahdit, ka ta wiſus tos, kas

preekšč latweeſcheem publejuſchees un pret teem labu prahtu rahdi-
juſchi, ari tur labā peeminā, bij jau eepreekſch (15. februari) eezeh-
luji wairafus goda beedrus, kuru wahrduſ ſwehtku aktā nolafija.
Tagad iſrahdijs, ka Rigas Latweeſchu Beedribas runas wihri
noſpreedufchi uſnemt par goda beedreem Kurſemes gubernatoru
f. Lilienfeldu, ſenako Rigas poliſijas meifteru Koſlowu, Kriſchjahni
Waldemaru, Ernſtu Dünsbergi un Balkas ſeminara direktoru Zimſi,
tā ka tagad beedribai, eefkaitot agrakoſ goda beedrus, Widſemes
gubernatoru Lyſanderu un Baltijas general-gubernatoru Albedinſku
bij pawitam 7 goda beedri. Jauneezelteem goda beedreem, kaſ
ſwehtkōs nebij klaht, noſuhtija telegramas, un dabuja ari atbildeſ
no Koſlowa iſ Peterburgas un Waldemara iſ Maſkawas. Pa tahni
ſtarpam bij ari daſchas Rigas kreemu beedribas atſuhtijuſchas ſa-
wus weemeekus, kaſ lai apſweizinatu no wina puſes latweeſchu
beedribu ſchinis ſwehtkōs. It ihpaſchi kreemu amatneeku beedribas
apſweizinajums bij ſirsnigs, daudſi beedri no tureenes ari bij at-
nahkuſchi un ar muſiku noſtahjuſchees Latweeſchu Beedribas preekſch-
neekſ Kowalowa kungs, karam pateizās B. Dihrikis latweeſchu
beedribas wahrdā. Swehtkus beidsot Thomſons iſſazija pateizibu
ſweſchajeem dſeedatajeem, kuri gan no Kurſemes gan ari no Wid-
ſemes bij eeraduſchees uſ ſcheem beedribas ſwehtkeem, lai toſ puſch-
fotu ar ſawām dſeefmam (kopā 5 fori). Ap pulkſt. 5 ſapulzeju-
ſchees ſahka ſchirtees, nama eefwehtſchana bij pabeigta, bet ſwehtku
juhtas pee beedreem nebuht neiſſuda, jo pehz nedaudſam ſtundam
wajadſeja eefahktees beedribas gada ſwehtkeem.

Pulkſten 9 wakarā pulzejās kahdi 500 beedru un goda-weeſu
beedribas nama augſchejā ſahlē uſ goda meelaſtu. Bet beſ ſcheem
pildijās ari apakſchejās telpas un galerija ar ſtatitajeem, kuru ſtar-
pā atradās loti daudſ lauzeneeku no wiſām Kurſemes un Widſe-
mes malam. Swehtku meelaſtā bij ihſtā weeta un laiks iſſazit
wiſas tahs domas, kuras ſchi deena bij modinajuſi ſwehtku apmek-
letaju galwās un ſirdis. Un teeſcham, iſſaziſchana gan no paſchu
dehlu puſes gan ari no ſweſcheneekeem bij tik plaſcha, kā tas gan
reti zitōs ſwehtkōs buhs notizis. To wakarū tureja apmehram
kahdas 40 runas, bet daudſeem laika truhkuma dehl wajadſeja
palikt nerunajuſcheem. No eewehrojamakam runam gribam peemi-
net tikai to, ko tureja Latweeſchu draugu beedribas preekſchneekſ
mahzitajs Bielenſteins. Jau toreis wina runa wiſeem loti

patifusi; bet ari tagad tai wehl faws fwars, jo winā norahdits Rīgas Latweeschu Beedribas un wīšas latwju tautas zelsch, dšenotees pehz iſglihtibas un tautas mihleſtibas modinaſchanas. Schis runas ſaturs ir apmehram ſchahds: Rīgas latweeschu beedriba, tā runatajs eefahfa, nepcederot Rīgas pilſehtai ween, wina peederot wīšai latweeschu tautai. Beedribas puhles latweeschu apgaiſmoſchanas un garīgas labklahjibas ſinā darot preeku wiſeem latwju tautas draugeem un miſlotajeem. Bet Latweeschu Beedriba peefopot ari kahdu zitu leetu, proti wina gahdajot, ka latweeschi ſawu garu, ſawus tikumus un tautibu turetu godā. Tahds gars tagad eſot wīšam tautam, jo 4. hauſſi teifts, ka zilwekam buhs godat ſawu tehwu un mahti; tā tas mehdsot buht pee katras meſelas tautas, to eſot latweeschu beedriba pareiſi atſinusi, nododamās tautibas kopſchanaī. Schi neefot walodas kopſchana ween, bet ari tehwu labo tikumu un wīšas tautas mantibas kopſchana. Tahdu zenschanos newajagot nizinat, jo wajagot nemt wehrā, ka tautas eſot, kā daſchadas pukēs dahrsā, kas ſawā raibumā puſchko wiſu dahrsu. Schi runa Rīgas Latweeschu Beedribai rahda zelu, kahds tai ſtaigajams, un atſkatotees arpaſal uſ noſtaigateem 25 beedribas dſihwes gadeem, waram gan teift, ka wina, ziſ eefpehjoms, puhlejuſees iſpildit ſcho ſawu peenahkumu. Wiſa ſapulze nehma dſihwu dalibu pee wīšam runam, bet jo wairak pee ſchihs. Un beedribai bij tas preekſ, ka zeenijamee goda weeſi pa leelakai daſai palika lihdſ ſwehtku beigam. Tā pagahja 19. februars 1870. g., bet ſwehtki ar to wehl nebeidsās, jo tos ſwehtija pehz ſeno latweeschu preekſſihmes „trihſ deeninas“. Baltijas Wehſtneis (1870 g., N° 9.) ſalihdsina otros beedribas gada ſwehtkus ar pirmajeem un atrod eewehrojāmu ſtarpibu. Zau ahrigs iſſkats ſtipri iſſchir minetos ſwehtkus: Pirmos ſwin par 50 rubleem ihretā turnhalles jahlē, tagad paſchas namā, kas maſſā wairak nekā 40,000 r., toreij kahds 100 ſwehtku dalibneeku, tagad wairak kā 2000, toreij weena deena, tagad 3 ſwehtku deenas, toreij 2 goda weeſi tagad 12. Tahdā mehrrā jaunā beedriba bij ſpehjuſi attihſtitees weenā gadā. Bet ari daſcha eekſchēiga ſtarpiba bij redſama. Pehrū beedriba jutās wehl wahja, wina wīšas ſawas zeribas bij likuſi uſ nahſotni. Tagad beedriba ſinaja, ka winas pamats ir ſtipri likts, ka winas ſaknes eet taſhi pa Kurſemi un Widſemi, wina ſkatijs tagad meerigi uſ nahſameem laiſeem. Bet ſchihs winas labās zeribas ſahkumā, kā rahdijas, negribeja wiſ peepilditees, jo beedribā

drihši eefahfās wišadu auſu laiſmets, furu ta tifaſi wairafōs gadōs ſpehjuſi pahrzeeſt.

Tuhlit pehž ſwehtkeem beedriba ari gan darbojās joprojam ar wežo dedſibu; daudſeem jauneem beedreem peenahfot, beedriba eeſfata pat par wajadſigu paaugſtinat runas wihru ſfaitu no 36 uſ 45 (19. aprili 1870. g.). Drihš pehž tam paleelina ari beedribas preefſchneeſibu, agrako 5 wihru weetā tagad ſtahjas pehž runas wihru ſpreeduma no 8. maja — 13. Sapulzes ari notura fahrtigi, jo lihds 6. auguſtam, kad beedribas preefſchneeſs B. Dihriſis atſafas no amata, bijuſčas jau 3 pilnas un 10 runas wihru ſapulzes. Bet ruhpes tai darija leelais paradu daudſums, ſas tagad bij eeſrahjees. Beedribas namu newareja galigi pabeigt ar to kreditu, ſas ſahfumā bij atwehlets. Jau 19. aprili 1870. g. beedriba juhtas peeſpeeſta buhwkommiſijas kreditu paaugſtinat no 40,000 uſ 50,000. Bet wehl leelafas raiſes beedribai darija daſchi naudas aiſdeweji. Sahfumā gan wiſi bij labpraht ſihmejuſchi pat leelas ſumas, bet tagad, pimam karſtutam pahrejot, praſija atkal atpakal, tā ka beedribai wajadſeja jau pirmajā gadā no aiſnemtās naudas atmakſat 29,150 rubluſ. Tadehſ wajadſeja ſaſaukt ihpaſchu generalſapulzi (19. juliā 1870), kura atwehleja beedribai aiſnemtees no kredit-beedribas 50,000 rubluſ, lai waretu apmeerinat wiſuſ paradu praſitajuſ, ſas tagad no malu malam mahžas beedribai wirſū. Uſ beedru palihdſibu wairſ newareja palaiſtees, jo teem bij pirmais karſtums pahrgahjis uu tā weetā eeſtahjees ſtipri manams gurdenums, warbuht ari tadehſ, ka pirmajōs 1½ gadōs tiſ daudſ bij ſtrahdats. Uſnemto beedru ſfaiſ 1870. gadā gan ir bijis tiſ leels, fā jeb kaut kad, jo bij uſnemi 2070 beedri, no kureem tomehr tifaſi kahdi 1482 bij iſnehmuſchi ſawas beedru fahrtis (ā 3 r.). Beedru naudas eeſaſeſchana darijuſi beedribai raiſes jau no paſcha ſahfuma, wiſi gan labpraht peeteizās par beedreem un liſās uſnemtees, bet ar makſu daudſfahrt kawejās un daſchi nepawiſam nebij pee makſas peedabunani. Echi apſtahtla dehſ runas wihreem beeſchi nahžās ſpreeſt un iſdot jaunus noſazijumus ſchaſ leetā, furi retumis panahža fahrotās ſekmeſ. Jau 5. aprili 1869. g. runas wihri, redſedami, ka beedru naudu fahrtigi nemakſā, noſpreeſch, ka teem beedrem, ſas dſihwo pilſehtā, jaaiſmakſā beedru nauda lihds 1. majam, un teem, ſas uſ laukeem, lihds 1. junijam. Bet noſazitam pilſehtneeku terminam peenahfot, runas wihri ir atkal peeſpeeſti terminu atliſt uſ

1. juniu (4. majā). Tīfai 1. juniā runas mihru sreedums top ūtingrats: Wiūs tos, kas beedribā uūderuūchees par beedreem, bet gadu maūu naw eemafajuūchi, neuffkata par beedreem lihds tam laifam, famehr tee naw ūdarijuūchi ūawu peenahkumu. Tahdeem, kas ūchāi gadā naw maūfajuūchi beedru naudu un nahkofchā grib par beedreem tapt, jaūamafā abu gadu beedru nauda un runas wihreem, kas kahdu beedri uūdod, wajag naudu no wineem tuhliū ūanemt. Bet dūirdedami, ka daudūeem jauneem beedreem nahkotees gruhti ūamafat beedru naudu (ūaut gan 1869. g. tīfai 2 rubli beedru naudas un 50 ūap. eestahūhanās maūfas) un ka puūe no beedribas gada jau pagahjuūi, runas wihri noūpreeūch, ka wiūeem teem, kas pehū 10. aug. 1869 eestahūjas beedribā, jamafā tīfai puūmafā lihds gada galam Tahdā fahrtā zaur beedru naudu newareja ūanahūt leelas ūunas; un ūaut gan daudūi ūuhrojās, to-mehr runas wihri weenojās 2. nowembrī 1869. g., nahūt pee generalūapulūes ar preeūūhliūumu, ka uū preeūūchu buhtu nemami no katra beedra 3 rubli gada maūfas, tam generalūapulūe ari pee-frita, peeūfdama ūlahūt noūazijumu, ka tee beedri, kas eestahūjas pehū 1. junija, maūfā tīfai puūi. Bet wiūi ūchee noūazijumi, ka jau augūchā minejam, maū lihdsjeja, bet beedribai peenahūa leels naudas truūkums, kas ari paūchu beedru starpā radija manamu plaiūmu, jo ūur truūkums, tur ari neūatiziba. Bet wehl leelafas behdas darija beedribai winas pirmā preeūūneeka B. Dihriūa at-ūazīūhanās no amata (6. aug. 1870. g.). Dihriūis bij pratis beedribu nodibinat, tai liūt ūtiprus pamatus, winūch bij tai ari rah-dijis ūetu, kahds tai ūtaigajams un paūtrahdajis ūawā iūūajā preeūū-neeūibas laifā tiū daudū, ko wehūaf 4 reiū tiū ilgā laifā newar padarit. Bet B. Dihriūis ari atūazijās no amata gruhtōs laifōs, kad truūkums un neūatizibas gars apdraudeja beedribas tahūatu uūplauūūhanu. Dihriūa weetā ūtahūās wina I. weetneeks R. Thomūons, ūurūch tīfai daūchus mehneūchus ūabijis beedribas preeūūneeka amatā.

b) Beedriba R. Thomūona wadibā.

(no 6. aug. 1870 — 4. febr. 1871.)

R. Thomūons ir bijis iūūu laifu par preeūūneeku un pee tam ūaundōs laifōs. Newaram tadehl praūit nekahdus eewehrojams darbus un neūpehtum tahdus, ja ari praūitum, uūrahdit. Gurde-nums beedribas dūihwē turpinajas lihds gada beigam. Wiūpahrigi

nemot, wijs eet wezu parastu gaitu. Pa dalai tagad ispilda agrafos runas wihru šapulzes špreedumus. Špildidams runas wihru špreedumu no 6. septembra, Thomšons brauz uš Rujeni un peedaldas tur pee šapulzes, furu notura Keiseriškā Widsemes wispahrigā ekonomiskā šabeedribu. Pamatojotees uš kahdu agrafu runas wihru špreedumu, beedriba aissuhta Dihriki uš Peterburgas manu-facturejas istahdi. Peeminams wehl buhtu, ka tai gadā beedriba apšweiz kreemu amatneeku beedribu, kad pehdejā eeet šawā namā, un pašneedš winai šahl' ar maiši. Ari eekšhki gā beedribas dšihwē paleef pa leelakai dalai wezā šahrtiba. Peeminams tikai buhtu, ka teatra kommišija dabun Adolfu Allunanu par pašahwigu teatra wadoni (6. sept.), Sinibu kommišija teesibu, leetot kapitalu, ko zaur šaweem puhlineem eegumuši, šaweem mehrkeem par labu. Preekšh šahrtibas ušturedšanas beedribas namā šastahda šewiškū šahrtibas rulli, furu runas wihri 4. oktobrī ari peenem. Un beidsot nošpreešh dibinat ari šwehtdeenas školu preekšh beedreem, lai ispilditu to robu, kas zaur jautajumu wakareem un preešhlašijumeem nebij ispildams. Bet šhi laika šwarigakais darbs bij, galigi nobeigt beedribas nama buhwi un eerihkošanū, kā ari nošlehgt wišus rehkinus, pehz kureem 1871. gada šahkumā uš beedribas namu paleef parada 63,325 rubli. K. Thomšona pehznahzejs ir adwokatš Fr. Weinbergs.

c) Beedriba Š. Weinberga wadibā.

(no 4. febr. 1871 — 17. febr. 1872. g.).

Ari Weinbergs ir bijis tikai weenu gadu preekšhneeka amatā, furu tas ušnehma nišnām kildam plosotees beedru štarpā. Štingri un isweizigi rihkojotees, Weinbergim gan isdodas nodibinat atkal meeru un šahrtibu beedribā, bet beedru štais pee tam tā šašhkuht, ka tikai puše tagad atleefas no agrafeem beedreem, jo špreešhot pehz eekafetas beedru (2373) naudas, šhinti gadā waja-dseja buht 791 beedreem. Šchahds breešmigs šaudejums nepalika šinams beš eepaida uš wišu beedribas darhibu. Kad pagahjušhā gadā jau warejam runat par gurdenumu, tad tagad jafaka, ka beedriba bij pawišam apkušūši un aplkušūši darbotees. Pat šapulzes wairs neteek noturetas šahrtigi, wišā garajā wafaras laikā runas wihri naw ne reišes šanahkušhi, un ja tee ari šapulzejas, tad wiku špreedumi naw nekahdā šinā eemehrojami. Bet taišni tahda rihkošanās eepēhja žif nezif apmeerinat uštrauktos beedru prahtus.

Ari komisijas rihkojas gauši, tā ka par šho beedribas gadu ne-
waram sīnot nefa laba. Wišās malās jau šahka runat, ka beed-
riba ahtri isputeshot. Schahdu ahtru pahrmainu jaunās beedribas
dšihwē bij pamanijuschi ari šweschtauteeschī, jo isrihkojot 1871. g.,
juniņa mehneši otro Baltijas laufšaimneezības istahdi, Rīgas Lat-
weeschu Beedriba nedabun ušaižinajumu peedalitees. Par latwee-
scheem šahā gadījumā nefas nebij domats, jo pat istahditu leetu
fatalogs nebij drufats latweeschu walodā, islikās tihri, it kā wah-
zeeschī ween Baltijā dšihwotu un ka wahzu walodu ween te runatu.
Schahda rihkofchanās no lihdsēmihntneeku pušes pamudināja Rīgas
latweeschu beedribu atkal uš jaunu darbību, tā ka ta pati šahka
pahrdomat, waj winai uš šawu rofu newajadsetu isrihkot latweeschu
semkopju šapulži, ko ta nahkofchā gadā ari laimīgi isdara. Tai
paščā gadā šahk beedriba ari rihkotees uš šahdu leelu istahdi,
kura noteek 1872. gadā Kreewijas šerdē Maškawā. Tai latweeschī
waretu godam peedalitees pee politekniskās istahdes Maškawā, tad
runas mihri 4. now. 1871. gadā eezel šewišchu komisiju, kas
lai gahdatu, ka istahdamās leetas nošuhā uš Maškawu.

Bet wairak ruhpes nekā lihdsēmihntneeku neewehriba darija
beedribai winas paradu prasitaji, kuri, dširdebami no daudšām
pušem issakam šchaubas par beedribas tahlako pastahwešchanu, tapa
deenu no deenas ušbahsigati. Beedribas mantas šahwolkis šhini
gadā ir bijis tik gruhts, kā nefad. Weinbergim šawu amatu uš-
nemot, pahrluhku komisija nebij pašpehjuši pašneegt nekahdu škaidru
pahrškatu par naudas isdewumeem notezejuschā 1870. g. Un šhi
neškaidriba paleek wehl jo leelaka 1871. gadā, kahdeem 3 kafeereem
mainotees. Wiša grahmatu weščhana pastahweja tikai daščadās
iskaišitās un šaraušitās peesihmēs, jo no sistematiskās grahmatu
weščhanas neatrodam ne wehšts, tadehl ari gruhti dot kahdu pahr-
škātu šchā šinā. Beedri, dabudami dširdet par tahdu rihkofchanos,
tapa wišai nepazeetigi un neušizigi pret wadoneem, tā ka leela
dala no pehdejeem pašchi atšakas no amateem (6. febr. 1872. g.)
un to starpā ari Jr. Weinbergs ar B. Dihriki. 17. februari eezel
šewišchu komisiju, kas lai šakrahj no agrakās preeščhneezības
rakstus un reškinus. 9. aprili šhi komisija jau war pašinot, ka
reškini drihš buhšhot gatawi, bet generalsšapulzei minus nolāša
tikai 17. septembrī. Tagad israhbijās, ka uš beedribas nama bij
parahda 73,363 rub. un 92½ kap. Jr. Weinberga meetā bij
tapis par preeščhneeku arkitekts Baumans.

d) Beedriba 3. Baamana wadibâ.

(no 17. februara 72. g. lihđj 30. janwarim 1875. g.).

3. Baumanis palifa ilgaku laiku amatâ, nekâ wina preefſch-gahjeji, proti lihđj 30. janwarim 1875. gadâ. Wina laikâ iſdewâs beedribu atkal druſku pazelt, lai gan tikai pamafitem. Sawu amatu Baumanns uſſahf leelds juku laikôs: Pahrluhku kommiſija ſuhđſas, ka rehkinu truhſtot, 9. janwarî eezeltee runas wihri dauđſi atſafas no amateem, đſirdamas ſuhđſibas par runas wihru riſhofſchanos un par winu pretlikumigu eezelſchanu. Tahdehl wiſpirms bij jagahdâ, ka runas wihru ſfais naſhtu pilns un winu ſpreedumi neſaudetu ſawu ſwaru. 9. janwarî tadehl pilna ſapulze noſpreeſch, ka wiſmafais 23 runas wihreem (no 45) jabuht klaht, lai winu ſapulzes ſpreedumi naſhtu ſpehſâ. Bet wiſus 9. janwarî eezeltos runas wihrus pilnâ ſapulze 6. februari 1872. g. atſtahj amatôs, lai gan par winu eezelſchanu bij peenahfuſſas ſuhđſibas. Bet zaur peedſihwojumeem beedriba bij mahzijuſees, ka pawairotais runas wihru ſfais no 36 uſ 45 neatneſ nefahda labuma, tadehl runas wihri paſchi noſpreeſch liſt pilnai ſapulzei preeſchâ, lai paſemina atkal winu ſfaitu uſ 36, kâ ſtatutôs noteiktis. Pilnâ ſapulze, eewehrodama, ka daudji runas wihri nemaſ neeronas uſ ſehdem, ari peekriht runas wihru preeſchlikumam no 17. februara 1872. un noſpreeſch 17. ſept., ka uſ preeſchu buhs tikai 36 runas wihri. Pagahjuſchâ gadâ iſirufchâs kommiſijas ſaſtahdas no jauna un noguruſchâs keras atkal pee darba. 9 aprili eezel weeſibas wafaru kommiſiju un beedribas preeſchneeks paſino runas wihreem, ka ſinatnibas kommiſija atjaunojuſees un par winas preeſchneeku eezelts R. Beſbardis. Zoprojam beedriba dabon atlauju pati iſrahđit teatru, ko tai pagahjuſchâ gadâ noleedſa. Par teatra waditaju peenem 17. auguſtâ A. Allunanu. Tahdâ kaſtrâ eerodas pamafitem beedribas đſihwê atkal kuſtiba, kaut gan ta wehl newar lihđſinatees tai darbibai, kaſdu redſejam pirmajâ un otrâ beedribas gadâ. Bet neſfatotees uſ wiſam melſchanam par beedribu un uſ pahrgroſſjumeem pee minas preeſchneeziſas lozefleem, Rigas Latweeſchu Beedriba palifa wehl weenmehr miſfa wiſai latweeſchu tautai. Tadehl ari ſchee gruhtee laikî wareja dot droſſſas zeribas, ka beedriba naſhtotnê ſels. It ihpaſchi beedribas gada ſwehtu deenâ wareja pahrlleezinatees no tam, ko domaja leelâ latweeſchu dala par ſawu eewehrojamaſo beedribu, jo bij peenahfuſſas kreetni daudſas telegramas, kurâs beedribu aſſweizinaja tâ pat winas

šwehtkòs, kà tas bij notizis agrakòs labajòs laikòs. Beedribas preekschneeks J. Baumans aishrahda šawà šwehtku runà, ka tagadejos laikus newarot šalihdsinat ar pirmajeem, kad wiši ar joni šastrehjušchi beedribà, bet pirmajam karstumam pahrejot atkal isflihdušchi uš wišam malam. Bet tagad wišs noteekot meerigi un prah-tigi, beedribas ložekku gan esot mafak, bet wiši tee esot palizeji pee beedribas, kas ar wišeem špeškeem gribot kalpot beedribas mehrteem. Šhelschanàs šehkla esot tagad no beedribas israweta un lai katrs šargotees to no jauna isšeht, tad Latweeschu Beedriba buššhot if katram par šwehtibu, latweeschu tautai par godu un wišeem winas draugeem par preeku. Pateesi japreezajas, ka atkal ar jauneeem špeškeem uššahk un pabeids jau agrak nodomatos darbus, un šper ari daščus jaunus šolus. Tà Thomsons leef preekschà, lai eerihko preeksch beedreem behru lahdi, par to gan wehłaki maf ko dabonom sinat. Ari naudas leetàs šahk beedribai eet drusku labak, jo winas paradi tagad istaiša tifai 72,772 rublus, tas ir 591 r. un 92½ šapeikas mafak, nekà pagahjušchà gadà. Lai gan šuma tifai par mafu leetu pašeminajusees, tomehr tas jau kahds šolis uš labo puši. Un kaut ari newareja apmeerinat wišus paradu prašitajus, teem kairà reiše wajadšigo šumu ismaksajot, tomehr runas par beedribas nihkschanu šahka apłust un pašchi pretineeki un šhaubigakee ar laiku atkal stahjàs pee beedribas darbeem. Geman-tojot wežo uštizibu, beedribas wadoni wareja daščhàs leetàs riško-tees atkal šchirgtaki. Tà peemehram beedriba dahwina nodeguščham Mangalmuiščas šaimneekam Stahkam 25 rublus no šawas kafes. 11. junijà runas mihri nošpreešč lašit dahwanas par labu teem, kurus wehtra 10. majà 1872. g. apšahdejuši. Dahwanu lašičhanu ušnemas 4 mihri: N. Blawneeks, J. Dombrowskis, A. Šulte un Roše. Bet eewehrojamašais beedribas darbs 1872. g. ir peedališchanàs pee Mašfawas politekniskàs isstahdes. Jau 5. martà runas mihri ušdewa preekschneekam, lai gahdà, ka wišs taptu kahrtigi šarihšots, un atłauj winam iswehlet šew palihguš pehž wajadšibas. Par palihgu Baumans šew isredseja Thomšonu, ar kuru tas puh-lejàs šakraht isstahdamàs leetas. Pa wišam peeteizàs 45 isstah-ditaji, no kureem tifai 33 nodewa leetas preeksch aiššuhlišchanas. Pawišam bij eeshuštiti 167 gabali, kurus apdroščinaja par 8790 r. un 15 šap. 12. majà 1872. beedriba nošpreeda šuhšit N. Thomšonu no šawas pušes uš isstahdi un apnehmàs tam dot 75 rublus žela naudas. Thomšons ari ispilda šcho šawu ušdewumu un no-

brauz uš Maškamu leetas nolikt ištahdamā weetā. Waraidošču Sauders apnehmās winas pahrluhkot un atsuhtit atpakal. Maškawā latweešči peedsihwoja ihstas preeku un goda deenas, jo Rīgas latweešču beedribai peespreeda leelako goda algu, kahda pawišam bij dabunama, proti uš ihpaščas lapas drukatu „goda diplomu“. Buhtu ari peeminams, ka tai pašchā reisē latweešču airetaji ispel-nijās diwas goda algas airetaju šazihštē. Kad sinas par Maška-was notikumeem atnahza Rīgā, tad preeks bij neišsakams, un wišeem, kam agrak duhšča bij šaščlukusi, tagad atkal radās griba štrahdat kahdu darbu beedribas labā. Ari kahdus šwehtkus beedriba nošwineja šchāi gadā, proti 200. keisera Pētera I. dšimuma deenu. Beedribas preekschneeks J. Baumans un R. Thomsons nehma Maškawā kā luhgti weeši un latweešču aištahwoji dalibu pee šcheem leelajeem Kreewijas šwehtkeem un pee wišām tahm zeremonijam, kuras tur isrihkoja. Ari peemināu latweešči gribeja zelt šcheem šwehtkeem, jo 12. majā 1872. g. runas wihri nošpreešch, ka wajadsetu dibinat juhras školu, kura buhtu nošauzama par keisera Pētera I. školu, bet wehslak šchis jautais noluhks daščhadu kawektu dehl isgaisa. Wehl eewehrojamaš nēkā 1872. gads ir nahšoščhais, jo tani isrihko 1. mispahrigos latweešču dšeedaščhanas šwehtkus, lihds ar 1. mis-pahrigo školotaju un otro mispahrigo latweešču šemkopju šapulzi. Beedriba tadēhl ari notureja 1873 g. tif daudšas šehdes, kā nēkad, jo runas wihri šanahšušchi 21 reiši un pilnā šapulze šaufa 4 reišes, 7. oktobrē weenigi tai noluhkā, lai papildinatu runas wihru škaitu, kas daudšeeem lozēkleem ištahjotees štipri bij šaščhuzis. Par beed-ribas eefšchīgās dšihwes attihščhanos newaram šchāi gadā wehštīt nēka eewehrojama. Wišs eet parasto gaitu. Runas wihri špreešch, ka wairak jarušpejas par jautajumu wafareem, apnemas ari gah-dat par studentu štipendijam un preešch tām šaštahdit šikumus un tos waldbibai apštiprinaščhanas dehl liht preešchā, bet šwarigakais beedribas darbs ir I. mispahrigo dšeedaščhanas šwehtku rihoščhana.

Jautajums, waj nederetu isrihtot mispahrigus latweešču dšeedaščhanas šwehtkus, bij nodarbinajis jau 1870. gada Rīgas Latweešču Beedribu, bet toreij daščhadu kawektu dehl nodoms nebij išdewees. Tagad, 1873. g., beedribas gada šwehtkus pehz mezās šahrtibas un paraduma šwinot, bij daščhi lauku foru wadoni, kas beedribu bij nahšušchi apšweikt un ar šawām dšeesmam gada šweht-kōs eepreezinat, iščazijušchi wehlesčhanos, ka buhtu loti teizami, kad isrihtotu nahšoščhā wafarā dšeedaščhanas šwehtkus. Tadēhl jau

nahkoſchâ deenâ t. i. 20. februari ſapulzejâs wairafi foru wadoni un ziti, kam dſeedaſchana ruhpeja, Rigas Latweeſchu Beedribas namâ un noſpreeda, ka 1873. gada waſarâ ap Zahneem iſrihkojami dſeedaſchanas ſwehtki Rigâ, jo ſchi peecetama tiſlab wiſſemneekem kâ kurſemneekem, un ka rihtkoſchana buhtu jaustiſ Rigas Latweeſchu Beedribai. Ari wehl no zitâm puſem dſirdedami wehleſchanos pehſ dſeedaſchanas ſwehtkeem, runas wiſtri 2. martâ weenbaliſigi peenem augſchâ mineto foru wadonu preekſchlikumu un uſdod beedribas preekſchneekam iſgahdat preekſch ſwehtkeem atlauju no Walbibas un eezel ſewiſchku kommiſiju, kaſ lai ruhpetos par ſwehtku iſrihkoſchanu. Kommiſijâ runas wiſtri eewehl no ſawa widus: R. Thomſonu, Baumann, B. Dihriki, P. Schillingu un R. Gaili. ſchi kommiſija wiſpirms faſtahdija uſaizinaſumu preekſch wiſeem dſeedataju foreem Kurſemê un Wiſſemê, kuru runas wiſtri 8. martâ ari peenehma. Minetâ deenâ runas wiſtru ſapulze ari apſtiprinaſa augſchâ eezelto kommiſiju par pirmo latweeſchu wiſpahrigo dſeedaſchanas ſwehtku kommiſiju, tai dodami atlauju pehſ wajadſibas pawairotees. Kommiſija eezel par ſawu preekſchneeku R. Thomſonu un noſpreeſch ſaſaukt 28. martâ foru wadonu ſapulzi, kâ ari uſaizinat daſchus zitus leetas pratejus un dſeedaſchanas zeenitajus, lai iſſaka ſawas domas. Noſazitâ deenâ bij eeraduſchees kaſdi 13 foru wadoni no Wiſſemes un kaſdi 4 no Kurſemes. Wiſſwari-gafais jautajums bij, waj paſpehs ſwehtkus tiſ iſhâ laiſâ ſarihtot. Wiſi klahteſoſchee bij taſs domâs, ka, lai gan gruhti nahkſchotees forus tiſ ahtri eemahzit, tomehr pee labas griſbas buhſchot eeſpeh-jams. Wiſa ſchi ſapulze rahdija preezigu un zeribu pilnu garu, tâ ka ari ſwehtku kommiſija wareja ar leelakâm zeribam ſtatitees uſ gaidameem ſwehtkeem. Darba kommiſijai bij pilnas roſas un tâ ka ta weena neſpehja wiſu iſdarit, tad wina eezehla palihgu kommiſijas kâ buhw-, kortela un drukas kommiſijas, no kuram katrai bij eerahdits ſaws iſpaſchs darba lauſs.

Ari wahzu lihſeemihneeki luhkoja peebalſtit ſchihs kommiſijas darbibu: wingrotaju beedriba atwehleja ſawas telpas bej maſſas preekſch dſeedataju kortela, Rigas=Dinaburgas un Rigas=Zel-gawas dſelſszela waldeſ paſeminaja braukſchanas maſku pa ſwehtku laiſu un eerihkoja pehſ patikſchanas eſtra brauzeenus, lai dſeedatajeem un klauiſtajeem atweeglinatu nonahkſchanu Rigâ. Tâ no daudſam puſem pabalſtita, ſwehtku komiteja ſpehja nobeigt ſawu darbu, noturejuſi pawiſam 57 ſehdes un iſſuhtijuſi 645 kumerus.

Kommissija zaur ihpafcheem raksteem eeluhdja, brihwafhtis flah-
peelidama, uš ſcheem ſwehtkeem Widſemes un Kurſemes guberna-
torus, Rigas pilſehtas preeſſchneeku (galwu), muifchneeku preeſſch-
neekus, wiſas Rigas un latweeſchu laifrakſtu redakzijas, ſchejeenes
wahzu un kreemu dſeedataju beedribas, latweeſchu beedribas goda
beedrus un wehl zitus tautas draugus un dſeeſmu miſlotajus.

Swehtku laiku nolika uš 26., 27., 28. un 29. juniju; paſchi
ſwehtki dalijās 2 dalās, garigā un laizigā konzertā, no kureem
pirmo wajaſeja noturet Donna baſnižā, otro Keijara dahrſā, ſem
flajas debefs kuplu fokū ehņā. Peedalifchanās pee ſwehtkeem
bij eewehrojami leela. Sanahza Rigā kaſdi 47 kori, 34 no
Widſemes un 13 no Kurſemes, kopā ar kaſdam 1019 dſeedata-
jeem un dſeedatajam. Bet wehl eewehrojamaſa bij peedalifchanās
no klaufitaju puſes, jo Rigā bij ſapluhduſchi apmehram 20,000
zilweku no Kurſemes, Widſemes un daſchadām Kreemijas malam.
Par ſcheem ſwehtkeem war pilnigi ſazit, ka tee bij tautas ſwehtki, jo
katrs weens warēs leezinat, kaſ dalibu pee wineem nehma, ka te
latweeſchi no Widſemes un Kurſemes un zitām malam jutās kā
weenas tautas brahki kopoti pee Daugawas mahmulinas kraſta
firmajā Rigā. Wehlaſee dſeedaſchanas ſwehtki diſchenuma ſinā
gan pahrfpehji pirmos, bet aiſgrahbtiba nekaſd naw bijuſi leelaka,
kā toreif. Nebij maſums ween tahdu, kureem ſwehtku gaſjeenu
uſluhkojot aſaras ſpeedās azis. Schihs aiſgrahbtibas juhtas ne
maſumu pawairoja dahwatais „latweeſchu dſeedaſchanas ſwehtku
karogs“, kuru paſneedſa latweeſchu tauteetes wiſai latweeſchu tautai
ar to wehleſchanos, kaut ſchis karogs pliminatos wiſōs latweeſchu
dſeedaſchanas ſwahtkōs, weenalga lai tos iſrihko waj Kurſemē,
waj Widſemē. Karoga neſejeem jabuht 3 wihreem, pa weenam
no Kurſemes, Widſemes un Rigas. Kad pagahjuſchā gadā lat-
weeſchi wareja preezatees par ſaweem panahkumeem ahrpus dſim-
tenes taſlajā Maſkawā, tad tagad teem bij wehl wairaf eemeſla
lihgmotees par ſcheem diſchajeem ſwehtkeem paſchu mahjās un
kreetnajeem panahkumeem dſeedaſchanas ſinā, jo konzerts, eeweh-
rojot ihſo mahziſchanās laiku, iſdewās wiſai labi.

Bet dſeedaſchanas ſwehtkus kuplinaja wehl kaſdas pahri ſa-
pulzes, no kūrām wiſpirms gribam minet I. wiſpahrigo ſkolotaju
ſapulzi, uš kuru bij ſanahkuſchi kaſdi 521 zilweks, pa leelakai da-
lai pagaſtu un draudſchu ſkolotaji. Par ſapulzes wadoni eezehla
Kronwaldu ſti, pehji kam pahrgahja uš deenas kahtibu. Wiſi

flahtesofšhee wareja isteift šapulžê šawas domas, lai buhtu peederejušchi kašdai kašrtai peederedami un peefopušchi kašdu amatu gribedami, tifai balšojot wineem nebij teešibas.

Bež školotaju šapulzem, kuras notika 27. un 28. junijā, daudši šwehtku dalibneeki 29. junijā wehl pulzejās uš II. wišpah-rigo latweešchu semkopju šapulzi. Šau pagahjušchā gadā 19. jun. pirmo semkopju šapulzi noturot, winā bij eeradušchees daudši semkopji, tas pats notika ari tagad, jo uš šapulzi bij atnahtušchi wairak nekā 500 semkopju, gribedami dširdet un pašchi lihdsšpreest par šawas dšihwes šwarigeem jautajumeem. Tahdā kašrtā, kā redšams, I. latweešchu dšeedašchanas šwehtki weenojo jauko ar derigo, kas wehl pawairo winu šwaru un nošihmi latweešchu wehštūrē.

Naudas šinā dšeedašchanas šwehtki bij Rišas Latweešchu Beedribai par štipru atšpaidu. Kaut gan pahrluhtu kommišija ūhdsšejās par I. dšeedašchanas šwehtku kommišijas rihtkošchanos naudas leetās un runas wišri 4. nowembri 1873. g. pat juhtas peešpeesti iūšazit dšeedašchanas šwehtku komitejai nepatišchanu un nošchešlošchanu, tomehr no dšeedašchanas šwehtkeem, kurdš bij eenemti 7154 rubli, 50 kap. bij škaidris atlišums 2375 r., 26 f. Šwehtki beedribai bij peewiškufchi ari dašchu jaunu un wezu beedri, tā ka gada beigās wišu beedru škaitš jau šneedsās lihds 913. Šai beedriba waretu atraki atšwabinatees no šaweem paradeem, tad dašchi beedri tai 19. februari 1873. gadā dahwaja ūarkanā ūamta wahšā eešeetu ūeltitu grahmatu, ūauktu „Šelta ruhtits“, wehšledamees, lai wiši, kas grib palihdset beedribai, ūihmetu ūchā grahmatā winai par labu kašdu ūumu. 2. martā runas wišri peenem ūcho grahmatu un iūšaka winas dahwatajeem pateizibu. Šchi grahmata atneša šwehtibu, jo ūaur winu ūanahža beedribai jau 1873. g. 2061 r., 5 f., tā ka ūchi gada beigās beedribas parads ir 70,085 r. un 3 f., t. i. 2687 r. un 3 f. mašak, nekā pagahjušchā gadā.

Nahkošchais gads, kurušch ir ūeštais beedribas paštahwešchanas laiškā un pehdejais Š. Baumana wadibā, ir bijis meera gads, kā tas ari ūazits minetā gada pahriškātā. Še japeešihmē, ka ūchi gada pahriškats ir pilnigaks un škaidraks par agrakajeem, tifai pats pirmais no B. Dišrika ūaštahditais ir dašchā šinā pahraks par ūcho. Wišwairak tagad japreezajas, ka rešhmu wešchanā reiū radušees škaidriba, tagad ari dabunam ūinat, ka beedribai ir

21,558 r. un 51 f. mantibas, jo minas imobils, inventars, mehrtis papiri un ūaidra nauda kaſē iſtaifa 89757 r. un 50½, kurpretim minas paradi tikai 68198 r. un 99½ f., tā tad beedribas paradi maſinajuſchees 1874. g. par 1886 r. un 3½ f., lai gan beedru ūaits bijis maſak neka pehrn, proti tikai 816. Ūiſas mehtras, kaſ eekſh un ap beedribu ploſijuſchās, tagad apklufuſchas, tā ka tagad jau waram ūazit, ka beedriba pahrzeetuſi ūawu krihſi. Ūri wahzu un kreemu lihdeemihmeeki ūahka atkal luhkotees labwehligaki uſ beedribu, redſedami, ka Latweeſchu Beedriba mihl ūtrahdat meera darbus. Leeli notikumi ūahā gadā naw peeminami, wiūa darbiba wirūas pamafitem uſ preekſchu. Ūapulzes noturetas ūahrtigi, jo bijuſchas 3 pilnas un 20 runas wihru; no minu ūpreedumeem gribam tikai peeminet, ka 24. nowembri zaur pilnās ūapulzes ūpreedumu eezel R. Kalniņu par pilno ūapulſchu wadoni, kuras pirmajōs 6 beedribas gadōs bij wadijis pats preekſhneeks. No eewehrojamaſeem runas wihru ūpreedumeem buhtu minama komiſija, kurai runas wihri 2. dezebri 1873. g. uſdod ūaſtahdit un pahrtaifit beedribas likumus. Ūunajot par beedribas eekſhki go dſihwi, newaram uūrahdit nefa jauna, tikai 16. dezebri 1873. g. runas wihri noūpreekſh, ka beedribas namā buhtu eekſhkojams ūinu kantors, tā pat ka pehž rinas wihru ūpreeduma no 6. maja tai paūchā gadā bij eetaifams beedribas namā ūudinaūchanas kantors. Beedribas namā iſrihko Pawaūara beedriba ūawus gada ūwehtkus un jūnija mehneſi 1874. g. minā notura II. wiūpahrigo ūkolotaju konferenzi.

9. majā beedribai nahkas pirmo reiū godat kaħdu no ūaweem nelaikeem beedreem, proti redaktoru Ūnſi Leitani, kaſ nehmis dſihwu dalibu pee beedribas darbibas. Ūſ ahreeni beedriba ūahā gadā naw nekur parahdijuſees, tikai Latweeſchu draugu beedribu ta apūweiz minas 50 gadu ūwehtkōs 10. ūeptembri zaur ihpaūchu rakſtu. Bet hlafus ūcheem ūihkaſeem darbineem beedribas lozekli paūrahdā ahrpus ūawas beedribas tomehr weenu leelu un eewehrojamu darbu, kaſ minus gan bij daudūahrt kaūejis dſihwaki peedalitees pee paūchu beedribas, bet tomehr ir ūlawejams, jo minūch bijis mihleſtibās darbs, kura mehrtis bij remdet bada breeūmas, kaħdas bij iūehluūchās Samaras gubernā. Ūihdſ ka ūina par tureenes truħkumu nonahza Riga, tad tuħlit ūaſtahdijās komiteja, kaſ ūewi ūauzās par „I. Samarijas komiteju Riga“. Pee ūchihſ komitejas darbibas peedalijās ari latweeſchi un minu darbi-

bai bij tik labas sekmes, ka tee pawisam eenehna 26,618 rub. un 8½ f., no kuras truhkuma zeetejeem aissuhtija 25,362 r. 39½ f. un pahrejo sumu isdalija sħejeenes dasħadām labdaribas beedribam un labdarigam eestahdem. Ar sħo darbu gribam nobeigt pahrsfatu par teem gadeem, kurdōs J. Baumans bijis par beedribas preeksħneeku; beedriba gan naw wina laikā deefin zif augsti pazehlušees, bet krihsē pahrzeesta un wina mar zeret uš nahkameem labafeem laikem un ka sħi zeriba peepildisees, to gaisħi wareja noredset jau pirmajōs R. Kalnina wadibas gaddōs, jo peħz J. Baumana eežel par beedribas preeksħneeku 30. janwarī 1875. g. neaismirstamo R. Kalninu.

II. Beedribas seedu laikmets jeb Beedriba R. Kalnina wadibā.

a) Lihdš 10 gadu sħwehtkeem 1878. g. 28. oktobri.

Krišħjahnis Kalninsħ ir sħbijis ilgaki amatā nekā wiši wina preeksħgahjeji kopā, jo winsħ paleef par beedribas preeksħneeku lihds sħawai nahwes deenai 13. dezembrim 1885. g., ta tad gandrihs pilnus 11 gadus. Jaunibas trafōs gadus beedriba ir jau pahrdsiħwojuši un saħk strahdat nopeetnus wiħra darbus. Agraf beedriba dauds ko usħemas, preeksħ kam winas sħeħi par wahjeem, dauds ko eesahk un dauds ko atmet, wiš tā saħot noteef jaunibas sarstumā. Ir gan pasħrahdats ari dasħs eewehrojams darbs, bet ne beš jaunibas kluħdam. Tahdehl ari gruħti nahzās pirmajōs gaddōs nosazit, zif ilgi beedriba pastahwēs, jo wišs gahja brihsħam uš augšhu, brihsħam uš leju. Ar Kalnina wadibu eesahkas jauns laikmets, saħkumā rahms, nopeetns un weħlak, beedribai sħeħā nahkot, ar weenu sħraujaks un weħtrainaks. Tā ka beidsot pat wareja saħit, ka Kalninsħ ir dsiħwojis zihnu laikōs, tais laikōs, kad Baltijas lihdsēmihtneeki latweesħi un wahzeesħi wissiħwaki zihnijusħees, peħdejā puše mezo privileģiju un otrā lihdsigu teesibu dehl. Bet wišs tas nepeeder beedribas weħsturei un nesafriht ar muħsu tematu, tadehl atstahsim to saħdam weħsturneekam, kas usħemšees apraħtit latweesħu jaunlaikus. Kad Kalnina laikus un wina darbibu pilnigi gribam mahzitees pasihht, tad buħtu jasarasħta par winu ween ihpasħa graħmata, bet weenu leetu wehl gribam peeminet, ka R. Kalninsħ dsiħwojis un darbojees ari beedribu laikmetā, sem kura saħprotam tos gadus, kad zehlušħās un nodibinajusħās pa leelakai dalai wišas tagadejās latweesħu beedribas, kuru naw mašums. Un eewehrojams pee tam ir, ka wišas beedribas

luhfoja torciš stahtees faut fahdâ, waj nu direktâ waj indirektâ, fakarâ ar leelo latweeschu leedribu Rigâ. Tahdâ finâ tad Kalnina laiki neween eewehrojâmi Rigas Latweeschu Beedribai, bet wišai latweeschu tautai. Bet negribam lašitajus apgruhtinat ar šaweem špreedumeem, likšim labak runat fakteem, kas lai mums rahda, fahdi laiki toreiš bijušči un fahdu labumu tee beedribai nešušči.

Preekšneeka amatu ušnemdams, K. Kalniņš itin pareiši pēegreesch nopeetnu mehribu beedribas eekškgai dšihwei, kur wehl wišur bij manami truhkumi un nepil.ibas. Šchahdai darbibai wiņš ir seedojs pa leelakai dalai pirmos tšhetrus gadus lihdi beedribas 10 gadu šwehtkeem. Un wina puhlini naw palikušči beš šeknem. Beedru škails aug gadu no gada un lihdi ar to mašinas paradi un wairojas beedribas mantiba. Labaka pahrškata dehl pašneegšim šcheit daščas štatistiškas šinas par beedreem un beedribas mantibu, kas gaišči rahda, kâ beedriba ušplaukšt:

	mantiba:	paradi:	kapitals:
1875. g.	868 beedri	80,051 r.	22 ½ f. 61,205 r. 19 ½ f. 18,846 r. 03 f.
1876. g.	868 "	80,328 r.	80 ½ f. 61,146 r. 06 ½ f. 19,182 r. 74 f.
1877. g.	972 "	78,822 r.	15 f. 59,924 r. 97 f. 18,897 r. 18 f.
1878. g.	1089 "	80,090 r.	60 ½ f. 58,153 r. 91 ½ f. 21,936 r. 69 f.

Wišas šehdes noturetas loti fahrtigi katrâ gadâ divas pilnâs šapulzes, išanot 1876. gadu, kurâ notura 3, zaurmehrâ if gadus 15 runas wihru šapulzes un beš tam wehl fahrtigas preekšneezibas šehdes gandrihš if nedetas. Ari šche gribam pašneegt pahrškata dehl štatistiškas šinas:

	generašapulzes:	runas wihru šap.:	preekš. šap.
1875. g.	2.	15.	36.
1876. g.	3.	15.	52.
1877. g.	2.	15.	47.
1878. g.	2.	14.	43.

Cewehrojams, ka no Kalnina laikeem šahrtot preekšneeziba notur fahrtigas šehdes, no kurâm pirmâ bij 1875. g. 4. februari. Preekšneezibas ložeku škails wišâ šchâ laikâ ir 9 wihri, kuru šarpâ amati išdaliti šchahdâ fahrtâ: (1875. gadâ).

Beedribas preekšneeks, K. Kalniņš.

Preekšneeka weetneeks, Chr. Bergs.

Rakstu wedejs, D. Škriwers.

Mantas šinatajs (kašeeris), N. Škawnēeks.

Beedru šinatajs, C. Š. Kambergs.

Grahmatu medejs, J. Pauls.

Kahrtibas preekšneeks, P. Lerchendorffs.

Ēkonomijas un nama preekšneeks, J. Weinbergs.

Sinatnibas komisijas preekšneeks, B. Dihriks.

Preekšneezibas un runas wihru pirmais peenahkums bijis, fā fazits 1875. g. pahrsatā, gahdat, ka wifās darischanās eewestu pilnigu kahrtibu un beedru starpā nodibinatu godigu un kahrtigu ištureschanos. Zau 1875. gada beigās preekšneeziba juhtas laimiga, ka war schai sinā pašneegt sinas, kas beedrus apmeerina, jo gada laikā tikai 2 beedrus atstahdinaja no beedribas nefahrtigas ušweschanās dehl. Wisi beedribas darbi atteezas tadehl pa leelakai dafai uš jauno kahrtibu, kahda buhtu eewedama. Zau 26. janwari 1875. pilnā šapulze nospreeš, ka jaisstrahdā tagadejam wajadsibam pemehrigs kahrtibas rullis, jo agrakais bij dafchā labā sinā nederigs palizis. Preekš kahrtibas uštureschanas wafarōs katram runas wihram pehz kahrtas jaeet uš beedribas namu, bet preekš ištirkojumeem eezel 12 dantschu preekšneekus. Par beedribas ištirkojumeem runajot, jafaka, ka tee atrod ar weenu leelaku peekrišanu pee publikas, it fewiškfi winas ištirkumi šakums, tā ka 1878. g. beedribai zaur to atlez apmehram 900 rublu leela pelna, kas wehl nefad nebij notizis. Zaur tahdeem panahkumeem eedroschinati, beedribas runas wihri nospreeš 12. sept. 1878. g. eerihkot beeeribas namā ihpašchus kluba wafarus, preekš kureem ari eezel fewiškfu komisiju. Bet leelas raišes darija beedribai winas wezee statuti, furus ta wehlejās pahrgrofit, tadehl ka winds nebij deesgan gaischi noteikis, kahdā zelā beedriba drihst eeguht naudas lihdsjekus, šamu šprausto mehku šafneegšchanai. Tadehl runas wihri eezel fewiškfu komisiju dehl beedribas likumu zaur-luhkofšanas un pahrsrahdashnas 1875. g. 2. nowembri.

Komisija eewehl J. Weinbergi, B. Dihriki un K. Kalniņu. 4. janwari 1876. likumu komisija zel runas wihreem preekščā jaunisstrahdatos likumus un runas wihri nospreeš winus likt preekščā pilnai šapulzei, kas ari noteekās 1876. g. 25. janw. Generašapulze preekšlikumam peekriht un ušdod preekšneezibai, lai luhdsj Waldbibu dehl winu apstiprinašchanas. Bet ar to wehl nebeidšas šchis šareschgitais darbs. Kadās weenmehr jauni kaweksti un lai gan 29. janwari 1878. g. pilnigi peenehma jaunisstrahdatos likumus, tomehr winu apstiprinašchana wehl nebij dabuta un tadehl ari newareja wehl pehz wineem rikfotees.

Dapat kà pašchai beedribai, iſſtrahdà ari winas leelafajam kommiſſijam jaunus liſumus. Tà peemehram dabun jaunu kaſrtibas rulli Sinatnibas kommiſſija zaur runas wiſtru ſpreedumu no 11. februara 1875. g. Šhis rullis eemehrojams zaur to, ka winſch Sinibu kommiſſijai peeſchtir teeſibu uſnemt katru Rigas Latweeſchu beedribas beedri ari par ſawu beedri ar $\frac{2}{3}$ balſu wairumu. Wiſpahrigi nemot Sinibu kommiſſija top padarita neatfarigaka no runas wiſhream. Wina pati war par wiſu noſpreest, tikai par ſawu atzelſchanu ne, jo ta paleeſ atfariga no runas wiſhream. Bet ar teeſibam ir ſaweenoti ari peenahkumi, kuras tagadejā Sinibu kommiſſija uſnemas, bet par to paſneegſim plaſchakas ſinas nodalā par Sinibu kommiſſiju. Bet weens no ſwehtigatajeem Sinibu kommiſſijas darbeem ir palihdſibas ſneegſchana maſturigeem latroju ſtadenteem, kura noluhka dehl Sinibu kommiſſija 1877. gadā iſſtrahdà pat ſtatutus jaundibinajamai beedribai, no kuras deewamſchehl nekas naw iſnahzis. Viſhs ar Sinibu kommiſſiju dabun ari teatra kommiſſija jaunus ſtatutus, kuras Webers dehl apſtiprinaſchanas zel pilnai ſapulzei preekſchā 1876. g. 5. dezembri. Ar daſcheem pahrgroſſijumeem winus ari peenam; zaur ſcheem noſazijumeem teatra kommiſſijas lozeklu ſtaits top noſazits uſ 5 wiſhream: kaſrtibas kommiſſijas preekſchneeka, teatra wadona, weena delegata no runas wiſhream, weena delegata no Sinibu kommiſſijas un weena eezelta weetneeka no teatra iſrahditaju puſes.

Ar teatra kommiſſijas atlauju ſaſtahda ari liſumus preekſch leatra lozekleem, kuras ſauz par „latweeſchu teatra iſrahditaju ſabeedribas liſumeem.“ Par pehdejeem tikai gribam to peeminet, ka pee teatra iſrahditaju ſabeedribas newar wiſ peederet katre teatra lozeklis, bet tikai tee, kuras wiſa ſabeedriba iſwehſlas zaur balſu wairumu.

Ruhpedamās ſneegt palihdſibu ſaweem beedreem wajaſdſibas brihdi, preekſchneeziba ſaſtahda palihdſibas jeb mirſchanas lahdes liſumus, kuras runas wiſtri 4. ſept. 1875. g. apaemas liſt pilnai ſapulzei apſtiprinaſchanas dehl preekſchā. Pehdejā ari atſiſht, ka ſchahda eeſtahde buhtu deriga, zaur ſawu ſpreedumu no 23. nowembra 1875. gadā. Palihdſibas lahdes liſumi gan bij, bet beedru neradās, tadehl luhfoja liſumus wehl reiſ zauri un eezehla ſchim noluhkam (11. aprili) kommiſſiju, kura paſtahweja no F. Weinberga, B. Dihrika, Chr. Berga, K. Kalnina un J. Dannenbergā. Šhihs kommiſſijas projehtus prinzipā peenam runas wiſtru ſapulze 2. majā

un usdod kommissijai atrast tahdus wihrus, kas gribetu buht par frahšchanas lahdes komitejas lozefleem un dotu wajadšigo naudu šchihs frahšchanas lahdes dibinašchanai. Bet tã ka wajadšigee wihri neeeradãs, tad ari nebij eespehjamš nodibinat mineto lahdi.

Daudš sefmigaka bij beedribas gahdašchana par šameem lozefleem un labwehleem zitadã zelã, proti zaur kolekti. Tã peemehram runas wihri nošpreešch eezelt ihpašchu kommissiju, kas lai gahdã par kapitala frahšchanu preešch Kronwalda atraitnes un behrneem. Kommissijã eezehla: B. Dihriki, K. Thomšonu, A. Spundi, K. Plaweneeku un Š. Allunanu. Šchi kommissija riškojãš sefmigi. Jau 1875. g. minai šanahza 225 rubli un 41 šap.; daudš šwehtigaks bij 1876. gads, jo tur šanahš 2083 rubli 62 šap.; 1877. g. jau kapitalš istaiša 2597 rubli 25 šap.; 1878. gadã 2759 rubli 43 šap. Tahdã pat fahrtã gahdã beedriba ari par ta wihra atraini, kurešch, lai gan šwešchtauteets buhdams, ar wišceem špehceem puhlejees dibinat Rigas Latweešchu Beedribu un pehž winaš dibinašchanas bijis wairaf amatõs, proti par Zwana Šumüllera. 5. septembri 1876. g. runas wihri nošpreeđa naudu kraht un lihđš 3. aprilim 1877. g. bij jau šanahšchš 108 rubli, no kureem 100 rublu tulit nojuhtija minetã wihra pakalpalizejeem un wehlat wehl 30 rublus.

Tapat puhlejas beedriba pašneegt ari šwešcheem palihđšibu, žif tit ween waredama. 1876. gadã žihnijãš deenwidus šlahwi ar turkeem, tadehl beedriba nošpreeđa isleetot to naudu, kas joprojam tiks atrasta palihđšibas lahde, wineem par labu un apnehmãš beš tam wehl išrihtot weenu konzertu, kura škaidrais atlikums buhtu isleetojams tam pašcham mehrim, tã ka beidšot wareja 200 rublus nojuhtit Belgrades metropolitam. Bet jau nahšoščã gadã ižchlãš muhšu pašchu tehwijai breešmigs karešch ar turkeem, tã tad te bij wehl šwehtaks peenakums palihđšet, žif eespehjamš. 22. aprili 1877. g. runas wihri eezel šewišchku kommissiju, kas lai krahtu dahwanas šlimeem un eewainoteem kareiwjeem un winu familijam par labu, tã ari preešch wišãm žitãm kara wajadšibam. Kommissija paštahweja no šchahdam peršonam: K. Kalnina, B. Dihrika, Š. Webera, Š. Weinberga, K. Ramberga, K. Thomšona un Š. Dombrowiša. Šchã kommissijai dewa teesibu pehž wajadšibas pawairotees uš dubulto škaitu. Winaš darbiba ir loti plašcha, tã ka wajaga apraštīt ihpašchã nodalã. Gribam tikai peeminet, ka šchi komiteja no 6. maja 1877. g. lihđš 14 sept. 1878. gadã

eenehna 11,831 r. 93 $\frac{1}{2}$ f. un beš tam wehl daudš dahwanu drehbēs un zītās slimneefem wjadšigās leetās. Par ņawem pušlineem kommitēja dabuja Wišaugštaku pateizibu no mušju Kunga un Keiņara.

Bet beš augšhā mineteem darbeem beedribai nahzās ari godat ņawus un latwju tautas labdarus, no kureem pirmā kahrtā gribam minet nelaikus. 12. dezembri 1877. g. ņwineja Kreewijā zara Aleņandra I. dšimuma deenu, kuru ari Rīgas Latweešhu Beedriba aiš pateizibas pret latweešhu brihwibasdahwinataju nošpreeda lihššminet un iņrihtot ņewiškfu goda meelaņtu. Preeškš iho ņwehtfu ņarihkošchanas ezehla ihpašhu kommišju, kura paņtašweja no 5 wihreem. Bet ne maņaks labdaritajs bij Garliebs Merkels. Kapa akmens gan bij winam zelts no Rīgas Latweešhu Beedribas, bet wina kaps netika kahrtīgi apkopts, tadehl runas wihri nošpreeda 1876. g. zaur kolekti kraht kapitalu, kura procenti buhtu iņleetojami preeškš G. Merkela kapa apkopšchanas. Nahtošhā gadā beedriba atwehl ņhim noluhņam 10 rublu leelu kreditu, bet zaur kahtu nelaimes gadijumu ar to ween wehl nepeeteef, jo no Katlakalna atnahņ ņina, ka G. Merkela kapa akmens pahtpliņšis. Lai pehdejo waretu iņlahpit, tad K. Bergs apņemās ņalaņit ņarp beedreem wjadšigo naudu. Ari kahts ņahpigs ņaudejums beedribai bij japeedšihwo ņhini laiņmetā, jo winas darbigais beedris un ņpehzigais latwju tautas garīgais modinatajs, Kronwaldu Altis, 17. februari 1875. g. bij jagulda Bez-Peebalgas kahtehā uš pehdejo dušu, tadehl ari beedriba noņuhta uš mineto weetu K. Kalniņu un K. Thomsonu un apņemās godat dahgā nelaika peemini, turot runas beedribas namā. Apmehtam kahtu gadu wehlaņ iņwada beedriba ņawu bijuškho runas wihru Dsolu Dsche ar beedribas karogu un ņehru ņihmem uš beidšamo duņas weetu (29. juliā 1876. g.). Bet beedriba prot godat neween nelaikus laba daritajus, bet ari dšihwus. 1875. g. 9 febr. runas wihri nošpreeškš ņawam godabeedram Wišņemes gubernatoram paņneegt zaur preeškšneezibu jaukā wahkā eeseetus beedribas liņumus lihšš ar ņelta beedru ņihni. Zuhrneezibas leetas weizinatajam, ņawam goda beedrim, K. Waldemaram par godu beedriba iņrihto 1876. g. meelaņtu un godā tahdā pat kahrtā ņlawenos Obas brauzejus. Gemehrojot beedribas preeškšneeku leelos nopelnus pee beedribas, runas wihri nošpreeškš, ka wiņi bijuņhee un tagadejais beedribas preeškšneeks jaleef krahtot ellas krahtās un ka winu bildes uņtaramas beedribas namā.

Bet eemehrojamafais beedribas darbs wišā ūhai laiā ir rihkošanās uš II. wišpahrigeem latweešhu dšedāšchanas ūwehtkeem, kuri pehž runas wihru ūpreeduma no 1. oktobra rihkojami 1880. g., junija mehneši, Rīgā no Latweešhu Beedribas. Piļnā ūapulze 1878. gadā piļnigi peekriht runas wihru preekšchlifumam un atwehl ūwehtku iūrihkošanai wajadsiġo kreditu. Šhi pati ūapulze ari nošpreešh, ka beedribai japeedalas pee III. lauffaimneeziabas ištahdes Rīgā ūem ūchahdeem noūazijumeem: 1) Beedriba galwo par iūdošchanam ištahde ar 2000 rubkeem, 2) preekšh neparedūanam iūdošchanam atwehl kreditu 500 rublu leelumā, bet abas ūumas tiū ar to noūazijumu, ja ištahdes komiteja peenem ūahdu delegatu no Rīgas Latweešhu Beedribas puūes.

Sinibu kommišijai, kura bij iūūrahdajuši projektū par peedaliūchanos pee III. lauffaimneeziabas ištahdes, runas wihi ari ušdod ūastahdit programu preekšh wišpahrīgas ūkolotaju un ūemkopju ūapulzem nahkamā gadā (1879).

Tahdejadi beedribas eekšhejo dšihwi iūkopjot, palihdšibu nelaimigeem paūneedsot un peedalotees pee wišpahrigeem darbeem, aiūteū piūmee 4 Kalnina wadibas gadi un beedriba ūahh ruhpiġi ween poūtees uš ūaweem 10 gadu ūwehtkeem, kuri pehž runas wihru ūpreeduma no 12. ūeptembra 1878. g. ūwinami 28. oktobri tai paūchā gadā ar goda meelastu, konzertu, teatru un balli. ūwehtku iūrihkošanai eezel ihpaūchu kommišiju un atwehl 250 rublu leelu kreditu ūahles un zitu iūtabu iūūpodrinaūchanai. ūwehtki iūdewās wiūai brangi un teizami. Peedaliūchanās pee ūwehtkeem no Rīgas, Wiūūsemes un Kurūsemes bij leeliūka. 1. oktobri runas wihi bij ihpaūchu nopelnu dehl preekšh Rīgas Latweešhu Beedribas un latweešhu tautas uūnehmuūchi par goda beedreem ūchahdus wihrus: Baltijas domenu pahrwaldes preekšhneeku, ihstenu ūatsrahtu Heinrihu f. Stange, ġimnaūijas ūkolotaju koleġiju aūeforu Kaūpāri Beebardi un redaktoru hoūrahtu Bernhardu Dihriki, tā ka 10 gadu ūwehtkōs beedribai agrakos goda beedrus lihdšrehkinot bij pawiūam 11 goda beedru. ūwehtkōs beedribu apūweizinaja, kā ūchi gada pahūkatā teiktis, wiūas tereiū paūtahwoūchās latweešhu beedribas wišā Latwiġā, waj nu zaur delegateem, waj zaur rakūtu. Apūweizinaūchanas telegramas bij atnahkuūchās ūahdas 14 un beū tahm wehl 9 wehtstules un rakūti no wiūureenes, kur ween latweeūchi miht. Šchos ūwehtkus ūwineja lihdši wiūa latweeūchu tauta un dewa Rīgas Latweeūchu Beedribai goda noūaukumu „mahmulina“, pee tam iūūazidama zeri-

bas un mehleschanos, lai Rīgas Latveeschu Beedriba ari turpmaki puhletos preekšč wispahriga latveeschu tautas labuma un zenštos ar wišeem spēheem latveeschus west pee gaismas un attihstibas. Bet ka šchihs zeribas nebij weltas, to peerahda nahfoschee beedribas gadi R. Kalnina wadibā.

b) Rīgas Latveeschu Beedriba R. Kalnina wadibā.

(no 10 gadu šwehtkēm lihdsj mīna nahwes deenai 13. dez. 1885.)

Upluhkojot R. Kalnina laimeta otro puši, jāfaka, ka mahzītāja Müllera wahrdi, furus tas runajis beedribas namu eeswehtijot un kuri šfaneja, ka beedribas darbs neefot padarams, tagad pateesi peepildas. Kaut gan jau agrakōs gadōs bij daudj strahdats, tomehr šchi laimeta darbiba ir 3 reij leelafa un beedribas paščas dšihwe daudj kuplafa un plafchafa, nekā šahkumā. Kad pirmos Kalnina gadus, lihdsj 10. gadu šwehtkeem, nosauktum par beedribas likumu radischanas laimetu, tad mīna pehdejee gadi buhtu jadehwē par wispahrigas darbības laimēem ahrpus beedribas, jo tagad beedribas darbi uš ahreeni ir daudisfahrt leelaki un eewehrojamaki, nekā Kalnina pirmōs 4 gadōs. Beedribas eefšchigo dšihwi tadeht šinams nemaj neleef nowahrtā, jo beedribas darba lauks ari eefšchigā šinā paplafschinajees, beedru kopdšihwe wairaf nodibinajusees, bet tomehr beedribas wispahrigee darbi pirmejos tā aptumšcho, ka tos wīneem blakus gandrihs newajadsetu ne minet. Bet lai waretu šaprast, fur beedriba nehmuš tahdu spēhku, parahditees atklah-tibā un peedalitees pee wispahrigēem darbeem, tad eewehrosim ari mīnas eefšchigo dšihwi.

Lai leelo darba daudsumu waretu padarit, tad daudšās fahrtigās un ahrfahrtigās Kommissijas daschu gadu notureja wairaf nekā 400 sehdes. Bet wīswairaf darba bij pašchai preekščneezibai un runas wihreem, kuri zaurmehrā apmeklejušchi sehdes deesgan šchakli, jo katrā sehde bijušchi wairaf nekā 20 runas wihri. Pahrskata dehs pašneegsim šcheit statistiškās šinas par noturetām pilnām, runas wihru un preekščneezības šapulžēm:

Preekščneezības šap.: Runas wihru šap.: Pilnās šap.: Wadoni.

1879. g.	43.	20.	2.	Baumans
1880. g.	38.	14.	2.	"
1881. g.	39.	18.	2.	"
1882. g.	39.	13.	3.	Gederts Gulenbergs

Preekſchneeziſas ſap.:	Runas wihru ſap.:	Viſnäs ſap.:	Wadoni:
1883. g. 38.	16.	2.	Wittandts
1884. g. 38.	13.	2.	Puhzits, Wittandts
1885. g. 37.	13.	3.	(Wittandts, Skuje- neeks, Paſſits.).

Beedru ſkaiſs wiſä tai laiſä bijis eewehrojami leels, faut gan naw paſtahwiqi fahpis, bet brihſcheem bijis leelaks, brihſcheem maſaks, fä to rahda ſekofſchee ſkaiſti:

1879. gadä — 1052; 1880. g. — 1022; 1881. g. — 874; 1882. g. — 1000; 1883. g. — 1036; 1884. g. — 1031. un 1885. g. — 921 beedris. Tifai weens gads ir beedru ſinä bijis nabags, prati 1881., fur ſcho apſtahkli minetä gada pahriſkat iſ-ſkaidro zaur walſts ſehram dehl nelaiſa Keijara Meſſandra . . . Bet wehl gaiſchaku leezibu par beedribas droſcho ſtahwokli dod pahriſkats par minas mantibu:

	Mantiba:	paradi:	Kapitals:
1879. g.	80,562 r. 06 ¹ / ₂ ſap.	57,077 r. 13 ¹ / ₂ ſap.	23,484 r. 93
1880. "	80,344 " 71	55,509 " 49 ¹ / ₂ "	24,835 " 21 ¹ / ₂
1881. "	110,621 " 77	83,638 " 12 ¹ / ₂ "	26,983 " 64 ¹ / ₂
1882. "	111,126 " 44	82,128 " 64 ¹ / ₂ "	28,997 " 79 ¹ / ₂
1883. "	117,352 " 02	86,241 " 36	31,110 " 66
1884. "	116,453 " 12	84,899 " 22	31,553 " 90
1885. "	115,997 " 97	84,563 " 28	31,443 " 69.

Nolaſidams gada pahriſkatu par 1883. g., beedribas preekſch-
neeks war beedreem paſinot preeka wehſti, fa beedribas naudas
aiſdeweji labpraht negrib ſanemi atpakal ſamu beedribai aiſdote
naudu un luhdſ beedribu to paturet ari turpmak. 1884. gadä bee-
dribai, atſkaiſitot 50043 rublus, furus ta daſchäm ſawäm eetahdem
paradä, ir ſweſchu paradu tifai 34856 ſap. un atrehſinot kredit
beedribas ſumu, minai jamakſä daſchäm privat perſonam 1369 rubli
un 57 ſap. Naſkoſchä gadä no pehdejäs ſumas atleek tifai 214
rublu 22 ſap. Par to fa beedribas mantas ſtahwoklis tahdä
mehrä labojees, wina war pateiktees diweem apſtahſkeem, pirmfahrt
leelajai publikas peefriſchanai, kura labpraht apmekleja wiſus bee-
dribas iſrihkojumus un otram fahrtam minas pahrlaboteem liſu-
meem. Zau pagahjuſchä laiſmetä daudſ runajam zaur ſcho leetu,
bet galigi minu tifai tagad wareſim padarit. 1879. g., 8 aprili
beedribas preekſchneeks bija ſaſtahdijis jaunus liſumus kreewu wa-
lodä, furus pahriſpreeda gan ſewiſchki ſchim noluhkam eezelta kom-

mifija gan ari wifl runas wihri wairafās fehdeš. Beidjot 11. ſep-tembri noſpreeſch winus liſt pinai ſapulzei preeſchâ un uſdod kem- miſijai pahrlabot liſumu walodu. 27. janwari 1880. g., ſchâs li- ſumus laſa preeſchâ general-ſapulzei, kura toš galigi peenem un uſdod preeſchneezibai, lai luhdj no Waldibas winu apſtiprinaſcha- nu. 7. dezembri K. Kalniſch ſino runas wihreem, ka gubernas waldei eeſuhtitee jaunee beedribas liſumi atdoti atpafal, tadehl ka neſakrihtot ar normal ſtatuteem preeſch tahdâm beedribam, ku- ras n. Waldibas apſtiprinatas. Tagad wajaſjeja atfal groſit un ſpreeſt par jaunu, lai waretu beidjot iſdabut liſumu apſtiprinaſcha- nu. 18. aprili Groſswalds ſino pilnai ſapulzei, ka otrreiz eeſneegts luhgums dehl agrako ſtatutu § 2 apſtiprinaſchanas pahrgroſitâ un paplaſchinatâ weidâ. Gubernas walde ari atbild, ka § 2 apſtip- rinaſchot, ja beedriba atſakotees no teeſibas iſplatit kauſchu ſtar- pâ wiſpahrigi ſaprotamas grahmatas par jo lehtam zenam. Sa- pulze weenbaliſigi noſpreeſch atſazitees. Tâ tad beidjot 1882. gada pahrfkatâ wareja beedreem ſinot, ka pehž daudſkahrtigeem puſli- neem tagad reiſ panahkta Waldibas apſtiprinaſchana dehl nodoma- tâš liſumu pahrgroſiſchanas un proti tahdâ kahrtâ, ka beedribas liſumu § 2 tagad ſtan:

„Preeſch (ſawa) mehrka ſaſneegſchanas beedribai atkauts iſrihtot preeſch ſaweem beedreem, winu familijam un weeſeem balles, maſkarades, dantſchu, muſiku un literariifkus wafarus, jau- tajumu wafarus, teatra iſrahdiſchanas, dibinat bibliotekas, kopt dſeedaſchanu, pagahdat grahmatas, amieſes, laika rakſtus un perio- diſkus iſdewumus, uſaizinat ſpezialiſtus preeſchlaſiſchanam par da- ſcham ſinibam u. t. pr.“

Schiš pahrgroſijums tadehl no leela ſwara, ka beedriba tagad netrauzeti preeſch ſawu mehrku ſaſneegſchanas war rihtot wiſadus muſikalifkus un weeſigus wafarus, teatra iſrahdes u. t. pr., kaš agraf neſtahweja beedribas ſtatutôš.

Lihdj ar jauneem liſumeem dabuja daſchadâš beedribas ee- ſtahdes ari jaunus kahrtibas rullus. Tâ peemehram B. Dihriſis jau preponê 1879. jaunu kahrtibas rulli preeſch jautajumu iſſkaid- roſchanas. 1884. g. 4. nowembri Dr. M. Dihriſis nolafa projektu par kahrtibas rulli „beedribas rewidenteem“, kuru tapat kâ augſchâ mineto runas wihri peenem ar maſeem pahrgroſijumeem. Wiſ- bagatafaiš gads jaunus kahrtibas nodibinaſchanas ſinâ ir 1885. gads, jo tani dabun wiſas beedribas eeſtahdes, kâ pilnâš

runas wihru ſapulzes, ſinibu, teatra, ſahrribas, iſmekleſšanas un nama kommiſijas jaunus rullus, wiſbeidsot pahrgrōfa ari noſazijumus biljarda ſpehlē, dibinajotees uſ Eichmana propoſizijas no 3. nowembra 1885. gadā. Tahdā ſahrta beedriba dabun pawiſam jaunu ſatwerſmi, kas pilnigi nahſ ſpehkā tikai jaunam preekſchneefam Jr. Groſſwaldam ſtahjotees amatā. Bet Ralnina laiķā noteef wehl daſchs labs zits pahrgrōſijums beedribas eefſchigā dſihwē. Tā peemehram beedribas preekſchneezibas lozeklu ſkaitu pawairo no 9 uſ 10, jo no 1882. g. ſahſot ſkaita pee preekſchneezibas lozekleem ari teatra kommiſijas preekſchneeku, lai gan pahris gadus tai weetā atkal nepeenehma grahmatu wedeju preekſchneezibā, tomehr 1884. g. 31. janwarī noſpreeſch atkal joprojam ari wianu ſkaitit pee preekſchneezibas lozekleem.

Naw eefpehjams uſſkaitit wiſus ſihfos pahrgrōſijumus, ſahdi noteef beedribas dſihwē, gribam te tikai wehl peeminet, ka jau tagad ſahka ſpreeſt par nama pahrubuhi, bet daſchadu eemeſlu deſh pahrubuhi atleef uſ wehlaķu laiķu un apmeerinas ar daſcham eewehrojamaam reparaturam.

Schā laiķā peeweenojas pee beedribas ari ſahda zita beedriba, kas lihds tam bij bijuſi patſtahwiga, proti Latw. djeedaſšanas beedriba, kura no ta laiķa ſahſot palikuſi par ſahdu ſtipru ſaru pee leelās Latweeſchu Beedribas. Bet wehl eewehrojamaķā mehrā paplaſchinas beedribas darbiba zaur Petera Kemerſa un Reinholda Stoka dahwinajumeem. Abi minetee wihri norakſtija ſem daſchadeem noſazijumeem wiſu ſamu kuſtinamu un nekuſtinamu mantu Riģas Latweeſchu Beedribai, wehledamees, lai dibina uſ wianu wahrda patwerſmi nabaga wihtreeſcheem un ſeeweeſcheem un beſ tam wehl weenu ihpaſchu ſkolu.

Scho abu wihru mantiba, kuras leelums ir 30,828 rubki, pahreet 1881. gadā Latweeſchu Beedribas ihpaſchumā un no winas dibinata 2 klaķu Reina meitenu ſkola, par kuras zeſchanoſ, ķā ari augſchā minetā kapitāla taħlako liktent gribam plaſchaki rakſtit ſewiſchķā nodalā. Wiſpahriģi jaſaka, ka K. Ralnina laiķmets bijis dahwinajumu ſiķā ļoti bagats, jo apmehram tai paſchā laiķā J. Suhbris bij dahwajis ſawu kapitālu ſtudentu ſtipendijam, kuras wehl tagad pahrwalda Sinibu kommiſija. Ari ſchis kapitāls ne-nahza tik weegli beedribas rokās, jo winai bij jawed gara prahwa ar nelaiķa mantineekeem. Beigās gribam wehl peeminet ſahdu treſcho dahwinajumu 1000 rublu leelumā, kuru nowehlejis beedri-

bai P. Grofswalds ar to nofajijumu, ka ūhim kapitalam jagul tif ilgi uš augleem, famehr wiņš buhs peeaudis 2000 rubku leels. Par ūho dahwinajumu gan ūno jau pehš Kalnina nahwes, 9. februari 1886. g. J. Grofswalds runas-wihru ūapulzei.

Dahwanas no ziteem ūanemdama, beedriba ari no ūawas pušes lihdsējuši truhkuma zeetejeem un nelaimigeem, kur ween warejuši un zif ūpehjuši. Paġahjušhā laikmetā jau runajam par latweešhu komiteju preekšh eemainoteem ūareimjeem un wiņu peederigeem, ta bij nobeigūši ūawu darbibu 1878. gada beigās, par ko 1879. gadā nodod reūfinus. Wina eenehnuši ūaidrā naudā 12,000 rubku un ūakrahjuši dašhadās leetas 10,000 r. mehribā. Komiteja ūawu darbošhanos nobeigdama, atdema kā ūaidru atlikumu runas wihreem 3671 rubki 91 1/2 ūap. preekšh palihdsības ūneegšhanas eemainoteem ūareimjeem un wiņu peederigeem. Kamehr gadas majadsība, kapitāls ušglabajams Riġas Latweešhu Beedribas lahdē.

Zoprojam beedriba atwehleja ūpreešt II. dšeedašhanas ūwehtku komitejai kopā ar foru dirigenteem par 1/3 daļu no ūaidra atlikuma II. dšeedašhanas ūwehtkōs. Šwehtku komiteja nošpreeda 600 peešhkiert Wišemes wišpahriġai ūkolotaju palihdsības lahdei un 220 rubkus nodot Kuršemes ūkolotaju lahdei. Par pehdejo ūumu beedribai pateizas Sehlpils prahwešts Wagnera kungs, kā Kuršemes ūkolotaju un bahrinu lahdēs wirsdirekzijās wizeprezidents. 18. auguštā 1881. g. R. Kalniņš ūno beedribas runas wihreem, ka wiņšh eemāšajis Baltijas Wehštneim no beedribas pušes 50 rubkus preekšh nodegušheem Sarkan-Daugawā, un lihds lai to apstiprinot, ko runas wihri beš pretrunas ari dara. Tahdā pat ūahrtā beedriba palihdsi ari 1885. g. apdegušhajeem Maškas Alh-Riġā. Beekrišdami Dr. A. Dihrika preekšhlikumam no 9. jūlija 1885. gada, runas wihri nošpreekšh iš truhkumu zeešdamo kašes išmaškat preekšh nodegušheem 50 rubkus un eezelt ferwišhku komiūiūu, kas lai beedribas wahrdā krahtu naudū un to išdalitu truhkuma zeetejeem. Šhi komiūiūija ūalaūija beš leetam ūaidrā naudā ween 2115 rubkus 34 kaūeikas, no kureem lihdsi gada galam išdalija palihdsības 1872 rub. 3 ūap.

Bet ne ween par tahdeem beedriba ġribeja ruhpetees, kas materialigā ūinā zeeta truhkumu, bet wehl leelakā mehrā par teem, kam ġarigā ūinā majadsēja palihdsības. Tadehl beedriba weenu-mehr wehlejušees zelt kaħdu ūkolu preekšh latweešhu wezaku behr-

neem, kureem nebij leela roziba. Par Keina meiteņu skolū jau augšchā minejam, bet pirms nekā šcho skolū dibināja, beedriba bij nodomājuši kraht kapitalu preekšč ta ņauzāmās Alekšandra skolas.

Šchis kapitāls nam ņamainams ar jau agrākās laikās krahtu Alekšandra kapitalu, jo šcho kapitalu krahtot beedriba gribeja godat Alekšandra II. 25 gadu jubileju un tai par peeminu no minetā kapitala, kad tas ņaņneegtu 100,000 leelumu, dibinat lauffainneezi-bas un amatneezi-bas skolū. Kapitāla krahtschana nodarbināja daubsus ņpehkus, bet wehslai radās nepahrwarami un neparedšami ņchkehrschsi, tā ņa no ņchi nodoma nekās neiņnahza, lai gan jau 1880. gadā naudas bij ņanahzis 4309 rubli un 31 1/2 ņap. Re-waredama ņchāi ņinā ņaņneegt ņawu mehrci, beedriba noņpreekšč rihtotees zitadi, lai tiktu pee latweešču skolas. 5. oktobrī 1880. g., eewehrodami Sinibu kommiņijas preekščlikumu, runas wi-hri no-ņpreekšč kopā ar zitam latweešču beedribam dibinat Rīgā latwee-šču amatneezi-bas skolū un apnemas lihds tahtlakai noņpreekščanai šcho skolū pabalstīt no ņawas puņes ar 200 rubleem gadā un ņa-ņtahdit programu, ņas apstipriņaschanas dehl jazel skolū furatoram preekščā. Behdējais ari nebij tahtdam noluhkam nebuht pretim, bet praņija lai zelot wiņpirms direktoru, par ko uņdewa ruhpetees preekščneezi-bai, bet pehdėjai neiņdewās atrast neweena deriga wi-hra. 1883. gadā eefneedsja beedribai skolotājs Laņšmanis luh-gumu, lai pabalstot wi-na ņihmeņchanas skolū, ko wiņsch nodomājis atwehrt. 4. dezbembrī 1883. g. noņpreekšč dot Laņšmanim ween-reiņigu pabalstu 150 rublu leelumā. Behz tam Laņšmanim ari wehslai wehl palihds, lai gan par skolū bij uņnehmusees gahtibu Rīgas Latweešču Amatneezi-bas palihdsi-bas beedriba. Bet zaur Laņšmana nahwi ari ņchāi eestahdei bij janihņft.

Wehl ņwarigaki nekā ņchee minetee palihdsi-bas darbi ir beedribas atflahtā reprezentāzija, ņas dara godu neween wi-nai paņchāi, bet wiņai latweešču tautai. Pee ņchahdeem darbeem buhtu wiņpirms ņkaitamas muhsu ņchehligo Semes Tehwu godaņchanas.

ņinā ņapulzē 1880. g. janwara mehneņi R. Kalniņsch ņino, ņa daņčas Rīgas beedribas un lauku pagasti uņaizinājuņchi, lai ņa-ņtahda Keiseram Alekšandram II. uņ wi-na 25. gadu jubileju wi-ņpadewigako adreņi. ņapulze atrod to par derigu un noņpreekšč uņaizinat Rīgas beedribas un pagastu wal-des, lai peedalas pee ņchi teizama noluhka. Uņaizinājums atrod ņkalu atbalņi. Adreņi iņgatawo un zaur ņewiņschu deputāziju, paņtahwoņschu no 3 wi-hreem

K. Kalnina is Rīgas, J. Korneta is Bez-Beebalgas un J. Saulišča is Leelwahrdes nosūhta us Keisera jubileju 19. februari 1880. g., par to dabun Wišaugstako pateizibu.

Jau 1879. gadā negehlīgi zilwēki bij 2 reises išteepušči ņawas roņas pret Semes Tehwa ņwaidito perņonu, bet wiņšč zaur Deewa brihiņščiĝo gahdibu un apņardņibu bij abas reises palizis ņweifs un wefels. Abās reises beedriba bij eefneeguņi Keisera Majestatei beedribas wahrdā padewibas adrefes. Bet 1881. gadā runas wiħreem 1. martā ņawu ņehdi turot un beedribā teatri israhdot, atnahza ņina, ņa atkal us muħhu Semes Tehwu ņhauts. Bet ņhoreij ne tiņ laimigi ņā agrak. Tagad ņleptawas bij panahņušči ņawu mehri. Beedriba nemaņ nedabuja isteift ņawas padewibas juhtas, ņad winai jau bij peenahņuņi uahwes ņina. Tagad beedriba nospreeda ņuhtit us behrem deputaziju, ņurai ari bij paņneegt padewibas adrefi Keiseram Aleksandram III. Ari pee ņchihš deputazijas peedalas zitas Rīgas beedribas un Kurses un Wiðsemes lauru pagasti, tā ņa ņchi deputazija usņkatama par wiņas latwu tautas deputaziju. Ari ņcho reis Keisars zaur eefschleetu ministru bij pateizees par parahdito godu Deewa meerā duņoņham Keiseram un isņazitām padewibas juhtam.

Jau nahņoņchā gadā 1882. g. maja mehneņcha 15. deenā Rīgas latweeņchu beedriba ņwineja kopā ar wiņu plaņcho Kreewiju miħlotā Semes-Tehwa un miħlotās Semes-Mahtes kroneshanas ņwehtfus, illuminedama ņawu beedribas namu, ņas bij weens no wiņjaunaki greņnoteem wiņā Rīgā. ņchal paņchā reisē beedriba ari apnehmas preezigajam godijumam par peeminu ņuhtit kopā ar zitām Wiðsemes beedribam peħz notifuščas kroneshanas ihpaņchu deputaziju us Sw. Peterburgu. Bet paņchā kroneshanas deenā beedriba isriħkoja kopā ar zitām latweeņchu beedribam kopigu lahpu gahju us gubernatora pili un ņwineja beņ tam minetos ņwehtfos, noturot deewa kalpoņchanu beedribas ņahlē. Pee deputazijas peeteizās ņahdas 53 beedribas un winu eezeltee delegati paņneedsa eefschleetu ministrim adrefi, kureņ to 10. juliā tai paņchā gadā lizis preeņchā Keisera Majestatei.

Ari Semes-Tehwa weetneekem Rīgas Latweeņchu Beedriba rahdijui peenahzigo godu. Zaur deputaziju nospreesch paņneegt jaunajam Wiðsemes gubernatoram J. Schewiņcham ņā beedribas jaunajam goda beedrim glihtā wahņā eefsetus beedribas statutus kreewu walodā lihds ar goda beedra ņihmi (1883. g.). Tahdu

paſchu godu parahda ari wina pehznahzejam general-majoram Sinowjewam 1885. gadà. Senatoram Manaſeinam par godu isrihto 30. augustà 1883. gadà jerenadi ar tif leelu lahpu gahjeenu, fahds wehl Rigà nebij peedſihmots.

Paſchu lauſchu godaſchanà beedriba nam kuhtraka bijuſi. Wiſpirmajà fahrtà te jaſtahda nelaiki, kuri dſihwi buhdami beedribai ſtahwejuſchi tuwi.

1879. g. beedribai wajadſeja iſwadit ſawa freetnà beedra, dſeefmineeka Krogſemja Miſa liſki zaur Rigu uſ dſimteni. Gadu wehſat winai tas pats peenahfums jaiſpilda pee diweem runas wihtreem K. Salmina un N. Plawneeka. Bet jo leelafas goda parahdiſchanas beedriba iſdarija pee ſawa goda beedra Zahna Zimſes, kaſ bij miris 1881. gadà, jo ari pehz nahwes beedriba wina peeminu wehl godaja, peedalidamàs pee Zimſes kapitala un ſtipendiju weizinaſchanas. 1884. gadà beedriba ſaubè zaur nahwi fahdu zitu goda beedri, bijuſcho Baltijas Domenu pahrwaldes preekſchneeku iſtenu ſtatsrahtu H. v. Stange.

Bet ari dſihwos beedriba godauſij, kaſ godu pelnijuſchi, tà peemehtram ihpaſchu nopelnu dehl runas wihti 1881. gadà eezel par ſawu goda beedri bijuſcho beedribas preekſchneeku arkitektu Baumani. 15. nowembrì 1882. gadà beedribas goda beedrim Kr. Waldemaram wina 25 gadu amata ſwehtfus ſwinot, beedriba apſweiz minu zaur telegramu un noſpreeſch uſfahrt wina hildi beedribas ſahlè, luhgdama no wina preekſch tam atkauju. Tahdà paſcha fahrtà godà ari bijuſcho Baltijas generalgubernatoru un beedribas goda beedri Albedinſku. Tà, luht, pratuſi Rigas Latweeſchu Beedriba rihtotees K. Kalnina wadibà. Bet wina neween godu demuſi, kam gods peenahfas, bet ſtingri ari pratuſi ſargat ſawu godu, ja fahds to bij noſengajis. Tà peemehtram 14. oktobri 1881. g. beedribas preekſchneeks K. Kalniſch eeſneedſ eekſchleetu miniſtrim ſuhdſibu pret prahweſtu Willigerode, kaſ mahzitaju ſinodè Walmeerà aiſfahris beedribas godu. Tahds pat gruhts peenahfums bij jaiſpilda beedribai pret fahdu ſawu goda beedri 1883. gadà, kaſ ſazehla leelu brehku.

Wiſpahrigi jaſaka, ka beedribai toreis bij daudſ ſkaugu un pretineeku, kaſ, zil ween ſpehdami un mahzedami, iſplatija par winas rihtofchanos wiſadas melu ſinas, gan apſuhdſedami beedribu pee Augtàs Waldibas wihtreem, gan ari puhledamees to noſtahdit reebigà ſtahwokli wahzu lihſeemihneeku azis. Un pehdejo ſtarpà

nebij deewam ſchehl tahdu truhfums, kas tizeja wiſam launajam walodam par Rigas Latweeſchu Beedribu, tā ka ſchai laikā eenaidis Baltijas lihdſeemihneeku, wahzu un latweeſchu ſtarpā, uſſkatams par wiſu aſako, kahds tas kahdu reiſ pamwiſam bijis. Bet neluhkojotees uſ wiſu to, Rigas Latweeſchu Beedriba eet ſtingri un droſchi ſawu zeku, peedalidamās pee tik daudſeem wiſpahrigeem darbeem gan ahrpus Baltijas, gan ari paſchu mahjās, ka gruhiti nahſſees wiſus wiſus peenahzigi apluhkot. Gribam te tikai eewehrojamatōs no wineem uſſkaitit. 27. majā 1880. gadā beedriba noſuhṭa uſ Maſkawu apſweizinaſchanas telegramu freemu walodā, atklaḥjot Puſchkina peeminekli. 1883. g. 2. otobri Paſiṭs leef preeſchā Turgenewa peeminaṭ par godu iſriḥkot preeſchlaſijumu, kas ari noteekas. 10. febr. 1885. g. runas wiḥri noſpreeſch ſwehtit ari no ſawas puſes Kirilla un Metodija deenu. Bet wehl leelaki mehḥſa buht paſchu ſwehtki, tā peemehram 1883. g. Lutera ſwehtkuſ ſwinot beedriba notura (tikai 28. oktobri) preeſchlaſijumu wafaru, uſ kuru ſanahza tahḥs miſſums lauſchu, kahds wehl nekad nebij beedribā redſets. Preeſchlaſijumu tureja wirsmahzitaḥs Gāhtgens. Un lai gan maſku par eeeju nenehma, tomehḥ labprahtigu dahwanu ſanahza 128 rubli un 50 kap. Wiſas beedribas, kas toreṭ nodibinas un kas jau ſwin kahdu jubileju, eeaizina beedribas repreſentantus. Tā tad ari ſaſtopam beedribas aiſtaḥwjuſ wiſās Latwijas malās, briḥſcheem Wiḥſemē, briḥſcheem Kurſemē, briḥſcheem paſchā Riga. Un ja beedriba kur pati iſbrauz zeemotees, tad apſweizinajumi mehḥſi buht tik ſiḥnigi, ka par to laſot ween jau japreezajas lihdſi.

Bet ſawu pahḥſkatu par beedribas atklaḥto riḥkoſchanoſ gribam beigt, peeminedami weenu iſriḥkojumu no beedribas puſes ſchai laikā, kas dſiki eeſpeedees wiſu latweeſchu ſirdiſ un atminās, domajam II. wiſpahrigoſ latweeſchu dſeedaſchanoſ ſwehtkuſ. Schoſ ſwehtkuſ, kā jau laſitajeem buḥs ſinams, jo latweeſchi pat ſawu laiku mehḥſi reḥſinat peḥz 2 peḥdejeem dſeedaſchanoſ ſwehtkeem, iſriḥkoja 1880. gadā no 16.—20. junijam Rigā. Tahḥs bij leelas latweeſchu ſwehtku deenas Rigā, kurā daſchs labſ kaunigs latweeṭs atgreējās un daſchs labſ ne tik ween ſirdi kluwa eepreezinats, bet pahḥneſa mahjās lihdſi daudſas freetnas mahzibas, jo tani laikā ari bij notikuſi III. Baltijas lauſſaimneeziabas iſſtaḥde, pee kuras beedribas ari no ſawas puſes nehma dalibu. Naw te eeſpeḥjams apraſtiṭ ſcheit wiſu ſwehtku eeſpaidu, jo preeſch tam

esam nodomajušči weseļu nodalu muhju grahmatā, tadehl beigjim fawu pahrsfatu par beedribas rihkošchanos Kalnina laikōs. Galā tagad bej leekulibas waram teift, ka šchis laikmets bijis darba un šwehtibas pilns, par to wišpirmā fahrtā japateizas beedribas preekschneeka nenogurstošcheem puhlineem, apbrihnojamai droščibai un reti fastopamai isweizibai. Gemehrodami K. Kalnina leelos nopelnus pee beedribas usplautšchanas, beedribas rumas wihri nošpreeda no wišas beedribas pušes šwinet 30. janwarī fawa neaišmirstamā preekschneeka K. Kalnina 10 gadu amata šwehtus, kūrōs no beedribas pušes pašneedša preekschneekam peeminas dahwanu un winam par godu isrihkoja godu meelastu. Šchā reišē K. Kalninsch dabuja dširdet šiltus atsinibas un pateizibas wahrbus ne ween no beedribas un lihdsbeedru pušes, bet ari no šweščureenes, tā ka šchi deena K. Kalnina dšihwē usstatama par wišu špoščako, kūrā tas parahdijees wišā fawā dšichenumā un brangumā. Deewamšchehl pehz šchihš deenas K. Kalninsch nedabuja wairs ilgi strahdat beedribas un latweeschu labā. Zaur šlimibu tas bij peespeests jau 6. augustā tai pašchā gadā atšazitees us 2—3 mehnescheem no amata, tadehl ka gribot braukt us ahrsemem. No ahrsemem K. Kalninsch gan atgreesās, bet newis wairs beedribas preekschneeka amatā, nifna šlimiba winu aiššauza 13. dezembri no šchihš pašfaules wina 39. dšihwes gadā. Tagad beedribai nahzās otru reiš godat fawu preekschneeku, bet nu iswadot us pehdejo dufu. Un beedriba to ari darijušī, jo wiši laudis weenbalšigi apleezina, kas ween redsejušchi K. Kalnina behres, ka tahdas Rīgas pilšehtās wehl lihds tam nebijušchas redsetas un ka tahdas laikam ari nekad wairs neredseščot. Latweescheem tagad pateesi bij kuhšis ofols, kas gan ihšu laiku, bet ar neschaubigu garu bij stahwejis pret wišām wehtram. Pat wina pretineeki, šinodami par wina nahwi, tagad nenoleedša K. Kalnina nopelnus pee latweescheem, šazidami, ka tas ir bijis wihrs, no kura isgahja špehks. Šchi darbiga wihra pehznahzeis preekschneeka amatā ir Fr. Grošswalbs.

III. Beedribas tagadejais laikmets.

Rīgas Latweeschu Beedriba Grošswalda wadibā.

(No 4. febr. 1886. g. šahkot).

Sparīgais, energīškais un darbigais K. Kalninsch tika fawai tautai un Rīgas Latweeschu Beedribai atrauts pašchā fawa muhšcha seedu laikā. Beedribai, kurai zaur wina puhlineem radās ari seedu laiks, tas bija šahpīgs šaudejums. Mastizīgi dāšchi

fratija galmu, ūchaubidamees par beedribas nahtamibu. Daūchi pat iūūazija domas, ka Kalninam naw pehznahzeja, kas waretu beedribu wadit wezajās ūleedēs un to uūturet wezajā ūeedoūchā ūtahwofli. Tas redūams no tam, ka beedru ūūaits tuhliū noūūtuhū no 921 perūsonas uū 854 lozēkēem. Latweeūchi naw weenu reiūi ween tahtdōs pahrejas laiūdōs par ūawu eestahūūchu nahtamibu ūchaubijūūchees. To paūchu, kā to ūawā weetā tuwak redūesim, tee ūawā konūerwativā garā darijūūchi, kad pirmais teatra wadons Adolfs Allunans atūtahjās no latweeūchu ūūaturwes wadibas. Un tahtdas ūchaubas ir ari puūlihdū weetā. Kad ahbele noūeedejuūi, kad winas ūeedi pahrwēhrūūchas auglu pūmpurōs, tad ta nekad tā nekriht azis, kā kad wiūs ūoks ūtahw pilnōs, baltōs ūeedōs, kas garamgahjeju azis wairaf ūaiūta, nekā gruhūtaū pamanamee auglu ūahūtumi, kaut gan pehdejee daudū derigaki, nekā pirmejee. To eewehrojām ari pee ūawas Rigas Latweeūchu Beedribas.

Kalnina laiūā Rigas Latweeūchu Beedriba bij paūpehjuūi ūawu ūtahwofli nodroūhinat. Kalnina laiūmets uūūatams par zihnu uū ahreeni, ar beedribas ahrejeem pretineeūeem deht winas ūtahwofla nodibinaūūhanas zitu tamlihdūūū eestahūūchu ūtarpā. Kalnina laiūmets ūawā ūinā ūalihdūūinams ar tā ūaukto auūu laiūmetu; tas ir beedribas ruhgūūūhanas periods, ūurā wajaūdeūa beedribas nederigajām daūam iūruhgt no minas labā ūatura. ūchahda noruhgūūūhana noteef dūūhwā weidā, tadeht ta duras azis. Pehz noruhgūūūhanas naht gari gadi, ūur wiūna ūopejam tiū jaruhpejas par to, ka lihdū ar wiūna wezumu tas peenemas ari labumā un ūtiprumā. ūchi peenemūūhanās noteef pamaūam, no eeūahūuma rahdas pat it kā darbibas apūtahūūhanās. No ahrejeem darbēem wiūna dahūūneeks pahreet uū ruhpeem gahdat par wiūna eeūūejeju ūaturu. Un tā ari Rigas Latweeūchu Beedriba ūawa jaunā wadona adwofata ūr. Groūswalda wadibā, ahrejas representazijas, ahrejas zihnas tiūai nezeēūhamōs atgadijumōs uūnemdamās, wiūu ūawu wehribu ūahū greest uū beedribas eeūūeje dūūhwi. To eewehrojot, redūam, ka jaunajā, nopeetnā, rahmi apdomigā wadibā beedriba uūplauūt: pamaūam rodas atūal leelats beedru ūūaits, it ūipri peeaug beedribas manta, beedribas nams peenem greūnatu iūūatu un dabu plaūūhahas telpas, minas paūpahrnē daūchadās kommiūijas weenmehr wairaf attihūtas un rada bagataūus auglus, nekā agraf, beedribas darbiba ari paleef plaūūhafa, jo peenahū jaunās, wajaūdūūūūū kommiūijas un nodalas, teatris

dabu nezereti augstaku virseenu un daudsfahrtigi spošhak un latrā jinā leelakeem panahkumeem noswineteē III. wiſpahrigeē latweeſchu dſeedaſchanas ſwehtki ſchis preekſchneeziabas wadibā un rihzibā uſleef ſchim jaunatajam beedribas laikmetam un wina wadibai ſkaitato panahkumu wainagu.

Ta buhtu wiſā iſhumā Groſſwalda laikmeta karakteriſtika. Tagad druſzin tumaki kronologiſkā fahrtibā apluhkoſim ſcha laikmeta ſwarigakoſ notikumus.

1886. g. zaur diwām reprezentazijam, leelnaſa Wladimira apſweizinaſchanu Riġas Latw. Beedribas namā un zaur Beedribas iſrihkotam nopelnu bagatā Kalnina behrem beedribas manta maſinajas par 1172 r. 30 f. Tomehr beedribas ſkaidrā manta, Suhbra 3018 r. 50 f. leelo kapitalu luhdſnerehknot, ir minetā gadā 30,271 r. 39 f. No ziteem notikumeem ſchini gadā eewehrojams ſalihgums ar Suhbra manteneekeem un 2. klaſe, ſas peenahk klaht Keina meitenu ſkolai. Beſ tam uſ teatra kommiſijas preekſchneeka A. Dihrika preekſchlikumu eeſneeds pilſehtas waldei luhgumu pehz latweeſchu teatra pabalſta.

1887. g. ſahk nopeetni domat par beedribas nama pahrbuhweſchanu, furu grih iſdarit lihdſ III. dſeedaſchanas ſwehtkeem. Tos nodomā ſwinet 1888. g. un uſ teem nadſigi rihkojas. Smehtku kommiſijā par preekſchneeku eewehl beedribas preekſchneeku Jr. Groſſwaldu. Muhrneeks R. Kahrklinſch uſnemas nama buhwi par 13,875 rubleem. Beſ tam pee Sinibu kommiſijas nodibinajas Derigu grahmatu Apgahdaſchanas Rodata, fura roſigi rihkojas.

1888. g. ſwin III. wiſpahrigoſ latweeſchu dſeedamos ſwehtkuſ jaunpahrbuhmetā namā. Smehtki iſdodas nezereti diſchani, tiklab dſeedataju un apmekletaju ſkaita ſinā, kā ari ſkatotees uſ wiau panahkumeem, uſ godu, ko zaur teem peln latweeſchi un ſwehtku rihkotaja Latweeſchu Beedriba, un uſ mantu, jo pee ſwehtkeem peedalas 2618 dſeedataji un beſ teem 40,000 klauiſitaju. Beedriba, fura no atliſkuma zaur runas wihreem dabu treſcho daſu, zaur to eeguhſt 3691 r. 77 ſap. Beſ tam ſchini gadā nodibinajas wingrotaju nodala, fura gan paſtahw ari tagad, bet naw ſpehjuji uſplaukt, pa leelakai daſai telſu truſhkuma dehl. Beedribai wehl peenahk no Riġas pilſehtas waldeſ preekſch Riġas Latw. Beedribas teatra nowehletā ſubwenzijas ſumma 5000 rublu leelumā. Bet tad ſchis gads neſ ari leelus ſaudejumus, jo winā nomirſt winas goda beedris Tomiſkas gubernators Laſſs, redaktors

P. Kanneeks un wezs runas wihrs, muišas ihpašneeks Zahnis Dauguls.

1889. g. beedriba ņanem Wiņaugņtafo pateizibu par pade-wibas juhtam. Un novembri beedriba paņneedj pateizibas adreņi jaunās teefas eestahdes atkrahjot ņhurs atzelojuņham teefleetu ministrim Manafeinam, ņenafajam Baltijas gubernu rewidentam. ņhini gadā eekriht beedribai godat ari 3 nopelneem bagatus wihrus wiau goda deenās: godabeedri Dūnsbergi wina 50 gadu amata ņwehtkōs un ņelta kahņās, goda beedri Banmani un ilg-gadejo kahrtibas kommiņijas preekņhneeku A. Ahbrandtu wina ņudraba kahņās. — Beedribas eekņhejā dņihwē ņhis gads eemeh-rojams, tadeht ka winā nodibinajas kā beidsamo dņeefnu ņwehtku atbalks un panahkums Muņikas Kommiņija, kura lihds ņhim laifam ņtrahdā ar labafam ņemem.

1890. gads taiņni eekņhejās dņihwes ņinā ņauzams par ņwehtigu: Sinibu Kommiņijai peenahk dauds manuskriptu, muņejai dauds wehrtigu dahmajumu, augņtkolu mahzēleem leela pabalņta ņumma (1288 r.), Muņikas kommiņija war par 3 kreetnam kompoņizijam iņmaņat 3 godalgas un mantas wairoņšanas ņinā ari beedriba eet uņ preekņhu.

1891. g. beedribai ta laime ņanemt Wiņaugņtafo pateizibu par Rigas Latw. Beedribas laimes wehlejumu uņ Keiņaru Majeņtatu ņudraba kahņam. Bet ari ņhogad tai jazeekņ leeli ņaudejumi, jo tai nomirņt goda beedri Waldemars un Baumanis un beedris Sakkits. — Teatris ņipri apmeklets. — Muņikas Kommiņija iņrihko etnograņiskas eekņurijas.

1892. g. teatrim zaur teatra direktora wainu maņaf apmek-letaju, nekā pehrn, un proti katrā iņrahdē zaurzaurim reņkinot maņaf 93 perņonas un 37 rubli 34 kap. Muņikas un Sinibu Kommiņijas ņtrahdā tiņ pat iņchakli, ņhigli iņdodamas ņawus rakņtu krahjumus. No reprezentazijam minama Waldemara kom-miteja un Amerikas weefu ņagaidiņhana. No ziteem darbeem jaņauz wahrdā beedribas nama ņafades pahrbuhwe, kas beedribai iņmaņā 1651 r., no kureem 650 rubli ņanahk zaur daņhu lab-wehņu beedru labprahtigi ņameņtu naudu. Zaur nahwi beedriba ņaudē godabeedri B. Dihriki, beņ ta A. ņhlesinu un A. Spundi.

Tahds buhtu iņņumā Groņņwalda wadibas 7 gadu darbibas kodols. Ar noluhku par ņho darbibu plaņchak nerumajām, par katru beedribas ņara darboņšanas labafa pahriņkata deht runadami ņawās ihpaņhās nodalās. Tagad tiņ wehl iņji paluhkoņim uņ

īchihs waldibas laika beedru mainišchanos un beedribas mantas ūtahwofla attihstīchanos.

1886. g. Rīgas Latweešchu Beedribai bij 854 beedri; nahfamā 847, 1888. g. 875, 1889. g. 987, 1890. g. 1000 beedri; pehž tam, 1891. g., 950 beedri un tagad tai atfal (1892. g.) ir ap 1000 ložekku.

Paradu beeribai bij 1886. g. 87,906 rub. 28 kāp., beedru manta bij 118,177 rub. 39 f. leela, tā tad wīnas ūfāidrā manta minetā gadā bij 30,271 r. 38 f. Šhis mantas ūtahwoflis turpmakōs gaddōs grofījees, bet ikfats gads atnešis wīsmaj kahdus ūmtus peknas, 1888. g. turpretim kā atlikumu no dšeeūmu ūwehtkeem ween gandrihš līhdš 4000 rubleem. 1892. g. beedribas mantas ūtahwoflis ūchahds: parads 88,806 r. 27 f., mantas ūtahwoflis 126,104 r. 74 f., tā tad ūfāidrā manta 37,299 r. 47 f. Pehž ta īsnahk, ka, neūtatotees ūj wīsem leelajeem īdewumeem, par kureem runats ūewīchki nodakā par nama kommišju, beedriba katru gadu eemantjušī tuhstotš rublus ūfāidras mantas.

Šapulzes Grofšwalda 7 gadu wadibas laikā noturetas ūchahdā mehrā: pilnas ūapulzes ūtarp 2 un 4 par gadu, runas wīhru ūapulzes ūtarp 14 un 18 un preekšneezibas ūapulzes ūtarp 36 līhdš 43. No ūcheem ūkaitleem war ūpreekš, žīk daubš laika preekšneeziba upurē beedribas darīchanam.

Beedribas preekšneezibā 1892. g. bija ūchahdi ložekli:

Admofats Fr. Grofšwalds — beedribas preekšneeks,
 Admofats J. Laūdīnš — preekšneeka weetneeks,
 Aldaris A. Grīnupps — mantas ūnatajs,
 Grahmatu tirpotajs J. Gehlīnš — rakstwedejs,
 Tirgotajs K. Ohšs — beedru ūnatajs,
 Admofats un redaktors A. Webers — Sin. Kommiš. preekšneeks,
 Tirgotajs Kr. Bergis — Teatra Kommišijas preekšneeks,
 Fabrikants A. Dombrowkīš — kahtības kom. preekšneeks.
 Tirgotajs G. Wanags — nama kommišijas preekšneeks.
 Tirgotajs A. Ballods — grahmatwedejs.

Runas wīhru amatā bij no 1890. g.:

A. Spunde	M. Ahrons
A. Grīnupps	A. Ahbrandts
J. Weinbergis.	J. Klawīnš
J. Einbergis	P. Štutška
K. Klawīnš	W. Liebets.

No 1891. gada:

F. Grošwalds	K. Zelms
J. Lasdiņš	M. Bagasts
K. Ohšs	J. Abels
G. Pašits	W. Dombrowšis
J. Weffers	J. Gehliņš
M. Ballods	J. Wanags
M. Ballods	A. Šumbergis.

No 1892. gada:

K. Bergis	J. Kalniņš
M. Webers	K. Pehščens
G. Dombrowšis	J. Weinbergis
P. Linde	K. Džoliņš
P. Čnbergis	K. Seebergis
A. Buttuls	P. Grotiņš.

Tā mehs buhtum ihjumā apstatiņuschi Grošwalda wadibas 7 beidšamos gadus. Par šcho beidšamo wadibas laiku nodot fahdu galigu špreedumu ir gruhti un pat neešpehjami, talab ka wina naw beigusees, bet wehl turpinajas. Beš tam špreedums ari tanī šinā buhtu gruhts, ka mehs pa daudš tuwu dšihwojam šchim laikmetam, jo tā pat kā gruhti un naw pat ešpehšams namu no wišām pušem apluhkot, kad tam ešam tuwu peegahjušchi fahht, tā ari wehsturneeks nedrihšt apšpreest wištunako tagadni, ja tas negrib eeguht partejiška waj tuwredšiga rakstneeka nešlamu no wehlatām paaudšem. To faktu nu gan war konstatet, ka beedriba, kā tas no augščā peewesteem ihseem kronologiškeem uššihmejušiem redšams, pehdejā laikā rahmeem, bet drošcheem šokeem gahjuši allaschin uš preešču, ka Grošwalda wadibas laikā notureti špoščafee latweešču šwehtki un ka uš šcho laikmetu ari laimigi eekriht Rigas Latweešču Beedribas gawitu šwehtki, winas 25. dšinuma deena. No šcheem fakteem zeenits lašitajs un laipnā lašitaja paščhi šinās fahhtdit šawu špreedumu.

Kad nu tā ešam apluhfojušchi tā šafot beedribas ahrejo wehšturi, winaš atihštisčanos, zihnas un nodibinaščanos un winaš darbibas ihšus uššihmejumus, tad nu pahrešim uš winaš eekšchejo wehšturi, uš winaš darbibu, kā ta plasčakā weidā parahdas beedribas daščadajās komišijās, kuras wišas fahhw šchis beedribas apšardšibā. Škatotees uš tam, waj šchihš komišijas

pastahwigi darbojuschās jeb wai tahs eezeltas tif uš kahdu laiku kaut kahdai ahrpus beedribas tuwafam mehrkim stahwoščai wadjadšibai, mehs tahs ešam eedalijušči fahrtigās un ahrfahrtigās kommišijās, un turpmatās nodalās katru kommišiju, winas darbibu un gaitu apluhšojim katru par ņewi.

A. Fahrfigas kommišijas.

I. Sinibu kommišija.

1. Nosihme, izšelčanās, mehrkis.

Rigas Latweešču Beedriba šalihšjinama ar leelu, plašču upi, furai jaapšlazina un jadara augligas muhšu semites dašču daščadās drumas. Šcho leeliško ušdewumu Beedriba tad ari no pašča šahfuma weena ušnehma uš ņewi. Bet drihši israhdijās, ka tas weenai paščai nekahdi naw ņekmigi eespehjamš. Katram laufam ņawada ņeme, ņawada daba, kas praša ņawadu ņekirtu apstrahdaščanu un leetprateju apstrahdatajus. Tā ņehij leelajai, diščenajai upei drihši izželās ņahnupes, no furam atkal isgahja mašafas peetekas. Weena tahda leela ņahnupe nu ir R. L. B. Sinibu kommišija ar ņaweem ņareem un peesarem.

Sinibu kommišijai zelotees, Beedriba un kommišija ņawus darba laufus nodalija un atščkirigi norobeschoja. Beedribai wadjadšēja, tā ņakot, apkopt muhšu tautas meesu, kommišijai winas garu. Beedribai palika tehwa ušdewumi, apgahdajot dšintai ušturas lihšjeklus un uš ahreeni riškojotees, kommišija ušnehmās mahtes peenahšumus, gahdajot par leelās dšintes eekšhejo dšihwi, par winas audšinasčanu un gara gaismas radiščanu.

Par gara gaismu jau agraki bij ņahkušči gahdat. Sinibu kommišija naw izželušees newiļšču, bet tai bijušči daudš preekštetišči, daudš zela ņataišitaji; winas izšelčanās bij laika wadjadšiba. Wadjadšiba pehž winas bij leela. Winas peenahšumi palika deen no deenas wehl leelafi. Wina ari paplaščinajās, bet tomehr israhdijās, ka ušdewumi wehl paleef par plaščheem, un tā ta dšemdeja zitas ņahnupes, kā Teatra kommišiju un Derigu grašmatu Apgahdaščanas Rodalu.

Weens no leelafeem un ſwarigafeem Sin. Kommiſijas preeſchtetſcheem bij laikraſti. Peterburgas awiſes, ko ne par wekti ſalihdsina ar ſeemela blaſſinu, bij pirmà un ſpehzigakà ſauzeja balſs pehž tahdas beedribas. Sawòs laikraſtòs latweeſchi papreeſch ſahka peeſopt ſinibu. Pirmee ſinibu peeſopeji zehlàs no Mehſtraines. Pulziſch zenſigu ſtudentu ſadewàs kopà un noneh-màs katrs pehž ſaweem ſpehkeem latweeſcheem paſneegt pa malkam no ſawas ſinibas. Tà iſzehlàs „Peterburgas awiſe“ un „Sehta, daba, paſaule“. Wahzeefchi, tà ſaukto Latwiſko Literariſko Beedribu dibinadami, bij demuſchi labu paraugu. Pehž ſcha parauga jau agri wehl tà ap ſeſchdeſmit gadeem zentàs kahds darbeneeku pulziſch tiſt pee ſawas noſahrtotas un apſtiprinatas rakſtneežibas beedribas. Schahs beedribas dibinataju galà eeſtahjàs ſtingrais energijfais diſchoſols B. Dihriſis, tas pats, ſas wehlaſ ar ſaweem laikraſteem tiſ daudſ muſju ſinibai un mahkſlai darijis laba. Labais nodoms neiſdewàs, ſtatutus neapſtiprinaja aiſ ta eemeſla, ka beedriba ar tahdeem pat ſtatuteem jau paſtahwot, kadehl jauna buhtu leeka. Bet ari beſ apſtiprinatas beedribas darbīgais pulks ſtrahdaja; tà 1860. g. nahža tautàs B. Dihrika iſhà rakſtneežibas wehſture, kura ilgu laiku dabuja aiſſtahwet pilnīgaku ſchahdas wehſtures meetu.

Ari ap to laiku, kad R. L. B. ſahka zeltees, lihds ar to ſahka darbotees tas gars, ſas dſendeja jauno Kommiſiju. Palihdsibas beedriba truhtuma zeetejeem igauaem, R. L. B. preeſch-teze, ſawahfdama naudas ſummas, pulzeja ari pehž ſinibàm kahros tautas behrnus uſ gara peeſopschanu: notureja jautajumu iſſkaidrojamus wafarus, iſrihkoja konzertus un iſrahdija teatri. Tà tas gars, ſas wehlaſ Sinibu Kommiſijà un pehž tam ſewiſchfàs kommiſijàs un nodalàs nopectni darbojàs, te ar neapturamu waru praſija ſawas teeſibas.

Tagad apluhſojim paſchu S. R. zeliſchanos.

R. L. B. dibinajotees bij ſawu ſtatutu preeſchejè pantà noſazijuſi, ka ſtarp zitu winas mehrkis ir „derigas ſinaſchanas, tà pat ari godigu ſahrtibu un wiſadu gara apgajmoſchanu ſtarp latweeſcheem iſplahit“. Scho ſawu uſdewumu tad ari beedriba no paſcha ſahfuma ſahka nopectni iſpildit. Scho mehrki ta jau bij iſprauduſees, pirms beedribas noſahrtoschanai zaur konzerteem, teatreem, preeſchlaſameem wafareem un ſwehtdeenas ſkolu, par ko apakſhà wairaf runaſim, gara gajimu ſtarp wehl patumſeem gai-

šmas draugeem pehž labafas špehjas iplahtidama. Kad beedriba jau bij pilnigi nofahrtota, tad šchi darbiba peenehma jaunus špahrnus. Lai darbs labaki weiktos, tad starp beedribas lozekleem ismekleja derigus wihrus, kas lai katrs par ſawu arodu ruhpetos. Nedsj beedriba, nedsj runas wihru ſapulzes kà tahdas nespehja wiſus ſchos uſdewumus iſpildit. Tadehl beedribas walde, runas wihru ſapulze, ismekleja derigus lozeklus ſawà widà, un, tos par ſinamo garigo waijadſibu apmeerinatajeem eezeldama, zereja, ka ſchee nu warès patſahwigi riſkotees, padodotees tikai winas uſraudſibai. Bet tahdas patſahwibas iſwehletàm kommiſijàw truhka. Tahs ſawà darbiba pawiſam bij no runas wihreem atkarigas. Tas minu darboſchanos trauzeja. Wareja jau notikt un notika, ka ſcho kommiſiju lozeklus runas wihru ſapulze pa gadeem mainija. Paſiſtama leeta, ka akmens, daudſ wilats, neſel. Talab ar ſewiſchku ſpirgtumu newareja uſſelt ari minetàs kommiſijas. Tàm wajaſeja leelafas brihwibas un plaſchibas: pirmahrt tahm wajaſeja palikt atkarigàm tikai no ſewis paſchàm, no ſaweem lozekleem, kuri wiſi intreſes un praſchanas dehl ſinamà kommiſijà eſtahjàs, un otrahrt tahm wajaſeja apſaritees pehž derigeem lozekleem ari ahrpuſ beedribas un ahrpuſ winas waldes. Tà nahža uſ domàm dibinat patſahwigu Sinibu Kommiſiju.

Šchis domas runas wihru ſapulze pirmoreiſ iſſazija 1869. gada 4. majà. Runas wihri bij atſinufchi, ka darbu naſta, kura gūl uſ minu kameeſcheem, ir pahraf leela un ari minu darbu daudſums leels. Iſti leela waijadſiba bij pehž Sinibu Kommiſijas. Pirmahrt beedribas waldei jau nahžàs deesgan gruhtri blaſus daſchadajeem praktiſkajeem jautajumeem par nama zelſchanu, representaſijàm u. t. t., u. t. t. nodarbotees ar grahmatu un lugu pahrpreeſchanu. Un nu wehl peenahža kà ſwarigakais eemeſis uſaizinajums no Maſtawas Etnografiſkas beedribas, kura ſahſa ari latweeſchus ſawòs pehtijumòs eewehrot, aizinadama, lai R. L. B. nahſ palihgà. Bet ſneedſamà palihdſiba nebij nekahda maſa. Te wajaſeja tautu uſaizinat nahkt beedribai palihgà, te wajaſeja ſakraht daudſ materialu no tautas gara mantam, tahs wehtit, ſijat, noſwehrt un tad Etnografiſkajai beedribai, tà ſakot, kà labu prezi pahrdot waj dahwina. Tadehl minetà deenà pats preeſchneeks lika preeſchà dibinat ihpaſchu kommiſiju no 12 lozekleem. Preeſchlikumu peenehma un tanì paſchà ſapulzē par lozekleem eezehla ſchahdus 7 kungus: cand. jur. Fr. Weinbergi, redaktoru B. Dihriki, pareiſtizibas ſemi-

nara preekshneeku M. Dreksleru, pagasta sŕihweri un dabas ŕinibu ŕtudentu H. Allunanu, agronomu, fabrikantu R. Thomsonu, mahzŕitaju R. Mŕilleru un ŕkolotaju R. Gaili, pee kam teem atlahwa paŕŕheem peewehlet 5 lozeklus klaht, tã ka jaunajai kommiŕijai buhtu tã fakoi 12 apuŕtuli. Par lozekleem tad wehl eewehleja: artitektu J. Baumannu, wenterinarahŕŕtu B. C. Roŕenbergu, redaktoru A. Leitaniu un ŕkolotaju J. Grubi un A. Ruppertu. Par kommiŕiŕijas preekshneeku eezehla B. Dihriki, par rakŕtwedeju Fr. Weinbergi. Kommiŕiŕija dabuja teesibu kaŕdam beedrim iŕŕtahjotees wina weetã eewehlet ŕitu.

Tã nodibinajãŕ Sinibu Kommiŕiŕija. Bet kã wiŕŕ attihŕtas, tã ari Sinibu Kommiŕiŕijai wajadŕeja attihŕitees, jo wina bij wehl deeŕgan nepilniga. Ari winai wajadŕeja radit ŕawu wehŕturi.

2. Sinibu Kommiŕiŕijas wehŕturi.

Jaundibinatai S. Kommiŕiŕijai nu wajadŕeja pee latweeŕŕhu tautas iŕpildit paŕŕahwigas rakŕtneezibas, walodas un wehŕtures pehŕtitaju beedribas robu un peenahŕtumus. Bet ŕŕhee peenahŕtumi ir paŕraŕ leeli un plaŕŕhi, ihpaŕŕhi pee tautãŕ, kur rakŕtneezibas laukã tiŕ maŕ deriga bij paŕŕahdats un walodas un wehŕtures arodõs gandrihŕ itin neka. Tadehŕ jaunãŕ beedribas nodakas lozeklu ŕkaita aprobeŕŕoŕŕhana nebij lahgã dibinata: ŕiniŕki darbi nepeelaiŕŕ nekahdu aprobeŕŕoŕŕhanu; te nedrihŕŕt darbeneeŕeem rokas ŕaiŕtit, bet teem jadod pilna brihwiba uŕ wiŕãm puŕem riŕkotees. Sinibu Kommiŕiŕijas 12 lozekli bij gan uŕ wiŕu laiku eezelti gada amata wiŕri, bet ne brihwi darbeneeki gara gaiŕmas iŕplatŕŕhanã. Tã tad wiŕŕpirms jaunmodibinatãŕ Sinibu Kommiŕiŕijas darboŕŕhanos trauzeja lozeklu ŕkaita aprobeŕŕoŕŕhana un lihðŕ ar to apgaiŕmotu darba ŕpehŕu truŕtums. Otrs jo ŕajuhtams trauzekliŕ bij naudas hads, tã ka Sinibu kommiŕiŕijai, jeb kã wina no ŕahŕkuma ŕauzãŕ, Sinatnibas kommiŕiŕijai, kuras darbibaŕ brihwa riŕkoŕŕhanãŕ tiŕ nepeezeeŕŕhana, wajadŕeja nebrihwi ar padewigeem luhgumeem greeŕtees pee runas wiŕru ŕapulzes naudas pehŕ. Bet aŕliŕ newar aŕlam zelu rahdit, un ari truŕzigajai Beedribai nebij katru reiŕi eeŕpehŕjams luhðŕejai jauneesahzejai iŕpaliððŕet. Dee bij tee eemeŕli, ka ŕeedoni (4. majã 1869. g.) dibinata Sinatnibas kommiŕiŕija newareja tiŕ drihŕi uŕŕeedet. Turklaht wehl japeeŕkaita taŕ apŕŕahliŕliŕ, ka tee nedaudŕ wiŕri, kam nu wajadŕeja S. kommiŕiŕijã riŕkotees,

nebij brihmi finibu mihri, kas wareja ſawu laifu netrauzeti ſinibai ſeedot, bet bij ſaiſtiti laudis, kam papreeſch wajaſeja waiga ſwee-
drōs nopelnit pahtriku ſew un ſawejeem un kaſ tik daſchus brih-
ſchus kà ſagſchus wareja ahrfahrtingai darbibai uſtaupit.

Zr paſihtama leeta, ka nabadſigās dſimtēs newar lahgā uſ-
ſelt dſimtes labklahjiba un laime, bet ka tad dſimtes klehpi iſzelas
nemeers un ſchleſchanās. Tas notika ari jaunajā R. L. B. dſimtē.
Ari te draudſigā kopdarbiba jau paſchā pirmajā gadā tika trauzeta,
jo tanī paſchā gadā 3 beedri: H. Allunans, B. J. Roſenbergs un
M. Dreſflers iſtahnjās. Kad 3 ziti eewehleti beedri wīnu weetas
negribeja iſpildit, tad par to pehznahzejeem eezehla Dr. J. Kulli
un ſkolotaju N. Spundi. Par preeſchneeku palika B. Dihrikis
un raſtwedeja weetu iſpildija Fr. Weinbergs. Schee abi mihri
ir tee, kaſ neween pirmās weetas kommiſijā eewehma, bet zaur
ſawu wiſur redſamo dſihwo darbibu un ruhpiibu pirmo weetu pel-
nija, neſtatotees uſ to, ka wīnu darbiba nebij te ween konzentreta,
bet tikpat leelā mehrā ari iſſteepa uſ paſchas beedribas dſihwi, jo
beſ ſcha amata Dihrikis bij ari Beedribas preeſchneeks un Wein-
bergis II. preeſchneeka weetneeks, kureem kà waditajeem ari tur
bij janem wiſdſihwakā daliba. Tā tad teem bij pirmee zelmi
jalauſch diwōs neapſoptōs lihdumōs: paſchā beedribā un wīnas
ſiniſkā nodalā. Beſ tam Dihrikim bij wehl jaleen treſchs jo ſwa-
rigs lihdums: jazel muhſu awiſchneeziba, kuru darbu taſ darija
zaur ſawu jaunisdodamo laikraſtu „Baltijas Wehſtneſis“, kaſ ari
tanī paſchā gadā ſahka ſem B. Dihrika redakzijas iſnahft.

Brahtigi mihri jau no ſahkuma eeffatija, kaħds ſwars prah-
tigam laikraſtam un zif taſ nepeezeſchams palihgs Sinatnibas
kommiſijai, kopā ſtrahdajot „preeſch derigu ſinaſchanu un wiſadas
gara gaiſmas iſplatīſchanas.“ Jaunais „Baltijas Wehſtneſis“
nebij tahm zeribam, ko latweeſchi tam iſnahftot uſ to bij likuſchi,
lahwis kriſt kaunā, bet ſchi lapa, kà eewada dſeeſmā apſolits,
„kà laiwina, ar jaukām mantam pildita bij dſihwes juhrā demuſees,
ar preteſtibam zihnij'ſees.“ Tā pehz ſawas programmas bij gah-
dajuſi, ka zaur pareiſi iſplatitām ſinam par ſemkopibu latweeſchi
ſawas druwas labi apſoptu, ka tahlak latweeſchi netizetu
bahbinu tenkam par ſwehtmeitam, netizetu burwojeem un peſteſeem,
bet ka tanī weetā iſplatitos pareiſas ſiniſkas ſinas par higieni,
par weſelibas kopſchanu; tā bij pehz eefpehjas ruhpejuſees, lai
beigtos kaſteneeku krahpneeku pelna un laudis wairak eepaſihtos ar

ihsteem likumeem, ar ihstu teešibu, lai justu mahni, weltas zeribas, tiziba uš brihnumeem, laumas eeraščas un netikumi, tautā išplah- tot pareišas mahzibas par politiku, pareišu domaščanu, fišiku, fimiņu, moralu u. t. t. Šcho „B. Wehstnešča“ šwaru šawā patrio- tiškā prahtā tuhliņ noprašdami, 1870. g. 19. aprill trihs neaiš- mirstami mihri: Kronwalds, Thomsons un Weinbergis leef runas wihru šapulzei preekščā jaunajam latweešču išglihtibas nešejam dot pilnu brihwibu un pastaħwibu un tā šafot dot lihdselkus tam preekšč mahjas iwentara eegahdaščanas, dibinot un atwerot wina noluhkeem latweešču drukatamu. Dihrikim buhtu tad peenahkums, no waldbibas išgahdat, ka „Baltijas Wehstnešis“, kuršč no eesahkuma isnahža diwreiš nedekā, turpmak isnahktu wišmas weenu reiši pa nedeku wairak, jo bij redšams un šajuhtams, ka, beedribas un kommišijas darbiba augot, kurai darbiba jaunais laikraštis no šawas pušes buhtu peepalihdšigs, tapat ari wišpahr latweešču garigajām wajašibam paplaščinotees, wajašjeja paplaščinatees ari šchim nepezeješamam išglihtibas lihdselim. Bež mineto fungu preekščlikuma beedribai buhtu preekšč jaundibinamās druka- tawas jagalwo par 7000 r., kura šuma, ka Weinbergis bij ap- rehšinajis, drukatawas eerihkoščanai wajašiga, un beedriba druka- tamu uštur tiš ilgi, kamehr naw nekās klaht jamaškā iš beedribas lahdēs, ne preekšč kapitāla prozenteem, ne preekšč drukatawas uštura. Drukatawu nodotu B. Dihrikim, kuram ta japahršin un jaleeto, bet Beedriba to pahrluhko, kamehr Dihrikis to ismaksā. Kontraktis leekams runas wihreem preekščā. Šcho preekščlikumu peenem. Bet ta pašča gada 6. sept. B. Dihrikis pašino, ka waldbiba jauno laikraštju neapstiprinot. Ar to tad ari drukatawas atwehrščanas jautajums bij isnihžis. Weinbergis proponē taišto nolehmmumu paturet uš nahkošcheem laikeem, ko runas wihri peenem.

Warbuht šchi neišdoščanās bij wainiga, ka kommišijas preekšč- neeks, laikam šahēdams šchaubitees par kommišijas panahkumeem, 1871. g. no beedribas ištahjās un šawā organā pašinoja, ka no S. kommišijas isrihtotais jautajumu wafars nebuhs, kuru noturet apnehmās pati beedribas preekščneeziba. Ar to tad uš kahdu lai- ziņu apstahjās kommišijas darboščanās. Tikai nahkamā gada (1872. g.) 9. aprill otrais beedribas preekščneeks J. Baumans pašino, ka Sinatnibas kommišija atjaunota un runas wihru šapulžē nolemts ušneemt netiķ ween 12 wihrus par beedreem, bet zik tiš gabisees. K. Beesbardi eezel par preekščneeku, Waraidošču Sanderi

par rakstvedeju. Bet atjaunotā komisiija ari tagad nebij bij trauzejumeem. Leelatais trauzeklis šoreiņ bij — neweenprahitiba. Latweešči pa daudš pa maš bij paradušči kopā strahdat. „Latweetis ir brangs, freetns mihrs,“ tā B. Dihrikis runaja Merkela peeminaas atmeni eefwehtot, „wintš prot wišu uszihtigi isdarit, bet tik us šawu roku, newis kopā ar ziteem; ja wineem neteef atlauts weenam ko isdarit, tad tas labak pamišam atšakas, nekā dalibu nem.“ Šho wahrdu pateesiba israhdiņas pee atjaunotās komisiijas, tāpat kā pee paščas beedribas. Beedribas dšihwē iszehlās eefšhigi strihdi un neweenprahitibas. Zaur to daudši no beedribas darišchanam atrahwās, tamlihds ari no komisiijas darbības. Ap komisiijas dibinašchanas laiku, 1872. g. seedoni, isdsirda walodas, ka komisiijai radušchees pretneeki, kuri gribot dibinat rakstneezibas beedribu. Šchis walodas loti uštrauza f. lozeklu prahtus. Par winām nopeetnas pahrrunas wed runas mihru šapulžē. Dašči runas mihri issaka domas, ka tas neefot nefas launs, jo jaunā beedriba buhšchot beedriba ar ziteem noluhkeem; ziti atkal tam stipri pretojās, jo tahdus darbus, tahdus nodomatā beedriba gribot pastrahdat, warot pastrahdat ari komisiijas patwersmē. Tahdeem apstahkleem waldot, newareja fahrtiga darboshchanās nodibinatees; tadeht K. Kalniņš fastahdija fahrtibas rulli, kuru 16. sept. 1873. g. runas mihri apstiprinaja. Bet ari tas nelihdsēja. 1874. gada 6. janwarē Beeshardis pašino, ka agrakā Sinatnibas komisiija wairs neefot un jauna nespehjtot pee dšihwibas nahft, jo tai naudas truhstot. Lihds ar to wintš pawehstija, ka tas no S. komisiijas isstahjotees.

Behz šchahdeem eefšhejeem nemeereem atnahza 1875. gads kā meera wehstnesis. Naidigās beedribas partijas šawu šawstarpigo karu bij iskarojuščas. Šcha gada 30. janwarē us to tad B. Dihrikis leef preefšhā runas mihru šapulžei, ka Sinatnibas komisiija atjaunojama. Runas mihru šapulže preefshlikumeem weenbalsīgi peefrita, usdodama B. Dihrikim, Jr. Weinbergim un Laubes Indrikim fastahdit fahrtibas rulli. Šchis jau 11. februarē bij pagatawots un runas mihri to peenehma. Behz šcheem jaunajem statuteem komisiijai teesiba ar $\frac{2}{3}$ balsu wairuma usnemt jaunus beedrus. Komisiijas walde pastahw ij preefšhneeka, 3 nodalu preefšhšehdetajeem, proti 1) walodas un wehstures, 2) dabas šinibu un 3) mahštās nodalu preefšhneekteem, tahlak ij rakstvedeja, mantas šinataja un bibliotekara. Komisiijas preefšhneeks ir ari beedribas

preefšhneežibas ložeklis. Kommissijai katru gadu beigās janodod pahršfats par šaweem darbeem un rehšineem beedribas runas wihreem un winas statutu pahrgrosijumi jaleef no šcheem apstiprinat. Gada šapulze noturama wehšakais lihds 15. dezembrim. Kommissiju atzelt war tikai beedribas pilnā šapulze, runas wihreem to preefšhā leefot. Statutus ar nupat ihši atstahšitito šaturu peenehmušchi, runas wihri minetā 1875. g. 11. februara šapulzē eežehla par pirmajeem S. f. ložekleem šchahdus 15 wihrus: redaktorūs B. Dihriti un Laubes Jndriti, adwokatus J. Ginbergi, J. Satiti, Jr. Weinbergi un K. Kalnini, arkitektu J. Baumani, tekniti D. Štrihweru, fabrikas direktoru K. Thomsonu, eeredni A. Dihriti, školotaju A. Spundi un G. Steinbergi, rakšneeku un grahmatu tirgotaju A. Pūmpuru, grahmatu tirgotaju H. Allumanu un tirgotaju K. Bergi.

Ar to tad Sinatnibas kommissija bij nu reiši nodibinata uš žetaka pamata. Uš tahda šahwot, wina wareja šekniqaki šahht nodarbotees. Ar wišeem šaweem lihdsjekteem un eerotšcheem strahdajot, par kureem apafšhā runašim druskū šihfaki, tai jau radās maši panahškumi. Lai paštrahdatu darbu auglūs labak waretu pahrrēdset un lai tee eesilditu kommissijas ložeklus uš jaunu dšihwaku darbibu, kommissija nolehma isdot rakstu krašjumus. Pirmais winas krašjums nahža tautās winas atjaunotās dšihwes otrajā (1876.) gadā. Ap šcho laiku noteek ari tā šakot aušchiga preefšhneežibas šmaidišhana: lihds 6. sept. 77. g. par preefšhneeka bij B. Dihritis, winam atšahpjotees Jr. Weinbergis, tad atkal lihds 16. dez. 1878. g. wežais Dihritis, winam atteizotees ta pašcha gada 8. martā A. Webers. Kad ari pehdejais atteizās, tad 1879. g. 17. janwarī atkal eewehleja B. Dihriti, kamehr, 16. dez. 1881. g. eeželts, A. Webers lihds šchim laikam, tā tad weselu duži gadu, ir palizis winas pašahwigi uštizigais preefšhneeks. 12. aprili 1878. g. uš Webera preefšhlikumu agrako Sinatnibas kommissiju pahrdēhwē par Sinibu kommissiju.

Pehž šchim eekšchejam ruhšgšanam pahrdēhwetā Sinibu kommissija bij isruhgūši par škaidru šinibas eestahdi, kura, lai gan pamāšan, it kā ar gaušu apdomašchanos, tomehr nopeetni gahjuši šamu šinibas želu. Kad pirmais 68 lapas beesjais rakstu krašjums bij isnahžis, nešaturedams šawās šlejās gan nešo wairak kā nahšamās darbibas programmu, šinojumus un pamudinajumus, tad šahfa pehž dašcheem gadeem domat uš jauna krašjuma isdošchanu.

Echo fahf 1880. gadā fastahdit. Bet kommisija bij nodomājuši to isdot jaunā ortografijā. Preefšch tahs wjadseja jaunus latīnu burtus. Tahdus Sieslacks, kas apnehmās krahjuma drukafchanu un apgahdaschanu, apstelleja ahrsemēs, bet wīnu pagatawofchana wilkās neschehligi ilgi. Tahdā fahrtā tifa gan krahts, bet ne raschots, tā teikts 1881. gada beedribas darbības pahrsfatā, kur peemetinats: „Tā redsot pastrahdatus darbus neisleetotus, kam gan preefsch tahtaf strahdat?“ Wj tahdu wihši tīfai 8. gadā pehz 1. krahjuma isdoschanas parahdijās 2. krahjums, 143 l. p. bees, kurā jau drušku wairaf darbeneeki redsami, nekā pirmajā, un kur bes ihfām wehsturīgām sīnam par S. f. pagahtni atronams jau weens sīnišs apzerejums. Schis pats 1884. gads Sinibu kommisijai bij swehtigs gads, jo isnahza neween otrais krahjums, bet wīnā peeauga ari lozeflu sfaits no 47 uf 128. Nahkamā gadā pehz Literariskās latwīskas beedribas (Draugu beedribas) parauga isrihto 26. un 27. junijā ahrfahrtigas šapulzes. 1886. gadā fehi šapulze peenem šwīnigu weidu, latweeschu rakstmeezības 300 gadu jubileju šwīnot, pee kureem swehtkeem peedalijās leels pulks mahzitu latweeschu no muhsu walšs malu malam. Schinī gadā isnahf ari III. 148 l. p. beesais rakstu krahjums, kurā jau pahris ihsti sīnišku isstrahdajumu. Lai pašahktos darbus šiprati weizīnātu, kommisija 1887. gadā peenehma no preefschneeka N. Webera isstrahdatu programmu, kura, lozefleem zirkularaksta weidā laista, isffaidro kommisijas mehrtus un darba eedališchanu. Nahkamais eewehrojamaš gads ar teem trim aštonu sfaitleem, kur šwīneja leelos III. dseedaschanas swehtkos, ari Sinibu kommisijas darbībai bij eewehrojams: pirmfahrt te isnahf IV. rakstu krahjums, kuršch peesfaitams pee interesantafajeem, jo te atrodami wehsturīgi raksti un fahdā zītā rakstā pahrspreesti šwarīgi šadšihwes jautajumi, un otrfahrt ahrfahrtīgā šehde pa dseedaschanas swehtku laiku atšchihrās no zītām tahdam šapulzem zaur leelo apmekletaju sfaitu, preefschzehlummu šwarīgumu un tureto ruuku širšnibu un ašgrahbtibu. Tanī pašchā gadā tad ari wehl treschfahrt isnahf V. rakstu krahjums, kurā usnemti etnografiski materiali, tāpat kā nahkamōs 2 krahjumōs: VI. (isdots 1890.) un VII. (isdots 1892.). 1889. gada ahrfahrtīgā šapulze bij tā šakot paplifa, turpreim 1891. gada šapulzēs preefschzehlummu bij leelu leela bagatiba. Tas pats jafaka par S. f. 25 gadu laifmeta pehdejo, 1893. gada šehdi. Schinī gadā tad isnahfuji wīnas VIII. krah-

jums, kuresch it kà noslehds minas mehginaschanàs laifnests, zaur faweem 4 nopeetneem sinisfeem raksteem peerahdidams, ka kommissija patlaban saht palikt spehjiga buht fawa wahrda zeeniga, zaur sinisfeem pehtijumeem nesot fawai tautai prahta apgaismoschanu.

3. Sinibu Kommissijas eerotschi un lihdsekli jeb eestahdijumi.

Lai R. spehtu ar labakàm sekmem prahta apgaismoschanu isplatit, tad tai preeksch ta mehrka wajadsjeja eerotschu un lihdsekli, kuras ta sawòs gada pahrskatòs sauz par eestahdijumeem. Winas programmà minetas diwejadae darbibas: 1) wispahrigu sinaschanu un 2) gara gaismas isplatishana. Pehz schihs programmas minas darbiba tad ari teescham bijusi diwejada: 1) tahda, kas sihmejas us H. L. B. eekschejo dsihwi, us minas tuwakajeem lozekleem un 2) tahda, kas atteezas us wispahrigas isglihtibas un gara gaismas isplatishanu, us wiseem latweescheem. Sinams, naw nekahda atschkiriga robeschu linija starp abejam darbibas kahrtam welkama: kas nahza pascheem beedribas lozekleem par labu, tas galu galà nahza wisai tautai par labu, un no Kommissijas rikfoschanàs ar faweem eerotscheem mahzijàs zitas latweeschu beedribas, minas skolotee un pabalstitee wihri nahza wehslaf atkal fawai tautai palihgà ar wahrdeem un darbeem. Us beedribas eekschejo dsihwi semishkti sihmejas minas apgahdaschana ar lasamo galdu, ar lasamo un sinisko biblioteku, jautajumu issfaidroschanas un preekschlasijumu wakari, dseedaschanas peefopschana, swehtdeenas skola, museja; bet ar swehtdeenas skolu stahw sakarà zitas skolas, kuras naw preeksch beedreem ween, bet ari preeksch sweescheem, tapat studentu stipendiju isdalishana; tahlat ar dseedaschanàs kopschanu stahw sakarà leelo dseesmu swehtku isrihkoschana, pee kuras peedalijàs wisa tauta. Tadehl pehz scha eedalijuma neturesimees, bet eesim pa pakahpeeneem un pehz logiska sakara Sinibu Kommissijas eestahdijumus apluhkot.

1. Skola.

Neweena eestahde jau newed pehz sinibam schapsstoscho zilweku tik taini un tik sekmitigi pee sinaschanam, kà skola. Bet muhsu tautas talaika stahwoflis bij tahds, ka katris newareja wis skolu apmeklet, zi warenti tas ari pehz tam nebuhtu dsinees. Tahdeem masturigeem starp ridseenekeem gribeja S. R. ispalihdsjet, swehtdeenas skolu eerihfo-

dama. Bet zaur ſcho ſkolu ta gribeja wehl wairaf: ta wehlejäs to eerihkot kà atſkolu, kà atjaunoſchanas ſkolu. Par ſcho mehrki teikts Sinibu Komifiſijas I. rakſtu krahjumä ſchitã: „Zaunekleem, kas elementariſkolu zaurigahjuſchi un kas, amatõs jeb zitã kahdã dſihwes weetã eeftahdamees, ſkolã eeguhtäs mahzibas ahtri ween aiſmirjt, teef zaur ſwehdeenas ſkolam ſchis mahzibas atjaunotas un wini paſchi, zit eefpehjams, tanis tahlaf weſti. Tapat tahdeem, kas ſawõs behrna gaddõs naw ne kahdas ſkolas apmeklejuſchi, zaur ſwehdeenas ſkolam top paſneegtas tahs dſihwë wiſwajadſigakäs ſinaſchanas, un wineem palihdſets ſcho gruhti ſajuhtamu robu iſlihdſinat.“

Swehtdeenas ſkolu pirmo reiſi eerihkoja 1870. gadã. Pirmais ſahkums ne pawifam neiſdewäs, tã ka ſkola pahraf maſ dalibas nehmaju dehl otrã gadã jau bija jaſlehdſ. Kad Sinibu Komifiſija par jaunu nodibinajäs, tad ari tai rahdijäs labaka naſtamiba, wiſmas uſ kahdu laiku. Pee neiſdoſchanäs bij wainiga pa dafai nelahgi ſaſtahditã programa, kã pirmo reiſi, to nodibinot, tã otrureiſi, to atjaunojot. Skolã mahzija tifai rakſtiſchanu, rehſinaſchanu un 3 walodas: latweeſchu, freemu un wahzu. Programmã bij uſdota ari grahmatu weſchana, geometrija un ſihmeſchana, bet no ſcheem jaukajeem nodomeem wjadſeja atſazitees, tadehl ka dalibneeku bij maſ un Sinibu Komifiſija, pati nebuhdama nekahdã bagatã, newareja tam noluhkam nefa ſeedot, kaut gan Beedribas gada pahrfkatõs teikts, ka daſchi ſkoleni brihnum gribot ſihmet. Sihmeſchanas ſkolotaju deemschehl newareja algot. Pehz runas wihru ſpreeduma 4. okt. 1870. g. beedreem, kas wehlejäs mahzitees, wjadſeja maſfat par weenu preeſchmetu mehneſi 20 kapeikas; ſkolotajam wjadſeja dabut par ik katru mahzibu par 6 mehneſcheem 15 rubluſ. Mahzibas notureja ſwehdeenäs no pulkſten 1—5 pehz puſdeenas. Par ſkolotaju peenehma N. Uhrgalu.

Sinibu Komifiſijas ſwehdeenas ſkola gribeja ſaweenot ÷iwus milſigus uſdewumus: 1) eemahzit nemahkuleem laſit un rakſtit un 2) uſſahktäs mahzibas paplaſchinat, — ÷imi darbi, no kureem katrs praſa daudſ darba ſpehku un kreetnu naudas pabalſtu. Abu ſcho leetu Komifiſijai truſka. Tadehl ſkola newareja uſfelt. Skola bija un palika tifai maja, nepilniga rakſtiſchanas ſkola. Komifiſija, pati ſcho truſkumu ſajusdama, beeſchi prahtojuſi par wina nowehriſchanu. Tai bijis pat nodoms eerihkot tahlaf-iſglihtõſchanäs ſkolu un amtneeziabas ſkolu. Daudſ amatneeki greejuſchees pee

skolas waditaja, waj teem newaretu pašneegt pamahzibu sīhmeschanas mahkslā, furu luhgumi allasch bija jaatraida masā dalībneeku škaita un naudas truhfuma dehl.

Beidsot Beedriba nospreeda šchahdu amatneezibas skolu dibinat. Ta greešās pee skolu waldes ar luhgumu pehz apstiprinašchanas. Šchi peeprasija, lai itahdot preekschā dibinamās skolas waditaju. Pa tahm starpam sīhmeschanas skolotajs Laksmanis uš šawu roku eerihkoja latweeschu amatneezibas skolu. Tanī wīnsch amatneeeem pa wafareem pašneedša sīhmeschanas mahzibu un eeswehtija tos zitās amatneeeem nepezeeschami wajadsigās sīnāšchanās. Rīgas Latv. Beedriba šcho usnehmmumu pabalstija. Ari zitas latweeschu beedribas šahka preeksch šchihš leetas intresetees, ihpāschī Rīgas Latv. Amatneeku Pālīhdsības beedriba. De 1885. g. zentīgais skolas waditajs nomira. Ar to ari nomira latweeschu starpā jautajums par amatneezibas un ruhpnēezibas skolu.

Tā Kommissijai wajadsēja šcho šwehtdeenās skolas stipri wajadsigo saru atstahd neemehrotu un īstīst ar pīrms mineto skolu wēen. Bet ari šchi nekād naw leelīski usplaukusi. Turpretim apmekletaju škaitis allasch bijis samehriģi masš; wīnsch grošijās arwēen tā ap 15 personam. Pehz gadeem apmekletaji bijušchi wezi no 12—30 gadeem, daschu reiš ari drušzin wezaki, kas rahda, ka starp nabadsigatajeem latweeschēem tomehr ir bijušchi wihri, kas šawu kahribu pehz sīnibam pīrkuschī ar šwehtdeenās atpuhtas brīhščhu usupureschanu.

Skola paštahweja lihds 1887. gadam. Kad 1884. gadā nodibinajās Reīna meitenu skola, par furu zitā weētā runasim drušku tuwaki, un tad uš šcho skolu pahrgahja par preekschneeku šwehtdeenās skolas waditajs A. Ahrgals, tad usmaniba no pehdejās tīfa nowehrsta uš jauno skolu, kura tīf pat ahtri gahja uš preekschu, zīf gauši šwehtdeenās skola eemīga, lihds tā minetā 1887. gadā galīgi beidsa šawu gaitu.

2. Studentu stipendijas.

Sinibu Kommissija no laika gala zentās newēen wešt masakos brahlus pee kahrotās atihstības, bet ari ar wīšēem špehkeem un wīšēem lihdslekeem pabalstīst tos, kurus, sīnīščhu gaitu eesahkschus, fame leelakais un negehligakais īgłihstības eenaidsneeks: masturiba un nabadsība. Uš šawu studentu pabalstīschanu Sinibu Kommissiju dšma šewīščki ari gruhtī šajuhtamais truhfums pehz īgłihstoteem

Kommissijas pabalstītajiem, peļņ spēhņigiem wihreem, kas ar sãwu peedaliņšãnos waretu tã saukto Sinibu Kommissiju teesham padarit par sinibas eestãhdi. Tik daudņ darba, tik daudņ neaptoptu druwu, un tik maņ, tik toti maņ strãhdneeku! Tãhdus sãheklus wahrđus war lasit gandriņņ uņ katras Sinibas Kommissijas wehstures lapas. Un kur winus nemt? Peē Latweeschu Beedribas wareja peedalitees tikai latweeschi, un kaut gan ištudetu latweeschu bija preešch sãh-kuma paprahws sãaits, tomehr maņ no teem eestãhđãs Kommissijã un wehl jo maņãk no teem nehma peē beedribas darbeem dšihwu, darbigu dalibu.

Daudņi jutãs omuligãti wahzeeschu pulkã -- tee ar sãwu eeguhto augstãku iņglihtibu ar ihgnunu un sãepenu saunu sãatijãs uņ sãweem weenfãhršãjãem wezãkeem un uņ sãwu weenfãhršãho tãutu. Kas teem par dalu, ka laime sãheem nezeenigeem bij leh-muņi paaugstinatees augstãk pãhr weenfãhršãho lauņchu pulku?! — Tã tad Beedribai neatlikãs nefãs zits, kã paschãi iņãudņinat jaunos spēhklus. Par to wina tad ari no paschã sãhktuma ruhpejãs. Sinams, paschãi tai naudas nebija, bet ta sinaja, ka aij winas stãhw leela bagatiba: tãuta, kurai gan naw daudņ sããanõsãas naudas, bet kurai tomehr bagata sirds, kura preezãjas par katru jaunu iņ-glihtotu dehlu, sãnadama un peeređsẽdama, ka ari winu dehli, winaem laimigos nesãããuņshot, bet gan tos pabalstot, ar laimes mahmulãs un dewigo lihđstãuteeschu pabalstu war tift tikpat tãhlu. Sinibu Kommissija tad nu uņnehmãs stãrp latweeschu tãutu un winas dehleem, kas ar maņunu naudas apmeklẽ augstĩkolas, spēhlet widutãjas lomu. Skoleneem, kuri sããneeguņchi wezãkus gadus, ta arween paweeġlina-juņi peetiņšããanu peē sãweem iņglihtibas lihđsẽkleem, kã grahmatam. 1870. g. ta pat dod weenreĩsigu pabalstu 50 r. leelumã Terbatas (tagãd Jurjewas pilsehtas) seminãriņsteem. Tad 1869. g. ta, lai-kãm pirmõ reĩi, iņlihdņ studentãm R. ar 50 rublu leelu pabalstu, turedamãs peē programmas palihđset truhkuma zeetejeem. Nah-kãmã gadã 50 r. teef doti T. pabalstãm „kã godigãm studentãm.“ Bet kas bij sãhiņ maņãs „meešchu maĩsites“ preešch leelã pulka maņturigu studentu jo leelãm wajãdšibãm? Te wajãdšẽja eet waira-keem palihgã. 1869. g. tad ari latweeschu teatra pirmẽ akteeri iņrihtõja teatra iņrahđi 2 Terbatas studentẽem par labu, nesããotees uņ to, ka toreĩņ paschu akteeru sããhwoklis nebij apđroschĩnãts un sãpihdõsãs. 1872. g. noĩpreešch (2. sãept.) par studentu stipendijãm gãhđat, preešch tam likumus sãstãhđit un tos wãldibãi eesņeeġt

preefch apstiprinaſchanas. Dà ka Sinibas Kommiſijai uſ daudſam puſem wajadſeja atwehrt palihdſigu roku, tad domaja pareiſu eſam, fad nodibina ihpaſchu ſtudentu palihdſibas beedribu. 1876. g. tahdas beedribas ſtatuti bij ſaſtahditi un no runas wiſhreem peenemti. Pehz ſcheem noſazijumeem maſturigi ſtudenti waj ari kurſu beiguſhee pirmà gadà war no minetàs beedribas dabut pabalſtu, weenteiſigu, waj paſtahwigu. Naudu aiſdod. Pehz 6 gadeem ta jaatdod. Bet terminu war pagarinat, jem apſtafſkeem atpafalmakſaſchamu war ari pawiſam atlaiſt. Iſttee beedri makſà 5 r. par gadu waj 100 r. weenu reiſi. Gewehrojama wiſhè dewigi beedri no komitejas war tiſt eezelti par goda beedreem. Beſ gada makſas beedriba peenem ari dahwajumus un atmakſajumus. No wiſeem eenehmumeem katrà gadà 10 procentus atleef pamata kapitalam, lihdf ſchis peeaug uſ 50,000 rubleem. Komiteja peenem luhgumus no ſtudenteem lihdf ar wajadſigajam ſinam par wina wajadſibu. Œhi beedriba, kà ſinams, naw tiſuſi pee dſihwibas.

Dà ka tas neiſnahza, tad palifa pee wezeem awoteem. 1874. g. noſpreeda, ka ſtudentu ſtipendijas iſdalis Sinibu Kommiſija. Naſkamà gadà Sinibu Kommiſijas preefchneefs atrada preefch weiſigafas naudas ſadabuſchanas ſtudentu labà jaumu lihdfekli. Wiſch Kommiſijas wahrà iſlaida wiſòs latweeſchu laikrakſtòs uſaiſinajumu atpirktees ſtudentu labà no jaungadu wiſitem, fura eerafcha, pehz zitàm tautam noſkatita un peenemta, lihdf ſchai deenai palikuſi par labako ſtudentu ſtipendiju awotu. Lihdf 1. dez. 1875. g. zaur jaungadu wiſitu atpirſchanàs naudu, teatra iſrahdem wiſpahrigajà ſkolotaju ſapulzes laikà, un zaur dahwinajumeem bij 225 r. ar 41 ſap. ſakrahti. No eefahkuma iſteiza no daſchàm puſem padomu, lai nodibinatu no eenahkuſchàm naudas ſumnam paſtahwigu pamata kapitalu, no fura tiſ wina procenti tiſtu iſleetoti, kamehr pats kapitala palitſu neaiſteefams. Bet aprehkins peerahdija, ka trihdejadi loti ſteidſamajai leetai tiſkai gauſi un nezigà mehrà waretu eet palihgà, jo tad pat pee 5 procenteem waretu paſneegt tiſkai ap 200 r. pa gadu palihdſibas, ſas buhtu pileens juhrà. Tadehl palifa pee tam, iſdalit wiſu naudas ſummu. Bet ari ſanahkuſchas naudas ſummas bij pahraf maſinas. Dà pirmajòs kahrtigu ſtipendiju iſdalifchanas gaddòs (no 1875.—1879. g.) Kommiſija ſpehja iſdalit tiſkai zaurmehram 250 r. gadà. No pehdeja gada lihdf 1882. g. tas jau diwreiſ tiſ leels iſ katrà gadà,

un no 1883. g. tas grošas ap tukstoti un vairak rubleem (lihdj 1200. *) Dā tad 18 gadu laikā Sinibu Kommissija isdewuši preefšch studenteem no šawahštās naudas ap 14 tukstoscheem rublu. Ja studenta wjadšibas gada laikā aprehkina uš 400 rubleem un par studijas zaurmehra gadu laiku noleef 4 gadus, tad isnahf, ka Sinibu Kommissija 18 gadu laikā (no 1875. g.) 8 latweešchu jauneklus isstudejuši zaur šawām no atšinigeem tautescheem pa grašcheem šakrahtām artawam. Pehdejā laikā tas eewehrojāmā fahrtā mainijees, jo tagad pehž isdalitās summas leeluma S. K. pašneedš 3 studenteem gadā wjadšigo studijas naudu; beidsamajā 1892. g. ta pat 4 studenteem islihdsejuši, jo musikas kommissija pašpreeda školotajam J. K., kam teizams tenors, 500 r., lai tas waretu Peterburgas konserwatoriju apmeklet, beš tam pabalstijusi P. J., kas sekmigi beidšis Peterburgas musikas školu, ar 100 r., lai tas waretu dotees uš Peterburgas konserwatoriju.

Sinams, isdalitās naudas šwehtibu newar tā manit, talab ka Kommissija ar šcho masumu nespehž dot wešelas stipendijas, kas waretu daščus truhžigos studentos pilnigi ušturet, bet war katras uniwersitates latweešchu studenteem kopā pašneegt pahris šintus par gadu, kur nauda, starp daudšajeem prašitajeem šadalita, šadrupinājas 10, 20 lihdš augštakais 50 rubleem par pušgadu, kura summa preefšch leelajeem isdewumeem un wjadšibam beš jaušmas pašuhd. Tadehš japreezajas, ka blakus šchij stipendiju wispahrigajai naudai radusees pahris mašaku špezielu nedalamu stipendiju. Pirmo tahdu stipendiju dibināja nelaiķa runas wihrs P. Grošswalds, kurušch, 1885. g. mirdams, preefšch latweešchu tautibas mahzekleem uniwersitatēs, tekniškās augšškolas un tamlihdšigās eestahdēs dahwinājis 1000 rublus ar to nošazijumu, ka tīfai procentus no šchahs naudas drihšst stipendijam isleetot, bet arī tīfai tad, kad kapitāls buhs pecaudšis 2000 rublus leels. Tahlak 1887. g. nolemj Kalnina peeminai šakrahto kapitālu isleetot studentu stipendijam. Lihdš šchim no 1887. gada weenigā patstahwiga studentu stipendija ir Suhbra dahwinājums.

Šchi preefšchiruma dehl beedribai ar dahwataja mantineeķeem bij daščus gadus ilga prahwa, kura beidsās ar šalihgšchanu. 1888. g. janwarī runas wihru šapulze nolehma, ka no gada procenteem ismaksajamas diwas stipendijas, weena 80, otrā 100 rublu leelumā

*) Pirmoreiši šcho augštumu studentu stipendiju naudu pašneedša Luterā jubilejas šwehtku gadā.

šem nošaufuma „Suhbra stipendijas“, kamehr pats kapitāls, 1000 rublus leels, paleef neaistīks. Stipendiati, kam jābuht īščkleem študenteem un latweešču intrešču aištahwetajeem, naw ņpeeft wehľaf štpendiju iřmāľfat. Winas dodamas katra ņemestra řah-
fumā ľihđš mahzibas řurķa beigam, ja štpendiati pa wiřu iřho ľaifu iřrahđas pabalřta řeenigi.*) Ļihđš iřhim řahđi študenti iřho řawā řinā weenigo štpendiju iřpelniķuřķees.

Stipendiju iřdalot, Sinibu Kommiřķija řķatijūķees un řķatas uř diwām leetam: 1) řa štpendiats buhtu iřķaľķs študents un 2) beř tam buhtu ari nopuľķeķees ar latweešču rakřņeezību. Pehdeķais wiřķwarigakais nolihgums. Latweešču študenti, kam preeřķi rakř-
ņeezibas řilta řirds, jau no ľaika ģala eewehroti. Tā „Baltijas Wehřņeřim“ nodibinoķees, Sinibu Kommiřķija nořpreeda iřmāľfat mařa-
řas řummas iřķaľķajeem študenteem řa „Balt. Wehřm.“ ľihđšřrahđ-
ņeeķeem. Tā ari neřen, 1891. ģ., zitu študentu pamudinařķanai uř darbību, Kommiřķija noľķhma iřmāľfat M. Bihmanim par tautas parunu un řakamu wahrđu řakopořķanu 30 r., K. Graudinam par mahnu řakahrtořķanu 30 r. un J. Kaulinam par iřřrahđ-
ķunu par latweešču wahrđu řemāřķalogiju 20 r.

War ģan ar leelu preeķu ľeeķinat, řa warbuht ne pee weenas leetas latweeřķi naw tiľ weenprahtigi un dedřķigi ķehruřķees, řa řawus mařturigos študentus pabalřtot. Ģan dahwanas řawahřot dahwataķi, no neprahtigeem řamulřinati, břiřķřam iřrahđijūřķi ar řawām peeřķimem, it řa tee ģribetu řķķirķees un dalitees mařōs pulķōs, řa ap Ļutera řwehřķeem jo ľeelā mehrā un pehdeķōs pahris ģadōs neeewehrojāmā řķaitā, bet ķitadi te walđijūři ľeela ween-
prahtība: blaľus mahķiteem wiķreem un turigeem tirtotaķeem řarp dahwataķeem redřam řemneeku, řalpu, řabrikas řrahđņeeķu un roľ-
pelnu řūři pelnitās artawinas. „No tahđas dalibas pee študentu ľiktēna daudř ķo waram mahķitees“, teiktš otrā ķrahķuma pahřķķatā par Kommiřķijas darbību. „Ta ľeeķina, řa latweeřķōs ari pee řemāķeem laudim atronama latweešču tautas wajadřību ģaiřķa řaprařķana, řa pee latweeřķeem augsřprahtība un ľepnība (ģribetum peemetinat ari ģreiřřirdība. Reľ.) naw ķehľuřķas řarp mahķiteem

*) 1892. ģ. Sinibu Kommiřķija noľķhmuřķi Suhbra kapitalu, ķurřķ ģaur proķenteem peeaudřis uř apm. 3300 r. tahđā řinā iřľeetot: Suhbra kapitalu pa-
augsřķina uř 3300 r., it ģadus 150 r. proķentus dala 2 dalās řa štpendiju 2 študenteem un atķķumu no řapitala peeauģuřķeem proķenteem peeřķaita pee Suhbra řapitala.

un nemahziteem, starp turigeem un nabageem tif augstus muhrus, kà pee zitam tautam." Zavehlas tikai, ka aishneheji, kuri lihds schim mas ween atdemusch, sawu peenahsumu wairaf apsinigi is-pilditu, naudu atdodami. Ja nahstu us reisi teiksim 10 tuhstoschi atpakal, tad scho summu newajadsetu isdalit, bet nolikt kà patstah-wigu stipendiju, kamehr wispahrigajà studentu stipendiju kasè kà lihds schim waretu eetezet naudas summas, kuras eenahf zaur at-pirkshanos no jaungada wisitem, par nokawetam deschuram Beedribà, par isrihfojumeem, prozentu naudam no israhdem (kà lihds schim no „Dihwibu preefsch Zara) u. t. t.

3. Jautajumu isskaidroschanas wakari.

Sinibu Kommissija gahdajusi neween par nemahkuleem; wina neween pehz labakàs eespehjas palihdsejusi zentigeem latweeschu jaunekleem tikt pee augstakajeem sinibu awoteem, bet ari peeaug-scheem ta eerihfojusi derigu skolu, isrihkodama katru nedelu weenu preefschlasijumu un jautajumu wakaru. Schahdi wakari, kà dabiga wajadsiba, zehlàs jau pirms Beedribas nodibinaschanas, jau zaur palihdsibas beedribu truhkuma zeetejeem igauneem. Kad Beedriba bij apstiprinata, tad ta jo nopeemaki un sistematigaki gahja pee jautajumu isskaidroschanas. Jau pirmajà Beedribas fahrtigà fapulzè (17. nov. 1888. g.) nospreefsch preefschneezibai par palihgu eezelt ihpafschu kommissiju, kas lai gahdà, ka runas jeb preefsch-lasijumi teef notureti. Kommissija ta pascha gadà 1. dez. eewehleja Sternu, Gaili un Allunanu.

Tuhlit jaunajà gadà radàs uzzihtigs schahdu wakaru draugs un pabalstitajs, weterinar ahrts B. J. Rosenbergis, kas apnehmàs us ilgatu laiku turet preefschlasijumus par preefschmeteem is fifikas un finijas ar israhdschanu un ar aparateem. Schahdus leet-derigus preefschlasijumus, kuri lihdsinami skolotaja stundam, winfch tureja wisà februara mehnesi. Wina preefschsihme nepalika bes sekam: drihs tam peeweenojàs ziti jo ischakli jautajumu isskaidrotaji, no kureem minami R. Thomsons, kas tanì paschà gadà tureja 3 preefschzehlumus, tahlak Dr. Bosse, R. Stahlbergs un skolotajs Malwins.

Bet wehl jautajumu wakari bij kaut kas ahrfahrtigs. No 5. sept. 1871. g. to wadischana pahreet Sinibu Kommissijas rokàs. Dihrikis proti suhdsas, ka jautajumu kasite mas teefot leetota un eewehrota, tadehf jautajumu isskaidroschanas usdewums janodod Sinibu Kommi-

ijai, kura tad ari par ſchahdu wafaru notureſchanu nopeetni ruhpejas un jautajumus iſſkaidro no ta laika peeſtdeenu wafarõs.

Bet kamehr Beedriba newareja uſſelt, tamehr lahgã negribeja ſelt ari minas eetahdijumi, kaut gan jautajumu un preeſchlaſijumu wafareem ſahfotees laudis ar leelu ſinkahribu uſ ſcho parahdibu ſtatijufchees, pat, kã kahdã weetã teikts, mutes atplehtuſchi klaufjuſchees uſ preeſchzehleju un iſſkaidrotaju wahrdeem. Lai laudis leelakã mehrã waretu jautajumu wafarõs ſawu laiku leeti pawadit, nahja uſ domam, preeſch tahdu wafaru notureſchanas eerihſot tahdu laiku, kad pilſehneekem wairaf watas un lauſeneeku wairaf ſabraufuſchi. Tã 1873. g. ſchos wafarus pahrzet no peeſtdeenas uſ feſtdeenas wafareem. Nahkamã gadã apnemas preeſch jautajumu wafareem gahdat Laubes Indrikis, kam wiſpahr ſchini laukã leeli nopelni un kaſ ar ſawu atjautu un humoriftigeem iſſkaidrojumeem bijis tã ſafot ſcho wafaru ſahls. Tad atkal winus atzehla atpafal uſ peeſtdeenas wafareem. Bet tee tapat maſ bij apmeſleti.

Turpreti rudenĩ, kad Sinibu Kommitijja atfal wairaf nodibinajãs, ta nehma jautajumu wafarus ſawã paſpahrnẽ un wareja pati wairaf ar teem nodarbotees, un nu iſſkaidroſchanas wafaru apmeſletaju ſkaiſs ſtipri peeauga, tã ka 1875. g. pehdejõs wafarõs katru reiſi bijuſchi 150—200 klaufitaju. Lai labs ar jauku ſamehrigi mainitos, tad jautajumu wafareem, kaſ kaipo wairaf ſiniſkeem noluhkeem, gahja daſchu reiſi ſinibas dailã mahſa, muſika un dſeedaſchana palihgã, ihpaſchi, pirmo wafaru atwerõt. Tã tas peemehram bija 1874. gadã. Tas peewilka daudj klaufitaju. Domehr ſcho wafaru apmeſletaju ſkaiſs turejãs arweenu tã ap 200 klaufitaju. 1878. gadã, pateizotees ſewiſchki Fr. Weinberga puhlineem, ſchis ſkaiſs ſneedsãs lihdi 500 perſonam weenã wafarã. Schim ſchaklumam bij ſaws eemeſls. Minetã gadã proti eeweda jaunõs pilſehtas liſumus. Weinbergis bij uſnehmees jautajumu wafarõs neapnizis ſcha liſuma ſwaru, zaur winu dotãs teeſibas un uſliktõs peenahlumus wafaru apmeſletajeem iſſkaidrot. Wafari, kurdõs ſchos liſumus plaſchi iſſkaidroja, bij pee-ſetami ik katram, un ſcho teeſibu publika prata labi iſleetõt, leelã ſkaitã jautajumu wafarus apmeſledama.

No zitu gadu jautajumu iſſkaidroſchanas wafareem ſewiſchku mehribu pelna 1881. gads, kur pee jautajumu iſſkaidroſchanam peedaltijãs ari weena dahma, proti Minna Freimana kſene.

Par nahfoſcho 1882. g. teits, ka tas zaur ſaweem jautajumu wafareem peedſihwojis lihdj tam neredſetu peemilſchanas ſpehku. Domehr leekas, ka tikai daſchi wafari buhs bijuſchi ahr-fahrtigi ſtipri apmekleti, jo zaurmehrã tanã gadã uſ katru wafaru iſnahk ap 180 klaufitaju. Agraf gan bijis maſaf — apmehram 120 perſonu. Nahkamõs gaddõs (lihdj 1885. g.) apmekletaju ſkaiſ peeaug lihdj 280 perſonam, bet tad wiſõs pahrejõs gaddõs ſkaiſ 200 un ſem ta paleef normalais. Wiſleelako apmekletaju ſkaiſu (1500 perſonas) bij peemilzõs diſchenais ſwehtku gadijums 26. oft. 1883. g., fur mahzitajs Gaethgens tureja preekſchlaſijunu par Luteru un wina nopelneem behrnu audſinaſchanã mahjã un ſkolã.

Tad wehl jamin buhtu 1890. gads. Sche nolehma, if meh-neſi turet weenu paidagogiſku jautajumu wafaru. Schahdi wafari peemehram pagahjuſchã gadã ſkolotaja Medna wadibã 3 reiſes notureti.

Kas atteezas uſ jautajumeem un preekſchzehlumeem, tad katrã ſeſonã iſſkaidroti ſtarp 250 lihdj 300 jautajumeem, daſchu gadu ari 350. No teem katru gadu bijuſchi daſchi garaki iſſkaidrojumi un preekſchlaſijumi. Lai zeen. laſitaji dabutu par jautajumu ſugãm maſu pahrfatu, tad ſche uſſihmeſim peemehra labad, zif jautajumu no katra aroda iſſkaidroti 1880. gadã. Minetã gadã protu iſſkaidroti pawiſam 282 jautajumi; no teem bijuſchi 68 jautajumi iſ dabas ſinibam, 19 par weſelibas kopschanu, 16 par walodu un walodneezibu, 12 par wehſturi, 12 par ſeno tižibu, 12 mahnu pahrfreedumi, 5 jautajumi par behrnu audſinaſchanu, 90 jautajumi iſ muhſu wiſpahrigãs ſadſihwes, 23 par beedribas ſadſihwi, 8 par mahkſu. Schee iſſkaidroti 27 wafarõs 3017 klaufitajeem, tã ka uſ katru wafaru iſnahk ap 112 klaufitaju (1883. g. pawiſam bijuſchi 7000 klaufitaju).

Lai tahtaf zeen. laſitaji, kam naw laimejees peedalitees pee R. L. B. jautajumu iſſkaidroſchanas wafareem, dabutu maſu jehgumu par to, par kahdeem temateem iſ ſinama aroda iſſkaidrotaji mihl jautajumu wafarõs runat, tad ſche ſaukſim tos fungus wahrã, fas pirmã Beedribas gaduſimtena zetorkſchna pirmajã un pehdejã (1892. gada) wafarõs turejuſchi garakus preekſchlaſijumus un par kahdu tematu.

1869. g. 26. janw. R. Thomſons laſija: „Par dabas leetu paſihſchanu un mahnu tižibu.“

1869. g. 9. febr. B. J. Rosenbergis: „Par zilweku zilts wezumu.“
 — „ 16. „ L. Sterns: „Par behrnu audsinaššanas
 mehrfi.
 — „ 16. nov. R. Thomsons: „Par zilweku meešas kop-
 ššanu.“
 — „ 23. „ „ „Par ņeemu un ņeemas dših-
 wes gahjumu.“
 — „ 30. „ „ „Par dšefi un wina dašhadu
 ištahdaššanu.“

1892. g. bij tikai 12 jautajumu wafari, starp teem 3 paidago-
 giški, katrā wafarā apmehram 190 klaustitaji. Garakus preešch-
 zehlumis tureja:

- mag. C. Birsmans: „Par uhdeni“
 stud. pol. Braschis: „Par eewadijumu finijā“
 eerednis J. Bajinskis: „Par zilweku mtušchu“
 rakstneeks A. Deglavs: „Par mehneši un ņemi“
 cand. theol. B. Plutte: „Par Pawilu Einhornu“
 redaktors A. Webers: „Waj Europas eemihntneeki ir eedim-
 tee jeb tee no zitureenes Europā ee-
 nahkūšchi?“ un
 „Kas ir waloda?“
 skolotajs J. Zihruls: „Par meloššanu pee behrneem.“

Pežz temateem un arodeem ween war redset, kahdi wišderi-
 gafee jautajumu ištahdrotaji. Jautajumi arween ņimejas uš
 praktiškām dšihwes wajadšibam waj atkal uš dašcheem jautajumeem
 iš dašcheem arodeem, furi zilwekam newilot mahžas wiršū. Tā tad
 ari tšchaklakee jautajumu ištahdrotaji bijušchi tee išglihtotee latwee-
 šchi, kuru arods stahw ar kahdu praktišku ņinibu šakarā, kā ahrsti,
 teesleetu prateji, tirgotaji, kimiki, wišpahr dabas ņinibu prateji,
 wehšturneeki u. z. Sewiškchi ari školotaji te godam minami, jo
 jautajumu ištahdroššanas wafari ari jau ņawā ņinā peeaugušcho
 skola. Beidsot ari politeknikas studenti pee šcha išglihtibas darba
 naigi palihdšejušchi, un tas wineem labi bijis eepēhjamš, talab
 ka wimu studejamās ņinibas stahw bešchi ar praktiško dšihwi jo
 tuwā šakarā.

Tahdā kahrtā jautajumu ištahdroššanas wafari palikūšchi
 par ņinibu Kommišijas eestahdi, kur tuhtstoscheem sewiškchi Riigas
 latweešchu ņawus weenmuligos, garos ņeemas wafarus patihkami

un leetderigi pawadijuſchi, gan zaur jautajumu iſſkaidroſch mu paſchi mahzotees, gan zitus pamahzot.

4. Laſamais galds un laſamà un ſiniſkà biblioteka.

Iſ eepreeſchejà redſams, ka Sinibu Kommiſija wiſpirmà rindà ruhpejuſees par ſawu beedru ſkolofchanu, eerihkodama daſchadas ſkolas un pabalſtidama tſchaklos ſkolenus, ſawus turpmakos lihdiſſkolotajus, wiſeem ſpehſeem. Pee ſkolu ſchfiras tad wehl peeder ari laſamais galds un biblioteka. Laikraſtius nelajot, zilweks, faut ari wiſſch buhtu baudijis labas ſkolas mahzibas, ees atpafal, newarès peldet laika ſtraumei lihdi. Tapat zaur grahamtam war ari tahds, fam liſtens behrnibà aiſfrustojis zelu uſ iſglihtibas awoteem, eeguht ſinaſchanas, fahdas pat naw ſkolàs mahzitam, pret ſinibam weenaldſigam zilwekam. To eewehrojot, Beedriba jau no dibinaſchanas eerihfoja laſamo galdu, uſ kura beedreem fatrà laikà pee-ejamas labafàs un eewehrojamafàs Rigas latweeſchu, freemu un wahzu awiſes un daſchi ziti noderigi laikraſti. Uſ laſamà galda arween ſtahwejuſchi lihdi 20 laikraſtu.

Laſamo biblioteku eerihfoja 1869. gadà. Bet ta wehl bij pahraf neeziga. Minetà gadà winai dahwina tikai 4 grahamatas. Pirmais bibliotekars bij L. Sterns. 1. dezembrì tai jau bij 313 ſchjumi (daſchi ar 2, 3 grahamtam). Winà gadà runas wiſru ſapulze tai nowehl no ſawas naudas 100 r. un zaur Kalioſtro „ſkumts iſrahdi“ Beedribas namà tai peenahza 74 r. ar pahris fapeikam. Ur ſcho naudu tad biblioteku atwehra. Winai gadijàs 74 laſitaji. Kad ſahfums labs, tad darbs labaki weizas. Tà ari bibliotekas leeta gahja pamaſam uſ preeſchu. 1873. g. Saſits leef preeſchà pahrpreeſt bibliotekas leetu tuwaki. Par apſpreedeſeem eezel fà tà ſauktàs „ſinu kommiſijas“ lozeklus: Thomſonu, Dannebergi, K. Buſchu, Chr. Bergu un Lerchendorfu. Tà 1880. g. jau ir bibliotekai ap 700 ſchjumu. Par bibliotekaru eezel N. Ahrgalu. Tanì gadà tai 116 abonentu. 1885. g. B. Lubbaus paleef par bibliotekaru. Behz diwi gadeem laſamai bibliotekai 15 abonentu. Scha 1887. g. otrà puſè Lubbau'a weetà par bibliotekaru eewehl P. Klawinu. Bibliotekas ſaſtahwà tanì ſinà noteef leela pahrewehſchanàs, ka daudſ ſiniſka ſatura grahamatas pahreweeto uſ Sinibas Kommiſijas ſiniſko grahamtu krahtuwi.

No beidsamajiem nolehmuneem ņewiņņņas eewehribas zeeniga winas tagadejā bibliotekara ņkolotaja J. Sahliņņha Sinibu Kommiņņijas kahtigā ņapulzē preeņņņhā zeltā proposiņņija eegahdatees wiņas latw. walodā iņnahkuņņņas grahmatas, kuram preeņņņhlikumam ņapulzeteē pilnigi peeņrita, atņtahdami tiņai gala nolehmumu par to zitai ņehdei. Tahdā kahtā Sinibu Kommiņņijas laņamā biblioteka latweeņņhu beletriņtigā rakņtneezibā paliks par pirmako un pilnigako latweeņņhu grahmatu krahtumi, ņā tas peederas.

Beņ laņamās bibliotekas Sinibu Kommiņņija nodibinaja ari ņawu ņiniņku biblioteku. 1878. g. beidsamajai leek tā ņafot pamatā afmeni 5 wiņri: A. Webers, B. Dihriņis, G. Paņņits, K. Kalniņņ un K. Thomņons zaur pirmeem dahwajumeem. Dahwataju preeņņņihmei radās paņaldaritaji. 1883. g. Kommiņņijas beedris K. Maunns nodod wiņu ņawu biblioteku beedribas glabaņņhanā un leetoņhanā. Gandriņņ katrā Sinibu Kommiņņijas ņehdē preeņņņneeks dabu paņinot par jauneem dahwajumeem Tagad winai ap 1000 ņehjumu. 1888. g. tai wehl Schmidts nodewa ņawu ņewiņņko mediziņiņku biblioteku no 600 ņehjumeem. 1891. g. 19. martā preeņņņ Sinibu Kommiņņijas bibliotekas peenehma kahtribas rulli.

5. Dņeedaņņhanas foris.

Jautajumu wakarī un dņeedaņņhanas foris wezaņee beedribas „eestahdijumi“ un winas preeņņņtetiņņi. Beedribas zela ņataiņitaja, „Latwiņņa palihdņibas beedriba truņkuma zeetejeem igauneem“, zaur preeņņņhlikumeem un konzerteem ņawahza ņaweem noluhkeem waja-dņigo naudu. ņņos eestahdijumus, beedribai nodibinotees, protams nepameta atmatā, bet ar miņleņtibu peeņopa. Dibinaņņhanas gadā blakus zītām kommiņņijam eezehla ari dņeedaņņhanas kommiņņiju, kurai par preeņņņneeku eewehleja runas wiņru K. Mūlleru. Pirmo weeņibas wakarū iņriņkoja 1869. g. 6. janwari wingrotaju ņahlē, kur bij ņanahkuņņņi lihds 500 weeņu klausiņtees Lihgo dņeedaņņhanas beedribas (netahl no Jelgawas) 40 dņeedatajus ņkolotaja Vogelmana wadibā, ņas pats bij beedribai uņ tam peedahwajees un no ņhihs ar preeku tiņa ņanemts. Toreiņ nule iņnahkuņņņais jaunais laikrakņtis „Balt. Wehņneņis“ ņchim tagad tiņ parastam atgadijumam dahwā ihpaņņhu eewoda rakņtu, kuru ņazereņis pats lapas redaktors un kur pehdeņjais starp zitu ņaka: „Preeks bij ņtatit ņņos 40 dņeedatajus ņahles dibinā, starp ņaumeem, ņeeweeņņhus baltās ņakinās weenā

pušē, otrā mihreščus, widū — wīnu wadonis.“ Wismaj šchitahds baudijums wehl bij kas jauns un beedriba ruhpejās, lai šchahdi jaukti azumirkti eepreezinatu ari R. L. B. lozeflus. Tadehl ta 4. majā 1869. gadā peenem J. Burathu par pastahwīgu forā wadoni, dodama tam 20 r. (!) algas. 15. nov. Burats atteizās. Wīna weetā peenem Preediti, bet kad tas newar peedahwajumu peenemt, tad forā wadonā amatu uftiz Berndtam ij Mišputes. Bet ar dseedafchanu — tā teikts 10 gadu wehstūrē — tā negahja, kā to wereja zeret. Minetā gadā notureja tikai divus konzertus, 20. febr. (beedr. gada šwehtkōs) ar šwešču dseedataju peepalihdsību. Pēe nama atklahščhanas peedalijās: 1) Meelehna Segelplatšču foris J. Klaffona wadibā; 2) Wezpeebalgas foris J. Korneta wadibā, 3) Trikfates foris J. Johansona wadibā; 4) Lihwes-Behrfes foris R. Peterfona wadibā; 5) Baušfas foris J. Kronberga wadibā.

1871. g. Berndts atstahjās un nu R. Gailis no laba prahta usnehmās dseedatajus wadit. Bet atkal dseedafchana nesekmejās un tikai gada beigās išdewās išklihdušchos dseedatajus šaweeno.

1872. g. dseedafchanas kommišija išbeidsās, jo dseedataji bij išklihdušchi un tadehl kommitejai pašchai wadjadseja šawas darišchanas išeht. Gailim pulzeščhanas darbi neišdewās. Gada widū usnehma Riškijš dseedataju wadonā amatu. Wīnam gan išdewās kahtu pulku dseedataju šadabut, bet ar dseedafchanu negribeja weiktees, jo wīši dseedataji bij tikai eefahzeji. Tomeht tee paguwa iškrihtot weenu konzertu.

Beedribas feptitā gadā par wadoni eestahjās M. Ahrgals. Bet peedalijās tikai 13 dseedataji, kuri tam gadā eemahzijās ari taišni 13 dseefmas. Koris nodalijās divōs forōs: mihru fori, kas dibinajees 1875. g., un jautkā fori. Wīni ar šamu darbigo peedalifchanos puščhoja daščadus jautribas un labdaribas iškrihfojumus. Pēe iškrihfojameem konzerteem nereti nehma dalību ari šweščhi fori, kā Pawafara beedribas fori u. z.

Tā dseedataju foris, kā Sinibas kommišijas eestahdijums be pašču šabeedribas R. L. Beedribas patwehrumā darbojās lihds 1883. g. Beidsamajā gadā tas 1. majā šaweenojās ar Latweešču dseedafchanas beedribu. Par dirigentu paleef Ahrgals, par wīnā pašihgu eezel Lihdaku un 1884. g. Ahrgalā weetā stahjās B. Lubbaus. Bet ar to beidsās dseedafchanas forā kā Sinibu kommišijas eerotšča waj eestahdijuma wehsture, šaweenojot šcho ar patstahwīgas beedribas likteni.

6. Teatris.

Schi eestahde, kas kopā ar jautajumu wafareem un dseedataja fori šakrahjuši jaundibinajamai beedribai naudu un tā ari eesfai-tama par minas preefšchtezi, tiktahl peederetu pee Sinibu kommissi-jas „eestahdijumeem“, ka pehdeja minai nospreeda un apšpreeda lugas. Bet tā ka šchi eestahde wehlat eet, no S. kommissijas šchirta, šawu zelu un minai šawa ihpata walde un mehsture, tad winu apluhfojim zītā weetā weenfopus.

7. Museja.

Museja nepeeder jau wairs pee tahm Sinibu kommissijas eestahdem, kas buhtu no šwara tīfai beedribas beedreem. Tai daudj wišpahrigaka nošihme. Kamehr grahmatu krahtuwes war katrā pagastā tīf pat leelas eerihkot, kā šche, tamehr pirmajai pašchu latweeschu Rīgā dibinatai musejai wajadseja šakraht retas un wis-retaf ušejamas leetas. Šchai eestahdei leelu leela nošihme preefšch latweeschu etnografijas un geologijas. „Museja“, tā šazits kahdā beedribas pahrskatā, „žaur dašchadām wežlaiķu atleekam muhs nu eepašihstīnās ar tautu attihstības stahwofli tā šweschās semēs, kā pee mums, un ušrahdīs wišadus dabas un tautu dihwainumus.“ Tadehļ Sinibu kommissija ilgus gadus nodarbojās wezas leetas krahdama. Pirmās bagatafās dahwanas musejas puhrām pašneedsa R. Thomsons, Andrejs Dihritis, pehdejais kahdas 200 naudas, un Minna Freimana kšene, kuras ta, pa šweschām semem, it ihpa-šchi pa Italiju un Aigipti zelodama, preefšch muhsu musejas šakrahjuši. Tīfai weena leeta bij nošchelojama: musejai nebij peenahzigo telpu; tahdas eegahdatees atkal truhka naudas. Šcho nebuhschānu nowehrša preefšch pirmā šahkuma K. Dombrowska kšje, dahwadama 1880. g. musejai brangu škapi, kur leetas „warēs šahrtigi nolift un brangi ušglabat.“

Pehž 4 gadeem museja eegahdajās jaunū škapi. Sinibu kommissijai iš malu malam uo šapratigeem tauteescheem un tautee-tem šašuhstītās leetas nu wareja šahkt pa nodalam nošchirt. Minetā 1884. gadā tad ari monetu krahjums teef katalogižets. Monetu jau šakrahtas 2019 un lihdsj 1. dež. tai pašchā gadā peenahļ wehl 742 numuri klahť. Šašuhťa medalus, šchetonus, omuletus un tahm lihdsjigas leetas. Weš tam wehl ap to pašchu laiķu kahds nepaših-štamais nodod ušglabashchānā dašchadus ordenus un medalas preefšch

dibinamās „Vatweefchu literariſkas beedribas“ muſejas. Zentſchas ari katalogiſet dabas-ſiniſkos un etnologifkos kraħjunnus, tāpat zoologifko nodalu. Nenofahrtotas paleef botaniſkā un mineralogiſkā nodala. Kaut gan runas wiħri ſen bij paſtellejuſchi monetu ſkapi, tomehr tas nenahza tiſ driħſi gataws. 1886. g. ſaſtahdija preekſch zoologiſkā nodalas promiſoriſku katalogu; galiģi to ſaſtahdit nebij ahtraf eeſpeħjams, fameħr muſejas waldei nebija eeſpeħjams no wiſām leetam minetā nodakā dabut ſinat ſiniſkos noſaufumus.

Preekſch muſejas leetas ſewiſchki ſaħka intrefetees Dr. A. Dihriſtis. 1887. g. wiſch ſaſtahdijis ſiſtematigu katalogu par Riģas L. B. muſejā atronamam Kreewijas, Somijas, Wiſdſemes, Riģas, Kemeles, Kurſemes, Polijas, Leetawas, Gruſijas, Sweedrijas un Danijas monetam. Peħz Sinibu kommiſijas ſpreeduma mineto katalogu, wajadſiģās weetās liħdſ ar ſihmeħjumeem, uſaħema IV. Raſtu kraħjunnā.

Moſchajā 1888. gadā ari ar pawairotu modribu keħrās pee muſejas paplaſħinaſħanas, noħahrtošħanas un telpu eeguħſħanas. Šchim noluhkam eeħehla ihpaſchu kommiſiju. Pee taħs peedereja beſ muſejas pahrſinataja adwokata J. Saķiſħa ari monetu kraħjuma pahrſinatajs Dr. A. Dihriſtis; beſ teem tan eeħehla Dr. A. Butulu, adw. A. Weberu un stud. pol. M. Škrufiti.

Raħkoſchōs gadōs muſejai peeſuħtiģa daudſ tautiſku apgeħrbu, furus bij kraħjuſchi un Sinibu kommiſijai eeſuħtiģuſchi Legſdu Ķngus un Oſoliſch.

Leelakais muſejas uſplaukſħanas kaweklis biģis labu telpu truħtums. 1876. g. tai eerahda telpas beedribas namā 2 trepju augſtu trepju galā.

Pee R. L. B. muſejas uſplaukſħanas leeli nopelni wiģas zihģigajam tagadeģam pahrſiniģ ſkolotajam S. Nowiģģim.

4. Paſħas Sinibu Kommiſijas darbiba.

Sinibu Kommiſijai no ſaħtuma bij tiſ daudſ darbu, jaunpadaramu darbu, ka ta laħģā pat newareģa iſſinat, pee kura fertees pa preekſchu, pee kura weħlak. Te teeſħam wareģa ſaģit: ſtraħdneeku tiſ loti maģ un darba tiſ gauſħam daudģ. Un tad ari ta aģģinajās, ka tauta newarēs ſaģraſt, eeſch kam paſtahw kommiſijas darbiba, talab ka wiģas darbi tiſ gauģi wiģģjuſchees uģ preekſchu, tad ta tomehr ſħahģdus pahrmetumus paneģa ar meeriģu praħtu un ſtraħdaja weenmeħr taħlak. Ķa ari wiģi tee nedaudģ

wihri, kas peedaliņās no šahkuma pee Sinibu Kommissijas kà lozekli, buhtu bijušchi špehjigi un buhtu ušnehmuschees katrs šawu darba laufu, tad ari wehl nebuhtu katrai wajadsibai islihdšets. Jaapdomà, ka tanì laikà, t. i. Sinibu Kommissijai atmosfotees, patlaban kà bij pamoduschees ari latweeschu tauta, — bes wišàm laižigam un garigam mantam, kà guhšteknis, kuresch ilgus laikus nokalpojis guhstibà un nu reiši teef palaišts brihwibà, — bes kahdas algas, tifa ar weenu mantu, gan wišu dahrgako, bet družin šabojatu mantu — weselibu. Tagad tai, brihwibà palaištai, bij jadibina pašchai šaws nams, jagahdà par nama ispušchkošanuu un eerihkošanuu, jaapkoj wišaptahrt mahjai ar leeleem mescheem apaugušchee lihđumi un purwi.

Ihši, Sinibu Kommissiju gaidija milšums darba. Tautai truhka gara baribas, tadehl, cekam Kommissija wareja nodotees pateesai sinibai ween, wajadsjeja par šchahdu baribu gahdat. Bet ja tautai ari pašneedša kahdu baribu, tad tanì bij daudš neweseligu dalu eekščà. Te tai wajadsjeja ušnemtees, tà šakot, wehtitaja un fritinataja ušdewumu, lai waretu atšchirt graudus no pelawam. Tad wajadsjeja uš to raudšitees, ka šims weetà tautai nepašneegtu tšchuhštu. Tad Kommissijai wajadsjeja ruhpetees, ka apžirnis, kurà nu buhtu jašaber eekultee graudi, buhtu šawam mehršim žif nezif noderigs — tai wajadsjeja nodibinat pareišu, weenadu ortografiju, tai wajadsjeja išchirt walodas jautajumus, wajadsjeja gahdat, ka wahrdu krašjums tiftu no pašcheem latweescheem peewešts; tai wajadsjeja tahlak ruhpetees, ka bagatigàs tautas mantas, kas, guhstibas laikà beš šaimneeka buhdamas, isbahrstitas guleja pa faktu kasteem, tiftu šakrahtas; tai wajadsjeja, šawus šentehmus godajot, peštit minu pagahtnes listenus, minu tizibu, wajadsjeja šmalfi apreškinat, kas jau rakštneezibas ehkà paštrahdats, wajadsjeja paššpreest daudšus jo nopeetmus šadšihwes jautajumus. Wiša šchi leela ušdewumu nastà guleja uš tahdu wišhi uš Sinibu Kommissijas kameescheem. Apluhkošim tad nu, žiftahl wina wišus šchos ušdewumus žentusees išpildit.

1. Gahdiba par derigàm grahmatam.

Newar leegt, ka Sinibu Kommissijai želotees latweeschu rakštneezibà nebuhtu bijušchas ne kahdas derigas grahmatas. Taišni tanì laikà pašr latweeschu rakštneezibas druwu bij puhtuši špirgta pawasara wešma, wišus želdama uš mošhu, rakšenu darbibu.

Peterburgas awišču balsis gan bij apklusūsi, bet nebij rimis darbotees tas gars, kas tahs bij issauzis wīnu darba laukā. Šchis gars turpinājās Beedribas un tamlihdj Sinibu Kommissijas pastahwigā un ustizigā darba beedri, „Baltijas Wehstnesi.“ Parahdizjās ari zitur šchur tur kahda derīga grahmata. Bet šcho wehl bij loti maļ. Talab Sinibu Kommissija tureja par šawu peenahkumu gahdat, ka tahdu isnahktu wairat, gan freematos rakstneeku darbus godalgam aishitot, gan derigus rakstus apgahdajot. Tahdu godalgu 50 r. leelumā peepreesch 8. okt. 1869. g. E. Dūnsberga „Dapja Kuhminam“, bet ar to nosazijumu, ka tīkai tad, ja wīnisch to leef drukat. Ta pašcha gada dezembri preeschneeks leef preeschā, waj eesuhtitu rakstu „Selta awots“ newaretu uļ Kommissijas rehkīnu list drukat. Preeeschlikumu peenam un usdod preeschneezibai to darit. (Grahmata naw originals, bet tulkota no J. O. Berkawa pehz: „Die Goldquelle, oder: Der Landwirth auf dem Wege des Fortschrittes. Von H. Schwerdt“.) Tapat Beedriba uļ šawu rehkīnu isdewa Waraidošchu Sanderā šastahdito pahrskatu par Maškawas politechnisko isstahdi 1871. g.

Sinibu Kommissija it pareisi lita leelu šwaru uļ jaunakajeem špehkeem, kas wehl naw dšihwes zihnā nokususchī. Bet lai tahdi nenokustu, tad ta gahdaja, ka wīnu puhlini ihpašchi awišchneezibā tiftu zaur maseem atlihdšinajumeem atšikti. Tā 1870. g. wīna pabalsta šchahdus B. Wehstin. lihdšstrahdneekus ar Dihrika dahwatam 150 rubleem: R. R. 50, S. W. 35 un R. Th. 30 rubleem, tapat ari nahkamā gadā, kura Gailis leef preeschā, lai Sinibu Kommissija nospreesch kahdu summu preesch awišču rakstneekem, kuru lai Kommissija isdalitu. H. Allmans un R. Thomsons šcho propoziziju tiftahl grib aprobešot, ka godalga peepreeschama weenigi Baltijas Wehstnescha lihdšstrahdneekem, un ne beļ eemesla, jo šchis tam brihdim bij weenigais pahrlcezinats latweeschu un wīnu rakstneezibas aishtahwetajs. Tahdā kahrtā Sinibu Kommissija gahjuši palihgā ari muhšu nopelnds bagatai awišchneezibai, kura toreis naudas šinā stahweja uļ pawisam nedroschām kahjam.

Uguns naw nefad beļ duhmeem un labās labibas druwās špehļ eesagtees un labibas widū usplaukt nefahles. Tā ari gahja ar muhšu grahmatam. Dedsigo grahmatu apgahdataju pulkā eemaisijās ari škanoscheem tautiškeem tituleem wilki awju drehbēs, nekreeimi weikalneeki, kas, latweescheem grahmatas apgahdajot, nekfatijās wis uļ tautas, bet uļ šawa mafa labumu, pašneegdami

stahstus ar nekreetnam tendenzem, wismas stahstus, kas mar lasitajem wairak kaitet, nekā labumu nest. Zaur to pirzeji bij tā eebaiditi, ka nesinaja, ko eegahdatees, ko nē. Sinibu Kommissija te nu peedahwajās par uftizanu zela wadoni: ta šahfa rakstus sijat. Sijaschanas darbs šahfumā bij gandrihs winas weenigais. 1869. g. ta pahrspreesch 5 nenodrukatus un 2 nodrukatus rakstus. Lihds ar to ta eesahf šastahdit katalogu par latweeschu grahmatam, kas buhtu derigas lasamām bibliotekam uš semem. Šcho darbibu ta turpina katru gadu. Redšedama originalu stipri šajuhnamu truhkumu, Kommissija 1869. g. issola godalgas par labakām lugam. Bet par šchim runašim tuwat Teatra Kommissijas mehsturē. Tahdas godalgas ta 1886. g. issolija ari par labakeem originalstahsteem, bet no 3 eesuhriteem originaleem neweens neispelnijās godalgas. Ari godalgu atjanojumā, uš kuru atšauzās 2 rašhojumi, notifikāš tas pats: originalstahstu šazeretaji goda wainagu neispelnijās.

Kommissija turpinaja šawu kritika peenahkumu. 1887. g. J. Maswehrsits apšpreeda Siwers'a dšeedi: „Muhšu šentschi un winu eerashas kara un meera laikōš“. No 1885. gada pastahwigs referents dod pahrskatu par tanī gadā isnahkuschām latweeschu šiniskam un beletristigam grahmatam, kuras nodrukā Sinibu Kommissijas rakstu krašjumōš. No eesahkuma par kritikeem ahrkahrtigajā šapulžē ušdewās wairak fungi un nolehma, laikraktōš nodrukāt špreedumus par isnahkuschām grahmatam. To šahdu laizinu eetureja, bet tad pahrgahja uš jau minetu metodi. Par kahrtigeem rakstu apšpreedejeem Sinibu Kommissijas ahrkahrtigajāš šapulžēs lihds šchim bijušchi: cand. jur. E. Štjeneeks, cand. phil. M. Kalniasch un školotajs Kaudšites Matišs, Bideru Juris un T. Seifers. Rakstu krašjumōš nodrukati: 1) Pahrskats par latweeschu školu un šinibu grahmatam no Kaudšites Matiša (IV. fr.), 2) Beletristiskee rašhojumi latweeschu rakstnezibā 1886. gadā, no E. Štjeneeka (IV. fr.) un 3) Pahrskats par latweeschu beletristiku 1889. gadā, Kaudšites Matiša šastahdits (VI. fr.). Buhtu gan jawehlas, ka tee fungi, kas par kritikeem Sinibu Kommissijai peeštejas, šawus kritiķos rakstus liktu nodrukāt šchahš Kommissijas orgānā — Rakstu krašjumōš.

Tā wairak peegreeschotees šiniskai, kritiķai darbiba, Sinibu Kommissijai wajašseja nogreestees no šawa nodoma gahdat par derigu grahmatu isdošchanu. Pehdeja darbiba to pa daudš nowilktu no winas ihštā ušdewumā. Neweens newar diweem fun-

geem kalpot, ihpaſchi, jo ſchee fungi naw labi draugi. Tadeht Sinibu Kommiſijai wajaſeja no ſawas popularu rakſtu aiſbildna darbibas atſazitees un ſiniſkai darbibai jo tuwu peewirſitees. Bet wina negribeja popularu rakſtu nodalu aſtaht bahreniti, tadeht tà apluhkojās pehz žilweka, ka uſaentos iſpildit pee winaſ tehwa weetu. Jau 1880. g. Kommiſija lika preekſcha uſlikt beedreem derigu grahmatu apgahdaſchanas labā kahdu ſewiſchku gada maſku, iſſazidama zeribas, ka warbuht ari Beedriba nahkſſhot palihgā. Nahtamā gadā ta, „negribedama dihkā ſtahwet, nodomajuſi iſdot populariſtus rakſtus, maſas, katram lehti peejamas grahmatinas ar to noluhku, zaur prahta apgawiſchšanu un ſirds ſaſildiššanu tautu pamudināt uſ daſchu winā eeweſuſchos netikumu atmeſšanu un ſawas diſhwes pabalſtiſšanu un iſglihtoſšanu“. Bet ſchini noluhkā tai radās daſchi ſche neminami ſchfehriſchi.

Tomehr Kommiſija nelikās meerā. No daudſām puſem tika iſteikta wehleſchanās, lai Sinibu Kommiſija zaur naudu pabalſta latweeſchu literaturas uſplauſšanu. Sinibu Kommiſijas lozekki gan 1883 g. bij ſametuiſchi kahdas ſumminas ſchim noluhkam. Wareja redſet, ka ruhpeſchanās par lehtu derigu grahmatu iſdoſšanu ir laika wajaſiba: wehleſchanās un pirmee pabalſti nahza, tà ſaſot no apaſchās, no ſematajeem, maſturigeem latweeſcheem' jo ſchim noluhkam eemakſaja kahdi Pahrdaugawas drahts fabrikas ſtrahdneeki 4 rubl. 60 kap., kahdi Swartaweſchi 1 r. 10 k., Kriegsmana forku fabrikas ſtrahdneeki 7 r. 19 k. un fuhrmanu palihdiſibas beedriba 10 r. Tas pats bij notizis no turigo puſes, jo ſchim mehrkim dahwinaja: Brihwſemneeks 10 r., Gettlers 10 r., Schwede 5 r., Pelzs 5 r. Uſ to aſſauzotees Kommiſija nolehma:

- 1) iſſolit godalgas kreetneem literaturas darbeem;
- 2) apgahdat un iſdot derigas grahmatas;
- 3) palihdſet derigu grahmatu apgahdatajeem, lai grahmatas buhtu par lehtam zenam pehrkamas un
- 4) apſpreeſt jau iſdotas un wehl iſdodamas grahmatas.

Uſ ſcha pamata 1885. g. ſahkumā iſſludina godalgu par labakām lugam un ſtahteem, par kuru panahkumeem jau augſchā diſirdejam un diſirdeſim. Preekſch pirmajeem punkteem nehma dahwanas pretim, un taſs drihſā laiſā ſakrahžās uſ 130 rubl. 44 k.

Kamehr Kommiſija pati tà rihtojās, daſchi nahza uſ domam nodibinat beedribai jaunu ſaru — Derigu Grahmatu Apgahdaſchanas Nodalu. Preekſchlikumu par ſcho planu zehla Dr. A. But-

tuls, kurešch jau par šcho leetu muhsu laikrakstōs bij rakstijis un tā winau dšihwi aiskustinajis, Sinibu Kommissijas preekščā. Tā no plaschās Sinibu Kommissijas straumes izželās jauna upe. No winaš emanzipejās Derigu Grahmatu Apgahdaschanas Nodala, kura 17. majā 1886. g. no šawas mahtes Sinibu Kommissijas šķihrās un nodibinaja šawu ihpāschu dšimti.

2. Bahdiba par ortografijas nodibināšanu.

Walodu labojot un glihtojot, wjadseja eesahkt no pašcha gala. Wjadseja iššķirt jautajumu: kahdā uswalkā lai tehroj latweeschu rakstneeki šawus gara behrnus? Jautajums bij šwarigs, jo tanis laikōs ortografija pahrđšihwoja ruhgschanas laikmetu: katrs rakstija tahdu rakstibu, kahda tam eekrita prahtā; tahdā kahrtā gandrihš katrā rakstā bij šawada rakstiba; waldija tā šatot leelakā anarkija. Šchis jautajums šahweja tatschu rakstitajeem tik tumu. Tadeht wjadseja te nodibinat kahrtibu. Wjadseja dot likumus, kas dibinas us walodas gara. Šchini finā bij eesahkusi nopeetni strahdat „Latweeschu Draugu Beedriba.“ Bet tā ka N. L. B. Sinibu Kommissijai leeta šahweja daudz tuwak pee širds, tad wina ari ar leelako tšchaklummu šcho leetu no šawas pušes aiskustinaja un luhkoja west kahrtibā. Leetu pahršpreeda gan kahrtigajās, gan ahrkahrtigajās Kommissijas šehdēs, kamehr latweeschu mahzitee wihri weenojās par tagad pašihstamo, tā šauzamo jauno ortografiju.

Wistšchaklakais strahdneeks ortografijas jautajumā bijis pats Kommissijas preekšneeks N. Webers. Wes wina rakstu krahjumōs par šcho leetu rakstijis tikai B. Dihrikis (I. rakstu kr.: „Par Latweeschu rakstibu“). Daudz plaschaki, pamatigi un šiniski raksti turpretim par rakstibu šarakstīti no N. Webera. Tahdi buhtu II. krahjumā: „Latweeschu rakstiba“ un IV. krahjumā: „Kahdās galotnēs, jauno rakstibu rakstot, buhtu jaleek garuma šihmes?“

3. Bahdiba par walodas pareišibu, šķaidribu un kupalumu.

Keišā ar pahršpreedumeem par ortografiju Sinibu Kommissija greeša šawu darbigo wehribu us pašchu walodu. Kas lihds tam laikam par muhsu walodas pazelschānu bij ruhpejuschees, bija weenigi mahzeeschi: mahzitajs Bielensteins ar šaweem pehtijumeem un biskaps Allmanis ar šawu wahrđnizu. Tagad bij laikš fertees pašcheem

latweefcheem pee řawas pařchu mantas. Kaut gan zaur Bielensteinu bij tã řafot muřřu walodas mahzibai řastahdits řkelets, bet wehl wajadřeja to ispildit, lai waloda paliktu par đřihwu walodu, par walodu beř azis řrihtošam wainam un truhkumeem. Wehl wajadřeja iř walodas isřawet đařchus řweřchneefus, řuri tai pawiřam newajadřigi, řuri tiki aiřnem pařchu behrneem iřřto weetu, un wajadřeja tos řweřchneefus, řas pee mums eegumuřři pilřonu teeřibas, tehrpt latweeřchu řwahrkõs. Wehl řtipri wajadřeja gařdat, řa walodas bałřs peenentos plařchunã un đřikunã — wajadřeja řameklet un řakraht latweeřchu wahrđus, řas nebij uřnemti Ullmana wahrđniřã un řas tomehr iřřti latweeřchu wahrđi, tiki aiřmirřti waj neeewehroti.

To Kommiřija iřřti no ta laita, řamehr no wias řameeřcheem nozelta leeko đarbu nařta, ari đarijuři. Řas atteezas wiřpirims uř gramatiřku liřumu řastahđiřchanu, tad ta 1879. gađã pařřpreeřch pirmo pilniřako latweeřcha řarakřito latweeřchu walodas mahzibu no Sterřtu Andreja. 1883. g. Kommiřija řawã řehđes pařrrunã R. řr. Watřona rakřtu: „Pař latweeřchu walodas zelřchanos no řlahwu walodas un pař gotu un řlahwu walodu đarřibu pee latweeřchu walodas“, tapat Dr. Bielensteina rakřtu pař latweeřchu walodu un řriřtigeem nojehgumeem. 1887. g. řkolotajs ř. Heidriřhs referẽ pař Talwaiřcha „đivřařtojumeem muřřu walodã.“ 1888. gađã kuplařas Sinibu Kommiřija ařřařrtigařas řehđes wiřřkolołtajs R. Mũhlenbařhs zehla preeřřã řawus pamatiřos peřtijumus pař đařcheem jautajumeem iř latweeřchu walodas, řuri wehlař taułtã řaiditi mařã řrahmatiãđs. Tad wehl řweřchwahrđu rakřtiđã Kommiřija zentufees đot zeetus liřumus. Pee peřđejeem peđeretu ari pařařjuřřã gađã aiřřkřtinatais jautajums, řã rakřtit kreemu walodã latweeřchu đřimtes wahrđus. Uř walodas pařeiřibu un řkaidriřbu řihmejas řchahđi Sinibu Kommiřijas rakřtu krahjumõs no đrukati rakřti:

- 1) Pař latweeřchu partizipeem uř „ot“ un „dam“, no G. Freiřberga (II. řr.).
- 2) Pař latweeřchu partizipeem, no ř. Welmes.
- 3) Pař řahđeem điwu řařehgumu ařřihmejumeem, no R. Klawina.
- 4) Wiřpařriři pamata liřumi řweřchwahrđu rakřtiřchanã latweeřchu walodã. No R. Brihwãłna. (IV. řr.).
- 5) Muřřu rakřtu waloda un muřřu teřwu waloda, no Řařřota Đahwa (VIII. řr.).

6) Par nosihmes mainu muhju walodâ, no J. Kaulina (VIII. fr.).

Ari par walodu kuplumu Sinibu Kommissija gahdaja. Ta krahja wahrdus, furi Ullmana wahrdnizâ waj nepareisi tulkoti, waj ne pawisam neatronas. Tahdi krahjumi tad ari nodrukati no B. Dihrika, K. Kalnina, G. Skujeneeka, M. Ahrona, Andreja Dihrika, Artura Dihrika, J. Drawina, A. Zufskewitscha, P. Kreika, J. Stahlberga, K. Tariseera, B. Wihtola (Bertho), P. Strautsela, J. Krasikalna un K. Kosenthala I., II. un III. rakstu krahjumôs. Kaut gan Kommissija naw wahrdnizas leetu iswedusi galâ, bet wina to aistujinajusi un Drawneekam, kas kahda kreetna walodneeka wadibâ scho wahrdnizu nodomajis isdot, dewusi brangus materialus.

Starp wahrdu krahjumeem sewischku eemehribu pelna tee, furôs atronami tekniskee, latweescheem wehl truhktofschee nosaufumi daschadajam sinibam. Sinju nosaufumi eesuhitii no K. Behrsina, par kureem 1877. g. J. Sakits referējis, un VIII. rakstu krahjumâ usnemti Dr. A. Dihrika samekletee Baltijas kaulu kustonu latwiskee apsihmejumi. Sewischki leels paldees nahkas muhju botanikas tehwan, nelaika J. Msteram, kursch, botanikas walsts latwisfos nosaufumus ar leelu usihtibu pa Latwiju sameklejis. II. rakstu krahjumâ no wina usnemti 550 un III. krahjumâ 150 wahrdi. Tâ tad teknisko nosaufumu leetâ, Sinibu Kommissijai spehlejot widutajos lomu, sewischki preeksch dabas sinibam sperts brangs solis us preekschu.

4. Gahdiba par tautas gara mantu sawahkschanu un pareiju isleetofchanu.

Par rakstneezibu ruhpejotees, Sinibu Kommissija sawas zerbibas likâ us latweeschu spehju. Dsildomigee sakami wahrdi, asprahtigâs mihtlas, noslehpumainu dseju pilditâs teikas un pasafas, jautrâs un skumjâs dseefmas, — un wisu scho gara mantu bagatiba, kura masumâ jau parahdijâs daschôs krahjumôs, neapgahschani apleezinaja, ka latweeschi war gan raschot. Bet schihs gara mantas guleja wehl istaifitas. Sirmâs latweeschu mahtes un auffles wareja schis mantas aisnest lihdsi smiltschu kalnina un tad tahs ne par kahdu mantu neparetu israkt. Talab Sinibu Kommissija no sawas dibinaschanas sahka ruhpetees par scho mantu sawahkschanu, pamudinata wehl sahkmâ no Masfawas etnografiskâs beedribas. Pee scha krahschanas darba Kommissijai bij jagaida

palihdšiba no paščas tautas, no tautas ņrahdigajeem un ņaprahtigajeem dehleem un meitam. No eesahņuma palihdšiba tiņa ņneegta it ņa par garu laifu: eesuhņtito manuņkriptu ņfaits nebij ne-
 ņahds diņchenais. Bet ap 1884. g. leeta paleef zitada. „To wiņru
 un jaunefu ņfaits“, ņaka Kommiņijas preeņņhneeks N. Webers ņahdā
 pahņņatā, „ņas peegreeņch nopeetnu wehribu latweeņchu tautas dņih-
 wes iņpehtišchanai un wiņas bagatam gara un dwehņeles mantam,
 iņ gadus wairojas un lihds ar to atron Sinibu Kommiņijas dar-
 biba wairaf atņiņņhanas tautā.“ Tas redņams no eesuhņtiteem
 manuņkripteem. 1884. gadā Kommiņijai peenahņ 24 manuņkripti
 1885. g. 20 man., 1886. g. 49 man., 1887. g. 37 man., 1888.
 g. 44 man., 1889. g. 79 man., 1890. g. 100 man., 1891. g.
 132 manuņkripti.

Bet netiņ ween ņa Sinibu Kommiņija ruhpejās par ņcho gara
 mantu ņawahņņchanu: wiņa ari ņahņa wiņas ņafahrņtotas iņdot maņa-
 ņōs kraņjumōs. Tā II. un III. kraņjumā uņnemtās daņņas ņihmi-
 gas „Latweeņchu teiņas un paņakas.“ Peektajam rakņtu kraņjumam
 K. Graudinņch ņafahrņtojis 1377 tautas dņeeņmas, tāpat 650 mah-
 nus. J. Rihters atņal weidis ņahrņtibā 1472 tautas miņhņlas, ņas
 VI. kraņjumā uņnemtās. Tam paņņam VI. kraņjumam M. Vi-
 mans ņakraņjis 1220 tautas paruaas un ņafamus wahrdus. To-
 mehr wiņas ņawus eesuhņtitos teiņu, paņaku, miņhlu, ņafamu wahrdu,
 parumu un tautas dņeeņmu kraņjumus Sinibu Kommiņija naw iņpe-
 juņi iņdot weenā kraņjumā. Talab bij gluņchi pareiņi, ņa wiņa
 ņawus kraņjumus peesuhņtijuņi un atwehņlejuņi ņawā kraņjumā uņnemt
 muņņu pirmajam un uņzihtigajam tautas dņeeņmu kraņhejam Kr.
 Baronam, tā ņa waram zeret drihņi redņet ņchos kraņjumus wis-
 pahribas leetoņchanā nodotus. Buhtu gan jauņi bijis, kad ņchis
 ņwarigais darbs buhtu iņdarits Sinibu Kommiņijas pirmaja gadu
 ņimtena zetorkņni, bet nu — tam nebija tā buht. Tad zereņim,
 ņa ņchis darbs apņihmēs jaunā gadu ņimtena zetorkņchna ņahņumu,
 lai ar to ņahņtos muņņu wehņtures, mitologijas, arkeologijas, etno-
 graņijas un wispahņ muņņu pagahņnes pehtitajeem jauns laimets.

Bet ari, ņchim pehtitaju ņwarigajam awotam wehņl pilnigi
 neatwerotees, Sinibu Kommiņijas darbībā war redņet mehginajumus
 augņchā nule mineteem rakņteem. Tā jau I. kraņjumā K. Kalminņch
 referē par latweeņchu ņaules teiņam pehņ B. Mannhardta „die
 lettischen Sonnenmythen“, kurņch nodereja ņā uņmudinams wahrds

muhšu tautas gara mantu krahjejeem. Tā pat no zitu tautu etnografišēem rakstēem III. krahjumā P. Plaweneekš referējis pehž D. Waebra diſertacijās raksta: „Beitrag zur Anthropologie der Letten.“ (druskas par Latweešču antropologiju). No paščas tautas un viņas gara mantam šahdi kungi fastahdijušchi šahhdus etnografiškus rakstus:

- 1) Keku Frizis: „par latweešču kahu eerašham“ (eeshutijis 1883. g.).
- 2) Burkins Augusts: „muhšu šentschu godibu šwinešhana“ (eeshutijis 1887. g.)
- 3) Kahu eerašchas Dundangas apgabalā no Ed. Dūnsberga (IV. krahjumā).
- 4) A. Bandrewiškšs: „par trijdešni.“
- 5) K. Graudiškš 1889. g. referē par afmina rinkeem, kahdas leelā daudšumā atron uš kreišā Daugawas krašta Šehrenes un Sezes pagastōs.
- 6) Silais: „par Dšihparu madarašchanu un šeeewešču apgehrbu agratōs laiktōs“ (VII. krahjumā).
- 7) Aronu Matiškš tāpat (VII. krahjumā).
- 8) P. Breiškša referats par P. Behršina eeshutito latw. darba rihtu aprakstu.

Tā tad, kā redšams, ari pawišam neapfoptajā, nešahlem apaugušchā Latweešču etnografijas druwā Sinibu Kommišija ari dšinuši dašchas wagas. Zerešim, ka nahkamā jaunajā laikmetā, kad pehtišchanai wajašigais tagad aišmilšis awots wišeem atwehršees, ari šhini šwarigajā laukā Sinibu Kommišijai radīšees jauni panahkumi.

5. Šahdiba par wišpahrigo wehšturi, rakstneezibas wehšturi un mitologiju.

Dik pat maš apfopts un išehtits, kā latweešču etnografijas lauks, ir ari muhšu wehšturi un mitologija. Waina, ka ari te muhšu darbiba naw bijuši plaškaha un naw redšami ari nešahdi leelaki šahhdas darbibas panahkumi, mešlejama tanī pašchā truhkumā, ka mums wehl nebija wišeem peejjami šahhdas pehtišchanas nepeeešchamee awoti. Domehr ari te Sinibu Kommišija negribeja dihkā šahwet. Wina šahka ušmudināt darbigos tauteešhus kraht šinas un leezibas par latwju wehšturi un šenatni wišpahrigi, atteezotees uš tahm šinam, kas latweešču laikrakstōs nodrukatas. Tā wina riškojas II. rakstu krahjumā ar šawu rakstu: „Latwiju tautas

wehture.“ Gefam uffahkt fwarigo darbu, proti materialus fraht muhsu tautas wehturei, lai Deewa aizinatam wehsturneckam darbs labaki pašķirtos, ta minetā rakstā apluhko, kas jau rakstits par latweešchu tautas wehturi latwju walodā. Tadehl minetā rakstina ta finibas draugus un latwju tautas dehlus mihi luhds nahkt tai palihgā.

Bet Sinibu Kommissijas lozekli ari pašchi daščus wehturigi finistus rakstus fazerejušchi un sehbdēs preekščā zehlufchi. Tā 1887. g. A. Schlesinšch referē par „Nestora sinam par semem, kur leišchu-latweešchu tautas dšihwojuščas.“ 1880. g. ahrfahrtigā šapulžē students Fr. Karluwals zel preekščā gabalus no šawa garaka ištahdajuma: „Lihbeešchi,“ kas nodrukats „Sehtas, Dabas, Pašaulēs“ VII. burtņizā. 1892. g. ahrfahrtigajās sehbdēs šapulžejušchees noklausas skolotaja Ahbola preekščzehlumā: „Kur atradās Gerzika,“ kas nodrukats „Austrumā.“ Tad wehl Sinibu Kommissija 1892. gadā ištoli ja tā šaukto Bertholza premiju 200 rubku leelumā par labako latweešchu walodā šarakstamo Kuršemes foninu wehturi, no kureem pats premijas dibinatajs zehlees. 1895. gadā wiši konkurenzes raksti Sinibu Kommissijai eesuhdami.

Tuwā šafarā ar muhsu pirmwehturi stahw mitologija. Bet šchi druma pee mums wehl mašak apkopta, nekā wehture. Tā tad ari par šcha lihduma ušplehščanu Sinibu Kommissijai wajadseja papuhletees. Ahrfahrtigās šapulžes daudš labuma wišpahriigi finibai darijuščas. Winas naw ari beš eespaيدا palikufčas uš muhsu mitologijas lauku. Leeleem šwehtkeem nahkot, zilweki, kas uš teem grib zeenigi peedalitees, ari leeliški rihfojas un šagatawojas. To ari dara tee, kas uš Sinibu Kommissijas šwehtkeem, uš winas ahrfahrtigajam sehdem eeluhgti tā šafot kā goda weeši, tas ir kā šawu darbu preekščzehleji. Uš šchim sehdem tatschu šapulžejas tiš daudš mahžitu latweešchu no malu malam. Tad ari teem, kas apnehmušchees ko preekščā zelt, jašagatawojas, lai tee waretu sinibu zihnā paštahwet. Uš šchim sehdem Sinibu Kommissijas preekščneeks tad ari itgadās mehdsis eeluhgt freetnatos špehkus, nemis lai tee tur sehdetu ween, bet lai zeltu preekščā kahdu jaunu ištehtijumu. Tā ari šchim brihščam weenigais darbigais mitologs lektors J. Gantenbachs, uš winām ušaižinats, negribejis ušaižinajumu atstahkt ne-eewehrotu, bet šastahdijs daščus brangi pamatigus finistus rakstus par muhsu šenatnes deewibam. Tā IV. krahjumā ušnemts wina filosofiskais „eewedums latweešchu

mitologijā", VIII. krahjumu pušchko otrs wina pehtijums „par Župi.“ Beidsamajā ahrfahrtigā sehde 1892. g. tas zehla preekščā ņawu iņstrahdajumu: „par latweeņchu liktena deewibam.“ Tur pat uņņahka nolafit teologijas kandidats W. Plutte ņawu preekņchlaņijumu „par ņehnineem latweeņchu paņafās,“ kuru pehtijumu wiaņch turpina, to preekščā zeldams fahrtigajās sehdes. Pehtijums milņchotees daņchu gadu, bet zaur wina jaunais wehsturneeks grib ņadabut latweeņchu pirmwehsturei, no kuras mums truhņst pawiņam jele kaņdu amotu, ņwarigus materialus.

Bet kā wehsturei wiņpahrigi, tā rakņtneezibas wehsturei ņewiņchi truhņst mums dņilaku pehtijumu. Ari par literaturwehsturi-geem gabaleem Sinibu Kommiņija ruhpejuņees. Tā IV. krahjumā, kuru war noņaukt par latweeņchu rakņtneezibas 300 gadu jubilejas rakņtu krahjumu, eewetota garaka runa, kuru Kommiņijas preekņchneeks A. Webers turejis ņheem ņwehtkeem par peemianu. Turpat ari laņams mahzitaja J. Sandera „atņkats uņ latwju rakņtneezibas 300 gadeem.“ Tahlak tani uņnemts mahzitaja K. Kundņina rakņts: „K. Hugenbergers, latweeņchu tautas draugs un dņeefmineeks.“ Beidsot 1888. gada ahrfahrtigajā sehde tas pats nolafija daku no ņawa intrefantā rakņta par muņņu ņlaweno zenņoni Kronwalda Aki.

Lai jo labak ņiniņkee pehtijumi ņekmetos, tad Sinibu Kommiņija greeņuņi pelnitu wehribu uņ ņchahdas pehtišchanos amoteem. Pee wehņtures pehtišchanas ir no leela ņwara muņņu weetu noņaukumi. Cefam muņņu neapnizigais pehtneeks Dr. A. Bielensteins nahzis uņ domam ņchahdus materialus pehtišchanai ņakraht, Sinibu Kommiņija ari ņawu ņeetu uņ ņcha ņinibas altara nolikufi. Tā III. krahjumā uņnemts Kaņchoka Dahwa rakņts: „Par weetu noņaukumeem Latwijā,“ turpat eewetots „Kruņtpils (Krisburgas) apgabalā apdņihwotu weetu noņaukumi (weetejā iņloņnē) no Dreimanu Petera; tahdi pat weetu noņaukumi beidsot ņakrahti ari IV. rakņtu krahjumā. — Tā, ziņ ween tiņ eefpehņams, Sinibu Kommiņija wahņufi un krahjuņi ņinas un materialus no wiņam Latwijas malam un preekņch wiņam ņinibam un ņcho ņinibu ņareem.

6. Sadņihwes jautajumi.

Raut gan Sinibu Kommiņijas wahrds it kā noņaka, ka winai naw ne kaņdas dakas ar praktiņkam ņadņihwes leetam, tomehr ta, tumu ņchahwedama tautai, newarejuņi atturetees, neņekmejuņi daņchu

fadsihwes jautajumu išchkirshanu, kas ar sinibu stahw tuwâ safarâ. Tâ jau augščâ dširdejam par winaš darbibu studentu labâ. Dširdejam ari par winaš ruhpiġo rihkoščanos dehl derigu grahmatu šaraktiščanas, apġahdaščanas un isdoščanas. Dširdejam tapat par winaš ruhpiġibu školas lectâ. Bet ari šawâš škaidri šiniskâš šapulžês ta naw atraidjuši praktiskus fadsihwes jautajumus. Pee tahdeem jautajumeem japeeškaita M. Kluffina 1886. ġ. turetâ un IV. rakstu kraġjumâ ušnemtâ šwarigâ runa: „Šar latweešču rakšneezibas nahkamibu,“ kuru latweešču labafee laikraksti tureja par tif eemehrojammu, ka tee to drukaja pakaf. Tad wehl no ziteem mašaf šwarigeem deenas jautajumeem šcheit jamin cand. theol. Š. Balošča 1889. ġadâ turetais preeščzehlums: „Šar latweešču wihra peenahumeem.“ Tâ kur ween tif tai atġadijums un isdewiba bijušči, Sinibu Kommišija preeziġi roku peelkfusi pee kaut kura darba, lai tas buhtu škaidri šiniskš, lai ari wairaf praktiskš. Wina ar šawu zelščanos un attihtiščanos bij špeesta ar dšihwes praktisko puši eepašihtees, jo kâ wišš pee latweešcheem, tâ ari šchi eestahde ar šiniškeem mehrkeem ir bijuši šawâ laikâ, atteezotees ari uš naudas aštahškeem, šeemzeete.

5. Iħšs atškats uš Sinibu Kommišijas attihtišščanos.

Dimi leeli kawekli bij, kas Sinibu Kommišijai nelahwa ahtraf attihtitees. Weens, warbuht šwarigafais bija mahzitu wihru truškums un neween taš, waretu teikt, pat weenfahršču darbeneeku truškums, un otrs, kas te wairaf kriht šwarâ, naudas lihdsjektu truškums. Paščâ šahkunâ Sinibu Kommišijai bij tif plašči nolufki, tif daudš wajadšibu, un tif maš naudas. Daščreij winai beedriba eet palihġâ; tâ pirmo rakstu kraġjumu išdodot, runas wihri tai peešpreešč 25 rubkus pabalsta. Tai paščâ 1876. ġ. ta juhtas peešpeesta išihret pa wašaras brihndeenam Sinibu Kommišijas istabu, kas tam brihdim newajadšiga, uš ¼ ġada, par 7 rubleem mehnefi. Wehlaf wina noščkir išdewumus katrai wajadšibai šawrup un tâ eerihko 4 kašes:

- 1) derigu grahmatu jeb literaturas kaše;
- 2) šewiščka kaše preešč paščas wajadšibam (rakstu kraġjumu išdoščanas, papihra 2c. 2c.);
- 3) bibliotekas kaše un
- 4) študentu štipendiju kaše.

Derigu grahmatu Upgahdaschanas Kodalai nodibinatees, pirmâ kafe teef no winas atdalita. Katrai kafei eenahkumi eetek no sinamâm eestahdem. Seels mantojums Kommissijai nahk zaur dseedaschanas fwehtkeem. Te winaï peespreech trescho daïu no atlikuma.

6. Panahkumi pee tautas.

Augschâ mehs Sinibu Kommissiju salihdsinajam ar upi. Vet upe wina naw no pašcha eefahkuma bijusi. Papreefch ta bij masf awotinsch, tad ta pamasam pahrwehrtâs par srautinu, par weenfahrschu walku, kura wilni rahmi un pahr daudsam olam un afmeneem tel un şaufâ laifâ şipri išschuhst. Vet pamasam şchis walks pahrwehrtees par dişchafu upiti. Skatotees uş winas atihştischanâs gaitu, jazer, ka ta ar laifu paliks par upi un par leelupi. Jazer, ka winas jaunajâ gaduşimtena zetorkni pee winas peestahsees ari tee latweefchu mahzitee dehli, kas lihđ şchim winu maş eewehrojuşchi. Tad winas darbiba peeaugş un winas panahkumi tautas attihştischanâ nebuhs maşî.

Vet ari lihđş şchim Sinibu Kommissija naw beş faweem panahkumeem. Tikai şchee panahkumi maşaf kriht azis, jo wini naw nahkuşchi peepeschi, pat rahmâ dabigâ attihştibas gaitâ. Kopâ augot, mehs ari nepamanam şawu lihđşaudşeju peeaugşchanu. Tikai ilgafu laifu şchirti buhdami, mehs waram şawu lihđşilmefu peeaugşchanu matit. Tâ ari daudş reis neaprehkinam, zif daudş laba mums Sinibu Kommissija ar şawu darbibu darijuşî. „Ahboli jau arween jaukafi kriht azis,“ itin pareişi teifts 1880. g. pahrskatâ, „nekâ fehklina, no kuras ahbolu išaudşina.“ Tahdai fehklinai daudşreis lihđşinama ari Sinibu Kommissijas darbiba un rişziba.

Wişpirms to war şihmet ari uş Sinibu Kommissijas eefşchejeem darbeem. Jo ari tas, kas noteef taişni preefch pašchas beedribas, lai gan preefch tautas neaprehkinats, nahzis tomehr wişai tautai par labu. „Jo kad kahda tautas dala (beedriba),“ tâ nule minetâ pahrskatâ tahlaf şazits, „pee şewis fo labu atraduşî un paştrahdajuşî, tad tas top tuşlit eewehrots ari no zitâm tautas dalam, tad pakaldarits un tâ arweenu tahlaf išplatits. Tâ tas ir gahjis ar beedribu dibinaşchanu, teatra išrahdem, dseedaschanu, jautajumu wakareem, laşişchanas bibliotefu u. t. t.“

Tâpat pirmâ pawişam eefşcheja Sinibu kommissijas rişkoşchanâs naw bijuşî beş fwehtibas wişai tautai. To teeşu jo leelafi panah-

fumi pee tautas Sinibu kommissijai nahkufchi no winas otrà usdemuma, no winas darbibas tautas un sinibas labà. De pehz janas spehjas ta aiskustinajuši swarigo jautajumu par derigu grahmatu apgahdaschanu un isplatishanu; ta tahlak greesuji latweeschu wehribu us schahdu grahmatu un wispahrigi tautas pabalsta sagahdatajeem, us skolojamo jauno audsi, tos ar naudu pabalstidama un tàpat teem pasneegdama moraligu pabalstu ahrfahrtigajàs sehds. Tad wina gahdajuši par muhsu walodas uffelschanu un par to sinibu saru usplaukschanu, kas ar muhsu tautas dsihwi stahw tif twà safarà. Kad apskata kommissijas wehsturi, tad wairs newar par winas nopelnceem schaubitees. Zapeesihmè buhtu tikai, ka winai lihds schim bijis mas schaklu lozektu, un domajam, ka nebuhs par dauds fazits, kad pehz daudsu zitu eewehrojumeem sche apgalwojam, ka ilgos gadus weenigà preekschneeziba un warbuht wehl tikai winas preekschneeks ir bijusi wisa Sinibu kommissija.

Par Sinibas kommissiju waretu warbuht tehlot pareisako bildi, kad eedomajamees latweeschu sinibas lauku kà purwu. Seme schini purwà deesgan laba, bet to wajaga apkopt, wisu pirms nograhwojot. Weens tahds grahwis nu ir Sinibu kommissija. Nedaudsu wihru isfrakts, wirsch jau brangi nosusinajis mitro semi un pee tam pats pahrwehrtees zaur sewi usmento uhdena daudsjumu par brangu upiti. Bet ari purws pahrwehrtees, un leelà grahwja abàs pufes purwa puku flapjajà weetà radufchees jauki maurini ar krahshnam pukitem un weseligeem augeem. No scha pirmà fanala tad paschas iszehluschàs zitas masas peetekas. Weena tahda ir Derigu grahmatu Apgahdaschanas Nodala.

II. Nodala preeksch derigu grahmatu apgahdaschanas.

Kà Derigu grahmatu apgahdaschanas nodala zehlàs, par to kà par Sinibu kommissijas 1. saru jau runajam. Tagad apskatijim schihs Nodalas patstahwigo darboschanos.

Kà fazits, 1886. gada 17. majà Nodala nodibinajàs, pehz tam kad Sinibu Kommissija tai 30. aprili bij dewusi statutus. Par preekschneeku ta pirmajà sehde eezehla zensoru M. Schlesinu, par wina weetneeku Dr. M. Buttuli un par rakstuwedeju wirskolotaju F. Seebergi. Kad wehla Schlesinschte atteizàs, tad wina weetà eezehla redaktoru B. Dihriki. Nodalas nosaukums jau rahda winas usdemumu. Bet lai scho sawu usdemumu ta waretu sekmi-

gafi ispidit, tad ta pahespreeda prinzipus, pehz fureem tai derigas grahmatas apgahdajot jarihkojas. Šchos prinzipus pahespreest tai gahja winas mahte, Sinibu kommissija, palihgâ, šchos jautajumus Nodalas dibinašchanas gada ahrfahrtingajâs šapulžês plašči pahrrunajot. Pēe tam ta nolehma, gahdat latweescheem grahmatas:

1) kas buhtu šaraktitas weegli tekošchâ, škaidrâ walodâ, fatra šaprašchanai peeejamas un patihkami lašamas,

2) kas wineem dašhadôs dšihwes apštahlôs un wajadšibâs waretu buht par pamahzibu un wispahrigi deretu prahta un šadšihwes isglištibai un

3) kas buhtu lehtas, wišeem weegli peeejamas, lai tahm ari nabagako lautinu durwin nebuhtu jaeet garam (nodomaja 3 drufas lošfnes aprehšinat par 10 šapeškam).

Lai šadabutu labalus manuškriptus, tad nošpreeda par peeeņemameem manuškripteem maksat 20—25 rublus par drufas lošfni, tã atlihššinot ari kreetnu rakšmeeku puhlinus.

Šchos šawus nolehmmumus Nodata gada beigâs iššludinaja zaur wairak lašameem latweešchu laikrakšteem, ušaižinadama publiku, winai zihīgi un derigi nahšt palihgâ, gan derigus manuškriptus eesuhštot, gan nodalas apgahdajumus pehrštot un išplatot, gan ar naudas dahwajumeem peepalihššot. Pirmajâ gadâ Nodalai bij 18 beedri.

Winas ušaižinajums nepalika beš atbals. Manuškriptu eesuhštija leelu pulku. Bet ari te bij wežã nelaipe: štarp eesuhštijumeem nebij **derigu** manuškriptu. Dašči bij pawišam nederigi, dašchus wajadšēja pahrštrahdat un papildinat, dašči bij aiš žitadeem eemesšeem neišleeetojami. Tadeht Nodata, eewehrodama, ka 1887. gada junižã bija pagahjušči 25 gadi no ta laika, kad šahša išnahšt „Peterburgas awišes“, uš Šr. Brihwsenneeka preekššlikumu nošpreeda kã pirmo Nodalas darbu išdot „Peterburgas awišču peeminu“. Pēe šcha išdemuma I. grahmatas šastahdišchanas nehma dalibu Š. Škujeneeks un N. Butuls. Šr. Brihwsenneeks šastahdija tiklab I. kã II. „peeminas“ krahjumam ušņemamo rakštu projektu. K. Waldemars šaraktišija winam preekššwahrdus. Pēe „Peeminas“ II. dalã ušņemamo rakštu šijašchanas wehl nehma dalibu Šr. Grošswalds, Š. Straume, D. Šarfans, Š. Škujeneeks un M. Škrufits. Grahmata bij 12 drufas loššchuu beeša. Zaur winas apgahdašchanu Nodalas naudas lihššekti tika štípri šaplazinati.

Bet rošigā Nodala neapmeerinajās ar šcho grahmatu ween. Keišā ar winaš isdošchanu ta kehrās ari pee ziteem rakstu darbeem. Tā pee Leppewitscha „semkopibas kimitijas“ apšpreešchanas peedalijās M. Butuls, M. Dihritis, G. Puhzits, M. Rode un J. Bergs, pee „šimtenes un tehwijās“ apraksta no J. Dihrita un Blumberga, to apšpreešot, nehma dalību M. Spunde, K. Libeks un J. Osoliņš. Bes tam apšpreeda wehl zitus eesuhtitus manuskriptus. Weidsot wehl Sinibu Kommišijas ahrkahrtigajās šehdēs nospreeda, ka Nodalai jadod špreedumi par wišām latweešchu walodā isnahkufšcham grahmatam. Scho špreedumu ispildit eesahkumā Nodalai nahzās deesgan gruhti, tadehl ka tai truhka lihdsjeklu, ar ko isnahkufšchās grahmatas eegahdatees. Rapteina egs apsolija tahs dot par weli. Bes tam Nodala isshutija wišeem grahmatu apgahdatajeem ušaižinajumus, lai tee peesuhtitu no wineem apgahdatās grahmatas pa ekšemplaram un ušaižinaja Sinibu Kommišijas ložeklus ahrribsineekus nahkt palihgā grahmatas apšpreešt. Tad ari teescham labu krahjumu ihpašchi školās grahmatu un kalendaru apšpreeda. Weidsot Nodala tuhliit kehrās pee Brihwsemneeka „tautas pafakas“ isdošchanas, kuras bij aprehkinatas preešch behrneem.

Nodalai preešch šaweem mehrkeem wjadseja daudš naudas. Ta jau šawā šinā bij plašcha labdaribas eestahde. Scho naudu tai šagahdaja Sinibu kommišija un ziti winaš labwehli. Pirmā tai atdewa wišu šawu „literaturas kafi“ un labprahtigas šchim mehrkim šakrahtas beedru dahwanas, kopā apmehram kahdus 400 rublus. Bet ari tauta nepalika apakšā. Tā Kofneses dšeedašchanas beedriba tai eemakšaja šchim noluhkam šawahktos 200 rbl., Baltijas Wehštnešcha redakzija eenahkufšchos 70 r. 50 kap., Dundagas dšeedašchanas beedriba 65 r., Taurupes=Uderkašchu dšeedašchanas beedriba 22 r. u. t. t. Genahkumi bij pahri par 900 rubl., bet isdewumu ari daudš netruhka no 800 rubleem.

Bet nereti bijis japeedšihwo, ka gaiditās šekmes pee latweešcheem tik drihši nepeepildas. Tā ari pirmajam entušiāšmam neketoja deššiga Nodalas pabalstišchana. Lai gan apgahdatā grahmata nebij dahrga (12 lošnes 30 kap., uš šmalka papira 80 kap.), tomehr grahmatu nezil nepirka: gada laikā par pahrdotam „Peeminam“ eenahza tifa 128 rubli. Pee tam wehl jaewehro, ka labi daudš uš labaka papira drukatu „Peeminu“ tanī pašchā gadā uš ahrkahrtigu šapulzi šanahkufšcheem Sinibu kommišijas beedreem pahrdewa par dahrgaku zenu (80 kap. gab.).

Nodatas treschais gads ir deesgan plahns. Nodatas pahrfkatā par to teikts: Nodala nam pagahjuschā gadā nefa eewehrojama pastrahdajusi. Gemests, kadeht Nodala pagahjuschā gadā tif maš pastrahdajusi, pa dalai meklejams gan eefsch tam, ka wišu šawu wehribu greesa uš leelajeem tautas šwehtkeem, pa dalai, ka winas bijuschais preefschneeks Gd. Skujeneeks bij atstahjis daschus Nodatas nolehmmumus neewehrotus, un pehdigi, Rigu atstahdams, neatdewis Nodatas darischanas, rehtkinus u. t. t., zaur ko Nodalai bij janodarbojas wairaf sehds ar šawu darischanu šakarhtofchanu, grahmatu eeweschanu, šarakstischanos ar bijuschō preefschneeku un dascham eestahdem, ar kurām tai bij darischanas, u. t. pr. Weenigais, ko wina no šaweem darbeem war usrahdit, ir grahmatu apšpreešana; ta gada laikā apšpreedusi 2 manuskriptus un 20 grahmatas; Skujeneeka meetā par preefschneeku bija N. Ahrgals.

Nahfamā 1889. gadā par preefschneeku bij G. Pajits. Nodala gada laikā ijdewa 2 grahmatas: M. Skrušišča no Maskawneekem ar godalgu apbalwoto rakstu: „Sehli, Kuršemes augšchgala šentschi“ un Leppewišča „Ihsa semkopibas mahziba“, šwarigakais iš semkopibas un lopkopibas kimijas, kuru mahzits semkopis J. Mašwerjits pamatigi apstrahdaja. Pehdejai grahmatai bij labas šekmes, jo šchi grahmata jau išpirkta.

1890. gadā Nodatas darbiba ari drušzin paplika, jo gada laikā išnahza tikai weena grahmatina: „Stahsti iš romneeku wehštures, ko angliški šarakstijusi Wisley kdsē un latwiški tulkojis J. Kemmers.

1891. gads nam daudš kuplaks. Ari te ijdota tikai 1 grahmata. Apšpreesti turpretim tika 17 manuskripti, no kureem peezus peenehma apgahdibā, kamehr zitas atraidija. Lihdš tam Nodala bij nodewuši šawas apgahdatās grahmatas generalkommissionareem, kuri tad ruhpejās par winu išplatischanu. Bet teem par to wajadseja maksat augstus procentus, zaur ko tad grahmatu tirgotajeem par labu nahza masa pelna. Bet šaprotama leeta, ka grahmatu weifalneeki išplata wismihlak taišni tahdas grahmatas, kur teem atlez kahda pelna. Generalkommissionareem widutaju lomu špehlejot, išplatischana newar weiktees, jo ari tee dšenas pehz šawas pelnas. Tadeht Nodala nehma grahmatu išdalischanu pati šawās rokās. Grahmatu tirgotaji, kas tagad stahjās šakarā ar pašču Nodalu, dabun leelalus procentus un zaur to išplatischana labaki weizas.

Nodatas septitais (1892.) gads kairā šinā škaitams par kuplako gadu winas lihdschinejā muhschā. Winai par preefschneeku

ir Dr. A. Butuls, minas ihštāis nodibinatajs; preefšchneeka weetneeks ir A. Mhrgals un rakstuwedejs J. Kriščkans. Gada laikā noturetas 16 šehdes un isdotas 7 grahmatas, proti: 1) Geologija no angļu profesora A. Geiki, latwišķi no A. Strauša, maksā 25 ł.; 2) Edisons, kreemu walodā šarastijis A. B. Komenšķis, tulkojis Stiprais, maksā 10 kap.; 3) Par lauku eedališčanu no J. Mašweršičha, maksā 5 kap.; tad wehl šchahdi Apšičhu Žehšaba šahsti: 4) Pee pagasta teefas (8 kap.), 5) Bagati rabi (10 kap.); tahlat šchahdi dimi medizinišķi raksti: 6) Pirmā palihdšiba peepeshōs nelaimes atgadījumōs no P. Strauščela (15 kap.) un 7) Dr. Michailowa: Padomi, kā mašus behrnus kopt, tulkota no Guštawa Pri-maiščha, maksā 3 kap.

Ari eenehmumu šinā pagahjuščais gads pahrspehjis wišus zitus, isņemot Nodalas pirmo gadu, kurā ta, eefšaitot 200 rublus leelo dahwinajumu no Kōkneses labdarības beedribas, eenehma 972 r. Proti, pagahjuščā gadā eenehti 868 r. 20 kap.; bet ari isdots wairak nekā žitōs gaddōs (835 r. 30 kap.) No dahwinatajeem šewiščki jamin Nodalas rakstuwedejs Kriščkans, kuruš dahwinajis šawu 48 rublus leelo bibliotekara algu. Beš tam dahwajuščhi kuruš dalibneeki Aisputē 40 r.; Leešerē 7 r. 24 kap., Nehšēnē 10 r., stud. med. P. Strauščels šawu manušķriptu: „Pirmā palihdšiba“, Balt. Wehštneščha un Bālšs administradžija 200 eefemplarus „Programas preefšch šinu kraščhanas par to, ko tauta laša.“

Tad wehl jamin buhtu šchahds Nodalas nolehnumš. Wina eerihkojušees luhł tā, ka ikweens wežinatajs, kas eemakšā Nodalai 1 rubli gadā, dabun par weli wišas grahmatas, kuras Nodala tanī gadā isdod. Par to paščhu naudu peefuhta grahmatas eemakšatajam ari pa paštu.

Žhša gan ir šchi Derigu grahmatu apgahdaščhanas nodalas wehšture, jo titai nedaudš gadus wina meza, bet neweens newarēs leegt, ka wina rošigi nodarbojušees, wišwairak šawā pirmajā un šewiščki ari pehdežā gadā. Newar ari šchaubitees, ka šchai tagad wehl šihšajai Sinibu Kommiščijas išauidšinatai atwafei ar laiku buhš jaišaug par kuplu koku, sem kura warēs mušu tautas pehž šinaščhanam kašrigā nabadšigakā dala atrašt brangu patwehrumu un no minas šareem spēhs pluhšt wešeligus eenahkušchus auglus. Šchini ihšajā laikā Nodala šawōs isdewumōs mahžejuši eewehrot leelu daudšpušibu. Winas isdoto grahmatu rindā, proti, rešam no daščhadām šinibam un šinaščhanam pa grahmatinai. Wišpirms

behrnu lašišchanas fahres modinašchanai te atronam Fr. Brihw-
jemneefa teikas un pašafas un peeaugušcho zilweku patihfamam un
derigam laika kaweklim Peterburgas awišču peemiar un Apšišču
Zehkaba stahstus. Tahlak mums gabalini is pašču wehstures
(Skrusišča „Sehli“) un is leelā pašaules stahstu krahjuma (Bislej
kundsjes farafstitee „Stahsti is romneeku wehstures“). Tad mums
Stiprā tulkotā „Edisonā“ patihkamais, usmudinoschais ar derigu
kopā pašneegti, rahdot, kà no nabadsigeem apstahkleem warejis izzeltees
gara bagatneeks, un eepašihstinot muhs ar šča gara milšča sinibas
darbeem un panahkumeem. Ari par praktiškām šinašchanam un
minas isplahlišchanu Nodala ruhpejusees, apgahdadama tahdas
grahmatas, kà „Ihša semkopibas mahziba“ un „Par lauku eeda-
lišchanu“, tapat „Strautsela „Pirmo palihdšibu“ un Michailowa
„Kà mašus behrnus audšinat“. Beidsot ta pašneeguši muhsu la-
šitajeem pirmās mahzibas par geologijas šinibu.

Zerešin, ka us šcho derigo eestahdi latweešchi armeen wairaf
greesis pelnito wehribu un ka rošigā darbiba, kas tagad Nodalā
walda, radis ne mašaf rošigu darbibu tautas widū, tapat kà weens
wilnis eekustina zitus, zaur ko beidsot jauki wilnojas wišs uhdens
daudšums. Kad tauta winai apgahdatās grahmatas pirkš un
isplatis, tad neween zaur to tišs paplašchinati Nodalas naudas
lihdsjekli, kas minas darbibai tiš nepeezeeschami wajaššigi, bet tad
ar jo leelaku preeku un tam lihds ar jo kuplakām šekmem Nodalas
lozekli daris šawu darbu un muhsu rakšineeki šawai tautai ap-
gahdās wefeligu un lehtu gara baribu.

III. Mušikas Šommisija.

Šem Rigas Latweešču Beedribas plašchajeem špahrneem
wajaššēja nemt pašpahrni wišām latweešču šinibam un mahšklam.
Kad Šinibu Šommisija šinibas atrada drušku droščaku pašpahrni,
tad ari dšeedašchanas mahškla pahrgahja us šchihš šawas nopeetnās
mušjas telpam. Bet dšeedataju foris mahšklas šinā bij drihsaf
lihdsšinams paščas beedribas lozeklu šawštarpigai školai. Preekšš
tautas tai neb'ij nefahda wišpahriga šwara. Dailajai mušikas un
dšeedašchanas mahšklai wehl truhka tahdas eestahdes, kà šinibai
Šinibu Šommisija. Behž dišchenajeem latweešču dšeedašchanas

švehtkeem 1888. gadā, kad latweešči bij dšeedaššanas mahšļu zitu tautu preeškā godā zehlušči, latweešču mušikai dibinaja Mušikas Kommišiju.

III. wišpahriġo latweešču dšeedaššanas švehtku foru wadoni šawā šapulzē 1888. gada 29. dezembri nolehma dibinat pee Rīgas Latweešču Beedribas šewiškku Mušikas Kommišiju, kuras mehrkis buhtu kopt un weizinat foru dšeedaššanu un pehz eepshjas ari wišu zitu mušikas mahšļu. Minetai kommišijai foru wadonu šapulze peepreeda trešho datu no dšeedamo šwehtku škaidrā atlikuma, kuršch bij 3691 rubli leels. Kommišijas nodibinaššanai dirigenti eezehla ihpašchu uštizibas wiħru kommišiju, fastahwošchu iš septineem lozekleem, kuru ušdewums bija ištahdat Mušikas kommišijas šahrtibas rulli un weenotees ar Rīgas Latweešču Beedribu, sem šahdeem nošazijumeem šchi kommišija pee Rīgas Latweešču Beedribas dibinama. Par uštizibas wiħreem išwehleja: D. Šepšky, Wiegneru Ernestu, A. Ahrgali, J. Kalnīnu, A. Benjamiņu, J. Kadi un J. Straumi. Pehz tam, kas uštizibas wiħri bij Mušikas kommišijas šahrtibas rulli ištahdajušchi, kuru R. L. B. runas wiħru šapulze 1889. g. 6. jūnijā galīgi peenehma, 21. jūnijā šafauza foru wadonu šapulzi Mušikas Kommišiju nodibinat. Uš šcho šapulzi šanahza 6 dirigenti šā dibinataji, kuri par lihdsdibinatajeem ušnehma 9 peeteiškšhos beedrus. Šaumajai kommišijai par preeškneeku išwehleja arkitektu J. Baumanī, par wiņa paliģu školotaju A. Ahrgalu, un par arkīwaru škol. B. Lubbanu. Ģewehrojot peeteiškšanās termina iħsumu, nolehma to lihds 15. sept. pagarinat. Lihds tam laiķam pawiķam peeteizās 16 foru wadonu, tā ša šchahdi kungi uškatami par Mušikas Kommišijas dibinatajeem: Ķurjanu Andrejs, Wiegneru Ernests, D. Šepškyš, B. Lubbaus, Šteinīšchu Ķulījs, K. Kašīnšch, M. Ģerlīnšch, Ķuris Behris, Ķuris Kalnīnšch, A. Benjamiņšch, A. Janšons, T. Needre, J. Waldmanns, Ģ. Šaršchants, B. Baldaws un A. Bašške. Beš teem wehl peedereja 24 lozekli pee jaunās kommišijas. Kommišijas waldē tad eezehla: adwokatatu Ķr. Ģrošwawdu par šafeeri, školotaju M. Rozenberģi par rakštwedeju un břiħwamahšleneeku Ķurjanu Andreju par nošchu ġrahmatas redaktoru.

Ķirmais darbs, pee kura Mušikas Kommišija šehrās, bij „Dšeesmu krahjums jaukteem un wiħru koreem.“ Ķai krahjums dabutu wairak originalu krahšu, tad nošpreeda, ša wiņa ušnemas wišwairak latweešču tautas dšeesmas un latweešču komponīstu

Ķazerejumi. Labakee iatweeſchu komponiſti, kā Ķurjanu Andrejs, J. Wihtols, O. ſhepſkys, K. Grihwiniſch, J. Kade, A. Ore, B. Lubbaus un G. Wiegners, tuhlit peeſoliĶa ſawas kompoſiĶijas un araniſhejumus. GribeĶa ari iſdot weenbaſiĶu latweeſchu tautas meldiĶu (materialu) kraĶjumu, bet to atliĶa uſ wehlaſeem laiſeem.

Birmais kraĶjums, 3½ drufas loſſnes beefs, iſnahĶa martā 1890. g. 2000 eſſemplarōs par 40 ſap. gabalā. Otro kraĶjumu, 5½ loſſnes, pabeidĶa drufat deĶembrī.

Kā Sinibu KommiſiĶa iſſoliĶa godalĶas par labakeem ſtaĶſteem un lugam, tā MuſiĶas KommiſiĶa februari noteiĶa 3 godalĶas, ſatru 50 rublus leelu, weenu par labako garigu kompoſiĶiju jauĶtam ſorim un diwas par labakām laiĶigam kompoſiĶijam, weenu jauĶtam un weenu wiĶru ſorim. 1. maiĶā bij eeſuhtitas 4 garigas un 5 laiĶigas kompoſiĶijas jauĶtam ſorim, 5 laiĶigas wiĶru ſorim un ſem weenas ſopigas dewiſes 7 maſas garigas un laiĶigas kompoſiĶijas jauĶtam un wiĶru ſorim. Par apſpreedeĶeem bij eeĶelti gan wahĶu, gan latweeſchu leetprateĶi, un proti: M. Rudolphs, H. Schmidts, O. Lohſe, G. Wiegners, K. Klawiniſch un A. Ahrgals. BeĶĶ iĶho wiĶru ſpreeduma godalĶu iſpelnijās ſĶahdas jauĶta ſora ſora-dſeeſmas: Gariga ar teſtu: „Smehtigi tee miruſĶi“ no O. ſhepſka un laiĶiga ar teſtu: „Es latwju tautas meitens“ no Ķurjanu AndreĶa. No wiĶru ſora ſazeniſĶanas dſeeſmam iſpelnijās godalĶas O. ſhepſka „Zmanta“ un J. Wihtola „Wehl pagali met uguni“. Gegahdatees leetprateĶi eeteiĶa ſhepſka kompoſiĶiju „Dianna“ un Wihtola „Wijoliti ſtrautmalā raug“.

Beſ tam minetā gadā MuſiĶas KommiſiĶa nolehma, ſa ſatru gadu ahrſahrtigā ſapulĶē jadod pahſſkats un ſpreedums par taiĶ gadā iſnahĶuſcheem latweeſchu muſiĶaliſkeem raſĶojumeem. Par iĶho raſĶojumu apſpreedeĶu eewehleĶa Ķurjanu AndreĶu un par wiĶa palihĶu A. Ahrgalu.

Tapat kā Sinibu KommiſiĶa kraĶj tautas dſeeſmas, tā atkal MuſiĶas KommiſiĶa ſawahĶ iĶho dſeeſmu meldiĶas. ſĶahdu meldiĶu kraĶjumu wiĶai peeſuhtija preeſſĶ ſaĶtuma un, ſtatotees uſ muſiĶaligi ziĶ neziĶ iſglihtoto lauſchu leelo retumu, ſamehrā deesgan daudĶ. Lai leeta ſekmigaki wirſitos uſ preeſſĶu, tad KommiſiĶa nolehma iſrihtot tā ſauzamās emografiſĶas eſſkurſijas, iſmaksadama Ķurjanu AndreĶam 200 rublus preeſſĶ zelofĶanas

pa Vidzemi un Kurzemi, kur tam krāhjamās latviešu tautas dzeesmu mēldijas, tautas rotālas un sīnās par sēnīšu mūsīku un mūsīkās rīhseem. Šhīm zēlojumām bīja bagatīgi panāhsumi. Jurjanu Andrejs ween uskrāstījis šhāi zēlojumā 661 mēldīju un J. Vīhtols, kas wīnu kāhdū gabalu pāwadījis, 107 mēldījās; nō zīteem uskrāstītas un Jurjanām nodotās kāhdās 100 mēldījās. Tā tad tānī zēlojumā šākrāhtās pāwīšām 868 mēldījās. Turklāht Jurjāns eepāšīnēes ar dāšhādēem wēzu laīfu mūsīkās rīhseem, kā: kōfli, āhšhā ragu, šōmu dūhdām, trījdēkšnī u. z.

Vīhds ar to Komnīšīja īhdēwā ari šāwu II. dzeesmu krāhjumū, kurā ūšnēntās ari ar godālgām apbālwotās dzeesmas. Krāhjumā pāhrdošhānu paturēja pātī komnīšīja. Lāi ari turpmākeē krāhjumī nēstāhwētū pīrmājeem pākā, tad īšhōlīja 11. febr. 1891. g. ātkāļ šāzīhskīti ūš 2 godālgām, kātru 50 r. leelū, par labākām laīzīgām komposīzījām, weenu wīhru un otru jāuktām forīm. 15. mājā bīj eēsūhtītās 10 šāzīhskītes dzeesmas. Gezēltee, šhōrēis tīfāi **latwēēšhū leetprāteji**, weenbālsīgi pēēšpreedā godālgās šhāhdām komposīzījām: „Daugawīnās māhmūlīnā āšārotūs wīlnūs mēt“ un „Bēwerīnās štāltā pīlš Tāhlwāldīs wāldīja“, ābās nō J. Vīhtōlā. Nō zītām šāzēnšhānās dzeesmām, kūrās leetprāteji eētēizā eegāhdātēes, Mūsīkās Komnīšījai dāhwājā J. Vīhtols: „Klāu, pēhrfōns zīf wārēnī štrāhdā“ un „Šhōdēen, škāt, tā Kūngā dēenā“. Pār pēēkto J. Vīhtōlā šāzīhskītes komposīzīju, kuru ari leetprāteji eētēizā, Mūsīkās Komnīšīja pēēšpreedā komponīštām kā ātšīnībū 25 rublūs. Dzeesma komponēta pār tēkstu: „Kur Kāibālīnā glāusšās pēē wēzās Daugawās.“

Gēwēhrojot āgrāko nolēhmumu krtīkās sīnā pār līhdšhīnējo latwēēšhū mūsīkālō literāturu, 1891. g. āhrkārtīgājās Komnītejas šēhdēs Jurjanu Andrejs, J. Vīhtols un A. Mhrgāls pāšnēēdsā pāhršpreedumūs. Šhōš wēhlāf nodrukājā laīkrāktōs. Bēš tam mīnētās šāpulzēs špreedā pār labākājām original-īustrīmentāl-komposīzījām, pār latwēēšhū mūsīkālēem tērnīnēem, pār mūsīkās māhžībās ēlēmētārteorījās īšdōšhānu un zītām leetām.

Mūsīkālā literātura pēhdējā (1892.) gādā ari hrāngī pēēkoptā un pākūplīnātā. Wīnā gādā īšdōts drukā, Lēipzīgā pēē Rōdēerā, Jurjanu Andreja „Dzeesmu šwēhtku mārsšs“, kūrēšh komnīšījā nodōts Līhtēnbergām Lēipzīgā, Būttnērām Pēterburgā un Nēldnērām un Š. Gēhlinām Rīhgā. Tāhlāf īšnāhtkūšhās „Latwēēšhū tautās dzeesmas weenāi bālsīj ar klāwēeru pāwadījumū

no J. Wihtola". Tad wehl gatawa teef „Jurjana latweeschu musikalu materialu krahjuma I. burtniza (Lihgo meldijas).

Ari musikalu materialu krahshana nestahw uf weetas. Tā 1892. g. eesuhittas atkal no dascheem musikas draugeem daschas tautas dseemas. Bes tam ari Jurjanu Andrejs turpinaja famus musikalā noluhkā usņemtos zelojumus. 1892. g. wafarā wiņsch sewišchi apzeemo Sehrpili un apfahrtni. Tur wiņsch eegumis 30 jaunas tautas meldijas, kā ari weenu zimboli, kuru tas dahwaja musikas komiisijai. Tahlaf wiņsch zelojot eewahkis eewehrojamas sinas par latweeschu „rotaschanos“ (musikā), kahda bijuši agrakās laikās. Musikas komiisijas lozekli dahwā bibliotekai musikalas grahmatas un mušejai daschadus mezlaifu latweeschu musikas instrumentus, kā: duhdas, ahshuragu, ņetinu u. z.

Lihdīgi Sinibu Kommiisijai, Musikas Kommiisija pašneeguši beidsamā laikā pabalstu masturigeem musikas augstskolu latweeschu studenteem, eewehrodama to, ka mums truhkst wehl labs ņakits mahšlneeku, lai musikas mahšflu peeteekoschā mehrā muhšu tautā waretu peefopt kā ari to, „ka taisni latweeschu musikas mahšlneeki daudsween wispahrigi darijuschi un panahkuschi.“ Tā pehdejā gadā Kommiisija peespreeda ņkolotajam J. K., kuras teizama tenora balss un kurš tadehl bija nodomajis dotees uf Peterburgas konserwatoriju dseedaschanā iņlihtotees, 500 rublus par pirmo gadu.

Sawu mehrku weizinaschanai, Kommiisija beidsamā laikā katru gadu iņrihko leelaku konzertu, pee kura peedalas muhšu kreetnacee musikas ņpehki. Tahdu konzertu wina iņrihkoja 1891. g. 25. augustā, pee kura peedalijās 9 Rīgas latweeschu kori ar wairaf nekā 200 dseedatajeem un bes teem popularee musikas mahšlneeki Jurjanu Andrejs, J. Wihtols un J. Osols. 1892. g. 23. augustā Musikas Kommiisija Beedribas ņahlē iņrihkoja leelu wokal- un instrumental-konzertu, pee kura kā iņdaritaji peedalijās musikas mahšlneeki: profesori L. Behtinšch, Jurjanu Andrejs, J. Wihtols un kappelmeistars J. Osols, tahlaf solisti Brauera kdsē un Kahrklina kgs un dseedataju kori no Rīgas Latweeschu dseedaschanas Beedribas un Peterburgas ņhrīgas dseedataju Beedribas. Beidsot ari 1893. g. 22. augustā M. Kommiisija iņrihkoja leelu konzertu, kurā peedalijās bes mezaķeem populareem ņpehķeem, Jurjanu Andreja un J. Wihtola, jaunee daudspolsoschēe ņpehki wiolonists Grūnups, baritonists Laubergis, pianiste Osol-Gunot kdsē un konserwatorists Jurjanu Bahwuls un labakee Rīgas latw. kori. Nam pa daudš ņazits, kad

apgalwo, ka šchim brihščam ari Muſikas Kommiſijas paſneegtee konzerti peeder warbuht pee miſlabakā, to K. V. Beedriba ſejeenes publikai lihdſ ſchim ſpehjuſi paſneegt. Zrihkojumi ari weenmehr bijuſchi koti labi apmekleti, tā ka gandrihſ fatru reiſi wini atmetuſchi Kommiſijai ap 300 rublus ſkaidras pelnas.

Kad nu wehl ar ihſu azu uſmeteenu apſatam Muſikas Kommiſijas rihkoſchanos un attihſtiſchanos, tad gan jaſaka, ka neweens Beedribas ſars naw tiſ ihſā laiſā uſplauzis, kā taiſni ſchis. Tas nahzis no tam, ka Muſikas Kommiſija laimigōs apſtahlōs dſimujī. Jau ſchuhpuli karot, pahrtiziba tai bijuſi par labu nahfabas paregotaju. Par to wiſai japreezajas un jazer, ka ſchi muhſu muſikas un dſeedaſchanas mahſklas audſinataja un pawairotaja nahfamā Beedribas gaduſimtena zetorkſni uſſels wehl ar leelatu ſparu. Šchim brihščam winaſ waldē ir ſchahdi funkci: adwofats J. Klawinſch—preeſchneeks, ſkolotajs A. Ahrgals—preeſchneeka meetneeks, J. Ahbels—kaſeeris, ſchurnaliſts Aronu Matijs—rakſtweedejs, profefors Jurjanu Andrejs—redaktors, ſkol. K. Klawinſch—wina palihgs un A. Grūnwalds—arkiwars.

IV. Teatra Kommiſija.

1. Teatra walde nu wadiba.

a) Pirmais laiſmets: Latweeſchu teatra zelſchanōs.

Teatra mahſklas ſwars jau atſihts no wezakeem latweeſchu draugeem un labwehsteem, no latweeſchu rakſtneezibas pirmajeem nodibinatajeem. Muhſu pirmee teatra gabali tadehl koti wezi. Šchis literaturas pirmee zelnu lauſeji ir divi mahzu dſimuma latweeſchu mahzitaji, jaunais Stenders, kura pehſ kahda danu rakſtneeka ar peemaiſijumeem no Šheſſpira latwiſti tulkotā luga „Luſtes ſpehle no ſemneeka, kas par muſchneeku tapa pahrwehrſts“ drukata 1790. gadā, un Karliſ Elwerfelds, kas 1804. g. ſarakſtija „Lihgſmibas grahmatu“ ar 3 lugam jeb, kā wiſch tās dehwe „ſkatamas ſpehles“, pee tam pamahzidanis, kā eerihkojama weenfahſſcha ſkatuwe. Ar to tad wiſch ari ir pirmais no muhſu rakſtneekem, kas netiſ ween, kā Stenders wehlaſ, lai wina lugaſ laſitu, bet wehl jo wairak, lai tās iſrahditu, plaſchaki paſtahſtidams, kā iſrahdes ſarihkojamas. Šcheem wihreem, kam ſadſihwē leels ſwars,

pamudinot, ari notizis, ka pehž laufchu stahsteem daschi kungi joku dehl lifufchi kahdas ludžinas faweemm uifčas laudim israhdit. Saprotams ka te no kaut kahdas jele mafakas mahkflas newar buht ne runa.

Pirmu reiši teatri ar žiknezif fahrtigu isrihkojuma weidu Rigas latweefchi dabuja redset kopšč 25 gadeem. Kà zitas parahdibas, tà ari teatra pirmee fahkumi fahkas un isdihga no „Latwifkas palihdšibas beedribas truhkuma zeesdameem,“ kura rikfojās no 1869. gada 19. februara lihds ta pašča gada 15. dezembrim. Minetà gada 2. junijà uš peenahžigi apgahdatas ņtatuwes pirmo reiši israhdija Stendera „Schuhpu Behrtuli.“ Tà ka mine-tai beedribai nebija ne nama, ne ņtatuwes, tad israhdei bij jano-teef wingrotaju fahlē, kas atradās Tronamanteneeka bulwari ap tagadejo 4. un 6. numuru. Vai gan no labeem ņpehkeem te ne-wareja runat un lai gan preefš muhfu deenam luga ir prašta, tomehr jaunà parahdiba bij ņpehjuši peewilft daudš ušmanigu klauj-taju, tà ka ņcho lugu mehl diwas reifēs tanī paščà gadà wareja israhdit, un katru reiši nams bija pilns. Abās pehdejās reifēs isrihkotaja nebij augščminetà palihdšibas beedriba, bet tà dehwetà „Latweefchu ņeeweefchu beedriba,“ kura tagad pahrmehrtuņees par Rigas Latweefchu Labdaribas Beedribu. Bet ņcho beedribu gal-wenais dšenolis, teatra israhdes ņarihkot, bija tikai naudu ņakraht labdarigeem mehrkeem; tadehl žitada, pastahwiga ruhpiiba par teatra mahkflas uffelņchanu pee latweefcheem winām palika ņweņča.

Teatra leeta palika žitadaka, kad 1868. g. beigās zehlās Rigas Latweefchu Beedriba. Kà preefš žiteem ņvarigakeem Bee-dribas mehrkeem nodibinaja kommiņijas, kas ņinamo leetu jo no-peetni un ņparigi nem ņawās rokās, tà ari teatris dabuja ņawu kommiņiju. Tahdu kommiņiju ezehla 1868. g. 1. dezembrī. Kom-miņijas lozekli bij: *R. Dietrichs, P. Schillings un M. Bankins. ņhai kommiņijai nu wajadņeja zaur teatra peeželņchanu pazelt lau-ņchu attihstibu un tikumibu, ņagahdajot wajadņigos teatra ņpehkus un gahdajot par pastahwigu latweefchi teatri. Tas bij gruhts ušdemums, jo jaunajai beedribai wiņa ka truhka: truhka naudas lih-dņeklu, truhka pastahwiga namu ar ņtatuwi un žitām teatra eetaifem, truhka akteeru un lugu. Bet eeweņletee teatra draugi ar nopeetnibu un preeku keh-rās pee jaunà darba un tà leeta ari ņahka eet labaki, nekà no eefghkuma wareja domat. Peedahmajās teatra ņpehletaji, radās ari lugas, tà ka pirmajā gadà beedriba wareja isrihkot 5 israhdes (2 Želgawà) un israhdit 4 lugas. 2. februari 1869. g.

eewehleja jaunū kommišiju: P. Schillingu, B. J. Rosenbergu un Reklinu. R. Thomsonu eezehla par ūtatūwes waditaju. Beš tam teatra ūpehletaji iūwehleja kommišijā no ūawas puūes Chr. Bergi. Teatra iūrahdes ūanehma publika ar leelu preeku; ūewiūūki ūelgawā taūs atradūūūas ūiltu peekriūūhanu. Pirmās Rīgā un ūelgawā ūariūūotās iūrahdes radija paūaūdarīūūanas, un tā wehl tanī paūūhā gadā ari Baūūkā notīfūūi weena iūrahde. Bet ūaprotams, ka teatra leeta dabuja ūtipraūu pamatu tīūai tad, kaū tai nebīj wairs jameklē pehž paūumta, bet kaū Beedriba, ūawām wajaūūībam namu uūzehluūi, ari Latweeūūu teatra wajaūūībam eetaiūija ūahli un paūtaūwīgu ūūatūwī. Domehr ja latweeūūu teatris ari turpmaū gribēja paturet ūawu peewīllūūūanas ūpehūu, tad tam nu jo ūūhaūli bīj jagahdā par wairak un labakam lugam, jo lugas, kas reīūi redūetas, ne-weens nekahro iūūā laīkā atkal redūet. Tadehū originalu lugu weīzīgakai raūūoūūūanai iūūolīja 1869. g. 50 r. godalgas, ko nah-kamā gadā atjaunoja, zaur ko gan rakūtneekus uūmudināja, bet labakus dramaturgus neradīja.

Nahkamā gadā teatris ūpehra atkal weenu ūoli uū preekūūu: 6. ūept. 1870. g. runas wīhri apūūiprina Teatra Kommiūijās ūahrtības rullī un peenem Adolūu Allunanu uū weenu gadu par wadonī. Pehž peenemtā ūahrtības rullī ūpehletaji iū ūawa wīdus eezek kommiūiju, ūurai par preekūūneeku wajaga buht weenam runas wīhram. Uū to tad par preekūūneeku eezehla runas wīhru R. B. Pławneeku un no akteeru puūes par lozēkēem: Chr. Bergi, P. Pławneeku, Adolūu Allunanu un R. Wegneri. Pehž nolīhguma ar A. Allunanu wīnam jaiūrahda teatris gada laīkā 25 reīūes, par ko tas dabu 20 prozentus no wīūa eenehmuma. Teatra Kommiūija preekūū iūrahūu iūrihūoūūanas patur 25 prozentus.

1871. gada teatra kommiūijai bīj grūhūs hāds, ūurā wareja notīft tīūai 10 iūrahdes. Pehž Wīdūemes gubernas waldes rakūta no 4. jūnīja Rīgas polīzījai tīūa Beedribai ūinams darīts, ka tai aiūleegūs teatri taūlak ūpehlet, tadehū ka beedribas ūtatūtōs par to nekās neūot mīnēts. Kommiūijas weetā tad nu teatra gahdību uūnehmās Latweeūūu Labdarības Beedriba, ūuras ūtatūtōs teatra iūrihūoūūana gan peedereja pee beedribas teeūībam. ūūi ūinams iūrahdes ūarihūojo ūaweem mehrūeem.

1872. gada ūahūumā wehl teatri iūrihūo Labdarības Beedriba, bet kaū 9. aprīlī beedribas preekūūneeks J. Baumans wareja runas wīhreem paūinot, ka Beedribai atkal atlauja dota teatri iū-

rahdit, tad no jauna A. Allunanu šalihga par teatra wadoni un teatri israhdija kahdas 10 reises.

1873. gadā Beedriba teatri israhdija ne pati uš ņawu rehkinu, bet teatra ņahli isihreja preeņņ israhdem A. Allunanam. Maņņa par ņahli bij 35 rublus leela. Noņpreeņņ par goda weeņeem uš israhdem uņaiņinat wizegubernatoru, polizijmeisteru, Latweeņņņu Draugu Beedribas preeņņņneeku un ņelgawas Latweeņņņu Beedribas preeņņņneeku.

1874. gads teatra wehsturē wiņubehdigakais. ņrahdit wareja tikai 5 israhdes. A. Allunans pawiņam atteiņās no teatra wadibas un lihdsņpehlesņhanas un nu teatris, kurņņ lihds tam laiņam neņad nebij ņahwejis uš wiņai droņņam ņahjam, pawiņam no- niņka, jo nu, ņā I. rakņtu ņrahjumā teiņts, „ar teatri wareja no- darbotees iņ ņatrs, ņam tiņ uš to bija luņte jeb ņas domaja zaur to ņahdu graņi pelniņ.“ Teatra paniņņņhanai daņņadi eemeņli. Weens no teem naudas truņkums, un tā ņa akteerus zaur algam newareja pee ņņatuwes ņaiņit, tad tee paņtahwigi mainiņās, nahņdami un ee- dami, ņad wairs negribejās tikai goda dehl uš ņņatuwes riņkotees. Otra maina bij ari derigu lugu truņkums, — wiņmaņ to par mainu uņdod A. Allunans ta gada „Balt. Wehņneņi,“ no 17. aprila.

Ari 1875. gads bij ar ņawu ņahņumu preeņņņ teatra ne- wiņai labwehligs, wehl weenumehr teatri israhdija drihņ weens, drihņ otrs, un ņaprotama leeta, ņa ņem tahdeem apņtahņeem tas newareja nedņ nodibinatees nedņ uņplaukt. Beidsot aprila mehneņi beedribas runas wiņri atkal eezehla ihpaņņu teatra kommiņiju, kura tad gahdaja par israhdem. Ar ņņo gadu war uņņņatit latweeņņu teatra pirmo laiņmetu par nobeigtu. ņehz ņņeem mehņinajumeem teatra mahņņlu pee latweeņņeem zaur Latweeņņu Beedribu nodibinat ņahņas minas otrais laiņmets.

b) Otrais laiņmets: teatra walde un wadiba no
1876.—1885. g.

1876. gads uņluņhojams teatra wehsturē ņā pahrejas gads. Sinibu Kommiņijai 1875. g. atjaunojotees, atjaunojās ari teatra kommiņija, kuru eezehla aprila mehneņi. Minetā beidsamā gadā papreeņņņ par kommiņijas preeņņņneeku bij B. Dihriņis, tad A. Webers. Winā neņo zitu newareja preeņņņ teatra leetas gahdat, ņā weenigi riņkotees uš tahņakeem darbeem.

1877. gadā teatra kommisīju zaur jaunu kahrtības rulli pahrgrosīja. Pehz jaunās kahrtības, kuru eeweda zaur runas wihru šapulzi uš M. Webera preefšchlikumu, teatra kommisījai wajasēja pastahwet no 5 lozēkēem; kahrtības kommisījas preefšchneeka, teatra wadona, weena delegata no runas wihreem, weena delegata no Sinibu Kommisījas un weena delegata no teatra israhditaju pušes. Kommisījas peenahfums gahdat par derigām lugam; tamlihdš tai ja-apšpreefšch, kahdas lugas un kad tahs israhdamas, ari jaruhpejas par at-kauju tahs israhdit, jagahdā par štatumes wajasēšibam. Tahlak kom-misījai jadod zaur rakstu pahrsfats par teatri diwreij gadā. Wisus isdewumus katrai israhdei apgahdā teatra kommisīja ar israhšchu bruto eenehmumeem. No netto eenehmumeem dabun 70% beedri-bas kaše un 30% teatra kommisījas kaše. Desmitā, diwdesmitā un 26. israhde ir benefiž=israhdes, kurās šahli un apgaišmošchanu beedriba dod par welti un ari kommisīja nedabu nekahdus pro-zentus. Teatra kommisīju eezel preefšch katras sejonas, kura šahlas no 1. augusta.

Nahtamōs gadōs teatris, kurfšch nu bij usfkatams par no-dibinatu, Aldofa Allunana wadibā strahdaja meerigs šawu darbu tahlak. 1878. un 1879. gadōs par teatra kommisījas preefšchneeku bij M. Webers, 1880. g. G. Passits, 1881. g. šahlumā R. Bergis. Šhini gadā nolemj, ka pehz katras israhdes Teatra kommi-sījai par netto eenehmumeem jaaprehšinas un ja israhdas, ka tai paradi, tad tai jagreesčas dehl wīnu šegšchanas pee runas wihru šapulzes. Šha pašča gada otrā pušē Berga weetā par Teatra kommisījas preefšchneeku paleef G. Eulenbergs (Puhzišchu Gederts). Wehl tanī pašchā gadā nošpreefšch, ka Teatra kommisījas preefšchneekam jabuht Beedribas preefšchneezibas lozēklim, tā ka runas wihru delegats ir teatra kommisījas lozēklis. Weidsot no ta pašča 1882. gada beigam lihdš 1885. gadam teatra kommisījas preefšchneeka amatā ir M. Spunde.

Bet 1885. gads ir latweefšchu teatra wehšturē ari robešchu afmens. Ar lihdššchinejo teatra wadoni kommisījai isnahza šadur-šchanās un wiņšch atkahrpās no amata. Tikai lihdš wafaras brihw-laikam tas wadija teatri un tad atteižās. Atteikšchanās eemešs šchahds. Runas wihri nošpreeda, ka no netto eenehmuma 20% dabu teatra kommisīja, 40% teatra wadons, un 10% afteeru benefižfonds. Ar šchahdu špreedumu Allunans ne-bija meerā un atkahrpās, uš kam ari teatra kommisījas lozēkli, is-

nemot tikai A. Ahbrandtu, viņi atteizās no amateem. Jauno komiisiju wareja fastahdit tikai oktobrī. Lihds tam laikam runas mihru šapulze ufdewa par teatri rukpetees Beedribas preefschneezibai. Iſrahdes tagad wadija akteeri, papreefsch J. Kalninsch, tad J. Rafimirs un beidsjamo (nowembra mehnefi) J. Rosenthals, agrakais Peterpils latweefchu teatra wadons.

e) Drefchais laikmets: No 1886. — 1893. g.

Jauns laikmets Rīgas latweefchu teatrim ſahfās ar 1886. g. Kamehr, muhsu ſtatuwes pirmajam nodibinatajam A. Allunanam no teatra wadibas atteizotees, daudsi paregoja ſchij muhsu mahkſlas eestahdei drihsu nahwi, tamehr zaur wina atteifſchanos mahkſlas ſinā wahjā ſtatuwite pahrwehrtās par ihstu mahkſlas eestahdi, jo par winas waditaju laimejās ſalihgt gan nelatweeti, kam pee tam no eefahkuma latweefchu waloda bij pawifam ſweſcha, bet to teefu labu mahzitu ſawas mahkſlas paſineju, kuram to teefu wairaf, zif reis ar maſakām teeſibam ſawas nelatweetibas dehl winſch wareja buht Allunana pehznahzejs, wjadſeja ſawus mahzefkus eewingrinat pateefā mahkſlas ſapraſchanā, kaut ari ſchi mahkſla newareja buht tautiſka. Peenemtais direktors bij Hermans Rhode ſon Ebelinsch, kuru peenehma jaunſtahditā komiisija 1885. gada 8. dezembrī. Kommiisija, kurai no minetā gada oktobra par preefschneeku bij Dr. A. Dihriſis, noſpreeda teatra netto atlikumu iſdalit ſchahdi: 20% teatra kommiisijai, 40% teatra wadonim, 30% beedribai un 10% akteeru benefiſfondam; wehlaſ nolehnuma tant ſinā pahrgrofiija, ka beedribai dewa tikai 10% un otros 10%, peefſchihra akteereem klaht.

9. februari 1887. g. Teatra kommiisijas ſatahwā iſzehlās jauns pahrgrofiijums. Lihds tam laikam latweefchu teatris ſtahweja agrakās iſ 5 lozekkeem paſtahwoſchas Teatra kommiisijas wadibā. No minetā laika teatra wadibu uſnehma jaunā Beedribas runas mihru ſapulzes eestahditā Teatra kommiisija. Schij ir 10 lozekki, no kureem Beedriba eezel 6 lozekkus, zitas Rīgas latwiſkās beedribas ſuhta 3 delegatus un 10. ir teatra direktors. Beſ tam lugu apſpreeſchanas laikā Teatra kommiisija eewehl zaur koopteſchanu ahrfahrtigus lozekkus. Lihds 17. februari 1892. gadā par Kommiisijas preefschneeku bij B. Dihriſis, no ta gada 9. marta K. Bergis.

d) Zetortais laikmets: No 1893. gada šahfot.

Teatra jubilejas gadam beidsotees (wina ihstā jubileja buhtu bijuši šwinama 1893. g. 2. junijā) teatra wadibā eestahjās jauna pahrgrosiiba. Pa daļai zaur bijušā direktora mainu winas šahkumā leeliski usplaukstošchais teatris jubilejas beidsamā gadā bij šahzīs mašaf peewilkt škatitajus, tā ka Teatra Kommišija nolehma pamafinat teatra darbeneeku un tamlihdš ari wina direktora algu. Ar to Rhode-Ebelinšch nebij meerā un lihgunnu neparaktija, pehz kam Kommišija par wina pehznahzeju šalihga mahzitu teatra mahšklas darbeneeku un latweeti, Peteru Osolinu, kuršch no 1893. gada 5. septembra eesahfa uš muhsu škatuwes rihtotees. Tagad teatra kommišijas lozekli ir šchahdi fungi:

Tirgotajs R. Bergs — kommišijas preekšchneeks.

Tirgotajs A. Ballods — preekšchneeka weetneeks un wirskafeers.

Mag. pharm. E. Birsmans — rakstweedejs,

P. Eubegis — šahles un biletu pahrsinatajs,

J. Wanags — škatuwes un rekwišitu pahrsinatajs,

Tirgotajs A. Dombrowškis — garderobes pahrsinatajs,

Korektors R. Kruhms — bibliotekas pahrsinatajs,

J. Gehlinšch

J. Weinbergis } lugu apšpreedeji.

2. Teatra lugas, spēhki un nandas lihdspekti.

Ja aprehkina, uš zif šema pafahpeena atradās toreij wiša muhsu rakstneeziba, kad beedriba nodibinajās, tad šapratifim, zif leela nabadšiba un tukšchiba waldija taišni teatra lugu šinā, kurās, kā pašihštams, tautu rakstneezibās šahf tikai tad leelākā škaitā parahditees, kad zitas dsejas fugas jau kreetni attihstijušchās un usplaukuschās. Tā tad ari te redšam, ka teatra walbei jaišteek wešelu gadu ar weenu weenigu lugu, Stendera „Schuhpu Behrtulis“, kurās wehriiba mahšklas šinā naw wišai leela un aistetiškā šinā šaujama pat par šemu. Tikai weenā šinā šchi ludšina pahrafa par daudš zitam wehlaš israhditam lugam, proti, ka wina šastahw no 3 zehleeneem, kamehr daudš zitas tikai weenu zehleenu garas. „Schuhpu Behrtulis“ no šapratigeem tapa atšihšts par nezeenigu, un tā R. Thomšons 1. dezembri 1869. g. beeribai dahwina šawu škatu spēhli „Mika“, wehledamees, ka tahdas lugas, kā „Schuhpu Behrtulis“, no Beedribas turpmāš wairs netiftu israhditas. Lugas,

kurās nu ilgu laiku pahrvalda muhsu ūstumi, ir pa leelakai dalai weena zehleena joku luhdūinas, paūcha teatra kommiūija lozekku tulkotas, kā N. Thomūona „Bezais ūrka“, P. Schillinga, „Pats ūavs brahlis“, J. Barmana „Lustigais nerris ūelgawā uū tirgus platiūa“ un A. Allunana ūrakūitā originalludūina: „Paūcha audūinats“. Bet ja nu gribeja nodibinat latweeūchu ūstumi, tad wajaūdeja ari ruhpetees, ka uū ūstumes iūrahda beesūaf latweeūchu originallugas. Bet lai ūahadu lugu ūkails wairotos, tad Sinibu Kommiūija, kura no ūahkama uūnehmās lugu pahrūpreeūhanu, ūitadi tuwak ar teatri nestahwedama ūakarā, 1869. g. ūahkumā iūūolija godalgu par labako, „ne no ūitam walodam pahrzeltu“ originalu ūkату lugu. Septembra mehneūi kā godalgas terminā bij gan weena luga eeūhiti, „Krona meūaūarga dūihwe“, bet neiūa atūihta par godalgas zeenigu. Tagad godalgas iūūolijumu atjau- noja un paūchu godalgu wehl pa 25 rubleem paaugūtinaja, nolēkot termi- mu uū 1870. gada 1. auguūtu. Uū ūcho iūūolijumu darbigi bij atūau- kuūchees wairaf konkurenti, jo bij eenakuūūas 11 lugas, pa leelakai dalai joku lugas. Par godalgas zeenigu iūrahdiūas weena ūkату luga 5 zehleendōs: „Gertrude“, ūazereta no M. Pehūūhen kundūenes. Uūteikūhanu nopelnija beū tam luga: „Bezais Klahwa tehws“. No ūchihs ūzihtes iūrakūiūhanas lihds nahkamai aiseet labs laika ūprihdis, bet ari te iūrahdas, ka wehl mums naw iūauguūhi zeenigi dramaturgi, jo uū godalgu, ko Sinibu Kommiūija iūūolija 1886. g., tiūa gan eeūhitas 5 lugas, bet neweenu neatūina par godalgas zeenigu. Tas pats bij ar godalgas iūūolikuūhanu nahkamā gada. Lai gan lihds 1. janwarim 1888. g. bij eeūhitas 8 lugas, tad atūal neweena neiūrahdiūas par godalgas zeenigu. Tiūai weenā ūinā manama laboūhanās, jo Teatra kommiūija, tagadeja iūūree- deja, diwas lugas, J. Rosenthal-Kruhmina „Sarkano kungu“ un Aūpaūijas „Atrēbeja“ atūiht par deeūgan labam un weenu no tahm pahrūrahdatā weidā no autora nopehrf par ūawu ihpaūhumu. Uū 1891. gada godalgas iūūolijumu bij eeūhitas 22 originallu- gas, no kurām Teatra kommiūija wehlaf preekū iūrahdes peenehma ūahdas no tahm: Ehrglis un Schperbers, Lammais gars, Pee na- badūibas ūeegūhna, Staburaga meitina, Turaidas Roūe, Waide- lote, Bezais pilskungs. Weidsot uū pehdejo godalgas ūzihtē ee- ūhiti 29 originali. Teatra kommiūija wehl naw ūpehjuūi miūas iūūreest, bet, ūif dūirdams, tad ari deeūin waj ūchoreiū ūahdai lu- gai warēs peeūpreest godalgu, tā ka 25 gadu laikā tiūai M. Pehū-

ſchen ſõſenes ſazeretâ ſtatu luga „Gertrude“ buhtu weenigâ, kas iſpelnijuſees godalgu. Tomehr uſ muhſu ſtatuwes jau daſcha originalluga parahdijuſees un wehl turpmaſ wairaf parahdiſees, fa-mehr mums par teatra direktora atkal paſchu tautas dehls.

Bet kad ſtatuwe grib palikt par wiſpuſigu mahſſlas eestahdi, tad nebuht naw wajaſdſigs, ka tikai originallugas uſ winas iſrahda. Uſ mahſſlas ſtatuwes wajaga parahditees ari derigafeem mahſſlas gabaleem, wiſu tautu kopigajâm mantam. Tadehl paluhkoſimees, kâ ſchinî ſinâ muhſu teatris gahjis uſ preeſſchu. No eefahluma, kâ pee wiſam leetam, tâ ari ſchê jo gruhti wareja iſrahdit tikai maſas, neezigas un nereti ſetlas joku ludſinas, kas muhſu toreij wehl deesgan neattihſtitu un ar teatra mahſſlu wehl neepaſihſtinatu teatra publiku peewilka un par furâm aiſ naudas truhkuma, ſtatuwes maſuma un aſteeru neſpehjas daudſ labaku un leelaku neko newareja ari dot. Teatra publika bij jaiſaudſina. Teatra wadiba pati ſahſ drihſi atſiht, ka ar ſetlajam Berlines poſem newarès ilgi iſtift, jo publika ſahſta kahrot pehz labakas baribas, tadehl ta 1870. g. jau ſahſ fertees pee leelakâm dſitaka ſatura lugam, iſrahdidama minetâ gadâ 2 reiſes Gogola komediju „Revidents.“ 1883. g. teatris jau tik taſhl uſplauzis, ka war iſrahdit pirmo operu latweeſchu walodâ „Sahdſchu datters“. Leelakas lugas iſrahdit fameja ari deforaziju truhkums. Tâ 1884. g. P. Plaweneeks leef runas wihru ſapulzei preeſſchâ, lai tee preeſſch J. Welmes tulkotâs klaſifikâs Leſſinga lugas „Mîma jon Barnhelm“ atkautu 150 rublus koſtimu eegahdaſchanai, bet runas wihri preeſſchlikumu atraida, uſdodami Teatra Kommiſijai, lai ihrê koſtimus uſ kommiſijas rehſinu, ar to noſazijumu, ka tad Teatra Kommiſijai naw nefas beedribas kaſê jamatſâ. Tanî paſchâ reiſê runas wihri iſſaka laipno mehleſchanos, lai teatra kommiſija ruhpetos par nopeetnakâm lugam.

Teatra dſihwê eestahjâs daudſ pahrlabojumi, kad uſ Dr. Dihrita preeſſchlikumu noſpreeſch greestees pee pilſehtas waldes ar luhgumu pehz pabalſta un kad 26. auguſtâ 1886. g. pilſehtas walde beedribas teatrim peepreeſch 5000 r. leelu pabalſtu gadâ. Tajâ paſchâ gadâ Teatra Kommiſija nolemj lugas, kuras ta eeguhſt par ihpaſchumu, liſt drufat, ar to aprobeſchojumu, ka fatrai drufajamai lugai wajag buht bijuſchaj reiſi uſ muhſu ſtatuwes iſrahditai un ka uſ fatras lugas japeeſihmê, ka to war

israhdit tifai ar teatra kommissijas atlauju. Tagad par teatra drošču nodibinaščanos gahdajot un luhfojot to pazelt reišā par tautas attihstibas un ihstu mahstklas cestahdi, kommissija nolemj ruhpetees par freetnām lugam leelā iswehlē, par labeem tulkojumeem, par klasiskam lugam, par original fazerejumeem, wahrdu šafot, ka uš muhsu šfatuwes repertuara sīnā newalditu weenmušliba, bet ka te labs ar jauku un derigu šamehrigi mainitos. No ta laifa tad uš muhsu šfatuwes parahdijuschees labako muhsu dramaturgu, fā A. Allumana, K. Blaumana, Purina Klāwa, Rosenthal-Kruhmina, Dubura, Theodora, Deglawa, turpmak Apasijas u. z. originalu raschojumi, tad zitu tautu klasiskās lugas, fā iš freemu walodas Gogola „Kewidents“ un Skinkas „Dsihwibas preešč zara“, iš wahzu walodas „Minna fon Barnhelm“, Schillera „Luisa Miller“, iš angļu walodas Šhekspira „Wafaras nakts šapnis“, „Richards III.“, „Wenezijas tirgotajs“ u. d. zitas — un beidsot pehdejā gadā, it fā jaunū laifmetu usnemot, israhdita kapelmeistara J. Osola komponetā opera „Spofu štundā“.

Leelako labpatišchanu no publikas puses ispelnijuschās šfatu luga „Dsihwibu preešč zara“, fura weenā pašchā gadā (1888. g.) israhdita 8 reišes, un „Staburaga meitina“, kas 1891. g. uš šfatuwes rahdijuschees 6 un 1891. g. 5 reišes. Pee zchloneem, kapehž taisni pehdejās lugas peewelf muhsu publika, laifam peederēs ari tas, ka teatra kommissija, šfatotees uš šaweem tagad daudš labafeem naudas lihdselkeem, warejuš abām lugam eegahdatees pilnigakas deforazijas un zirus šfatuwes peederumus.

Ar subwenzijas dabušchanu štahw šafarā ari beedribas nama un taisni šfatuwes islabošchana. 1887. g. 10. majā teatra personals šwehtšwinīgi atwadijās no wezās šfatuwes, pee lam israhdija lugu „Mifa“, ar kuru šchi šfatuwe pirms 17 gadeem bij tifuš eeswehtita un dšihwas bildes ar šfateem iš eewehrojamašam latweešču lugam. Jaunā šfatuwe, kas no šahles šahneem pahrzelta uš šahles galu, pa wafaras laifu bij tiftahš kluwusi gatawa, ka to 6. septembrī wareja ašlah. Wīnu atšlahjot aktrise Wihtola šdsene nolasišja šfatuwes rakstneeka J. Šffenberga šchim atgadijumam šazereto prologu un personals israhdija lugu „Mahtes šwehtiba“. Jaunajai šfatuwei nu ir plaščafas telpas, nekā šenajai; ta dabujuš daudš gresnaku iššfatu, jo to apgahdata ar diwi jaumeem lepneem preeščfarsēem un

lihdj 30 prospektteem ar wjadfigajam kulifem un ziteem peede-
rumeem. Ari par telpam, fur atteereem usturetees, un preefch
garderobes labaki gahdats. Skatumes islabofchana maksaja 3000
rublus. Teatra sahlei zaur to ir 104 weetas pa 1 rbl., 156
weetas pa 80 kap. un 440 weetas par 50 kap., galerija 400
weetas par 30 kap., kopã 1100 weetas. Tad wehl pagahju-
schã wafaras brihmlaikã sahle pati dabujuſi mahſſlas ſwehtni-
zas iſſkatu, jo sahlei tagad parfeta grihda, orkeſtra telpa par
kahdu pehdu paſeminata un ſeenas, greeſti, ſewiſchki ari galerija
krahſotaja meſtara Peterſona wadibã krahſchãi iſpuſchſoti.

Ne maſak leeli pahrgroſijumi uſ labo puſi eeſtahjuſchees
ar ſubwenzijas paſneegſchãnu muhſu teatra ſpehku ſinã. Sa-
protama leeta, ka no ihtas mahſſlas newar ne runat, kad mahſ-
ſlai jaect ubagot. Tadehl lehti ſaprotami muhſu ſkatumes un
dramaturgijas tehwa M. Allunana puhlini pimos akteerus un
ſewiſchki aktrives ſaſwejojot, par ko ſihkatas ſinas war palãſitees
wina peefihmẽs „aiſ kulifem“. Diwas leetas te lika leelafus
ſchſehruſlus muhſu teatra eeſtahdes nodibinatajam zelã: 1) aiſ-
ſpreedumi pret latweeſcheem un turklaht pret tahdu leetu, par
kahdu laudis nereti tura tã ſauktos kumediãus, 2) naudas
truhtũms. Buhtu teatra wadibai tiſdaudj naudas lihdſeku
bijuſchi, ka zaur noteiktam algam waretu akteerus pee teatra
ſaiſtit, tad gan raſtos ari freeni ſpehki, tad buhtu warejuſchãs
ari wairaf ſkolotas perſonas pee ſkatumes peeſtahtees, kam teatra
mahſſlu taſſchu weeglaſ ſapraſt, nekã nemahziteem waj maſmah-
ziteem, tad teatra direktors waretu ſtingrafi pret teem uſſtaht-
tees un tam newajadſetu tos ar laipnibu ween waldſinat, tad tiſ
beeſchi ari teatra ſpehki nemainitos, kã tas noteek, kad zilwekſ
aiſ intereſes ween waj aiſ godſahribas peeſtahjas pee darba.
Un no tahdas algas newareja buht ne runas. Labi, ka wa-
reja teatra direktoram atwehlet kahdus prozentus. Tã tad ari
M. Allunans dabu papreefch 20 prozentus no eenehmuma, par
ko tam jaiſrahda 25 reiſes gadã, mehlaſ tas maſkã 35 rub-
lus par ſahli, tã tad wiuſch pats teatra iſrihſotajs. Bet ſchij
rihzbai wiſai ihſs un behdigs muhſchs un iſrahdijees, ka teatris war
paſtahwet tiſai tad, kad Teatra Kommiſija uſnem iſrihſofchãnas
puhles, dodama wadonim ſinãmus prozentus.

Daudj ſliktal algas ſinã eet akteereem. Tã 1869. gadã
pirmajai latweeſchu ſpehletajai Emilijai Laek kſenei runas wiſri

nošpreešch pasneegt winas wahrda deenâ dahwanu par 25 rubleem. 1870. g. pahrfkatâ mineti 53 r. kâ dahwanas lihdsšpehletajam. Pehz 1877. g. fahrtibas rukka akteeri, kas ir beedribas beedri, dabu teešibu par brihwu eet uš beedribas ballem un weešigeem wakareem. 1891. g. teatra wadonim wina 10 gadu wadibas šwehtfôs beedriba pateizas par wina puhlineem. Wišeem akteereem kopâ war atwehlet tīfai weenu benefizi gadâ. Tīfai 1882. g. nezereți labu eenahkumu dehl nošpreešch teem atlaut otru benefizi. Tas tad noteek ari zitôs gaddôs. Dašchu reiši tad wehl atwehl labakeem akteereem pa weenai benefizei. Tâ 1884. g. iŕihko benefizi akteerim Feilam, 1885. g. atrīsei Maijas šdženei.

Ar 1887. gadu wišs pahrwehŕščas. Tâ ka Teatra Komīšija nu gan no iŕahdem, gan no pilšehtas subwenzijas ceņem naudu, tad ta war ari zitadi riškotees. Minetâ gadâ nošpreešch gahdat, ka akteeri teek ŕawâ mahkšlâ pilnigi, nolemj eegahdatees teatrim špehkus un tos ŕaišit, lai tee tīf beešchi nemainas,*) apņemās ruhpetees par solīsteem un fori. Nahkamâ gadâ eet jo šchirgtak uš preekšču: tagad pateeši ari ruhpejas par dšeedaju forā nodibinašchanu, leek forā peršonalam par weli mahzitees, algodami par to labu mahzītaju, nošpreešch ari tam zeetu honoraru, gahdâ par dejošchanu, kamdehl teek angašcheti mahkšligi danzotaji, un beidsot greešch wehribu uš wežâm latweešchu dejam. Akteeri, lai gan taišni no ŕawas mahkšlas newar dšihwot, tomehr war ŕawu mahkšlu ŕaweenot ar kahdu weikalu un tâ bej leelakam ruhpem walaš brihšchus ŕeedot dailajai mahkšlai. Pašchâ mahzibas laikâ walda ŕingra fahrtiba un dižiplina, preekšč kam ŕingri nošazijumi, kuri katram akteerim japarakšta. Tahdi nošazijumi akteereem doti 1877. un 1887. gadâ. Pirmajôs nošazijumôs wairak morališkš ŕpaids (ŕtat. peešihmi), beidsamajôs tam blakam ari dašchadi jo ŕingri naudas šodi par katru mašako pahrfahpumu un nemanamako neušmanibu. Tamdehl tad ari iŕŕaidrojas, ka teatris deen no deenas wairak ušplaukšt. Teatra peršonals ŕchim brihšcham paštahw no ŕchahdeem ŕpehšeem:

*) Maška akteereem atlihdšinajumus par wina puhlineem, waj mehnešcha algas un ŕpehles honoraru, waj ari tīf ŕpehles honoraru ween, ŕtatotees pehz tam, kahdas lomas kates war ušņemtees iŕahdit.

Direktors un reſchifors P. Oſoliņſch, kapelmeiſtars J. Oſols, bibliotekars un inſpizients A. Kruhms. Teatrim angaſchets J. Senfa orkeſtris. Starp akteereem waroau un rakſturu lomas iſrahda dir. P. Oſoliņſch, J. Duburs (beſ tam tenoriſts), J. Brigaders; mihlotaju lomas: A. Freimans, Fr. Waldſchmits, A. Meerlauks, komiku lomas: A. Wahrna, G. Roziņſch, A. Schwenkis, K. Brihwneeks. Starp damam: ſubrete A. Brigader-Maijas kdsē, mahtes un rakſturu lomas B. Graudin-Kumneeka kdsē, warones J. Wahrnas-Štaidrites kdsē, mihlotajas D. Almentina, J. Lauſas, Melkerta un A. Roſenberga kdsenes, mahtes un ſalon-lomas: D. Eſarlaufa kdsene maſaſas lomas: M. Apſiſcha un A. Terwetes kdsenes. Koris ſaſtahw no 8 kungeem un 8 damam. Dekorators un teatra meiſtars ir A. Müllers, garderobjers A. Krögers, garderobjere J. Hübſchmana kdsē. — Daſchi no mineteem ſpehkeem jau ilgaku laiku paſtahwigi uſ muhſu ſtatuwes darbojuſchees; te lai minam A. Wahrnas kgu un Brigader-Marijas kdsē, kuri ſchīnī gada noſwineja ſawu 10 gadu maht-ſleneeka darbības benefiži. Tad wehl uſ muhſu ſtatuwes daſchi ſpehti weeſojuſchees. Tā teef kà pirmā weeſoſchanās mineta 6. juliā 1869. gada „Peterburgas keiſariſkā teatra akteera A. Allunana peedaliſchanās pee lugam „Schuhpu Behrtulis“ un „Paſcha audſinats“. Tad wehl ſtarp zitu min 1882. gada kà weeſus iſ Jelgawas Sahrtona kdsēni un Lepſchewiza kgu, 1884. g., komiki J. Kalninu, 1885. g. beſbeidsamā A. Vihdumu, Stuhru, M. Kraſtinu, J. Roſenthalu, 1886. g. weeſojas Almentina kdsēne (3 reiſes), Hellmana kdsēne, Dresdenes pilsgalma dſeedataja Maltenera (2 reiſes) un Zensens, 1890. gada Peterburgas keiſariſkā Michaila teatra komikis D. Fuchs. Daſchi no weeſeem pee muhſu ſtatuwes paleef, kà Almentina kdsēne, D. Fuchsa kgs un Lepſchewizs. Beidsamais 1892. g. gahjis uſ muhſchibu, wīnam gadu eepreeſch apdahwinatais teatra rakſtneeks Effenbergu Zahnis, kureus teatra kommiſijas lozekli ar ſchehlabam dabujuſchi pawadit uſ beidsamo duſas weetu. Beidsot dauds kreetni ſpehti daſchadu apſtahflu dehl no muhſu ſtatuwes ſchkihrufchees.

Peefihm. Pehz ſcheem noſazijumeem kungi un kundſenes, kas apnemas paſtahwigu daibū nemt pee iſrahdem Mīg. Latw. Beedribā, ſaſtahda ihpaſchu ſabeedribu ar noſautumu: „Latweeſchu teatra iſrahditaju ſabeedriba“. Wini apnemas „pehz eephejas pee tam palihdſet, kà latweeſchu teatris pazeltos uſ augſtaku ſtahwofli, tā kà wīnſch nebuhtu laudim til par iſluſteſchanās weetu, bet ari par tahdu weetu, kur lauſchu prahts tiktu pazilats uſ augſtam domam un labeem tikumeem un kur daikuma un glihtības ſajehgſchana tiktu modinata.“ Par lozekkeem ſabeedribā uſnēm tīfai ar balſu wairumu.

3. Iſrahdes, apmekletāju skaits un ecehmmu leelums.

a) Mehginaschanàs laifmetà.

1868. g.	3	īſrahdes, īſpahrdots wingrotaju nams.
1869. g.	3	„ dſihwa peefriiſhana (beſ tam 2 īſrahdes ſelgavà).
1870. g.	16	} (eeņemts 473 r. 34 f., īfdots 185 r. 20 f.)
1871. g.	10	
1872. g.	10	} beſ tam 20 no fommīiſjas (zitas Ūllunans pret ſahles īhri).
1873. g.	16	
1874. g.	5	

b) Adolfa Ūllunana laifà.

1875. g.	14	īſrahdes, fatrâ 355 perſonas.
1876. g.	11	„
1877. g.	26	„ „ 403 „ eeņemts fatrâ 152 rbf.
1878. g.	17	„ „ 442 „ „ „ 194 „
1879. g.	16	„ „ 477 „ „ „ 205 „
1880. g.	15	„ „ 382 „ „ „ 155 „
1881. g.	13	„ „ 423 „ „ „ 166 „
1882. g.	16	„ „ 563 „ „ „ 240 „
1883. g.	20	„ „ 612 „ „ „ 290 „
1884. g.	26	„ „ 541 „ „ „ 238 „

c) Pahrejas gadà:

1885. g.	24	īſrahdes, fatrâ 447 perſonas, eeņemts fatrâ 204 rbf.
----------	----	--

d) Rhode-Ēbelina laifà:

1886. g.	30	īſrahdes, fatrâ 419 perſonas, eeņemts 127 rbf.
1887. g.	36	„ „ 566 „ „ 245 „
1888. g.	48	„ „ 567 „ „ 251 1/2 „
1889. g.	39	„ „ 556 „ „ 253 3/4 „
1890. g.	39	„ „ 525 „ „ 227 3/5 „
1891. g.	38	„ „ 596 „ „ 252 4/5 „
1892. g.	48	„ „ 503 „ „ 215 1/2 „

e) Petera Ūjolina laifà:

1893. g.	bijūſchàs 8 pirmajās īſrahdēs:
	fatrâ ſaurmehrâ 600 perſonas, eeņemts 305 rubli.

Echos saušos ūstulšus apluškujot, redšam, ka, išnemot 1880. un 1881. g., teatra apmekletaju ūstulšus paštahwigi audšis. 1883. gadš tīf apmekletaju kš zaurmehra eenehnumu ūinš wīšu labakais. Turpretim 1880. g., kad bij dšeedamee ūwehiti un ištahde Rīgš, tīf apmekletaju kš eenehnumu leelums atrīht. Tas nahža no tam ka tanī laikš Rīgš iūrihkoja no privatas pušes kahdas 9 teatra iūrahdes. Iūrahdas, ka uš leelajeem dšeesmu ūwehtkeem wīšu ušmanibu wehršot, teatris tīfa it kš atmataš atlaištš. Beš tam tur warbuht wainiga lugu iūwehle, jo minetš gadš parahdijšs uš latweešhu ūstatuws 4 reišes behdu lugas un 3 reišes karaktru lugas un tahdas pat leelakšs teatršs mašaf peewelk publiku. 1883. g. weišmes iūūkaidrojas zaur to, ka tanī gadš tīfa naigi eeštudetas kahdas 15 leelakas un mašafas dšeedašchanas lugas un operetes. Ebelina laikš weetam war manit, ka apmekletaju ūstulšus paleek gandrihš weenads, bet eenehnumi aug, kas gaišchi rahda, ka teatri ūahk apmeklet ari bagatakas latweešhu aprindas un ka teatra ūlawa tahlak ūahk iūplatitees. — Tagadešam direktoram P. Dšolinam wadibu ušņemot, notīka no teatra ūahkuma 579. iūrahde.

4. Iūhs atškats uš teatra wehšturi un wina panahkumi pee tantas.

Wehl reiš iūši uš latweešhu teatra mahtšlas attīhštīšchanos azis atpakal mešdami, waram iūsumš ūchahdi tehlot winas wehšturi. Zihds ar beedribu iūzelotees un beedribai pašchai wehl ušturas zihninu zihnotees, latweešhu ūstatuwe wehl ūtahw uš nedrošcham kahjam. Tai truhšt wehl apgahdneeka, pajumta, ušturas lihdsjeklu; ziteem wahrdeem, tai nawa teatra walbes, naw dšilaku lugu un winas apmekletaji pašchi peeder pee nabadšigakšs laušchu ūchīras. Šchis buhtu winas mehginas ūchanšs laikmets. Tad nahk diletantu laikmets: manama maša labošchanšs lugu ūinš, tomehr jo beešchi jaisteeek ar neeka ludšinam; gan nodibinajusees teatra komiūija, bet iai lihdsjeklu maš; akteereem newar pašneegt kahrtigu mahzibu; to teešu leelaka I. ma ūašpehlš pašcham direktoram, kas ar ūawu ūpezialitati, kupleju dšeedašchanu, teatra apmekletaju publiku ūaištš. Šchim diletantišma laikmetam ūeko III., mahtšlas ūahkuma laikmets: teatra komiūija dabu ūtipru materialu pabalštu, teatra ūpehiti eeceguhšt eewingrinatu ūkolotaju, kas teem dod praktiūkas un teoretiūkas ūtundas, — wahrdu ūakot, latweešhu ūstatuwe teeek tuwak wešta zitu tautu ūstatuwem. Šchim laikmetam ar jubilejas gadu eeūahku-

šeēs jauna nodala ar tagadeja direktora atnahršchamu, kūršch spēhs, zītadi wīseem teem pašcheem apstahfleem waldot, dot muhšu skatuwei tautiškū krahsū, tā tad originalibu.

Ja nu prašam pehz panahršumeem, fahdus muhšu teatris fahneedšis pee tautas, tad tee naw maši nošaujami. Zaur scho latweešchu parauga mahkšlas eestahdi mahkšlas zeeniba pee latweešcheem atraduši mahjas weetu. „Rīgas Latweešchu Beedribas teatris wiszaur šazehla lusti uš tahdam israhdem“, tā ar teesibu teikts I. Sinibu Kommissijas rakstu krahjumā. Laudis šahka ari uš laufeem ar tahdam israhdem nodarbotees. Tas winus atrahwā frogus dšihwei, eedraudseja ar weešigu šatiksni, šagahdaja newainigus preekus, jo tuwak tos peeweda grahmatam un pazilaja wīnu prahtu. Dauds tam palihdseja ihpašchi beidšamajā laikā no labakeem Rīgas latweešchu ahteereem šarihtotas israhdes uš laufeem un muhšu attahkafās pilšehtās. Raut gan materialee peenahršumi nebij šchahdām israhdem leeli, tad to teesu jo labaks moralisks šwars šchahdam israhdem. Tahs ari isneša apleezibu par latweešchu spēhju uš zītām pušem. Tā 1891. g. israhde muhšu wezajā uniwersitates pilšehtā Jurjewā (Terbatā) muhšu mahkšleneekeem no wahzu pušes eeneša glainīgu un tomehr pateesu atšinibu par wīnu spēhju un panahršumeem. Zaur Rīgas latweešchu teatri šewiškki ari Rīgas latweešcheem radušeēs patihkama un pamahzōšcha šatiksnes weeta. Un teatra apstahkli šchim brihšcham tahdi, ka tas, uš padariteem darbeem atkafotees, war meerigs un zeribas pilns škatitees šawas wehstures jaunajā nodalā.

V. Rahtības kommissija.

Šats beedribas wahrds norahda, ka starp ziteem tīfumeem tai jaeceradina latweešchi pee fahrtigas šadsihwes. Pee beedribas wajag un war peedalitees šimteem personu, bet šchim personam wajag šawā starpā šatikt meerigi un fahrtīgi Saprotams, ka tanī laikā, kad beedriba šahka nodibinatees, latweešchi, kas eenehma tīf dāšchadus šahmpklus šadsihwē, ar šabeedrigu dšihwi daudš newareja buht eepašihstinati un ka tadehl wīš no šahkuma newareja eet fahrtīgi. Beš tam wehl beedribai šagatawoja gruhstumus zītanteeschu jaunēkki, kas par latweešchu zenschanos pehz šabeedrigas dšihwes šobojās un nereti tihšchā prahtā atnahza uš Beedribas ižrihfojumeem tur par šawai dabai padšihwotees. Lai beedriba ne-

paliktu par apsmeeflu, tad taišni stingri vajadseja uš fahrtibu luhfotees, un tadehl tuhlin šahumâ (5. aprill 1869. g.) eezehla wafareem 12 fahrtibas usraugus. Šchihš kommissijas pirmais preekschneeks bij M. Behschens, pehz tam daudj gadus no weetas A. Ahbrandts. Pehz runas wihru špreeduma no 4. janw. 1870. g. šastahdija namafahrtibu, furu starp beedreem isdalija. Pašchi runas wihri apnehmâs fatrs weenu deenu mehnesi par fahrtibas us-turešchanu apafšchas telpâs gahdat. Tapat fahrtibas šargeem majadseja buht flaht weesibas wafarôs, humoristigôs wafarôs, isbraufumôs šalumôs un žitôs isrihšjumôs. Šahrtibas usraugam janesâ jewišcha šihme. Winam jaerodas šawâ noliktâ deenâ ne wehlah kâ plst 8 wafarâ Beedribas namâ un japaleef tur lihdj 12, šwehdeenâs no 6 pehz. pušd. šahfot. Wina usdewums uš to luhfotees, ka neteef pahrfahpts ne mafafais fahrtibas preekschrafts, — ka beedribas namâ pašchâs telpâs nesanahf nebeedru ridšineeki un ka lauženeeki no beedreem fluhstu eewesti, ka beedribas nama ištabâs neetu ar wirsdrehbem, ka winâs newestu šunus lihdji un un ka tee, kas beedribas telpâs paleef wehlah par šifumigo laifu, dabutu šudenta stipendijam par labu šamafat noteifto šoda nauđu. Wj fahrtibas usrauga nošajijumeem wišem jašlaušas un fahrtibas preekschneezibai par katru wina wafarâ zaur kahdu beedri waj weešu notikušchu nekahrtibu jadod ne wehlah kâ otrâ deenâ šina, kura tad, ja wajadšigs, leetu war nodet beedribas preekschneezibai. Šai wainigos šoditu waj atkal newaigi apšuhšjetos attaišnotu, tad eezehla jewišchku ismeklešchanas komišiju is ne daudj ložekleem, pa leelalai dalai no teesleetu pratejeem. Dašchu gadu šchij komišijai bijis maj ko darit, kas rahda, ka beedru starpâ maldijis pa leelalai dalai meera un šatizibas gars. Turpreim 1882. g. pahrfatâ teifts, ka minetâ gadâ ismeklešchanas komišijai bijis tif daudj ko darit, ka ta naw pašpehjuši wišus štrihdus nobeigt. Minetâ gadâ 2 beedrus uš kahdeem mehnescheem aštahdinaja un weens runas wihrs šaudeja fahrtibneeka teesibas. Ari fahrtibneeki naw katru reiši bijušchi fahrtigi. Šâ 1879. g. dašchi fahrtibneeki bijušchi tif šlinki, ka naw 3 mehneschus nehmušchi nekahdu dalibu. Wehl wairaf nekâ 1882. g. ismeklešchanas komišijai bijis ko darit nahfamâ 1883. gadâ, kura 6 beedri nekahrtigas uswešchanâs dehl uš ihšaku waj garaku laifu is beedribas isflehgti. Pağahjušchâ gadâ šchij komišijai newajadseja noturet ne weenu šehdi kas beedribai israfsta labako leezibu winaš goda deenai tumojotees.

No fahrtības kommisijas isrihkotee daudsee šwehtki, kà šalumu šwehtki, wešigi wakari, dejas wakari, beedribu materialà šinà štipri pabalštjušchi. Sewišchi pirmajòs gadòs peedališchanàs pee mineteem preekeem bijuši štipra. Tà peemehram 1878. g. zaur tamlihdšigeem isrikojumeem beedribai atlikušchees 900 rubli kà škaidra pelna. Turpretim par goda maltitem beedribai nereti majadšejis peemafat klat. Tapat ari jaunakà laikà šalumu balles naw wišai štipri apmekletas, no ballem wištšipraf mafu balles. Zeen. lašitajus te ar šaušeem škaitkeem negribam apgruhtinat, tomehr zeram, ka nebuhs neinteresanti paštatitees, žif pee fahrtības kommisijas šagahdateem isrikojumeem beidsamajòs 5 beedribas gadòs peedališušchees un žif zaur to beedribai pelnas atleżis. Beedribas 20. gadà (1888. g.) pee beedribas 5 ballem, 3 mafu ballem, 1 puku balles un 1 Uššina wakara peedalijàs 2272 peršonas un eenehma 1497 r. 30 kap., iždewa 628 r. 62 kap., tà tad atlika 868 r. 68 kap., turpretim pee beedribas 2 gadašwehtkeem peedalijàs 441 peršona, eenehma 414 r. 10 kap., iždewa 647 r. 84 kap., tà tad ištuhka 233 r. 4 kap. Daštaf pee 2 konzerteem peedalijàs 408 peršonas, eenehma 220 r. 15 kap., iždewa 210 r. 78 kap., atlika 9 r. 37 kap. Beidsjot pee 4 išbraufumeem šalumòs peedalijàs 3125 peršonas, eenehma 1951 r. 81 kap., iždewa 1435 r. 93 kap., atlika 515 r. 88 kap. Tà tad kopà par fahrtības kommisijas isrikojumeem beedribai 1888. g. žehlusees 1160 r. 89 kap. leela pelna. Naštamà gadà sewišchi leelu peešrišchanu bij atradis išbraufums uš Šiguldu, pee kura peedalijàs pahri par 1000 peršonom. Winà gadà atlikums par 15 isrikojumeem 1136 r. 52 kap. leels, 22. gadà atlikums no išbraufumeem tšifai 104 r. 72 kap., tà ka atleef tšifai 805 r. 36 kap. Beedribas 23. g. pee išbraufumeem šalumòs pat žehlàs 71 r. 54 kap. leels šaudejums, tà pat zaur gada šwehtkeem weenmehrigais ištuhkums, šchoreiž 150 r. leels, tà ka no wišeem isrikojumeem kommisija atližinaja tšifai 399 r. 79 kap. Beidsmajà gadà beedribai no ballem atlika 446 r. 81 kap., zaur gada šwehtku šwineschanu ištuhka apmehram 25 rubli, zaur išbraufumeem šalumòs atlika 158 r. 25 kap., tà tad kopà beedribai nažza pelna 580 r.

Pee labakas fahrtības ušturušchanas notikušchi pamafam ari pahrlabojuanti. Tà 5. aug. 1880. gadà nolemj turpmaf teatri kopà ar balli nepeelaist. 1881. g. K. Kalniņš žel preešchà jaunajumu par fahrtības ušturušchanu apafšchējàs elpàs un ka jaegahdà

deschurantu deenas grahmata. Starp fahrtibneefeem dascheem wišreem leeli nopelni. Tà ņewiņhki pret ņweņhajeem troņņhnota-
jeem laba mahņla uņņtahteos bijuņi nelaika ņudentam Kriņtjahnim
Eichmanim. Ari no beedribas dibinatajeem taiņni mezafeem daudņ
nopelni winu nenofuhtofņhàs darbibas un uņmanigàs aņs dehl.
Pats par ņewi protams, ka leels paldees peenahņas ari Kahrtibas
Kommiņijas ikreiņigajeem preeņņneefeem, jo paņiņtama leeta, ka
par preeņņneefeem allaņņ mehds zelt wiņu derigafos. Par tah-
deem preeņņneefeem tad 25 gadu paņtahweņšanas laika bijuņchi
pirmais M. Pehņņens, tuhlia pehņ tam N. Ahbrandts, 1881. gadà
pehdejà weeta naht J. Bullwertis, 1884. eezel J. Klawinu, un tad
winņch drihņ no ņha amata atteizas, tad atkal eewehl N. Ahbrandtu,
un tagad fahrtibas kommiņijas preeņņneeks ir N. Dombrowņis.

Beedribas 25 gadu dņihwè ir bijuņchi atgadijumi fur tai naw
peetizis ar fahrtigajeem fahrtibneefeem, bet daudņo lauņchu dehl,
kas ņapluhduņchi beedribas telpàs un winas apņardņiba, wajaņņejis
uņaizinat ahrfahrtigus fahrtibneekus. Tahdi ahrfahrtibneeki tai bi-
juņchi winas iņrihtotòs 3 leelajòs dņeedamòs ņwehtòs, kad tuhņto-
ņheem latweeņchu wilkoja pa firmo Rigu un ņimteem zilweku ne-
leelajàs beedribas telpàs brahlīgi beņ kahtas peedauiņšanas ņa-
dņihwodami peerahdija, ka latweeņchi ir ar fahrtibu pilnīgi ņadrau-
dņejuņchees. ņchahdu ahrfahrtīgi peenemtu fahrtibneeku lomū bij
uņņehmuņchi muhņu daņchado augņņņkolu mahņekli, furi mihlajai mah-
mulinai ar preeku gahtja pee fahrtibas uņtureņšanas palihgà un,
lai gan daņchbrihd ņawà dņihwes ņtahwoņli auņchīgi jautri, te zaur
nopeemtu iņtureņšanas eeguwa wiņpahrigu atņiņņhanu.

Kahrtibas kommiņijas ņwehtigo darbibu iņņumà apluhkojot,
newar atņaht nepeeminetu, ka ta lihds pehdejam gadam labprah-
tīgi bij uņņehmuņees gahtdat par fahrtibu ari teatra iņrahņchu laika.
No pehdejà rudena te notizis pahrgroņijums, jo no ta laika ņahkot
Teatra kommiņija fahrtibas uņtureņšanas labà algo preeņņch iņrah-
ņchu laika eņņpreņņus. Tà tad tani leetà fahrtibneefeem puņlinu
ņinà notizis pelnits paweeĝlinajums.

VI. Remmes-Stoka kommiņija un Reina diwklafigà meitemu ņkola.

Rigas Latweeņchu Beedriba, turedama par ņawu ņwehto pee-
nahkumu iņplatit derigas ņinaņšanas un wiņadu gara apĝaiņmo-

ſchanu ſtarp ſchejeenes latweeſcheem, jau no eeſahfuma domaja ſchurpu turpu, kà ta waretu tiſt pee ſawas ſkolas, kurà waretu iſ-
audſinat freetmus tautas dehlus un ne maſat ari freetmas ſaimnee-
zes un nama mahtes, kuru rokàs tatiſchu ſtahw wiſas muhſu tau-
tas nahkamiba, muhſu jaunà audſe, winas tikums waj netikums.
Bet ſchim beedribas nodomam ſtahjàs zehlà beedribas pirmais un
niſnakais eenaidneeks, naudas truhtums, jo winai ſkolas uſturs
maſatu daudſ upuru, ko ta neſpehja neſt. Ze winas nodomeem
lika iſpilditees ſahds freetms tautas lozeſlis Reinholds Stocke, kureſch,
ſawu naudu Beedribas ſkolas uſturam atdodams, zehla ſew jaukato
un zeenigato peeminekli. Par ſcho ſwehtigo dahwajumu beedribas
kronikàs laſam ſekoſchu ſinojumu.

Beedribas preeſchneeks R. Kalniſch zehla 15. ſeptembrì
1881. g. preeſchà: Ridſineeks Peters Kemmers wehlotees winam
Schwarzmuſſchà, Kalnzeema eelà № 127 peederigo gruntziſngabalu
no 1086 □ aſim lihdſ ar 2 diſhwojamam ehkam un wiſeem peede-
rumeem dahmat jeb par ihpaſchumu atdot Rigas Latw. Beedribai
ar to noſazijumu, ka Beedriba uſnemas winam maſat lihdſ wina
nahwei 800 rublus ik gadus un 1800 rublus weenreifiſgi pehž
wina nahwes daſcheem wina attahſateem radneekeem un dotu winam
lihdſ nahwei brihwu forteli ar apkurinaſchanu, tàpat brihwu forteli un
apkurinaſchanu wina ſaimneezei Karolinei Kuras lihdſ tahs nahwei,
tad wehl weenai atraitnei Kòſlin un wina ſwainam Reinholdam
Stocke lihdſ ta nahwei brihwu forteli ar apkurinaſchanu. Tad
wehl winſch atdodot beedribai wiſu ſawu kuſtinamu mantu, iſnemot
daſchas ſiſkas leetas, kuras winſch atwehlot daſcheem radneekeem,
it ihpaſchi diwas ingroſetas obligazijas: 6000 rublu, iſdotu no
Kufikowiſka un 3500 rublus, iſdotu no Bugulwiža. Kalnikam uſ-
dewa noſleht ar teſtatoreem wiſus wajadſigos kontraktus. Dah-
winatajs bij wehlejees, lai preeſch wina namu pahrwaldiſchanas
eezeltu kommiſiju, pee kuras lai peederetu ari J. Suhbergis.
Tahdu kommiſiju tad ari eezehla iſ ſchahdeem fungeem: J. Saffi-
ſcha, A. Baloſcha un J. Suhberga, kureem uſdewa pehž labatàs
ſinas un apſinas namu pahrwaldit, ihpaſchu ſchnores grahmatu
weſt un ihpaſchu konto beedribas kaſes grahmatàs eegahdat ar no-
ſaukumu: „Peter-Elizabetes patwerſmes konto“. Pee tam nolehma
dahwinatajam zaur ihpaſchu rakſtu iſteikt beedribas pateizibu par
wina labeem noluhkeem un beedribas mehrku weizinaſchanu un ſcho
nodot zaur ihpaſchu deputaziju no preeſchneezibas puſes.

Lihds ar pirmo dahwajumu beedribai nahza otrs dahwajums no pirmā testatora swaina, pilsona Reinholda Stofe, kurš beedribai norakstīja 7500 rublus trijās obligācijās un 500 rublus šķaidrā naudā ar teem noteikumeem, ka wirtsch, K. Stofe, dabun lihds nahwei 600 rublus par gadu, ka beedriba wīnu peenahzigi aprof ar isdewumeem lihds 700 rubleem; wīna kapu kopj un ka beedriba uš agrafās P. Kemmers'a gruntes dibina šķolu ar nosaukumu „Keina (Reinholda) šķola“.

Pee abeem dahwatajeem nosūtīja šahhdus delegatus: K. Kalnīnu, B. Dīrīki, J. Grosswaldu un nama pahrwaldes komisiijas lozekus: J. Sakiti, M. Balodi un J. Suhbergi.

Pee šchīhs šawā šinā weenīgās leelafas dahwanas, ko Rīgas Latweeschu Beedriba šanehmūsi, nebūhs leeki peesihmet, ka te leeli nopelni firmajam M. Balošča tehwm un J. Suberga fgm, kuri abus dahwatajus uš šahhdu dahwanu pantudinajūshi. Schee gribejūshi mineto mantu nowehlet „teem paganišcheem“, kā brangee dahwatāji, latwiški šlitti rumadami, teitūshi, bet wīnu tuwais pašihstamais M. Ballodis teem tahs domas is galwas isrunājis un tos tamlihds peeminejis šawu mantu nodot daudš tuwafam un labafam mehřkim.

Tagad šahfa eet pee šķolas nama buhwes Petera Kemmers'a gruntē Ahgenskalnā. Planu šastahdīja J. Baumanis. Isdewumus apreshināja uš 9700 rubleem. Pee tam nospreeda 10. majā 1883. g. pee buhwes luhot uš to, ka grunti katru břihti war dalit un eezehla komisiiju is 7 wihreem: J. Bulwerka, M. Balošča, K. Berga, K. Eichmana, J. Kalnīna un M. Maišīcha, kuriem jaisgahdā šķolas nama un patwersmes plans. Tai pašchā mehnesi Spunde kā Reinholda šķolas komisiijas preeščneeks šinōja par Kemersa-Stofes naudas kapitāla šahwokli un jaunā šķolas nama isdewumeem. Cenahkumi bij 1377 r. un isdewumi buhtu 1885 r. 88 kap., tā tad isřruhtu 503 r. 88 kap. gadā. Domehr Spunde leef preeščhā namu zelt. Bergis, komisiijas minoritates wahrdā, līka preeščhā buhwet ehku par lehtaku zenu (ap 7000 r.) Nospreeda, ja Stofe dod apsolitos 4000 r. un meerā ar to, ka šķolu tuhlin neatklahtu, bet nogaida, famehr tai rodas wehl ziti lihdselki, zelt pehz Baumana no komisiijas peenemā plana ar nosazijumu, ka nams nedrihst buht dargaks par 9000 r. Stofe bija ar meeru naudu dot, tiklihds kā namu eesahšshot buhwet. Pehz daudšam pahrspreedibam uš Spundes preeščhlikumu nospreeda ar šķolas nama buhwi nesteigtees, bet eezelt komisiiju, kurai jaisřtrahda mah-

zibas plans valdībai dehl apstiprināšanas, lai waretu skolu uzsākt un pehz vajadzības skolas namu zelt. Tahdu komisiiju ari eezehla. Ta pastahweja no 5 wihreem: G. Pasišcha, A. Spundes, J. Kalnina, B. Dihriks un M. Maišišcha. Lihds ar to lihdsšchinejo skolas komisiija atzehla. Komisiijai par preekščneeku eezehla hofratu B. Dihriki. Apšwerdama, ka mums meitemu skolas truhst, un apzeredama, kahds swars tahdai skolai, nolehma nezelt wis sehnu, bet 2klasīgu meitemu skolu. 4. martā 1884. g. nošpreeda eezelt skolas kuratoriju neween preekšč skolas eerihkošanas, bet ari preekšč skolas wadibas lihds beedribas gada beigam. Kuratorijā eezehla: A. Spundi: G. Pasiti un A. Weberu. Kuratorijai jastahjas sutarā ar Kemmeria-Stokes komisiiju un jaisgatowo pilnīgs preekščlikums skolas atwehščanas sinā. Kuratorija A. Spundi eezehla par šawu preekščneeku. No 35 kandidateem, kuri peeteizās jaundibinamai skolai par skolotajeem, beedribas runas wihri israudšija par skolotaju pee Reina skolas lihdsšchinejo beedribas šwehtdeenās skolas skolotaju A. Ahrgalu. Par rofu darbu skolotaju wehlat kuratorija peenehma L. Ahrgala hdsje. Pa tam bija ari skolas apstiprināšana no Terbatas mahzibas apgabalas kuratora dabuta.

Skolai noihreja peenahzigās telpas Ahgenstalnā I. Lehgera eelā N 5. Skolu eeswehtija 15. augustā 1884. g. Geswehtišchanas darbu isdarija mahzitajs Seesemans. Pehz tam garakā runā K. Kalniņš aprahdija šchihs skolas swaru un iszelschanās wehsturi. Tad Latweešchu 3klasju meitu skolas kuratorijās preekščneeks redaktors B. Dihriks nowehleja winas jaunafai mahšai labakās sekmes. Nahkamā deenā mahzibu eesahka ar 12 skolenem. Pušgada laikā wehl 6 audšeknes peenahza flaht. Dasičan no tahm skolas naudu pawijam atlaida, dascham to pafeminaja. Skolas nauda jemakā klasē 12, augstakā 20 rubli. Pir-mā gadā atwehra tikai jemako klasi. Otro klasi špehja atwehrt tikai pehz 2 gadeem. Minetā gadā par 2. skolotaju peenehma Mariju Kaugara hdseni. Skolas audšeknu skaitis lihds ar to paugstinajās otrajā pušgadā us 54 personam. Wehl pehz diwi gadeem (1888 g.) tas ir 70 personas leels. Tanī gadā peenem wehl trescho špehku, W. Krimberga hdseni. Kuratorijā eezel wirsskolotaju Pasati, skolotaju Spundi, adwokatatu J. Pasdinu un Ch. Berga un Ch. Kramberga hdses. 1890. g. kuratorijā jasklimuščās Ch. Kramberga kundšes meeta eewehl M. Grosz-

walda fđsi un pahrgrosijušchos familijas apstaklu deht M. Kaugara fđšenes weetu pagaidam ispilda Rr. Martinšona fđšene, beš tam peenem par H. školotaju Zrlawas feminara audšefni Zehfabu Guhbi, lihđš tam školotaju Kabilē.

Tanī pašchā gadā atkal no jauna šahka Keina šcolas kuratorijs un Keina-Stoka kommissijs ar leetprateju peeweenošchanu tuwat pahrbaudit Keina šcolas telpu jautajumu, pahrspreeschoi, waj nebuhtu derigati, ka Kemmerša-Stoka gruntsgabalu pahrdod waj ka zel jaimu namu uš šcha pašcha gruntsgabala. Gruntsgabalu notafšeja uš apnehrām 7000 r. (1086 □ ašis, ā □ ašs 3 r. + ehšas). Kommissijs leef preekšchā: tā ka naw eepšehjams jaunās derigās telpas preekšč šcolas atrašt, buhwet jaimu namu uš Kemmerša-Stoka gruntsgabala, kas ismaksās ap 7000 rubbu. Prinzipā preekščlikumu peenehma un ušdewa arkitektam R. Pehkšchenam ištrahdat derigu planu un ušdot šihkafus rehkinus. Šcha gada beigās školu pahrzehla uš beedribas namu (Kalnzeema eelā N. 8).

Tā tad šcolas 8. muhscha gadā notifikuščas daščas eewehrojamas mainās, un weena no tahm ir nupat minetā pahrsreščhana no ihretam telpam uš beedribas zelto patweršmes namu. Tas bij 1891. gada pahrspreedumu panahkums. Pee kommissijas, kurai pee nama jautajuma nopelni, peedereja: arkitekts R. Pehkšchens, Dr. A. Buttuls, Ch. Bergis, M. Ballodis, J. Subergis un Ad. Ahrgals, kuri kopā ar ziteem šewišchki ušaižinateem buhwes darbu leetpratejeem šcho jautajumu wispušigi apšpreeda un nahža pee galaspreeduma, ka preekšč patweršmes ihpašchs nams zelams, kurā pagaidam jadod ari školai telpas. Šchim preekščlikumam peeškrita un eewehleja ihpašchu buhwkommissijs. Namu zehla muhrneeks Andrejs Šunepštis pehž arkitekta R. Pehkšchena išgatawota plana. Patweršmes nams 1891. g. rudenī bij gataws un šcolas telpas eefwehtijs 22. dež. 1891. g., šcho zereemonijs šaweenojot ar šeemas šwehtu egliti un školneetšču rofu darbu ištahdi. Šešwehtišchanu išdarisa mahžitajs P. Paukšchens. Šcolas kuratorijs, patweršmes un šcolas labwehletaju Petera Kemerša un Keina Stoka peemimu godadama, likuši išgatawot ihpašchu marmora peeminas tahfeli, kura eeweetota klašē pee šeenas. Šcolas preekščneekam A. Ahrgalam, kas šawu amatu ar teizam ušžihhibu ispilda no šcolas dibinasčanas, beedribas preekščneeziba pašneedša peeminas dahwanu.

Otra maina, ko atneša Keina školai 1891. gads, šihmejas wairak uš šcolas dšihwi — ta ir kreemu walodas eewehšana par

mahzibas walodu, isæmot lutertizigo tizibas un latweefchu walodas mahzibu.

Tà ſchi ſwehtibu neſeja ſkola lihdſigi zitàm beedribas eestahdem paſtahwigi attrihtijusees un atraduſi arweemu wairaf peefritejus, jo tagad ſkalu apmeklè ſahdas 100 ſkolneeſes, kamehr ſahkumà apmekletaju ſkaiſs bij 5 reiſes maſaks. Melaiſu dahwinataji zaur ſcho gaiſmas eestahdi zehluſchi ſewim jo zehlu un gaiſchu peemineſki. Dahwinataju reiſi doto leelo dahwanu daſchi fungi un daſchas dahmas zaur maſakam dahwaninam paſtahwigi pawairo. Tà katru gadu ſkola ſanem grahmatas un dahwinajumus ſeemſwehtlu eglitei. Sewiſchi bagats dahwanu ſinà ir 1890. gads un ſtarp laipnajeem dahwinatajeem jamin Kriſtine Martiſona un Marija Kaugara Kõſenes, no kuràm pirmà ſkolai dahwaja 58 r. 51 kap. un pehdeja 9 r. 82 kap. ar to wehſeſchanos, lai par dahwato naudu paplaſchinatu ſkolas laſamo biblioteku un lai tà ar ſcho mahzibas eestahdi augtu augumà ari winas mahzibas lihdſekki.

VII. Buhwes un nama kommiſija.

Pehz tam, kad pehz dauſſàm ſchaubam un pahrrunam beedribas beedri bij prinzipà weenojuſchees, ka paſcheem jazel ſaws beedribas nams, tad preekſchneeſiba luhdſa ſawu beedri, arkitektu Baumani, lai tas uſſihmè beedribas nama planu. Uſ Baumani ſchini ſinà wajadſeja palautees, jo wiſſch ar buhwes darbeem bij dauſſ nodarbojees, pats dauſſ namus zeldams. Bet lai leeta eetu wehl pamatigaki, tad preekſchneeſiba nama buhwes jautajumu liſa runas wihrefem preekſchà un tos luhdſa iſ beedru pulka iſwehlet wehl 7 wihrus, ſas lihdſ ar preekſchneekeem waretu ſchahda nama zeliſchanu apſpreeſt. Runas wihri tad preekſchneeſibai par palihgeem kà buhwkommiſijas lozekkus peedewa klaht: M. Ballodi, J. Martiſonu, Th. Birku, P. Schillingu, K. P. Rambergi, J. Dombrowſku un J. Pehſchenu. Kommiſija notureja 6 ſehdes un liſa to, ko tee domajàs derigu atraduſchi, runas wihrefem preekſchà.

Runas wihri atrada preekſchliſumus par peenenameem un Baumana ſaſtahdito planu par loti derigu. Tagad leetu liſa pilnai beedribas ſapulzei preekſchà dehl taſlakas apſpreeſchanas un apſtiptinaſchanas. Pa to laiſu bij beedribas beedris Teodors

Biršs uš Baumana pamudinajumu Latveešhn Beedribas namam par derigu isredseto meetu preti Wehrmana dahršam uš Paultuščhi eelas № 10 no pilšehtas kafes koleģijas par 8000 rubl. nopirzis. Gruntsgabals 320 □ ašis leels, à □ ašs maškaja 25 rubl. Par to bij 10 procenti jaemakšà, t. i. 800 rubl. Tad nu wehl atlika 7200 rubli, par ko ifgadu jamakšà 4 procenti intrefes un 2 proz. par kapitāla mašināšanā, t. i. 432 rubli gadā, ar furu 28 gadōs miši 7200 rubli ar mišām intrefem nomakšajami. Žhpāšchi ir par katru kvadrataši 5 kap. maškajami, pawišam 160 rubli šudr. kà gruntsnauda, kas naw atšwabinajama.

Behž uštahditā plana jaunzelajamai ehkai šchahds ahrejs ištats un šchahdas eekšhejas eetaišes :

Nams ir diwštahmu nams. Apakščas stahws ir 4 pehdas semē un 9 pehdas wirs semes, buhwejams no klinis afmeneem, tiš eelas malā no keegeleem un no eekšhpufes ar dehleem apšchaujams, kas ar gipses kahtu aplahjams. Šchāi stahwā wajaž atrastees šchahdām ištābam :

- 1) weenai ehdamai ištābai preekšch 150 peršonam,
- 2) biljarda ištābai ar diweem biljarda galdeem,
- 3) diwām špehlu ištābam,
- 4) weenai grahmatu krahtuwes ištābai, furā ari preekšchneežiba, runas wiħri un kommišija war šehdes noturet,
- 5) weenai lašamai ištābai,
- 6) diwām drehbju nolikššanas ištābam,
- 7) bufetei, ehdeenu šataišamai ištābai, kehkim, peeekšamam kambarim un žitām wajažsigām telpām.

Sem šchi stahwa wajažsigee pagrabi u. t. t.

Wirštahws buhwejams no keegeleem un te wajaž atrastees :

- 1) leelai šahlei ar fori preekšch 1200 peršonam, kas tā eerihžkota, ka tur war ištahdit ari teatri u. t. t.,
- 2) tabaka šmehkeššanas ištābai,
- 3) damu ištābai un
- 4) bufetei.

Beš minetām ištābam wehl telpas preekšch nama šaimneeka, kalpotajeem, beidžot šehtas telpās bumbotawa.

Čelas malā pilšehtas walde wišgaram namam atštahjuši 2 pehdū platu gabalu.

Uš Wehrmana dahrša puši, wišur leelās šahles preekšchā nahš balkons.

Šaha plana realizēšana peļz Baumanā domām wāreja iſmaksat 33,000—40,000 rubl. Naudu zereja aiſņemtees, peļz tam tad jau planu apſpreeſhot 19,000 rubl. aiſdewuma bij ſinami.

Tagad ķehrās ar jo leelu dedſību pee darba. Runas wiſri eezeļļa ihpaſchu kommiſiju, kuras uſdewums bij par beedribas nama buhweſchanu ruhpetees. Pee ſchihs kommiſijas peedereja: A. Ballodis, T. Birks, J. Baumanis, J. Dombrowiſkis, P. Schillings, K. P. Kambergis, N. Klawneeks, J. Zelms un J. Daudurs. Kommiſija par ſawu preeſchneeku eezeļļa P. Schillingu un par kaſeeri K. P. Kambergi. J. Baumanim uſtrizeja nama buhweſ eerahdiſchanu un T. Birkam darba riſkoſchanu. Nama buhweſchanu un muhreſchanu atdewa namdarim Wilhelmam Staudenam.

Nu wairs darbam nebija kawekſu. 30. aprili 1869. g. notika pee ſcha darba pirmais ſchiſipeles duhreens un pirmā atmena eemuhreſchana. Zahna deenā pamata atmeni leefot un ſpahres zelot ſwineja ſewiſchu zeremoniju ar runām, no latweeſchu dahmam zaur Emiliju Lač kſeni dahwata karoga atriſinaſchanu un uſzeliſchanu, ar dſeeſmam, nama dibinaſchanas aprakſta nolaiſiſchanu, lahdites aiſlodeſchanu. Alwas lahdite eeliſa un minā eelodeja dibinaſchanas zeremonijas aprakſtu lihdſ ar daſcheem ſcholaiſu Kreewijas ſudraba un wāra naudas gabaleem, wehl trihs 1869. g. latweeſchu kalendareem un beidsameem zeremonijas laiķā iſnaſchuſcheem numureem no „Latweeſchu Amiſes“, „Maļjas Weeſis“, „Draugs un beedriſ“, „Baltijas Weſtnieſcha“ 10 numurus, kur nodruktaſ Rigas Latw. Beedr. nama zeļſchanas aprakſtiſ.

Darbs gaļja ar taļdu aſtrummu uſ preeſchu, ka no pirmā lahpſtas duhreena ſahſot peļz 174 deenam jeb 25 nedelām nams jau tiſ taļhu bij gatawſ, ka ta apakſchas telpās wāreja ſapulzetees, jo 21. oktobrī tai paſchā gadā, Garliſa Merkela peeminas atmena eefwehtiſchanas deenā, jaunais nams bij kā baļſtin peebahſtiſ un wehl nepilnā gada laiķā (peļz 42 nedelām) to jau wāreja eefwehtit un beedribai nodot. „Netizams“, pee ſcha atgadijuma peefihmē ſwehtu aprakſtitajſ R. Thomſonſ, „ka ari pee kaļha zita darba ir tiſ leela lahrahtiba uu palihdſiba rahdita, kā pee ſcha nama buhweſ.“ Nama eefwehtiſchana notika 19. februārī 1870. g., lai gan wehl wiļi darbi gluſchi nebija pabeigti. Nama buhwe maksāja 33,000 rubl., nama eetaiſe un eefſcheenes ſpodrinaſchana lihdſ 7000 rubleem. Naudu preeſch buhweſ aiſdewa beedri pret 6 proz.

Ar to buhvkommisijas darbiba buhtu nobeigta. Gemehrojot ņhini ņinā un ari ņitadi J. Baumana nopelnus, ņewiņki ari otro dņeedamo ņwehtu ehlas ņinā, kur ņastahdijās ņhe tuwaņ ņwarā ne- krihtoņha ahrņahrtiga buhvkommisija, J. Baumani 1880. g. beedriba eezehla par ņawu godabeedri.

Bet beedribas nams newareja, kaut gan neņustams, ņahwet uņ weetas. Tas pats nams, kas eesņahkumā daņņeem beedreem iņ- liņās par leelu, drihņi iņrahdijās wiņām wajaņņibam par nepeteekofņhu, un kaut gan to leeliņki newareja paplaņņinat, tomehr pee ta wajaņņeja ņho to groņit un labot. Par tekoņņeem darbeem pahrņinaja ekonomijas un nama preeņņneeks. 1885. gadā ņastopam nama kommiņiju. Tajs preeņņneeks bij arkitekts K. Pehņņens, lozefki: Dr. A. Dihriņis (teatra kom. delegats), wehlaņ P. Enbergs, tahtaņ M. Pehņhafa (ņā ņahrt. kom. del.) un B. Lubbaus (ņā intendants) un M. Ballods, K. Eichmans un J. Zauka ņā koopteti lozefki. Kommiņija 26 ņehdēs noņpreeda beedribas namā iņdaramās jaunbuhwes un reparaturas. Winas galwenakee darbi bij:

1) Geeju zaur dahņinu pee maņajām eeejas ducnim noņlahja ņliņem un turpat eesņhejā gangi, mitruma nowehņņhanas dehl, pa- nela weetā uņmuhreja jaunu keegela ņeenu ar zementu.

2) Ehdamā ņahlē, ari mitruma nowehņņhanas dehl, nonehma wezo panelu un ta weetā uņmuhreja keegela muhri ar zementu.

3) Zumtu pamatigi iņlahpija.

4) Galerijai uņtaiņija aņmena trepes, kas maņaja 300 rubl.

5) Drenasņhas eetaiņe, kas maņaja lihds 500 rubl.

Tad wehl gaņes weetā eerihņoja beedribas telpās, iņnemot augņņejo ņahli un teatra telpas, apgaifmoņhanu ar petroleju, zaur to zereja naudu aiņtaupit.

Jo eemehrojama bij nama kommiņijas darbiba nahņamā 1877. g. Beedribas 19. gadā beedribas nama pahrbuhwe uņņtatama par ņwarigako notikumumu ta gada beedribas dņihmē. Ehihņ domas gan nezehlās minetā gadā pirmo reiņi, bet jau dauds agrak tikuņņhas apņpreetas. Apņpreeņņhanai daņhi runas wihri buhvkommisiju weidā ņastahdijusņhi wairaf planus preeņņ pahrbuhwes, bet apreh- ņinata pahrbuhwes maņa bij weenmehr tik augsta, ņa beedribas runas wihru ņapulze neeedroņņinajās kertees pee darba. Tomehr laika praņibam newareja ilgi preti turetees. Ihpasņhi pahrbuhwe bij wajaņņiga preeņņ ņtatuwes, kura dabuja no pilņņhtas 5000 rubl. pabalņta. Tadehl runas wihru ņapulze uņ runas wihra A.

Webera preefchlikumu 25. janw. 1887. g. weenbalsigi noſpreeda: eezelt kommiſijū no 5 lozefleem preefch nama pahrbuhwes apſpreeſchanas un preefchlikuma iſtrahdaſchanas. Kommiſijā eewehleja: arkitektu K. Behlſchenu, arkitektu J. Baumani, namdari J. Bulwerki, nama ihpaſchneeku K. Bergi uu tekniki K. Eichmani. Kommiſijā notureja fahdas 34 ſehdes. 15. martā ſchi kommiſijā peenehmma no eefneegteem planeem divus par labakeem, pehz fureem pahrbuhwe bija aprehinata uſ 15,000 un 17,000 rubl. Nu tifa preefchneezibai uſdots faſtahdit zaur pahrbuhwi gaidamos leelafos eenahfumus un preefchlikumu par pahrbuhwes lihdſeklu apgahdaſchanu. 8. majā runas wihru ſapulze tad galigi peenehmma J. Baumana pahrbuhwes planu un noſpreeda iſdarit naudas laſiſchānu preefch pahrbuhwes zaur ſubſkripziju, kā ari iſluhgtees no pilnas ſapulzes atlauju aiſnemees no beedribas ſinā ſtahwoſcha kapitala tiſdaudſ, ziſ iſtruhktu pehz iſdaritas ſubſkripzijas, turklaht ſcho aiſnehmumu apdroſchinat zaur obligaziju, kas ingroſejama kā pirmā nauda uſ beedribas namu pehz pilſehtas kreditbeedribas parada un iſmaſajama 15 gaddōs. Scho preefchlikumu 10. majā pilna ſapulze peenehmma. 18. majā Baumaniſ eefneedſa preefchneezibai pilnigi iſſtrahdatu pahrbuhwes planu. 1. junijā runas wihru ſapulzei liſa preefchā aptiprinatu planu un noteikumus par buhwes iſdarīſchanu. Schos ar daſcheem pahrgroſijumeem peenehmma. Noſpreeda pahrbuhwi iſdot 3. junijā atklahtā maſaſoliſchanā, kurā pahrbuhwi atdewa muhrneekam K. Kahrklinam par 13,875 rubleem. 30. auguſtā pahrbuhwe bij tiſ tahtlu pabeigta, ka wareja pahrbuhwetās beedribas telpas leetofchanai atdot un iſrihtot atklaſchanas ſwehtkuſ.

Pahrbuhwe iſdarita pehz ſchahdas idejas:

Abas wezās eeejas pahrmainitas. Maſā eeeja ar maſo garderobi uſbuhweta par leelo eeeju. Pa jaunām plaſchām trepem uſeet taiſni leelā garderobē preefch leeleem iſrihtojumeem augſchejā ſahlē. No minetās garderobes war tiſt 1) zaur jaunām leelām durwim, kur agraf wezā ſkatuwe atradās, leelajā ſahlē, 2) damu iſtabā, 3) pa jaunām trepem uſ galeriju 2c.

Skatuwe pahrzelta no ſahles ſahneem uſ ſahles galu pret ſehtas puſi; zaur tahdu pahrzelſchanu war publika leelafā mehrā ſkatumi pahriſtatit. — Skatuwe daudſ platafa, dſilafa un augſtaka, nekā wezā. Skatumes tuwumā, pa dalai apaſſchejā, pa dalai augſchejā etaſchā, atronas iſtaba preefch akteereem.

Tur, fur agraf wežās leelās trepes atradās, tagad eerihfota mašā garderobe.

No jauna peebuhweta humbotawa ar preekšhstabu. Tapat augšhā blafus leelajai sahlei ijbuhweta leela ehdamā sahle ar fe-wiškhu bufetes ištabu.

Par buhwi, štatuwes eerihkošhanu, humbotawu un inwertaru ijdots pawifam 23,900 rubli ar 4 kap.

Bats par ņewi ņaprotams, ņa ar ņheem iņdemumeem ari beedribas eenehmumi ņipri pawairajās.

Beedribas 20. gadā nama kommiņijas leelafais darbs bij beedribas nama juinta pahrfegņhana pa daļai ar jauneem, pa daļai ar wežeem blekeem, ņas iņmaņaja 590 rubl. 23 kap. Šho juintu ta nahņamā gadā liņa kraņot, par ņo ņamaņaja 159 rubl. un 2 kap., ņamehr muhrneeku reparaturu darbi maņaja 222 rubl. Abōs turpmaņōs gaddōs iņdariti ņihņati reparaturas darbi. Bei-dņamā gada eewehrojamaņais nama kommiņijas darbs ir ņaņades ijbuhwe, kura maņaja ap 1700 rubl. Zaur to nams dabuja no ahreenes glihtu, gresnu iņņtatu. Tad wehl pee nama eefņhenees un ahreenes iņdariti daņhi pahrlabojumi un iņgresnojumi, kuri kopā iņmaņaja ap 500 rubl. — Nama kommiņijā jubilejas gadā ņahhdi lozeņki: J. Wanags, preekņhneeks, W. Eibeks, ņahrtibas kommiņijas delegats, tad R. Pehņņhens, M. Paagasts, M. Balods un pee ņaņades buhwes ņā delegati no runas wihreem Chr. Bergis un A. Ahbrandts. — Par teatra ņahles iņgresnoņhanu minets pahrfkatā „par teatra kommiņiju“.

Šhis tā reiņ uņzeltais, pehž tiņdaudņ ņhaubam un tiņdaudņ labojumeem tagad ņipri ņahwoņchais nams tad nu 25 gadu laiņā ņalpojis mahmulinaas daņhadām wajadņibam. Bet mahmulina at-ņahwuņi wiņā telpas ari ņahhdām eeņtahdem:

1) Latweeņhu dņeedaņhanas beedriba.

Par Sinibu kommiņiju runajot, dņirdejam, ņa minetā kommiņija peekopa ari dņeedaņhanas mahņņu, jo beedribai bij ņawi fori. 1883. gadā nu dņeedaņhana dabuja zitadu organifažiju. Zeredomi, ņa ņaweenoteem ņpehņeem dņeedaņhanu warēs labaki wei-zinat, beedribas fori nodomaja ņaweenotees ar Rigas Latweeņhu Dņeedaņhanas Beedribas koreem. Saweenofchanās leetā eezehla kommiņiju no trim lozeņkeem. Gezeltā kommiņija ar 3 Dņeedaņha-

nas Beedribas delegateem iſtrahdaja preekſchlikumu, ko 1. majā 1883. g. Bergis nolahija runas wihreem preekſchā, pehz kam notifa ſaweenoſchanās. Saweenoſchanos peenehna jem ſchahdeem noſazijumeem:

1) Dſeedaſchanas Beedriba ſaweenojas ar Rigas Latweeſchu Beedribas kori.

2) Ahrgala fgs (Rig. Latw. B. fora wadons) un Lihdata fgs (Rig. Dſeed. B. wadons) wada kori pehz ſawſtarpigas nolihgſchanas. Ahrgals uſſtatams par wezako. Lihdaks wadibu turpinot dabu weemu benefiſkonzertu.

3) Dſeedaſchanas mehginajumi war notifti ſkolas iſtabā, ja wajadhiġs leelaku telpu — ſahlē.

4) Buhtu wehlams, ka dſeedatajeem beedru nauda tiftu maſinata.

5) Dſeed. Beedr. iſpilda preekſch Latw. Beedribas tos paſchus peenahfumus, ſahdus iſpilda beedribas kori: ſwehtkōs, ſalums u. ſ.

6) Konzerti iſſludinami Dſeed. Beedr. wahrdā.

7) Konzerti iſrihkojami tahdā deenas laikā, kad beedribas telpas ſwabadas no ziteem iſrihkojumeem.

8) No konzerta netto eenehmuma 5% nodalami dſeedaſchanas foru uſtureſchanai.

9) Preekſchneezibā dſeedataji no ſawas puſes eezel 3, Latw. Beedribas runas wihri 1 lozekli; dſeedaſchanas wadoni jau pehz ſama amata preekſchneezibas lozekli.

10) Iſrihkojumōs, tā ſaſes, kā ſahrtibas ſinā, dariſchana peefriht Rig. Latw. Beedr. ſahrtibas kommiſijai.

11) Suhdſibas par dſeedatajeem iſmeklejamās no Latw. Beedr. iſmekleſchanas kommiſijas un ſpredumi taiſami no runas wihreem, ja nekahrtibas padaritas Latw. Beedr. iſrihkojumōs; bet ja tahs notikuſchas Dſeed. Beedr. iſrihkojumōs, waj mehginajumu wafarōs, tad tās iſmeklē Dſeed. Beedr. pati.

12) Kas iſ Latw. Beedribas iſſlehġts, atſtahdinats u. t. t., newar buht par Latw. Dſeed. Beedribas lozekli.

Bet warbuht nebuhs neweetā, kad te uſ azu-mirfli paſaweſamees pee Latw. Dſeed. Beedribas pirms winas ſaweenoſchanās ar Rig. Latw. Beedribas foreem. Puſziniſch ihſtu latweeſchu, kam ſirds dſeedataja ſirds un ſas beſ dſeedaſchanas newar lahga dſihwot, nodomaja ap aſtondefmito gadu paſchi nodibinat ſawā nomaleenē

ſāmu beedribu, tadēhl ſa Latw. Beedribas no wīnu nometnes, ap Meksāndera wahrtu puſi un pee ſapeem, par taſlu un tas ſaiſli-gajeem dſeedatajeem, neſkatotees uſ wīſu dſeedaſchānas ſaiſlibu, nahtios par gruhtu, tumschajās rudens un ſeemas nahtis pee leet-us un ſneega kultees uſ taſlās beedribas telpam. 4. aprīlī 1879. g. pulziņſch paraktija ſtatutus un tā paſcha gada 4. nowembrī ſtatuti bij apſtiprinati. Bet beedribai par nelaimi dibinataju galwa J. Baumanis nomira. Schis bij nodomajis uſ ſawas grunts uſ-zelt jaundibinatai beedribai beedribas namu. Tagad wājādſeja noihret nelaiſa Baumana namā diwas maſas iſtabinas. Bet ar taſm nepeeritā. Paſchi jaunu ehfu newareja buhwet, jo tas maſ-taja par dauds, un naudas nebija. Tā oktobrī 1880. gadā beed-riba noihreja telpas Dſirnamu un Marijas eelu ſtuhrōs par 700 rubleem par gadu. Wiſas zitas iſdoſchānas klaht peerehkinot wa-jādſeja gadā maſſat 1200—1300 rubtus. Neatlika neſas zits, ſa peeweenotees Rīg. Latw. Beedribai, ſas augſchā minetā gadā no-tiſa.

Sāweenotā beedriba ar jubilejas beedribu apmehram puſi no pehdejās gawilu laiſa kopā ſatizigi pawadijuſi. Wīnas pirmais preekſchneekš bija G. Paſits, kuru Deed. Beedribas 9. gadā ſchi pati eezehla par goda beedri. Pehz tam par taſs preekſchneeku eezehla J. Baumani. 1889. g. beedriba ſwineja ſāwus 10 gadu ſwehtfus (2. aprīlī). Wīna katru gadu nodarbojuſees dſeedaſchānu peepopjot un gan jaukām dſeeſmu ſkanam puſchkojuſi leelās Bee-dribas iſrihkojumus, tā Silweſtra wafaru, iſbraufumu ſahundōs u. t. t., gan pati katru gadu iſrihkojuſi daſchus konzertus. Tā neſa-wejuſees ari kertees pee leelakeem dſeedaſchānas gabaleem. Tā 1885. g. wīna iſrihkoja 24. now. laizigu oratoriju, Schillera „Pulſitena dſeeſmu“ ar orkeſtra pawadiſchānu, 1886. g. J. Men-delfona „Naganu nahts“ („Die erſte Walpurgisnacht“), beſ tam peedalijās pee leelajeem lauſchu ſwehtkeem Reifara dahrſā, Wladi-miru apſweizino, tāpat tāi paſchā gadā auguſtā iſrihſotā wīſpahr-igā leelā konzertā, kura ailiſums tiſa nodomats III. wiſpahrigo dſeedamo ſwehtku iſrihkoſchānāi. Ar ſāweenoſchānos ari aktīwo beedru ſſaits un Dſeed. Beedr. mantu peeauga. 1890. gadā wīna leel ſāwu inwentaru uſ 1000 rubleem apdroſchinat. Tānī paſchā gadā Auguſts Dombrowſkis pawairo wīnas mantu par 280 rubl., dahwinadams paſcha fabrikā taiſitas 3 pirmās un 1 otras wiſjoles un 1 ſchello. Beedri minetā gadā tāi peeauga no 54 uſ 84.

Leelās beedribas jubilejas gadā Dseed. Beedribas preekšč-
neezibai bij šchahdi lozekli: K. Dhs, preekščneeks; A. Dombrom-
ffis, preekščneeka meetneeks; K. Behtinsch, rakstwebejs; J. Stum-
bergis, rakstwebeja meetneeks; A. Grünwalds, kafeeris; J. Ver-
mans, kafeera meetneeks; J. Osols, dirigents; K. Tosche, noschu
pahrsinatajs; K. Zelms, Rig. Latw. Beedr. delegats. — Par di-
rigenteem Dseed. Beedribas muhschâ bes jau mineteem bijusch:
Rizkhs, Fichers, Mietens, Lubbaus, Wiegners, Klawinsch.

2) Rigas Latw. Labdarības beedriba.

Rigas Latw. Labdarības jeb Ladarischanas Beedriba, kuras
statuti 16. februari 1869. g. no eefschlectu ministra apstiprinati,
tikai zaur šawu pirmo darbibu stahw mahsu šafarâ ar Rig. Latw.
Beedribu, bet ta tomehr ari lihds ichim paturejusi ar pehdejo allasch
šawu draudšigo fatikšmi, tadehl ka dauds lozekli ir abeju beedribu
beedri un abas beedribas, pirmâ tikai wairaf šawâ programâ, fa-
tur palihdšibu truhkuma zeetejeem. Rigas Latw. Labd. Beedriba
šawas šapulzes un darischanas notur Rig. Latw. Beedribas namâ.
Organiska šafara ar leelo Beedribu winai naw. Tadehl Rigas
Latw. Beedribas wehšturê winas wehšturē nemar tik tumaki eeweh-
rota. Par abu beedribu šenako lopdarhibu tiks minets zità weetâ.

3) Rigas Latw. Fuhrmanu palihdšibas beedriba.

Šchij beedribai ar Rig. Latw. Beedribu naw itin nekahda
zita šafara, kâ tas, ka minetâ palihdšibas beedriba no Latweeschu
Beedribas preekšč šawâm šapulzem un šanahšchanam ihrê telpas
winas namâ.

B. Ahrkahrtigas kommisijas.

Beedribai kâ tahdai dauds darischanu, dauds peenahkumu.
Winai wišpapeeksch jaapkopj tahs wajadsibas, kas stahw uš winas
programmas, winas nošazijumôs. Tahs buhtu pa stahwigas
wajadsibas, pa stahwigi peenahkumi, kahrtigi darbi. Preekšč
scheem darbeem un winu nodarischanas tai wajaga kahrtigu darba
wilru, kas wed wišas tekosčas darischanas, un tam lihds ari kahr-
tigu eestahschu, kahrtigu kommisiju. Bet beedribai mar nahst
ari ahrkahrtigi darbi, kas, lai gan škaidreem wahrdeem naw rakšiti

winas programmā, tomehr pehz šawas dabas ar fahrtigajem peenahkumeem stahw tik tuwā šakarā, ka beedribai ari uš wīnu išpildišchanu jaluhtē. Šchee ir ahrfahrtīgi darbi, ahrfahrtīgi peenahkumi, un preekšč wīnu nodariščhanas wajaga eezelt ahrfahrtigas kommišijas, kuru darba lauhs welkas tik ilgi, kamehr darbs nodarits. Tas buhtu uš tahdu pat wišši, kà walstij newajaga tik ween pastahwigu, fahrtigu kara špehku, bet ari palihga špehku, referwas špehku, kurus ušglabā neparedsimeem atgadijumeem. Un wajadsiba pehz tahdeem ahrfahrtigeem špehkeem, pehz ahrfahrtigajam kommišijam, naw muhsu leelafajai un šawā laikā weenigajai latweeščhu beedribai bijis maš. Šawā laikā un daščbrihd wehl tagad wiši latweeščhi uš to luhtojas un to pee daščhadeem apštahkeem šauz palihgā. Kad nu reiši augštā waldbiba bij Rīgas Latweeščhu Beedribai preeščkīhrusi kà pirmai nošaukumu „Latweeščhu Beedriba“, tad wīnai bij peenahkums peerahdit, ka augštā waldbiba naw nebuht demuši pilšona teešibas eestahdei, kurai uš neaugligas semes augot wajadsetu nofalt, un tautai, kura buhtu weenfahrschi nizinams šaušhu puhlis. Rīgas Latweeščhu Beedribai wajadseja, šchehligās waldbibas taišnjam nolehnumam godu darot, darit zīknezīl godu ari šawam un šawas tautas wahrdam, darbīgi peedalotees pee zitu tautu kopigajem darbeem. Wahrdu šafot, Rīgas Latweeščhu Beedribai wajadseja representet jeb aištahwet wišu latweeščhu godu waj wismas pee šchās darbības stahtees wišu latweeščhu un wīnu meetneeku (beedribu) preeščhgalā. Bet pee tam Rīgas Latweeščhu Beedriba drihšsteja tik pat maš kà wiši latweeščhi aišmiršt tos, zaur kureem wīna par beedribu un šchee par tautu zehlušchees un tapat wīnai, atminotees tos laikus, kur wīnas lozekli bij bahra behrni un kur tee frimta zeeto pelawu maiši, to ašarās mehrzedami, wajadseja ušfatit par šawu šwehtu un preezigu peenahkumu šneegt palihdšigu roku, kur tas tai ween pehz wīnas rozibas eepšhjams, noščahwet ašaras tur, kur ašaras peeder tā šafot pee deeniščkas maišes. Tā tad beš augščhā minetā peenahkuma tai wehl bija diwi peenahkumi: šekmet labdarīgus mehrkus un godat šawus labdarus. Behz šcheem trim Rīgas Latweeščhu Beedribas mehrkeem mehš wīnas ahrfahrtigas kommišijas ešam šadalijuschi trijas šchirās: a) kommišijas preeščh reprezentazijas, b) kommišijas preeščh labdarigeem mehrkeem un c) kommišijas preeščh labdaru godaščhanas, kuras pehz rindas apluhtojim.

I. Kommissijas preekšč representazijas.

1. Pirmā latweešču semkopju šapulze 1871. g.

Kad Rīgas Latweešču Beedriba bij dibinata, tad ta gan wareja ar pilnu teešibu tadehl, kas winas lozekki ir pa labakai dalai semkopji, prašit, ka wina semkopibas leetas eewehro lihdsigi ziteem Baltijas apdsihwotajeem. Tas nebij notizis. 1871. g. junijā, proti, tika šasaukta Rīgā „otra Baltijas laufšaimneezibas ištahde,“ uš kuru wišs bij jo kreetni un glihti eewehrots. Tikai šo šchā šapulzē nebij eewehrojuschī, tee bija latweeščī. Bij wišadās kommissijas no ištahdes waditajeem šarihkotas, kur ušdoto darbu knāščī pastrahdaja. Wahžu laikraksti pašneedsa par to beeščus aprahdijumus un šinojumus. Latweešču laikraksti beš partejibas ari greeša uš šcho lašitaju wehribu, ar pilnu teešibu zeredami, ka ištahdes raditaji un waditaji no šawas pušes ihsti šiltu ušmanību peegreesiš latweešču semkopjeem. Bet no ta wiša nekās nebija manams. Preekšč teem semkopjeem, kas tikai latwiški runaja, itin nekās netika šagatawots. Šrahdijs beigās pat, ka pat ne ištahditu leetu katalogs nebij latweešču walodā drukats, no leetu ušrafsteem ištahdē un no šludinajumeem jau pawišam nerunajot. Wahrdu šakot, latweeščī no ištahdes pušes bij pilnigi palikuschī ne-eewehroti.

Saprotams, ka tas latweešceem kehrās pee širds un jo šewiški latweešču representeenei, Rīgas Latweešču Beedribai. Tadehl beedribas preekšneeks R. Thomsons 26. majā 1872. gadā eefneedsa pee gubernas waldes luhgumu, lai atkauj Rīgas Latw. Beedribas namā noturet latweešču semkopju šapulzi 19. junijā 1872. g. Šapulzes programma bij šchahda:

- 1) Šstahštichana un paššpreekšana par šchini ištahdē redšameem un mahju šaimneezibā eewehrojameem riškeem, mašchinam, lopeem u. t. t.
- 2) Preekšlašijumi un paššpreedumi par šemes pašrlābošchanu un šahdi peedšihwojumi lihds tam laikam pee mums panahfti.
- 3) Preekšlašijumi un paššpreedumi par pareišu lopu audšinašchanu un par tam lihdsigeem peedšihwojumeem.
- 4) Preekšlašijumi un paššpreedumi par linu kopšchanu.
- 5) Preekšlašijumi un paššpreedumi par mahššligeem drumu mehššleem.

Atkāju dabuja. Šeekrišana un peedalšchanās pee šehdes bij leeliska. Bij šapulzejušchees pašri par 500 dalibneekem un

daudj fainneežes un kundsenes. Debates bij dšihwas, tā ka šehde wilkās no pulksten 11. rihtā lihds pulksten 8. wakarā. Wišu debatu un preekščlasijumu šaturu šehē atstahstīt nam weetā — par to lašams 72 lapas pušes beesj protokolols. Sapulzejušehes otrā deenā R. Thomsona wadibā nogahja uš ištahdi tur ištahditās leetas apštāt un apšpreešt. — Latweeščhu Beedriba šawu pirmo represen-
tanteenes lom u bij labi ispildijūši.

2. Latweeščhu Beedribas kommišija preekšč Maškawas politeknikas ištahdes.

Ņewar noleegt, ka beedriba pirmajōs pastašwešchanos gadōs ar teeščham atšihstamu dedšibu puhlejušehes peerahdit, ka ta grib un ari šawu teešu war dalibu ņemt pee plaščhakeem darbeem un plaščhakam reprezentazijam. To atkal redšam Maškawas politeknikas ištahdē, kuru notureja 1872. gadā. Ari Latweeščhu Beedriba nošpreeda pee winas peedalitees un uš peedališchanos ušmudināt wišus, šam uš to prahts nestos. Tam noluhšam 14. nowembrī 1871. g. eežehla kommišiju iš šahdeem ložekleem: Chr. Banges, J. Baumana, B. Dihrika, S. Martinšona, R. Thomsona, P. Allunana, K. P. Ramberga. Wairaf reiščhu šapulzejušehes, lai šawstarpigi pahšpreeštu šperamos šolos, kommišija 1872. gadā 16. un 17. junija deenās tureja atflahtas šehdes, uš kurām atnaht bij aizinati wiši tee, kas wehlejās šawus ištahdajumus uš ištahdi šuhtit. Un kā peeteiščhanās rahdija, tad tahdu laba gribe-taju netruhka. Bet šawadu eemesu dehl dašči wihri iš kommišijas ištahjās. Pehz tam runas wihri nolehma leetu nodot preekščneeka J. Baumana wadibā ar teešibu išwehletees palihguš. Baumanis išredsejās Thomsonu un šehē abi nu gahdaja, ka peešuhštītās leetas šanem un uš Maškawu aiššuhta. Peeteizās wairaf kā 45 eššponenti, bet no teem tikai 33 šawas leetas nošuhstija.

No ištahditām leetām ištahdē dahwaja Maškawas mušejai 32 gabalus ap 250 r. wehrtibā un uš ištahdes latweeščhi pahrdewa kahduš 60 gabalus gandrihš par 5,000 rubleem. Atpakal atweda 51 gabalu (ap 3,300 r. wehrtiūs) un pašuda 21 gabals (par apmešram 200 rubleem.) R. Thomsonš nobrauja uš Maškawu tur aiššuhstīto latweeščhu leetu ištahdiščhanu šarihšot un to pahrraudišchanu un atpakalšuhstiščhanu nodewa Waraidošchu Sanderim (M. Weberam), kurš ari šaraktija šehihs ištahdes aprakštu, šo Sinibu kommišija uš šawu rehkmu lika drukat. Rahdi 4 iš

latweeſchu ekſponenteem dabuja ſelta, 4 leelos ſudraba, 1 maſo ſudraba un 5 ekſponenti bronſas medalus, daſchi ziti pateizibas rakſtus.

Beſ godalgam latweeſchi iſpelniĵa atſiſhſhanu un ſlamu kà kreetni uhdensbrauzeĵi aireschanàs ſazihkſtè ar kreetweem. Aireschanàs notika ſem leelknaſa Konſtantina Nikolajewiſſcha wirſpahr-raudſibas uſ Maſkawas upes pee Studenezas. Saſihkſta notika ar ſlaikam jahtkluba laimam. Pirmà ſpehkoſchanàs notika tahdà weidà, ka katrà laimà ſehdeĵa weens airetajs un otrs pee ſtuhra. Arkitekts Baumanis ſehdeĵa aires un enkurneeks Toſche pee ſtuhra.

Baumanis uſwareĵa un eeguwa par to no leelknaſa kà godalgu ſmaltku kaſtiti ar ſudraba zigaru un ſehwelkozinu doſi.

Otrà ſazihkſte notika ſtarp diweem airetajeem un weenu ſtuhmani katrà laimà. Tagad pee aireem ſehdeĵa enkurneeki Strauchs un Toſche un pee ſtuhra — Baumanis. Schee atkal uſwareĵa un teem paſneedſa dahrgu galda pulkſteni, ko wehlaſ nolika enkurneeku nama fantori. — Treſchà ſazihkſte ari teem buhtu iſdemuſees, ja par nelaimi laima nebuhtu uſſkrehjuſi uſ ſehkles.

Latweeſchu Beedriba, kà darbigà riſkotaja un mudinaja, tomehr dabuja labako godalgu: tai par atſinibu paſneedſa goda diplomu, uſ kura ſtahw, kad tos latwiſki tulko, ſchahdi wahrdi:

„Dabas ſinibu, antropologijas un etnografijas miſkotaju „keiſariſka beedriba pee keiſariſkàs Maſkawas univerſitates, dibinadamàs uſ beedribas domes preekſchlikumu, pehĵ Maſkawas politeknikàs iſtahdes ſpreeduma nolehmuſi: peeminot ar atſinibu Rigas „Latweeſchu Beedribas lihdſdarbibu, kuru to parahdijuſi politeknika-„jai iſtahdei, uſaizinot daudĵ ekſponentus no malu malam, darbigi „ar teem ſtahjotees ſafarà un ruhpejotees par winu lihdſdalibas „ſekmem, — iſteikt beedribas pateizibu Latweeſchu Beedribai Rigà „zaur ſcho goda diplomu.“ (Parakſti).

Tà, lai gan peedaliſchanàs maſſaja Beedribai labu naudu, zaur winu pirmo reiſi tika ari plaſchakà tehwiĵà godam minets latweeſchu wahrds, un atkal par ſcho latweeſchu goda aiſſtahweſchanu wajadſeĵa pateiktees dedſigajai latwju aiſſtahwei, Rigas Latweeſchu Beedribai, ſchoreiſ ihſteni gan winas preekſchneeziabas loĵekleem R. Thomſonam un J. Baumanim.

3. Peedaliſchanàs pee III. Balt. laukſaimneeziabas iſtahdes.

Tagad, kad Beedriba bij repreſentejuſees Maſkawas politeknikas iſtahdè, wina tika eewehrota ari ſawà dſinttenè, jo 1879. g.

ta dabuja ušaižinajumu peedalitees pee III. Baltijas lauffaimneezibas zentralisrahdes. Pee ſchihs iſtahdes peedalotees, Beedriba ušnemas galwot preekſch iſtahdes iſdewumeem ſaudejumu atgadījumā par 2000 rubleem un atwehl uſtizibas wihtreem kreditu par kahdeem 500 rubleem preekſch zitām kahdam neſinamam iſdoſchanam iſtahdes darischanās. Preekſch iſtahdes eežel kommiſiju, kuru noſauz par „Riġas Latweeſchu komiteju preekſch III. Baltijas lauffaimneezibas.“ Par delegatu preekſch iſtahdes eewehleja K. Kalniņu un ſchihs iſtahdes weizinaſchanai augſchminetā kommiſijā ſeſoſchos 7 lozekkus: J. Baumanis, Ch. Bergis, Jr. Groſſwaldu, J. Daugulis, S. Martiņonu, A. Weberu un A. Ahbrandtu. Kommiſijai jaruhpejas par maſgruntneeku peedaliſchanos pee lauffaimneezibas iſtahdes. Ta paſcha gada 4. martā uſ III. Baltijas ſemkopibas iſtahdes efekutiwokomitejas ušaižinajumu noſpreeda preekſch III. Baltijas iſtahdes 1880. g. galwot tifa par 1000 rubleem, kuru ſpredumu preekſchneeziba efekutiwokomitejai paſinoja, un Riġas Latweeſchu Beedribas kommiſiju atſtaht ſpehkā ari 1880. gadā, tāpat ari reiſ iſwehleto delegatu. Tomehr 1880. gadā tee iſwehleja par delegatu J. Baumanis.

Tā ari te Latweeſchu Beedriba lihdsigi zitām eewehrojāmām Baltijas eeſtahdem palihdſeja III. Baltiju lauffaimneezibu weizinat un lihds ar to ari peerahdija, ka gluſchi beſ latweeſcheem wahzeekſchi ari newar iſtikt. Beedribai te atkal nahzās buht par widutaju ſtarp tautu un wahzeekſcheem un wajadſeja atfai tautas godu un labumu aiſſtahwet.

No zitām maſakām Beedribas reprezentacijām ſhe iſhtaf nerunaſim. Mineſim te tifa kahdus 3 atgadījumus, kur Latweeſchu Beedriba tautas wahrdā un tā ſakot minas uſdewumā lihdsi zitām tautām rahdijās un nehma dalibu. Weens tahds atgadījums bij 1877. gadā, kad Beedriba eewehleja iſ B. Dihriks, K. Kalniņa un K. Ramberga ſaſtahwoſchu kommiſiju, kurai wajadſeja goda meelaſtu iſrihtot ſlawenajeem Ob-upes brauzejeem. Otru reiſi noſuhta apſweizinaſchanas telegrammu uſ kreemu ſlawenā dſejneeka Alekſandra Puſchkina peemineka ſwehtkeem (27. majā 1880. g.). Beidsot, peemehru iſ jaunakās Beedribas wehſtures nemot, mineſim Latweeſchu Beedribas peedaliſchanos pee labdarigo Amerikas weeku ſagaidiſchanas 1892. gada 1. majā, kad Riġas Latweeſchu Beedriba kopā ar zitām Riġas latwiſkam beedribām iſbrauza uſ fuga „Mataador“ weeku fugim „Conemaugh Philadelphia“ preti, kur tad ameri-

fanus apfweiza bej minu tautas hinmas latweefchu dfeefmu fkanas. Wahrdu fahot, it nefur, fur tas ween wajadfejis, Rigas Latweefchu Beedriba naw aifmirfufi fawu peenahkumu, aiftahwet fawas tautas wahrdu un godu jeb tos representet.

II. Kommissijas preefch labdarigeem mehrkeem.

Beedriba nefad naw aifmirfufi, no kahdas fakes ta zehlupees. Wina naw if prahta iflaiduji, ka winas dibinafchanas fahkums atbalstas uf labdaribas. Liktenis bij latweefchu kaiminus igaukus bahrgi peemeklejis, teem peehtidams breesmigu truhkumu, no kura zits nefas nebija gaidams, ka bada nahwe. Turaku mihlestiba bij ta, kas fauza latweefchus fabeedrotees uf palihdfibu faweem liktena wajateem kaimineem. Schi mihlestiba radija Beedribas preefchtezi: „Latwifku palihdfibas beedribu preefch truhkumu zeefdameem igaukeem.“ Par schihs beedribas fefmigo darbibu zitâ weetâ jau plafchaf rumats, tadehf atleef te tifai aifrahdit uf winas darba turpinajumeem.

Lai gan Beedribai nodibinajotees palihdfibas beedriba truhkuma zeetejeem ifbeidsâs, tad tomehr tas gars, kas winâ waldija, nebeidsâs, bet pahrgahja uf jauno beedribu. Tâ ka 1869. g. neaugliga gada dehf daschâs weetâs truhkums ifzehlâs, tad beedriba, kaut gan pati neatradâs deefin kahdôs fposchôs apstahklôs, apnehmâs ari no fawas pufes badazeetejeem fneegt kaut kahdu palihdfibu. Tanî noluhkâ tee eezehla

1. Kommissiju preefch truhkuma zeetejeem.

Kommissija 6. janwari 1869. g. eewehleja schahdus 6 runas wihrus: Kofi, Balodi, Dombrowfki, Pehlfchenu, S. Martinfohnu un Ruchmani, kureem usdewa par to ruhpetees, ka dahwanas tiftu frahtas un palihdfiba, fur wajadfiga, pafneegta. R. Thomfona wadibâ kommissija fastahdija usazinajumu, furâ ta tautas dehkus un meitas pahreezinataja wahrdeem usluhdj, lai wini „gahrdu muti maifi ehfdami un ar preeku to fawâ rokâ turedami apdomâ, kâ tam maifes kumofinfch fmeketu, kas to jau wairaf deenas nawa baudijis; — lai tahs mahtes firdi ifdibina, kuras behrnini, lihdf atmosas, fauz: „memmin, dod ehst, dod mums maifi“ un kas fawu waigu ar preefchautu noslauzijufi afaru pilnas azis uf debefim pazel un faka: behrnini, gaideet ween — gan Deewinfch

par to gahdās." Šchim firnigōs wahrōds šarastitam un no B. Dihrika parastitam usajzinajumam bij šami brani panahkumi, jo drihši šanahža pahri par 400 rubleem, ko pa leelakai daikai preekš kursemes bada zeetejeem ijdewa. Tā ka wehlaſ truškuma wairs nebija, tad šewiškku palihdšibas kommišiju newajadseja eezelt, bet eerihkoja tīfai palihdšibas lahdi. Atlikumu no agrakās kommišijas un to, kas zaur dahwajumeem peenahža klaht, isleeto ja kašdeem labdarigeem mehrkeem, kā: nodegušcheem un ziteem nelaimigeem par labu, nabagu behrnu eglitei u. t. t.

2. Kommišija preekšch badazeetejeem Samarā 1873. g.

Samaras gubernu bij peemeklejis Igaunijas liktenis. Zaur triju gadu neauglibu bij ižehlees leels bads. Bads bij tīf leels, ka škaidras maišes wairs nepeetika un tapehž tureenes apdšihwotajeem wajadseja ehst maiši pa pušei iš pelawam un ošolu šihlem. Laudis pa šimteem atstahja šawas mahjas un dewās šwešchumā, lai išglahbtu šawu dšihwibu no bada nahmes. Šcho behdu wehstu išdširdušchi, wišā Kreewijā šahka labdarigas rofas kustinat un dahwanas preekšch truškuma zeetejeem lašit. Wišjeme negribeja palikt ziteem apgabaleem parādā un tadehl Rigā šastahdijās palihdšibas komiteja. Wīnu nošauža par „pirmo Samaras komiteju Rigā." Wīnas lozekli bija: goda preekšchneeks Wišjemes generalmajors barons M. Wrangells, komitejas preekšchneeks J. Petchatkins, wizepreekšchneeks J. Baumans, kafeeris S. Schutows, rakštweedejs R. Kalniņšch un A. Urusšows, komitejas lozekli: B. Dihrikis, J. Kowalews, G. Laškows, R. Rambergis, A. Simonows, R. Thomšons, J. Weinbergis. Par goda lozekteem tīfai eezelti wairak augstaki Baltijas eeredni. Komiteja šastahdija usajzinajumu latweešchu, igauņu, kreewu un wahžu walodās un tos iškuštija wišām muišchu un pagasta waldem, šabeedribam u. t. t. Šchini mihleštibas darbā wiši Baltijas apdšihwotaji bes šchiru un tautibu iššchiršchanas weenprahtigi šneedja rofas uš kopigu palihdšigas rofas šneegšchanu, tā ka 5. dezembri 1873. g. ta bij eenehmuši 26,618 r. 8½ kap., no kuras šummas Samaras bada zeeteji dabuja 25,362 rublus 39½ kap. Atlikumu išdaliju tā, ka Rigas Latweešchu Labdarības Beedribas, Kreewu Labdarības Beedriba un Pretubagošchanas Beedriba katra dabuja pa 418 r. 56 kap.

Bes schilm komitejam Rigas Latweeschu Beedriba, preefsch tam kommissijas neezeldama, isbalija is palihdsibas lahdes eenahksch cho naudu daschadeem listena wajateem laudim. Kad sihws karsch plohsijas starp deenwidu slahweem pret turkeem, tad ari Rigas Latweeschu Beedriba tureja par sawu peenahkumu eet saweem tahla-jeem radineekeem, kuru pulka ari daschi latweescha dehli lihdsi zih-nijas, ar naudas palihdsibu talka, nospreesdami dahwanas, kas truhkuma zeeteju kasē jo projam tiktu atrastas, lihdsi tahlakam no-fazijumam isleetot slahwu pabalstischanai un bes tam teem par labu isrihsot konzertu. 1876. gada Beedriba zaur Serbijas metropolitu aissuhhta us Belgradi preefsch deenwidus slaweem 200 rubkus. Ar scho beedribas palihdsibas sneegschanu kareiwjeem stahw radneeziga sakara 22. aprili 1877. gada eezelta

3. Rigas Latweeschu palihdsibas komiteja preefsch ee-wainoteem karamihreem un winu peederigeem.

Komiteja pastahweja is schahdeem lozkeem: K. Kalnina, J. Baumana, K. Thomfona, A. Webera, A. Ahbrandta, K. P. Ramberga, B. Dihrika, Fr. Weinberga, K. Berga, S. Martinfona, J. Dombrowska, G. Banges, G. J. Ferbera un H. Straubes, un is schahdam kundsem: Ch. Ramberga, K. Dombrowska, J. Tiedema-na, L. Grubes un A. Feldmana kdsēm. Komitejas preefschneeks bij K. Kalninsch, rakstu wedejs A. Webers, kaseeris K. P. Rambergis. 23. aprili 1877. g. komiteja issuhthija Widsēmē un Kursemē usajzinajumu, kurā ta sirsnigōs wahrdōs luhdsja eet meera zelā palihgā muhsu augstā Kunga un Keisera kara pulkeem, kas us sawa mihlotā Zara pawehli demuschees sihwā zihnā pret eenaidneeku kara pulkeem, galu darit kristito kauschu neiszeeschamām mokam un turku warmahzibai un pahrgalwibai. „Daschs labs mihrs“, tā usajzinajumā teikts, „atstahjis sawus firmgalwu wezakus, raudo-schu seemu, masus behrnus. Sahdasim, ka listens teem nebuhtu pa gruhthu nesams, ka tee badu nezeestu, kamehr winu gahdneeki islej ašins preefsch ziteem! Sahdasim, ka muhsu eewainotee kara mihri tiktu labi apkopti un ka ar sahpuju mokam teem nebuhtu ja-zeesch truhkums. Nepaliksim mehš latweeschi kaunā, kur wiši ziti pawalstneeki til dauds upuru nes us tehwsjemes mihlestibas altara. Nebuhsim til ween wahrdōs, bet buhsim wispirms ari darbōs par sawa Semes Tehwa ihsteem pawalstneekeem.“

Šči ņauzeja balŝs nepalika beŝ atbalŝs. 'Zi tahlās Turzijas leelgabalū duhŝŝhana un eewainoto wainanas eeŝfanejās latweeŝchu mahŝchu un tehwu ŝirdis. Wīnu ŝirds raidija pee Wīŝuauŝtakā karŝtas aiŝluhŝŝšanas, wīnu roŝas atdarījās un dahwanas preeŝŝ eewainoteem karawihreem bagati pluhda uŝ Latweeŝchu Beedribas namu, kur palihdŝibas komiteja tahs ar pateizigu ŝirdi ŝanehma. Seŝchu mehneŝchu laiŝā latweeŝchi bij uŝ mihleŝtibas altara ŝeedojuŝchi 7000 rublus un preeŝŝ 100 gultam ŝagahdajuŝchi wiŝas wajadŝigas leetas, kuras nodewa Sarkanā Krusta ŝaru beedribai. Bet wehl otrs uŝaižinajums pehž mineteem 6 mehneŝcheem ŝtaigaja pa latweeŝchu ŝemi, latweeŝchu ŝirdis no jauna uŝ labdaribu modinādams. Un atkal no jauna demigas un labdarigas roŝas kuŝtinājās, tā ka lihđŝ 1878. g. 14. ŝeptembrim bij eewemts lihđŝ 12,000 rublu. Kad ŝihmais karŝch beidsŝās, tad ari komiteja, no beidsŝa ŝawu darbibu. Darbibu beidsŝot, wīna runas wihreem nodewa 3671 rubli 91 1/2 ŝapeikas ar to noŝajījumu, ka Beedribai ŝchi ŝumma jauŝglabā kā paŝtahwigs palihdŝibas kapitals eewainoteem karēwjeem. Pee komitejas peedereja „ruhpigi fungi un dahmas“ (kā delegati no Rīgas Latw. Labdarības Beedribas). 6. majā 1879. g. komitejas walde noŝpreeda ŝumnu noguldit Rīgas Latweeŝchu Beedribas kaŝē; ŝummai japaleeŝ neaiŝteekamai, bet no prozenteem jaŝneedŝ palihdŝiba ŝaldatu atraimem, kropleem ŝaldateem un wīnu behrneem. No ŝchihs eeŝtahdes tad wehl lihđŝ ŝchai baltai deenai K. L. Beedriba atweeĝlinajuŝi daŝcha nelaimīga tehwoŝemes ŝarga peederigo liŝteni, ŝneegdama teem maiŝes kumofu un noŝchahwedama wīnu aŝaras.

Wēŝ ŝchihm komitejam Rīgas Latw. Beedriba daudz reiŝes dewuŝi weenreiŝigu pabalŝtu nelaimes atĝadijumdōs. Tā pehž jauŝajeem otrajeem dŝeedameem ŝwehtkeem ŝwehtku komiteja noŝpreeŝch peeŝŝkirt no ŝwehtku eewehmumu atliŝkumu 600 rublus Wīdŝemes un 220 rublus Kurŝemes wiŝpahrigajai ŝkolotaju palihdŝibas laŝdei. 1881. g. Latweeŝchu Beedriba dōd 100 rublus nōdeguŝchajeem Sarkan-Daugawā un atkauj Adolŝam Allunanam teem par labu iŝrihŝot konzertu, 1884. ĝadā Beedriba iŝrihŝo konzertu, teatri un balli apdeguŝcheem Waŝkawas ahrpilhēhtā, no kura iŝrihŝojuma eewahža 243 r. 51 ŝapeika; 1891. ĝadā nolemj Keiŝara ŝudraba kaŝam par peemīnu dahwīnat Geŝŝch-Kreewijas truhkuma zeetejeem 600 rublus, — wahrdu ŝakot, kur tiŝai atŝfanejuŝchi dibinati ŝauzeeni pehž palihdŝibas, tur Rīgas Latweeŝchu Beedriba naw kawe-

jusees pehz sawas labafàs spehjas us fcheem fawzeeneem atbildet, bet seeodojuji, fo ta warejuji, neaismirsdama, fa wina pati zehlupees zaur zitu labdaribu un fa minas fahfums un pamata afmins bijuji labdariba, fas ufzehlufi winas ftipro namu.

III. Kommisijas preekfch labdaru godinafchanas.

Mehdf gan fazit, fa pagodinafchana wahrdeem no mafaka fwara nekà pagodinafchana darbeem. Tà tad kad nu latweefchi famu atjaanotu brihwu dšihwi eeguwufchi zaur neaismirftamu labdaru puhlineem, tad majadsetu fazit, fa tee labaf newar famus labdarus godinat, fà ziteem labu darot, fo Rigas Latweefchu Beedriba, latwju tautas meetneeze un aifstahwe, fà augfchà aifrahbits, ari pehz sawas labafàs spehjas, pehz labafàs finas un apfinas darijuji. Un tomehr ar to nepeeteef. Schinis labòs darbòs wehl newar gaischi redset labo gribu, pateizigo firdi, bef furas pehz Getes wahrdeem neweens zilweks newarot palift par leelu eewehrojammu zilweku un tamlihdš ari ne weena beedriba newar ifaugt par augstu fwehtibas nefeju eestahdi.*) Tadehl nebuht naw leeki, fa Rigas Latweefchu Beedribas 25 gadu wehfturè peegreescham pelnitu wehribu beedribas rihzibai famus labdarus godinot. Wiſpirms te apfkatiſim tos pagodinajumus, ar fureem ta ifrahdijuji famu pateizibu faweem direkteem pazehlejeem un fopejeem, beedribas ihtajeeem darbeneefkeem.

1. Beedribas darbeneefku godinafchana.

Weens no teem wihreem, kam pee beedribas pirmàs gaitas loti daudš nopelnu, bij Zwans Hümüllers. Winfch fawà laikà bij pahrtizis wihrs bijis, bet dšihwe winam dafu no wina mantas nolaupija. Vai gan tas nebij latweefchu aufklejums, tomehr tas sparigi preekfch Latweefchu Beedribas zihnijàs. Winfch mira, un wina pakaf palizeji palifa leelà truhzibà. Tagad bij ar mantu

*) Ja peemehram wezaki no fema dšimuma ifaudfinajuſchi zaur daudš puhlineem famu dehlu par mahzitu wihru, fas paleef bagats, tad fchis tagad augfti fahpis dehls ar to ween neifrahbits famu pateizibu, fa tas daris labu ziteem warbuht tahdà pat mehrà, fà wina wezaki winam darijuſchi, kamehr tas no faweem wezakeem atraufees, warbuht faunefees, bet tif tad winfch rahda famu zeenjama wihra pateizigo firdi, kad winfch fchos weentahriſchos wezafus godinaf atflahiti wahrdeem un darbeem, parahdidams, fa winfch juht, zil daudš teem paradà un fa winfch fcho leelo paradu grib nolihdšinat teem peenahzigo godu dodot.

neapdahwinatās, bet gan ar pateizīgu jirdi apbalvotās beedribas peenahkums parahdit mīna maneem, ka tee, kureem wīnšch bij dahwajis šawu jirdi, nebij šchihš jirds nezeentigi. Tee pašchi, neapdahwinati laizīgām mantam, zaur kolekti kraħja preešch wīna pafal palizejeem naudu. Masa bij ta artawa, ko beedriba teem 1877. gadā wareja peesuhitit: tīfai neezigi 130 rubli, bet newar šinat, waj širšchu pašinejs ari te nebuhtu teizis, ka te dots wairaf, nekā daščā zītā weetā, kur runā no tuhstoscheem.

Kronwaldu Attis bij wihrs, kam neween pee Rīgas Latweešchu Beedribas bij nopelni zaur dšihwo peedalīschanos pee wīnas preekeem un behdam, ari tahlaf Mehtrainē dšihwojot, pee wīnas školotaju šapulzem un dšeesmu šwehtkeem, bet pee wīšas latweešchu tautas, jo wīnšch eedēšīnaja zaur šawu runas uguni latweešchu jirdis un zaur šawu špeħzigo abās pušēs greešigo rakstu šobini šatreeza bišmanus un apšargaja šawus lihđstauteešchus, wīnu mihleštibu uš mahtes walodu modinadams, wīnu tautiškō apšīnu zeldams, wīnu jirds un prahta attihštibu šekmedams, wīnu walodu un rakstneezību kuplinadams. Kad bahrgais listens šcho dišcheno wihru wehl špeħka gaddōs aiššauza no šchejenes, tad latweešcheem wajadšeja išrahdit šawu zeenību pret šcho wareno zenšoni, un godinašchana bij atkal jausnemas tautas aišštahwei Rīgas Latweešchu Beedribai. Beħz wīna nahwes Rīgas Latw. Beedriba eesahka kraħt kapitalu. 1881. g. R. Mlaums beedribai dahwinaja elkā kraħšotu Kronwalda bilđi. Kronwalda kapitāls lihđš 1893. gadam bij lihđš 1000 rublu šakraħjees, tā ka wareja šahht domat šen projekteto peeminekli zelt. Minetā gada 12. šeptembrī peemineklis bij gataws. Peemineklis ir 12 peħdas augšts, ziršts wīnšch iš šweedru granita, šlaikas piramidas weidā. Peeminekla augšchejā dalā atronas Kronwalda Atta giħmetne, no bronša leeta. Apašchdalas preešchpušē iškalts šchahds ušrakšts:

Kronvalda Attis

1837. g. 3. aprīlī — 1875. g. 5. februārī.

Pateicīgu tauteešu vardā

Rīgas Latveešu Beedriba

1893. gadā

Otrā pušē iškalts šchahds teikums:

Tevzeme un brīvība visaugstakee dargumi pasaulē.

Bez-Beebalgas labdarības beedriba peeminekli no Rīgas aišweda uš Bez-Beebalgu un to tur uštahdija uš Kronwalda šapa.

1893. g. 12. septembrī, šwehtdeenā, peeminekli atklahja, uš kureeni Rīgas Latw. Beedriba bij ūhtijūšī ūawu preekšneeku Fr. Grošswaldu kā ūhtni, kūršh jaukā, kodoligā runā kapa=akmini nodewa Wez=Beebaldsenu glabašhanai un ūargašhanai.

Kā ūawu agrako uu loti apdahwinatu dšejneeku latweešhi zeenija un zeena Krogšemju Miku (Mušekli). Ari šho nahwe latweešhem agri laupija. Kad winšh 1879. g. Peterburgā miršt, Rīgas Latweešhu Beedriba zaur Rīgu pawada wina adšišūšhās meešas. Uš wina apbedišhanu top ūhtits preekšneeks, kūršh uš wina kapa noleef diwus wainagus: 1) ošela wainagu ar ušrakštu: „Rīgas Latweešhu Beedriba ūawam fretmajam beedrim un dedšigam tauteetim Krogšemju Mikum, mir. 25. janw. 1879. gadā un 2) lauru wainagu ar ušrakštu: „Pateizigā tauta zaur Rīgas Latw. Beedribu ūawam dšeesmineekam Krogšemju Mikum, mir. 25. janw. 1879. gadā“.

Wihrs, kas latweešhu ūkolotajus bij ūkolojis un kas latweešhu dšeesmas bij zeenā un godā zehlis, lihds ar to palihdšedams radit dišhenos dšeesmu šwehtkus, latweešhu wahrda un goda pazehleš, — tas wihrs bij Zimše, Walfas seminara direktors. Wina nopelnus zeenidama, Rīgas Latweešhu Beedriba to bij eežhlušī par ūawu godabeedri. Kad šhis ošols 1881. g. lušja un ūahpu škana noškanaja pahr wišu Latwiju, tad jo gaušhas ašaras lihds raudaja Rīgas Latweešhu Beedriba. Uš ūawa godabeedra paglabāšhanu Beedriba nošūhtija kā delegatu A. Weberu, kūršh Beedribas wahrdā nolika uš wina kapu lauru wainagu ar ušrakštu:

Rīgas Latweešhu Beedriba
ūawam goda=beedrim Zahnim Zimše
1814—1881.

No tumšibas uš gaišnu Tu tautu wadiji
Un jaukām dšeesmu škanam Tu širdis zilaji.

Bet Zimše nebij latweešhu mihlulis un labdaris ween: ari wahzeēšhi to zeenija un igaumi tam nebij daudš mašak pateizibas paradā, kā latweešhi. Wiši šhee kopā ūahka ruhpetees par wina kapa peeminekli. 1884. g. Rīgas Latweešhu Beedribas preekšneeks K. Kalnišh runas wihreem nodewa ušaižinajumu no Zimšes komitejas par beedribas peedališhanos pee Zimšes kapitāla kraššhanas. Beedriba tam mehškim eežhla kommišiju iš šahdeem fungeem: Š. Wittandta, Š. Grosswalda un A. Webera. Šhi nošpreeda išriškot konzertu. To ari išriškoja 1884. gada 12. auguštā kēšjara dahršā, kur peedališhanās bija leeliška, tā ka atlika 810 rubli

81 kapeita. Kommissija peenehna Webera preekschlikumu: $\frac{1}{3}$ no šchis summas atstahj Zimšes peemineklim, $\frac{1}{3}$ wina pehznahžeem un $\frac{1}{3}$ stipendijam. Tā ari R. L. B. nehma pee Zimšes peeminekla dalibu.

Warbuht neweenam zitam, atstaitot jinamos beedribas dibinatajus, naw pee Rigas Latweeschu Beedribas usplaukšchanas tahdi nopelni, kā adwokatam K. Kalninam. Zhs muhschs, bet muhschigi gara rinda neaismirstamu darbu. 1872. g., kuru beidsis, tas nometās Rigā uš dšihwi un tuhlit ar šalokšhna spēkēem un duhschu stahjās pee beedribas darbeem, usnemdams uš šaweem spēhziģeem kameescheem gruhtakos beedribas darbus. 1873. g. to eezel par runas wihru, tuhlit pehz tam par preekschneeka meetneeku. 1874. g. nowembri par pilnu šapulšchu wadoni un janwarī 1875. g. par preekschneeka meetneeku, kurā amaiā tas paleef 11 gabus, t. i. lihds pašchāi nahwes štundai. Kas usmanigi lašis Beedribas mehšturi, tas atradis ka šchis nenofuhstoschi darbigais wihrs gandrihš pee iffatra šwarigaka darba nem dalibu, ihpašchi kur Beedribai wajaga aišstahwetaja uš ahreeni. Wišās tahdās reišes šchis energiškais darbigais latweetis ir šawas tautas pirmā rindā un galā. — Kad nu šchis dišchenais bahleliņšch 13. dezembri 1885. gadā frita, tad Beedriba buhtu bijuši nezeeniga wina darbu un puhliaw, ja ta nebuhtu to godam pawadijuši uš beidsamo atdušu. Un to ta ari darijuši; wina tam isriškoja krahschnas behres ar tahdu godu un dišchenumu, kā to gan ne weens zits latweetis naw peedšihwojis. Uš wina kapa ta nolika lauru mainagu ar ušrakstu:

Uš eschinas galwu liku
Sargat šamu tehwa šemi;
Labak manu galwu nehma,
Nekā manu tehwa šemi.

Tad wehl ahrcahrtigā runas wihru šapulžē 22. dezembri 1885. g., kurā kā weesi peedalijās dauds zitu latweeschu beedribu šuhtni, nošpreeda kraht šemišchu kapitalu uš nelaiķa K. Kalnina wahrdu un to isleetot stipendijam. Beedriba tanī gadā šakrahja lihds 1000 r.

Kalnina nahwes gadā mira ari kašds zits, tikai firms un peedšihwojis latweeschu darbeneeks, no liktena wilneem neschehligi mehštatais Kaspars Beesbardis, firmais latweeschu praweets, kura dšihwes gahjumā šcho rindinu rakštitaju wišwairak aišgrahbj tas štats latweeschu II. dšeedamōs šwehtkōs, kur wezais šeenzeets preeksch šapulžētās lihģšmās šwehtku šapulžes runadams raud preeka

ašaras. Kasparu Beesbarði, kam pee beedribas nenoleedsjami nopelni (ašrahdam tīkai, ka wīnšch bijis ari Sinibu Kommissijas preekšchneeks), Rīgas Latweeschu Beedriba 1. oktobrī 1877. g. eezehla par šawu goda beedri. 31. augustā 1885. gadā, wīnam Maškawā mirstot, Rīgas Latweeschu Beedriba leef zaur šawu goda beedri, Kr. Waldemaru Maškawā, pušchfot šcha latweeschu sinibu wihra, Latweeschu Beedribas pabalsta, zenfona un zeeteja kapu ar lauru wainagu un eegahda wīna portreju eljas krašfās dehl ušglabasšanas beedribas namā. — Peeminas wainagu tanī pašā gadā ušlīka ari weenam ašgahjušcham beedribas dibinatajam un labdarim, tirgotajam un fabrikas ihpašchneekam Jakobam Dombrowškim, kas no beedribas dibināšanas (10. now. 1868. g.) lihdsi šawai nahwes deenai bij beedribas runas wihrs.

Behž šawa listena Kasparam Beesbardim lihdsi ir weens no pirmatajeem latweeschu dsejneekem, firmais Ernsts Dūnsberga tehws, kuru beedriba eezehla par šawu godabeedri. Kad šhis wezais, bet špehžigeem šoleem jaunū laiku wīrjeenam lihdsi šolojošchais latweeschu darbneeks 31. juliā 1889. g. peedšihwoja to reto laimi, šwīnet reišā šawus 50. gadu školotaja šwehtfus un šelta kašjas, tad ari Rīgas Latweeschu Beedriba nekamejās šhini leelajā goda deenā apšweikt nopelneem bagato goda beedri, šuhtidama uš tahlo Dundagu, gawilneeka dšimteni, šawu preekšchneeku, kas tam beedribas wahrdā nodewa šewišchku apšweizinajuma rakstu un goda dahwanu, šudraba maišes šchliwi. Tanī gadā ta ar šewišchku dahwanu godaja ari šawu ilggadejo kašrtības kommissijas preekšchneeku N. Ahbrandtu wīna šudraba kašfās (27. sept.).

Weens no beedribas zelmu lausejeem bij arkitekts J. Baumanis. Wīnšch beedribas dibinatajs, wīnas preekšchneeks, dašchadu zitu amatu išpilditajs, šewišchki ari ašstahwetajs uš ahreeni, leels dseedāšanas un musikas draugs un mīlšigo foklu, dseedamo šwehtfu ehku, raditajs. Šcho wīna nopelnu dehl tas bij palizis 1881. g. beedribas goda beedris. 14. sept. 1879. g. beedriba wīnu ar šewišchku goda dahwanu godā wīna šudraba kašfās, bet drihš tai wīnšch bij jagodā uš dšestro dušas weetinu. 1891. g. 19. martā dahrgais tauteetis mira. Beedriba ari šchim zenfonim išrihkoja behres, pee wīna kapa noraudadama šchelu pateizības ašaru.

Kristjāhns Waldemars ir weens no dišchenatajeem dehleem, kašdus latweeschu tauta wīšpahriģi mar ušrahdit. Wīnšch pa daļai muhšu tautiškās awišchneezības, bet jo šewišchki muhšu

juhrneezibas tehms. Wina firds karsti pufsteja ari preefſch Rigas Latweeſchu Beedribas. Un Rigas Latweeſchu Beedriba gavileja, kad Waldemars, ſpehzigais, parauga zeenigais ſtrahdneeks, no Kreewijas firds pahrzeloja uſ latweeſchu ſerdi wezaja Rigā. Tā winam, kuru beedriba bij pazehlufi par goda beedri, 1877. g. uſ Rigu brauzot Rigas Latweeſchu Beedriba ſawās telpās iſrihto goda meelaſtu. 1882. g., kà wina rakſtneezibas 25 gadu ſwehtfōs, noſpreeſch ar gawilneeka atlauju iſfahrt wina bildi eljas krahſjās beedribas namā. Wina dſimuma deenā, 15. now. tanī paſchā gadā, tam noſuhta apſweizinaſchanas telegrammu. Kad tas 25. nowembri 1891. g. eet no ſaweem gruhtajeem zihnineem atduſetees pee ſaweem ſentehweem, tad Rigas Latweeſchu Beedriba uſ ſawu rehſinu atwed wina atdſiſuſchās meeſas no Maſkawas uſ wina mihloto dſimteni un to ar peenahzigo godu paglabā, neſkaitamam pateizigu ſauſchu pulkam pawadot un puku uſkalnam wina kapa kalnu apſeſot. 4. dezembri 1891. g. F. Weinbergis leef runas wihru ſapulzei preeſchā, eerihſot ſubſkripziju ar to noluhfu, no eenahfuſchas naudas zelt peeminekli Kr. Waldemaram un pahrejo naudu iſleetot labdarigam mehrtim, miruſcham par peeminu, beidsot eezelt komiteju, kura lai nemtu wiſu rihloſchanos ſawās rofās. Tahdu komiteju ari eezehla iſ 5 lozekleem ar neaprobeſhotu lozekfu peenemiſchanas teeſibu pehz wajadſibas. Komiteja eezehla: Dr. A. Buttuli, Jr. Brihwoſemneeku, adwokatu A. Weberu, ſkolotaju J. Breiſchu un tirgotaju A. Ballodi.

Latweeſchu Beedriba naw ariſtahjuſi negodinatū neweenu no ſaweem lozekleem, kas to pelnijuſchi. Tā wina ſawu uſtizigo lozekli, preeſchneeka weetneeku, adwokatu J. Sakkiti godinaja, kad tas 10. majā 1891. g. mira, ſuhtidama uſ wina behrem par delegatu preeſchneeku Jr. Groſſwaldu un nolikdama uſ wina kapa goda wainagu kà ahrigu pateizibas ſihmi. Tamlihdſ ta parahdija beidsamo godu ſkolotajam Auguſtam Spundem, kuſch mira 12. nowembri 1892. g. un kuſch peedereja pee wiſu kreetnakaſeem un iſchaklakaſeem beedribas ſtrahdneekseem, jo no paſcha beedribas ſahkuma (10. now. 1869. g.) winſch wiſu laiku lihds ſawai nahwei, iſnemat maſu laiku, bijis par beedribas runas wihru, tad wehl beedru ſinatajs, rewidents, teatra kommiſijas preeſchneeks, beedribas preeſchneeka weetneeks, ſinibu kommiſijas preeſchneeks, muſejas pahriſinis un ſewiſchki preeſchſihmigs, ſekmigs un ſwehtigs jauta-

jumu mafaru waditajs. Ari wina kapa kopinu beedriba puščhoja ar newihstoschu lauru wainagu.

Beidsot Rigas Latweeschu Beedriba šamu pateizibas parahdišchanu naw noleeguši wihram, kas miris winas pirmā gaduimtena zetorščhna wisheidsamōs gadōs, bet kam pee winas kà retam kashdam zitam, waj warbuht nemeenam, leeli nopelni. Tas wihrs ir nelaitis Bernhards Dihrikis, wihrs ar ihsta latweešcha pahrleezinašchanos, ar nešchaubigu tizibu, stipru duhščhu, apšinigu, rahnu un droščhu gaitu un nelokamu gribu, kuru tikai nahwe pašpehja ložit, aiššaukdama to 25. augustā 1892. g. uš muhščhigu dušu, kamehr tam griba un špehja wehl bij ilgi strahdat diweem šaweem lolojumeem, laikrakštam Baltijas Wehštnešim un Rigas Latweešchu Beedribai par labu. Šchis ir Rigas Latweešchu Beedribas wehšturē gabals no winas preeščhwehšturiga un wehšturiga laikmeta, wihrs, kas peedereja šawā laikā gandrihš katrā beedribas eestahdē, kas bijis pirmais beedribas preeščhneeks, šinibu, teatra kommišijas preeščhščhetajs u. t. t., kas wišadi ruhpejees attihstit beedribā godigu, weešigu dšihwi, kas peedalijeēs pee winas representešchanas uš ahreeni, wahrdu šafot, kura darbiba pirmajōs beedribas 25 gadus welkas zauri kà šarfans pamedeens. Šcho darbigo zenšoni Rigas Latweešchu Beedriba 1878. g. 1. oktobri eezehla par šamu goda beedri un kad tas 25. augustā 1892. gadā luhša, to ar peenahzigo godu aišwadija uš atpuhtas weetu, peenahzigi leeliškam kauščhu pulkam peedaloteēs un šchehlam ašaram un pufu leetum lihštot uš aišgahjeja kapa. Tani gadā Beedriba šaudeja ari šamu beedri, zenšoru A. Šchleššinu, kas, pirms wehl bij nodibinata Rigas Latweešchu Beedriba, ar dašcheem ziteem dedšigeem jaunekkeem, zilweka dšineklim pehž šabeedrigas dšihwes un šawai latweešchu širdij paklaušidams, bij šahzis išglihtojoteēs peekopt jauneklu starpā šabeedrigu dšihwi. Kad šcha karsti juhtošcha latweešcha puščtet rimušcho širdi glabaja Ņgaunu šemes wehšajās šmilštis, tad ari Rigas Latweešchu Beedriba nolika uš wina kapa newihstoschu lauru wainagu, kà pateizibas un godinašchanas beidsamo šihmi.

Par B. Dihriki runajot, mums nahzās aišrahdit, ka wiņšč ari lihšdarbojeēs pee latweešchu leetas, eekams wehl Beedriba bij nodibinata. Bet eekam jele weens latweetis wareja domat par latweešchu beedribam, eekam latweešcheem bij jehga par brihwo patšahwigu darbošchanos, ižehlās kahds wihrs, nelatweetis, kas garā paredseja latweešchu brihwo attihštibas gaitu — mehš šakam

garā paredseja, jo tad wehl latweeſchi bij nebrihwi dſimtlaudis. Schis wihrs bij Garliebs Merkeliſ, kaſ preekſch latweeſchu brihwibas zihnijās un kura wehleſchanos iſpildija ſwehtitais Kreewijas waldbneekſ un latweeſchu un igauņu aplaimotajſ, zarſ Alekſandrs pirmais. Schoſ ſawuſ neaiſmirſtamoaſ labdaruſ latweeſchi nedrihkſteja nepawiſam aiſmirſt, un tapehž tiſ lihdſ kà bij nodibinajuſeoaſ latweeſchu tautaaſ aiſſtahwe, Riگاſ Latweeſchu Beedriba, ſchi neaiſmirſa wiņuſ godat. Pirmāſ ruhpeſ tai bij par Garlieba Merkela peeminaſ afmena zeļſchanu.

2. Brihwibas karotaja godinaſchana.

Kà Riگاſ Latweeſchu Beedriba nahkuji uſ domam, Merkeliſ zelt peeminekli, par to Beedribaaſ 10. gadu kronikà ſchahdi ſtahſtiitſ. 1868. gadà, beedribaaſ pirmajā muhkſcha gadà, kad eekarſeteo darbeneeki ſtrahdaja ar retu ſpehku un iſmanibu, R. Thomſonaſ kahdà ſwehtdeenà nobrauziſ uſ Katlakalnu, gribedamaſ tur apmeklet latweeſchu labdara Garlieba Merkela kapu. Bet te tam gruhti nahzeoaſ kahroto kapa weetu atraſt, jo neweenaſ praſiſt to neſinajaiſ uſrahdiſt, kaut gan tikai kahdi 19 gadi pehž wiņa nahweoaſ bijuſchi pagahjuſchi. Beidſot weetejaiſ ſkolotajſ tam weenu kapu rahdijiaſ, ſajidamaſ, ka to taſ domajot par Merkela kapu, kaut gan to ſkaidri neſinot pateikt. Taſ wiņaſm gahjiaſ pee ſirdſ un wiņaſch ſahziſ ar beedreem pahrrunat par ſcha droſchſirdigà brihwibas karotaja godinaſchanu gahdat. No Merkela pameitaaſ Depkina muiſchà, Julijaſ Dorndorſſa iſdſeaſ, wiņaſch dabuja preekſch beedribaaſ pirmà ſchuhpuļa ſwehtkeem 19. februari 1869. g. Merkela gihmetni, kuru wiņaſch ſwehtku weetà, wiņgrotaju ſahlè, pee ſeenaſ peekahra. Swehtku runà wiņaſch norahdija uſ teem wiņreem, kaſ latweeſcheem bijuſchi pateei draugi un wiņai lihdſejuſchi tad, ka pati tauta ſew wehl neſpehja lihdſet. To ſtarpà wiņaſch mineja ari Merkela wahrdu un rahdija uſ Merkela gihmetni. Nu iſteiza no daudſam puſem, ko ſwehtku ruma aiſgrahba, wehleſchanoaſ, ka tee labpraht ſcha nopelneem bagata wiņra portreju par peemina eegahdatoſ. Tà ka ta paſchà gada 21. oktobri Merkeliſm peepildijaſ 100 gadu dſimuma deena, tad uſ Thomſonaſ preekſchliſkumu noſpreeda dabut no Merkela pehžnahzeoem atlauju, ſcho bildi fotografet un pahrdot. R. Thomſonaſ atlauju iſgahdaja, un ar kahdu fotografu nolihga, ka tam par 15 kap. gabalà bilde jaſotografè. Wiņaſ pahrdewa par 30 kap., tà ka atlika 15 kap. par gabalu pelnaſ. Beſ tam

R. Thomsons šaraktīja Baltijas Vēstnešim viņa dīšwesgahjumu. Preekšč peeminas atmina iŭwehleja komisiiju no 7 lozekleem: Thomšona, Baumana, Schillinga, Puratha, Ramberga, D. Ošha un B. Luža. Darba rihkotajs bij Baumans un viņam par palihu ūšaižinats N. Strauchs.

Te darbam radās šķehrešlis. Thomsons gan no Merkela dšintes aištahwja bij dabujis kà weenigais teešibu, fotografijas pawairot un iŭplatit. Domehr bij atgadījees kaħds weikalneeks, kas bij weenu Merkela fotografiju eegahdajees, to lizis ahršemēs tehraudā sīhmet, kaħds 25,000 eksemplarōs nodruŭat un kà peedemu pee Wīdšemes kalendara iŭplatija to tautā. Saprotams, ka šchis šlepenais weikals fotografiju pahrdošchanu no Beedribas pušes gandrīš pawīšam iŭnihzinaja un draudeja pat ūšņemto noluhku iŭputinat. Leetu nodewa adwokatam Morīžam, bet kaħ sinamais fotografiju iŭplatitajs zaur fogtei teesu prašija no beedribas 2500 r. kauzijas, kuru beedriba kà eesahzeja newareja deesin ūš žif ilgu laiku pee teesas noguldit, tad wajaħdeja no prahwas atŭžitees „un bij japreezajas, ka lihđšchinigas iŭdošchanas nebij wairak kà 13 r. 86 kap.“ Tagad wajaħdeja žitā želā tiŭt pee wajaħdīgās naudas summas. Šchi naudas ŭawahšchana wīlkās kaħdus 5 gadus, kamehr mašā summa ŭanahza, ko šchi peemina maksaja. Pa tam dabuja no baŭnizas preekšchneeka atlauju, peeminas zelšchanu Katlakalna kapōs iŭdarit; kapa weetu nopirka par dšintu, un J. Baumanim, par derīgu kapa atmina atrašchanu gahdajot, laimejās tahdu netahlu no Katlakalna Daugawā atrašt. N. Strauchs, Baumana palihgs, šcho wīšai gruhto klints gabalu ar enkurneeku amata lozekleem iŭwīlka ūš kraštu un no tureenes to nostahdīja ŭawā weetā.

Ūš peeminekla atklahšchanas deenu, 21. oktobri 1869. g., tika eeluhgti Merkela dšintes lozekli; ap pušdeenas laiku ar fugiti iŭbrauza no Rīgas ūš Katlakalnu, kur ar dšeesmam un runam peeminekli atklahja. Wakarā bij pirmā ŭapulzešchanaš jaunajā beedribas namā. No Bez-Beebalgas šchini godašchanas deenā peenahzis no „Matīša dehla Pilŭahneeka Žehkaba“ garats dšejolis, no kura ūšīhmešim šche ŭelofchu pantinu:

„Nu latwji šchodeen ŭawu pateizibu wahda,
Par peemīnu tew atmini ūš kapa stahda,
Kuršch muhšu tautā brihwos wihrus modinās,
Teem ŭawa preekšchgahjeja darbus ŭudinās;

Sche pawafarà meitas nahks un fromus pihs,
Sche tehwi fawus jautros deklus peewedis,
Un stahstis nopuhjdamees kluf':
Schaì kapà muhsu Merkels dus'."

Scha nelaika dsejneeka wahrdi peepildijufchees, jo pateizigee Rìgas latweefchi gandrihs katru gadu isbrauz uf Katlafalna preedu-
laju, tihro lauku gaisu ee-elpot, pee kam ta katru reiji pirms pree-
keem nopeetnà zeremonijà scho brihwu preeku lihdsraditajam, brihwib-
bas karotajam Garliebam Merkelim pee wina kapa afmena nonef
fawu pateizibu. Tur tad teefcham beedribas tehwi un ziti weefchi
fawus uf jautreem fwehtkeem isbraufufchos deklus peewed pee no-
fuhnojuſchàs Daugawas mantas un teem stahsta, ka jem winas gul
muhsu augstakàs mantas, brihwibas karotajs: „ſchaì kapà muhsu
Merkels dus'."

3. Jhstas brihwibas dahwinataju godinaſchana.

Breefch ka Merkels zihnijàs un karoja, fo winſch wehlejàs
latweefchu tautas labà, to Kreewijas ſcheligee waldneeki iſpildija.
Aleksandra wahrds latweefcheem muhscham paliks fwehts un augsti
godajams: Aleksandrs I. latweefchus padarija brihwus, Aleksandrs II.
ari preefch latweefcheem eeweda brihwas reformas un tagad lai-
migi waldofchais jemes tehws Aleksandrs III. dewa latweefchu wa-
lodai brihwibu, noſtahdidams teefibu ſinà blafam lihds ſchim te
waldofchai wahzu walodai. Tadehl Rìg. Latw. Beedriba, brihwib-
bas auglis, nehmuſi dalibu pee wiſeem fwehtkeem, pee wiſeem
preekeem un behdam, fo Kreewu walſts un tauta ſwinejuſi un fur
ta behdajuſees kopà ar Augſto Keiſara namu, neween ahriigi lihds-
preezadamàs un lihdsbehdadamàs, bet to jo ſtipraf ſajusdana ſawà
ſirdi. Tà 1887. gada 12. dezembri ta eezel ſewiſchku kommiſiju
ſawa brihwibas dahwinataja Aleksandra I. 100 gadu dſimſchanas
deenas fwehtkeem, un tad 1879. g. diwas reiſes breefmigu laun-
daru rotas iſſteptas pret Aleksandra II. ſwaidito perſonu, fur
Deewa ſchehlaſtiba wiau iſglahba, tad Latw. Beedriba wiſas tau-
tas wahrdà, kopà ar freemu beedribu, eefneefſ Keiſara Majeſtatei
padewibas adreſi, parakſtitu no J. Schutowa freemu un K. Kalnina
Latweefchu Beedribas wahrdà, un iſrihko lahpu gahjeenu uf Keiſara
weetneeku Wiſſemes gubernà, uf Wiſſemes gubernatoru. Un tad
tahlaf 1880. g. Kreewijas leelais reformators Aleksandrs II. ſwin
fawu 25 gadu jubileju, tad Rìg. Latw. Beedriba, no daudſeem

pagastvežakeem uš to ušaižinata, ņastahda un paņneedņ mihlotam Waldineekam wiņpadewigako adreņi, par deputateem uš Peterburgu ar 500 rubleem iņ Beedribas kaņes ņuhtidama J. Kornešu iņ Wez-
 Peebalgas, K. Kalniņu iņ Riĝas un J. Sauliti iņ Leelwahrdes, furi weenigi adreņi paraņņta, ka mehr pee wiņas peedalas 240 lauk-
 pagasti un 34 beedribas. Un kaš no wiņas latwju un kreemu tautas kaņti mihlotais zars Alekņandrs II. zaur neĝeņlu rofam
 frita un kaš liħdņ ar Kreewiju ari latweeņņi raudaja ruhgtas, pa-
 teeņas aņaras, taš atkal Riĝ. Latw. Beedriba ņawas tautas wahrda
 paņneedņ tagadeĝam Keiņaram paðewibas adreņi. Un kaš taħlaf
 wiņa kreemu tauta un walņts ar leelu ĝreņniņu un newaldamu
 preeku ņwin 15. maĝa 1883. ĝ. ņawa tagadeĝa Keiņara Alekņandra III.
 kronēņĝanas ņwehtkuš, taš ari Riĝ. Latw. Beedriba peħ ņawas
 eeņpeħĝas preezajas ņawa ņaņemigaja namā, to tiņ jauki illunine-
 dama, ka wehl nekaš, ta ka Riĝ. Latw. Beedribas nams biĝ weens
 no wiņjaukaņi ĝreņnoteem un puņņkoteem nameem Riĝā. Peħz no-
 ņwineteem ņwehtkeem noņuhta uš Peterburgu ihpaichu deputaziju, kurai
 ušdewa paņneegņ ņewiņĝki maħņņliĝi iņĝatawotu adreņi un iņņazit lat-
 weeņņu paðewibu pret troni. Deputazija paņtaħweĝa no 6 lozēkleem.
 24. ĝuniĝa 1886. ĝ. beedribai notika tas nepeedņihwotais ĝods, ka
 to apmeņleĝa leelkaņņs Wladimirs Alekņandrowiņņs liħdņ ar ņawu lau-
 lato draudņeni wiņas namā peħz tam, kaš beedribas preeņņneekam
 biĝ biĝis tas ĝods, deenu eepreeņņ Riĝas-Dwinņkas dņelņzela ņtaĝijā
 Keiņariņņĝajām Augņtibam 13 latweeņņu beedribu deputazijas ĝalā
 paņneegņ ņahli un maiņi uš ņewiņĝki maħņņliĝi iņņtraħdataš blodaš.
 Beedriba no ņawas puņes ņĝini retaja ĝoda deenā biĝa poņuņees un teħ-
 puņees, ko ween ņpeħdama, un preeka ĝawiles neĝribeĝa rimtees,
 kaš Augņtee Weeņi, apņweizinati ar ruņu no beedribas preeņņneeka
 un ar dņeeņmam, pateizās par apņweizinaĝumu un noweħleĝa muħņu
 un wiņām ĝitām ņapulĝetām 12 latweeņņu beedribam „labu weikņni
 un labklahjiņu“. Ķirms iņeeņĝanas no Riĝ. Latw. Beedribas
 nama Augņtee Weeņi wehl eerakņtiĝa ņawus maħrdus ņewiņĝki preeņņ
 tam eegahdata ĝraħmata, un taš, laiþni atwadiðamees, pawadiiti
 no nerimtoņĝam ĝawilem, atņtaħĝa beedribas namu. Taš beedriba
 wehl iņriħtoĝa rewidetajām ņenatoram Manēņinam 26. nowembri
 1889. ĝ. ņerenadi. Weidņot wiņa nodewa Keiņaru Maĝestatu ņud-
 raba kaħņās, 28. oktobri 1892. ĝ., Augņtajām ĝawilneeku paħrim
 wiņpadewigakoš laimes weħleĝumus, par ko to aplaimoĝa Wiņaug-
 ņtaĝa pateiziba. Pee ta atĝadiĝuma beedriba dahwaja Ćeņņņ-

Kreewijas truhfuma zeetejām gubernam 600 rublus. Bet wisdiſhenaki Rīg. Latw. Beedriba ſawu pateizibu, ar wiſu tautu kopā, parahdijuſi wiſōs trihs dſeedamōs ſwehtkōs, kurus ta iſrihkojuſi ſahdam preezigam gadijumam keiſara namā par peeminu. Schee ſwehtki iſrihkoti un iſdemuſchees tiſ leeliſki, ka winus war ſaukt par jaukeem pateizibas ſwehtkeem un ka tee zeenigi, ka ar wineem, tā ar ſlawenako gabalu iſ beedribas dſihwes, nobeidj Rīg. Latw. Beedribas, iſrihkotajas, diwdeſmit peezu gadu wehturi.

a) Pirmee wiſpahrigee latweeſchu dſeedamee ſwehtki.

(No 26—29. junijam 1873. g.)

Domas, iſrihtot leelaſus dſeeſmu ſwehtkus, naw wiſpirms iſgahjuſčas no Rīg. Latw. Beedribas. Tahdi ſwehtki jau pirmſ wiſpahrigajeem dſeedaſchanas ſwehtkeem, maſakā weidā, Wiſdſemē un Kurſemē iſrihkoti. Tahdus ſwehtkus Latw. Beedriba gribeja ari 1870. g. iſrihtot, bet ſchihm domam radās ſawekli. 20. februari 1873. g. nu ſapulzejās Rīg. Latw. Beedribā wairaf dſeedataji un foru wadoni un ziti, ſam leeta ruhpj, un noſpreeda Rīg. Latw. Beedribu luhgt, uſnemtees wiſpahrigu dſeedaſchanas ſwehtku iſrihkoſchanu. 2. martā runas wiſri ſcho luhgumu, R. Thomſonam preeſchā leektot, weenbalſigi peenehna un preeſch rihtojameem ſwehtkeem eezehla komiteju iſ ſekoſcheem lozefkeem: R. Thomſona, J. Baumana, B. Dihrika, P. Schillinga, K. T. Ramberga un R. Gaila. Komiteja, kura tuhlin ſahka ruhpetees par atlaujas dabuſchanu, iſſuhtija Wiſdſemes un Kurſemes dſeedataju foreem uſaizinajumu, ko ari latweeſchu laiſkraſtōs nodrukaja, pee dſeedaſchanas ſwehtkeem peeteiktees, un 28. martā ſanaſht beedribas namā programu uſſtahdit. Runas wiſri preeſch eepreeſchejām apſpreeſchanam eezelto komiteju apſtiſprinaja par pirmo wiſpahrigu latweeſchu dſeedaſchanas ſwehtku komiteju, kurai par preeſchneeku bij R. Thomſons, rakſiwedeju R. Gailis, mantas glabataju K. P. Rambergis un par lozefkeem: K. Müllers, E. Plates un J. Sakkits. Wj 20. martā noturamo dſeedataju wadonu ſapulzi wehl ſewiſchki eeluhdja Walfas un Irlawas ſeminaru direktorus Zimji un Sadowſki, ſkolotajus K. Baumani, H. Sihli un J. Behtinu un mahzitatjus abus Gulekus no Smiltenes un Laſdones un Rutkowiſki iſ Kalnamuiſchas. Wj ſapulzi bij ceraduſchees ſahdi 13 dſeedataju wadoni no Wiſdſemes un 4 no Rigas. Noſpreeda ſwehtkus nolift

uļ augšchā minētām deenam un lai gan no eefahkuma fapulzeju-
šchees druſku tā kā baſchijās ihſā laifa dehl, kas wehl lihds notu-
ramajeem dſeefnu ſwehtkeem iſnahza, tad tomehr wiſa fapulze rah-
dija preezigu un zeribas pilnu garu; ar leelu freigſchanos ſahka
par notem un to iſſuhtſchanu ruhpetees, tāpat ari par zitām lee-
tam, eezeldama preeſch wiſām tahm ſewiſchkas kommiſijas, kā buhw-
kommiſiju, kortelu un drufas kommiſijas, gahdaja par zenu paſe-
minafchanu uſ dſelſſzeleem, par eſtra brauzeenu eerihſoſchanu u. t. t.
Tā ka beedribas nams ſchim leelajam iſrihkojumam tatschu rah-
dijās par maſu eſam, tad nodomaja garigo konzertu noturet Doma
baſnizā, laizigo konzertu un dſeefnu karu Keiſara dahrſā. Keiſara
dahrſa ihpaſchneeks gan negribeja tiſ lehti dahrſu atdot, bet weh-
laf to tomehr par 150 rubleem 3 deenu leetoſchanai atdema.

Tā naigi uſ ſcheem ſwehtkeem riſkojotees, beidsot ari pee-
nahza gaiditās ſwehtku deenas. „Tahs bij ihſtas latwju tautas
ſwehtku deenas“, tā par wineem aiſgrahbtōs wahrtdōs ſaka Warai-
doſchu Sanderis tos „Walt. Weſtneſi“ apraſtīdams. „Schihš dee-
nas paliks ar neiſdſehſchameem burteem eerafſtitas latweeſchu ſirdiſ.
Latweeſchu wehſtires grahmataſ par tahm wehſtiſ nahſamām au-
dſem.“ Uſ ſcheem ſwehtkeem bij, tā ſafot, ſanahfuſi wiſa tauta, un
wiſa tauta ari gandrihš te dſeedaja. Bija atmahkuſchās 43 dſee-
daſchanaſ beedribas ar 1035 dſeedatajeem un dſeedatajam (iſ Wid-
ſemes 34, iſ Kurſemes 13 fori). Swehtki ſahkās pulkſten 2 pehž
puſdeenas ar ſirniņu apſweizinaſchanu Rig. Latw. Beedribas namā,
kurſch bij kā bahtin peebahſiſ ar laudim. Swehtkuſ atkrahja Bau-
manis ar runu, dodams ſcho ſwehtku wehſturi, pehž tam runaja
ſwehtku kommiſijas preeſchneeks Thomſons, norahdidams uſ wiņu
ſwaru. Tad eeneſa jauno, no latweeſchu kundſem un kundſenem
dahwato karogu, kuru neſa Thomſons iſ Rigas, Ahdris iſ Wid-
ſemes un Grūnfeldtiſ iſ Kurſemes. Skaiſto karogu noſtahdija uſ
ſfatuwes. Tāpat kundſes bij dahwajuſchās diwus daili iſſtrahdatus
taktiſ ſiſtus, weenu Behtinam, otru Sihlem, Widſemes un Kurſemes
dirigentu dirigenteem. Seſchōs ſahkās Doma baſnizā garigaiſ kon-
zertiſ. Konzertam bij ſchahda programa:

1.

- 1) Fuga G-moll J. S. Bacha.
(Spehleta no Gulbenes ehrgelneeka
Kraſtina.)

2) Deems Kungs ir muhju stipra pils	M. Luthera.
3) Zelees un topi apgaišmota	Palmera.
4) Deems Kungs, Deems Kungs	B. Kleina.

2.

5) Juhs pašaul's wahrti.	Glucka.
6) Deems ir ta mihlib'	Engela.
7) Sonate B-dur
(Spehleta no Saldus ehrgelneeka
D. Šhepska.)	Mendelson-Bartholdija.
8) Muhju Tehws.	C. F. Kinka.
9) Kungs, dod mums jirfnig' eefahrot	F. Dammaša.

3.

10) Teiz, mana dwehšēl', to Kungu	C. F. Gāblera.
11) Tāhs debefis išteizta Muhšchigāšpehku	L. v. Beethovena.
12) Konzert fantāzija D-moll
(Spehleta no Žehju ehrgelneeka
A. Seebodes.)	J. G. Dōpfēra.

Veelais dseedataju bars dseedaja ar leelu weiklibu un prašchanu kā weenā bāski. Wiši laifraksti nodod par konzertu labako spēredumu un iškaka šamu leelo isbrihnishanos, kā lauku dseedatajeem bijis ešpehjams tittahl eekoptees musikas mahkšlā.

Tai pašchā wakarā bij goda meelašts Latw. Beedribas jahlē. To, kas pee wina nehma dalibu, bij pawišam lihds 600, kas bij šanahkuschī no malu malam, no tuweenes un tahleenes. Pee galda tureja daščas jaukas runas. Thomšons daudšināja Augštā Semes Tehwa nopelnus pee šcho šwehtku isdošchanās, Baumanis uššauza augštas laimes mihlotam gubernateram baronam Brangellam, mahžitajs Neulands is Peterupes, kas uš šwehtkeem bij amahzis kā fora wadons, zildināja latweešchu darbigo garu un dseesmu mihleštibu, seminara direktors J. Zimse šalihdšsināja latweešchu tautu ar otro mahšinu tautas dseesmā, kurai puhru kala, un ar trijadeem bahšelineem wišus tos, kas palihdšejuschī, kā „Riga dimd“, Kronwalda Altis ar šaweem dedšigajeem wahrdeem, kuros tehrpa dšilas eemehrojamas domas, wareni aišgrahba wišus klaušitajus, D. Grūnthals, kas atneša šweizinajumus no latweešchu tautas brahšleem Peterburgā, atrada leelu labpatišchanu un tehloja latweešchu iškstatu un štahwofli Rīgā pirms beedribas želšchanās, mahžitajs A. Wie-

lenšteins atrada ihsto smehtku godu, „dseeſmu rotu“, latweeſchu tautas dseeſmās.

Preekſch latweeſchu tautas dseeſmam ihštenā goda deena bij smehtku treſchā deena. Zeiurtdēen 28. jūnijā, pulkſten 5 pehž puſdeenas latweeſchu dſeedataji dewās no Latw. Beedribas nama uſ Keiſara dahrſu. „Ta bij nepahrredſama gara rinda“, rakſta Wairaidoſchu Sanderis, „kas kà kaſhda raiba iſchuſka wižās pa pilſehtas eelam. No lehnas wehſminas wehſdinati, dſeedataju beedribu karogi jautri uu lepni pliwinažās pahr dſeedataju galwam. Wiſai dſeedataju rindai pa preekſchu gaħja kreemu kara-muſikas foris; tad tifa neſts Latw. Beedribas karogs un pehž ſcha ſmehtku jaukais Lihgo karogs. Tad naħza tee žiti dſeedaſchanas beedribu karogi. Tā pee muſikas jautrām ſkanām gaħja tee tuħſtoſchi dſeedataji un dſeedatajas, no neiſſkaitama lauſchu pulka pawaditi, pa jałām fokū alejam uſ Keiſara dahrſu.“ Preekſch dſeedaſchanas dahrſā bij iſraudſits iſchetriſtuħrigs plazis, kurſch apaudſis ar augſtām leepam. Platscha weenā galā bij uſbuhweta leela dſeedaſchanas ſtatuwe preekſch dſeedatajeem. Konzertam bij ſchaħda programa:

(Preekſch wiħru foreem.)

1) Deems ſargi Keiſaru	Zwoma.
2) Riga dimd	Ž. Ž.
3) Tehwijās dseeſma	K. Baumana.
4) Saules meita	Ž. Ž.

(Preekſch jaukteem foreem.)

5) Es dſeedaju, man jadseed	Ž. Abta.
6) Kas tee taħdi, kas dſeedaja	D. Ž.

(Preekſch wiħru foreem.)

7) Zaħnu dseeſmas	Ž. Ž.
8) Daugawas ſwejneeku dseeſma	K. Baumana.
9) Balta puķe	C. K.

(Preekſch jaukteem foreem.)

10) Maĵa biju	D. Ž.
11) Sehns un roſe	Ž. Schuberta.
12) Kur mahjo	D. Ž.

(Preefſch wihru foreem.)

13) Kara wihri behdajaſi	F. 3.
14) Lihgo laima uſ uhdena.	D. 3.
15) Rihhta ſwehtums	F. Abta.
16) Ku ar Deemu Widſemite	F. 3.

Starp dſeeſmam, kà redſams, ar teeſibu preefſchrofa bij atſtahta latweeſchu tautas dſeeſmam. Uri patifſchanas ſinà tahm bij preefſchrofa, jo daſchſas no tahm nodſeedot publika negribeja beigt applaudet. Uri ſchahs leelais dſeedataju bars dſeedaja weifli, droſchi un ſmalſki. „Schihſ lihgoſchanas“, rakſta Waraidoſchu Sanderis, „ſita kà warenaſ baſunes pee klauſitaju auſim, kà baſunes ſſanas, kaſ grib mironuſ modinat un pagahjuſchuſ laiſuſ atpaſal ſauſti.“ Teizamais Behtina muſiſkaſ foris iſ Irlamaſ ſpehleja nodaku ſtarpàſ.

Beidſamaja, zeturtà ſwehtku deenà bij Keiſara dahrfà dſeeſmu farſch jeb foru ſazihkſte. Klauſitaju gan nebij tiſdaudſ, kà deenu eepreefſch, tomehr winu ſſaitſ bij deeſgan paprahwſ. (Deenu eepreefſch bij 11,000, tagad 4500 klauſitaju.) Pee kara tiſai treſchà dala foru nehma dalibu, proti 11 wihru un 4 jauſti fori, no Kurſemeſ tiſai 2. Dſeedaſchanaſ ſahkàſ ar kopà nodſeedatu dſeeſmu, tad dſeedaja foris pehž fora pa diwàm dſeeſmam. Beigàſ wiſi dſeedataji wehl dſeedaja kopà diwaſ dſeeſmaſ. „Pilnaſ un ſpehžigaſ bij taſſ ſſanaſ, kaſ wehſaja wakarà atſſaneja ſtarp koku ſalumeem. Pirmà dſeeſma atdewa godu un ſlamu walditajam debeſiſ, otrà muhſu augſtam fungam un Keiſaram, ſchihſ ſemeſ wal-dineeſam.“ (W. S.) Pehž iſdſeedaſchanaſ wiſi dſeedataji dewàſ no Keiſara dahrfà uſ beedribas namu, kura puſchòtò ſahlè toſ ſagaibija atwada meelaſtſ un godalgaſ.

Par godalgaſ ſpreedejeem bij iſredſeti: ſeminara direktora Zimſe, dſeedaſchanaſ wadoniſ Sihle iſ Balkaſ, dſeedaſchanaſ wadoniſ Behtinſch un ſkolotajaſ Weidemaſiſ iſ Kurſemeſ un gimnaſijaſ ſkolotajaſ Baumaſu Karliſ iſ Peterburgaſ. Godalgaſ noſ ſpreeda ſchahdeem foreem:

- 1) pirmo (lihru par wirſotni karoga ſahtam) Maſ-Salazeſ wihru forim,
- 2) otro (ſudraba lihru) Zehſu jauſtam forim,
- 3) treſcho (leelu ſudraba bikeri) Zehſu jauſtam forim,
- 4) zeturto (karoga lentu ar ſudraba ſprahdſi) Triſtateſ wihruforim.

5) peekto (sihda lentu ar sudraba sprahdſi) Straupes wihru forim,

6) seſto (sudraba karoga ſihmi) Kofneſes jauktam forim,

7) ſeptito (sihda lentu ar sudraba sprahdſi) Burmeeku „Bewerinas“ jauktam forim.

Wiſu wafaru pehž padariteem darbeem dſeedataji pawadija ſwehtku riſkotajas beedribu mahmulinas telpās. „Swehtki bij tiſ jauſi pawaditi, ka latweeſchu tauta war uſ teem lepna buht. Bet lepni un augſtprahtigi latweeſchi nedewās uſ mahjam, bet taņi ſwehtā fluſumā, kaſ zilweku aiſgrahbj, kađ wiņſch kađu diſchānu, ſlawenu un ſwehtu darbu padarijis.“ (B. S.)*

b) Otree wiſpahrigee latweeſchu dſeedaſchanas ſwehtki.

Ka latweeſchi ar ſaweem pirmōs ſwehtkōs eeguſteem panahfuneem neapmeerinajās, redſamſ no tam, ka tee ar ſawu beedribu mahmulinu preeſchgalā, atkal drihſi pehž tam riſkojas uſ jauneem wiſpahrigeeem ſwehtkeem. 1880. g. Kreewijas warenais Keiſars ſwineja ſawas sudraba kaſjas. Latweeſchu tauta newareja ſawam loti miſlotam Semes Tehwam un Labdarim lihđſi nepreezatees. Bet kā lai wiņi ſawu preeku iſrahditu labaki un gaiſchaki, nekā dſeeſmu ſkanam, no wiſas tautas attihſtitās dalas kopā dſeedatām, kā atkal wiſpahrigōs dſeedamōs ſwehtkōs. Uſ ſcheem dſeeſmu ſwehtkeem Riġ. Latw. Beedriba tad ſaſha agri riſkotees. 1. oktobrī 1878. g. runas wihri dſeeſmu ſwehtkuſ prinzipā noſpreeda un Wiđſemes gubernatoru nolehma eeluhgt par ſwinamo ſwehtku ſauđſetaju. 1879. g. maġā beedribas preeſchneekſ iſlaida zaur wiſeem latweeſchu laiſrakſteem uſaižinajumu, lai dſeedataju kori peeteizas un lai wiņu wadōni un ziti muſiſas prateji ſapulzejas 1. auguſtā 1879. g. Riġ. Latw. Beedribas namā. Swehtku iſrihkoſchānai runas wihri iſwehleja kuņģu: adwokatū K. Kalniņu, tirgotaju K. Bergi, redaktorū B. Dihriki, fabrikantu K. Thomſonu, ſuperintendentu Mūlleru, arkitektu J. Baumanu un redaktorū J. Materu. Ar aklamaziju ſche wehl uſnehma adwokatū A. Weberu, wiſſkolotaju G. Paſſiti, ſkolotaju A. Spundi, nama ihpaſchneeku K. Plaweneeku un kađ G. Maters no ſawa amata kā rakſtwedejs atſahjās,

*) Pirmee wiſpahrigee latw. dſeedaſchanas ſwehtki apraſtiti no Warai- doſchu Sanderā grahmatā: „Par peemiņu!“ un no lektora Lautenbacha=Zuhſminā beedribas uſderumā ſewiſchā grahmatā.

tad wina weetā eewehleja muſitas ſkolotaju A. Ahrgalu, un tad beidsot R. Thomſons aiſzeloja un A. Spunde newalas dehl iſ komitejas iſſtahjās, tad par ſchihs komitejas lozefkeem kluwa wehl fabrikants A. Ahbrandts, namdaris M. Ballodis, adwofats F. Groſſwalds un nama ihpaſchneeks R. P. Rambergis. Uſ apſpreeſchanas ſehdi no dſeedataju foru wadoneem bij ſanahkuſchi, beſ komitejas lozefkeem, pahri par 50 foru wadoni, beſ tam daſchi weeſi, kā R. Baumanis, J. Behtinſch, M. Kemikis, Fr. Brihſemneeks, Leſnikows, Laubes Jndrikis u. z. Pilnigā waldbibas atlauja atnahza 12. februari 1880. g. Komiteja nu atkal ruhpejās par dſeedataju zela atweeglinajumeem, par forteleem un par zitām leetam. Bet weenas ruhpes tai ſchoreiſ bij: kur dabut ſwehtku mehrtim, kurus ſchoreiſ wajaſeja ſagaidit daudſ kuplafus nekā pirmo reiſi, peederigu ſwehtku ehku. Scho uſnehmās zelt arkitekts J. Baumanis.

Ehſa, kuru Baumanis darinaja, bij warena. Ta tika uſzelta uſ Zehtaba laukumā. Weeta, uſ kuras ta pazehlās, bij 60,000 kwadratpehdu leela. Ehſas preeſchgalu puſchſoja ſimetriski torni. Ehſai wiſapfahrt bij uſtaijita augſta zeeta ſehſta, pahr kuru pazehlās ſaſas egles. Swehtku deenā ehſas augſtais tſchufurs, platās gehweles ſtaltee torni un ſlihpaſ paschobeles ſlehpās zaur zauri karogōs un pliwurdōs. Geſſchpuſē iplehtās miſſigas gaiſchas telpas, gar abām puſem ar ſtaltām ſtabu rindam un otrā galā ar ſlihipi paaugſtinatu ſtahwumu preeſch 2000 dſeedatajeem. Ehſas ſahni bij walam. Ehſas katrā puſē eejumtā atradās ſpodri, gaiſchi logi. Geſſchā bij ſahdeem 15,000 zilweku telpas ar 12,000 ſehdekeem un 3000 ſtahwamām weetam.

17. junijā ſwehtkus atklahja. Uſ ſcho atklahſchanu plaſchajā ſwehtku pagalmā bij nonahkuſchi dſeedataju fori, katrā tribines puſē ar ſawām daſchadām kraſjam un karogeem ſaſtatiti, augſtkolu mahzeſki kā ſahrtibneeki, ſwehtku komitejas lozeſki un daſchi weeſi. Swehtkus atklahja buhwkomijiſjas preeſchneeks arkitekts Baumanis, nododams ſawu uſzkelto leeliſko ſwehtku mahju latweeſchu dſeedatajeem, uſ ko no augſtā ſtahwuma atſkaneja dſeesma: „Teizi to Kungu“, Rig. Latw. Beedribas un Baltiſjas ſeminara forā Ahrgala wadibā dſeedata. Pehz tam mahzitajs Hafens latweeſchus dedſigōs wahrōdōs ſlaweja, ka tee wiſus ſawus darbus ar Deemu eeſahfot un ar Deemu beidsot. Kad wiſaſch ſwehtidams ſawu runu no beidſa un kad teeſcham eeſtahjās ſwehts brihdis, tad it kā ſwehre-

dami abi minetee fori Bebra madibā nodseedaja aizrāhbjōschu dšeeſmu: „Brangā ſwehtā brihdi“. Tam ſeſoja ſwehtku komitejas preeſchneeka R. Kalnina wehſturigā runa par latweeſchu dšeedaſchanas mihleſtibu ſenōs un tagadejōs laiſōs, pee ſam wiſiſch aizrāhdija uſ tahn leelajām labdaribam, ko ſeiſars Aleksandrs II. mums parahdijis, uſ ko tautas himna „Deems ſargi ſeiſaru“, negribēja lihdi ar urrah ſauzeeneem ne rimtees. Apſweizinaſchanas žeremoniju beidſa Weetalwas forā madons J. Kalniſch no Widſemes un Kurſiſchu forā madons Ojis no Kurſemes dirigentu puſes, kuri ſawas gubernas dšeedataju wahrđā uſaižināja otras gubernas brahſtus un mahſas ſneegt draudſīgi rofu un kuri iſteiza pateizību ſwehtku komitejai par wiſas puhlīneem.

Treſchdeen, 18. junijā, ſahkās garigais konzerts. Jau agri, ap pulkſten 8 no rihta, bija eepreeſch uſ generalmechginajumu poſuſchees. No rihta leetus padebeſchi ſtaigaja pahr dšeedataju galwan, ap pusdeenas laiſu leetus gahſa kā ar ſpaineem, bet ap peezeem, kad dšeedatajeem wajađſeja ſapulzetees uſ koncertu, jau ſen bija leetus mitejees un eelas bij attal noſuſinatas. „Bija ſchkiſt“, ſaka ſwehtku aprakſtitajis Lautenbachs, „it kā pats Deems buhtu gribejis eelas apſlazit, ſawus behrnus no putekſeem ſargadams.“

Swehtku namā pulzejās ap 2000 dšeedataju, kuri uſ eſtrades ſlihpā ſtahwumā noſtahjās. Garigā koncerta programa bij ſchahda:

- 1) Ak Jeruſaleme modees, forals ar orkeſtra pawadiſchanu, dšeedats no wiſeem ſlahteſoſcheem.

(Wihru foris.)

- 2) Guds Deemam augſtibā, ar orkeſtra pawadiſchanu M. Hauptmana.
- 3) Das Kungs ir Deems Bernera.

(Sautts foris.)

- 4) Muihu tehws debeiſis, ar orkeſtra pawadiſchanu Baumanu Karla.
- 5) Meiſſmelams ir Kungs, ar orkeſtra pawadiſchanu Mendelſon-Bartholdna.

(Wihru foris.)

- 6) Kas ſtaigā Wiſaugſtatā Sarga želōs B. Kleina.
- 7) Es teikſchu to Kungu C. F. Gāblera.

(Zaukts foris.)

- 8) Dusmas deena (Dies irae), ar orķestra
pawadiſchanu W. A. Mozarta.
9) Tahs debefis iſteiz, ar orķestra pawa-
diſchanu J. Haydna.

Konzerts iſdemās teizami. Saſkana bij branga, aſuſtita ļoti laba. „Milſu pagalms atſkaneja kā milſiga ſkana folkle. Dſeejmas tifa dſeedatas ar ſmalku ſajuſchanu un ſapraſchanu. Latweeſchi, to wiſi apleezinaja, 7 gaddōs bij ſpehruſchi brangu ſoli uſ preeſchu un ſwehtku buhtu wehl labaki iſdemuſchees, ja ſwehtku komitejai buhtu laimejeēs dabut leelu orķestri. Tā ka tahdu leelaku orķestri ſadabut komitejai nelaimejās, tad tai zits neatlika, kā peenemt puſ- ſchamo instrumentu orķestri un liſt wiſas notes preeſch tam aran- ſchet. Scho darbu bij uſnehmees muſikas direktors Paſhts par 250 rublu, bet ſchis, kā liſās, bij wairak ſtatijees uſ pelnu, nekā mahſ- ſleneeka godu. Wiuſch orķestri nebij lahgā eestudejis, tā ka tas wehl palika reiſi dſeedatajeem pataf. Zaur zaurim nemot, garigā konzertā wihru fori gahja labak nekā jauktee fori, bet beidsjamee ari bij gruhataf un ſliſta orķestra pawaditi.

Peħz garigā konzerta dſeedataju fori ar ſwehtku komiteju un faħrtibneekēem leeliſkā jaukā gahjeenā, pee kara muſikas ſkanam, de- wās pa Zeħtāba un Pils eelam uſ pili, neſkaitamas lauſchu ſtrau- mes pawaditi, un, farogus wihzinadami, noſtahjās pils leewenu preeſchā, fur latweeſchu ſwehtku protektors, gubernators barons Ueſkūlls, laipni ſtahweja. „Riga dimd“ tagad atſkaneja no ſpeħ- zigajām wihru baſim un ſwehtku komitejas preeſchneeks K. Kal- ninſch tekoſchā runā luhdſa gubernatoru nodot latweeſchu dſeedataju wiſuſtiziģakās padewibas un pateizibas juhtas Keiſara Maģestatei, wiſu dſeedataju wahrđā apleezinadams, ka latweeſchi naw pratuſchi labat ſcheħligajam waldneekam iſteikt ſawas pateizibas juhtas, kā ar dſeeſmam ſawōs wiſpahrigōs dſeedamōs ſwehtkōs, peħz kam atkal wiſi jauſmigi nodſeedaja kreemu walſts himnu, papreeſch kreemu, tad latweeſchu walodā. Kad tad wehl Kalninſch bij uſſauzis laipnajam gubernatoram augſtas laimes, tad dſeedataji atkal nofaħrtotā gah- jeenā dewās uſ Latw. Beedribas namu.

Ķeturtdēen, 19. juniā, ſahfās ihſtās ſwehtku deenas ar lee- liſku ſwehtku gahjeenu, kuruſch ap peezeem eeſahfās, no beedribas iſeedams. Paſpreeſch gahja kara muſika, tad neſa Lihgo farogu,

kundšchu dahwatu, tad gahja daiķās latwju ņeltenes, dahrgās baltās drehbēs tehrpuščās, iņgrefnojuščās gan ņilām, ņalām, gan ņarfanām lentam, un tad gara dņeedataju foru rinda, alfabetiķi ņahahrtota. Gahjeena midū ņpehleja otrs kara muķikas foris. Repahrredņamā garā rindā tā wiķās pa Sumorowa eelu, Tronamanteneeka bulwaru, Aleksandra eelu, Baņteja bulwaru, Smilņchu un ņeķtaba eelu. Wiķa Riķa biķ tehrpuņees ņwehtku uņwalkā, pilņehta pa ņeķim eelam biķ plihwureem un karogeem iņgrefnota un peepeņi, no lepno namu gan augteem, gan ņemeem loķeem liķa uņ dņeedatajam tiķrais puķu, wainagu un puņķku leetus, ko ņehoreiņ tiķlab wahķu, ķā latwju daiķais dņimuns uņ gahjeem raidiķa. ņwehtku ehķa biķ ņwehtku gahjeena mehŗķis. Viķdņ 10,000 klauķitaju biķ nonahķuņi uņ ņwehtku ehķu, tā ķa ta biķ pilnum pilna. Kā jau iķstōs pateiķibas ņwehtķōs, latweeņchu dņeedataji atķal neaiņmirņi luhķt Deewu par ņawu ņeheliķo ķungu un ķeiķaru, ķas briķwibu dahwadams, latweeņķus tiķķahl wēdis, ķa tee wareķa ņwinet ņehos leelos ņwehtķus, un ņehō ņwehtku ņwehtiķšanu atķahwiņ. Ar to laiķigais konķerts ņahķās. Wiķa programa biķ ņahahķa:

(Wiķru foris.)

- 1) Latwiķi lai atķan dņeeņmas . . . Baumanu Kahrķa.
- 2) ņwehtku marņķs, ar orķestra pawadiķumu . . . A. Trubes.
- 3) Ak puķit', tawu noņķumņhan' . . . D. ņhepņķa.
- 4) Riķa dimd . . . J. Zimņes.

(Ķauķts foris.)

- 5) Ķj, ņaulite, driķņ pee Deewa . . . Ķurķanu Andreķa.
- 6) ņsoliti, ņemņariti . . . D. Zimņes.
- 7) Diw' duķdinas gaitā ņrehķa . . . D. Zimņes.
- 8) Teķi, teķi, ķumelini . . . D. ņhepņķa.

(Wiķru foris.)

- 9) ņew, latwi, mirdņoņķs dņeeņmu riķts . . . J. Beņchnitta.
- 10) Baltwaidņite, ņahrtluķpite . . . B. Ruņsa.
- 11) Kurķu wiķri, latwju deķli . . . A. Kubeķa.

(Ķauķts foris.)

- 12) Ku nakķi ķelā doņimees
 - 13) Un ķahķā pawasār' nakķinā
 - 14) Wj winu ņapa
 - 15) Ķahķu dņeeņmas . . . J. Zimņes.
- } . . . Mendelņon-Bartholdņa.

(Wihru foris.)

- 16) Pasažara nafts. G. Kreuzera.
 17) Trimpula Baumanu Kahrta.
 18) Nu ar Deemu, Widsemite J. Zimfes.

(Zaufts foris.)

- 19) Finale M. J. Škinkas.

Ari šchis konzerts isdewās teizami. Ižpasihi labi nodseedaja tautas dseefimas, kuras dseedataji, kā Jurjanu Andrejs spreesch, dseedaja ar tahdām juhtam, it kā to dseedatu muhju šentschi. Kreemu dseefma, „Kursu mihri, latwju dehli“, isdewās mafak labi un programā ušnento finali no operas „Dihwibu preekich zara“ „par leelum leelu šehlumu“ newareja dseedat, bet tanī weetā no dseedaja par jaunu gariģā konzerta beigās: „Tahs debefis isteiz“, tā ka konzerti ar Deemu sahkti un ar Deemu beigti. Leelu atfinibu pelnija abi dseedaschanas wadoni Sihle un Behtinsch.

Bafarā pehž laizigā konzerta, pulksten 11, šwehtfu weefus aizinaja šwehtfu meelastis, pee kura nehma dalibu pahri par 700 weefu, kuri, mušikai atskanot, pehž jautajām dseefmu škanam atšpirdšinajās un apzereja, kam wišam par wišu jaukumu pateiktees. Ari te sinams neaišmirša to, kam par godu dseefmu šwehtki ižrihfoti, Semes tehwu, wina weetneeku Widsemes gubernatoru, goda weefus un zitus. Webers atgahdajās atkal tos, kas šcheem šwehtkeem demušchi šaturu, nowehledams teem augstas laimes, mahžitajs R. Kundsinsch atgahdinaja, ka mehš ešam loti daudz šawām školam paradā, Rīgas kreemu amišes redaktors Tšehschichins pazehla šawu glahši uš latweešchu un kreemu draudšibu, Brihwsemneeks lika pee širds, neaišmirst Kronwalda Uta garu, bet to taišni peekopt, kahds Widsemes šainmeeks Behrsinsch weenfahrschōs wahrddōs pateizās tagadejai šwehtfu ižrihfotajai, Rīg. Latw. Beedribai un winaš pirmajam tehwan, Jurim Keitenam; širmais Bešbarscha tehws, aiš wežuma drebedams, drebošchu galwu un luhpam runadams, pateešas ašaras raudadams preezajās pehž daudz šchaubam peedšihwojis šawu tautu tahdā špehkā un godā, D. Grūnthals, atnesdams šwehtfu weeseem šweizinajumus no Peterburgas latweešcheem, šodija tautas behglus, Kalninsch daudšinaja Zimfes tehwa nopelnus tautas dseefmu šinā, Webers uššauza augstu laimi študentem-fahribneekseem, Lautenbachs žildinaja latweešchu mišpahriģo mihleštibu un ušaižinaja tauteešchus

gahdat par ſawu ſtudentu ſtipendijam. Kalninu un Baumanu, ſwehtku un buhwofomitejas preekſchneekus, tā ſwehtku iſrihkotajus ſtudenti wairaf reiſes pazehla gaiſōs un kopā meelodamees, putoſhos alus kauſus baudidami un jautrās dſihru dſeesmas dſeedadami leelais kauſchu pulks labakajai fahrtibai wāldot, pawadija omuligu pazilatāju wafaru.

Swehtku beidsamajā deenā, peektdeen, 20. juniajā, notureja dſeesmu karu. Par iſſchihrejem teeſneſcheem ſchini mahkſlas ziņnā iſwehleja 5 muſikas pratejus: G. Sihli, J. Behtinu, D. Schepſki, Zurjanu Andreju un Baumanu Kahrli. Pee kara bij peeteiſuſchees 18 fori, wiĵi no Widsjemes, — no Kurſjemes neweena. Katris foris dſeedaja 2 dſeesmas, tā ka dſeesmu karā tika dſeedatas 36 dſeesmas. Labakais par wiſeem foreem iſrahdijs Wēetalwas jauktais foris, kurſch iſpelnijās no wiſeem klawitajeem leeliſku atſinibu. Otro goda weetu eeguwa Rīg. Latw. Beedribas jauktais foris, treſcho algu eekaroja Tirsas jauktais foris. No wiĵru foreem leelako atſinibu eemantoja Baltijas ſeminaristu foris zaur ſawu diſziplinu. Wehl reizami dſeedaja Rujenes un Laſdoneš wiĵru fori. No jaukteem foreem beidsot bija wehl atſihſtami: Leeſeres, Wez-Ķeebalgas labdarības beedribas, ſkujenes un Umurgas fori.

Leelos, diſcheni noſwinetos ſwehtkus nobeidsa ar deju, kur iſdalija godalgas. Winas iſdalija ſchahdā fahrtā:

1. godalgu, leelu ſudraba liru preekſch karoga fahta — Wēetalwas labdarības beedribas jauktajam forim J. Kalnina wadibā.
2. godalgu, maſu ſudraba liru preekſch karoga fahta — Rīg. Latw. Beedribas jauktajam forim A. Ahrgala wadibā.
3. godalgu, ſudraba potalu — Tirsas jauktajam forim Dſeſkalna wadibā.
4. godalgu, uſſlawu — Baltijas ſkolotāju ſeminara wiĵru forim J. Bebra wadibā.
5. godalgu, taktiſiſli — Leeſeres jauktajam forim G. Inſelberga wadibā.
6. godalgu, taktiſiſli — Rujenes wiĵru forim Schwecha wadibā.
7. godalgu, ſudraba ſprahdi ar lentu karoga neſejam — Wez-Ķeebalgas labdarības beedribas jauktajam forim J. Korneta jun. wadibā.
8. godalgu, ſudraba ſprahdi ar lentu — ſkujenes jauktajam forim Krebſa wadibā.

Stuščka ij Kofneies puščkoja dseedataju wadoni Sihli ar šudraba frontu un Behtinu ar šudraba taktisji.

Kā šwehtku šahumā, tā ari beigās Rīg. Latw. Beedribas preekšneeks ušaižināja šapulzejuščos peeminet Augsto Semes Tehwu un Winam išteift pateizibu par wišu labu, ko Winšč latweešču tautai peeščihris. Un kā weenā mutē, tā šchis wišcem ij firds runatais wahrds išwilineja dimdošchi škalus urrah šauzeemus leelajā šwehtku pagalmā.

Šwehtki bij nošwineti leeliški neween šatura šinā, bet ari škatotees uš teem tuhštotošcheem klaušitaju, kas bij šanahčušchi, un teem tuhštotošcheem rublu, kas winōs bij eenemiti. Šawišam proti bij eenemiti 14,723 rubl. 30 kap., išdoti pahri par 12,000 rubl., tā ka atlikums apmehram 2000 rublu leels.

c) Trefšhee wišpahriģee latweešču dseedamee šwehtki.

(No 18—21. junijam 1888. g.)

Dseedamee šwehtki dod labako leezibu par to, šahdā mehtrā Rīg. Latw. Beedriba un wiša latweešču tauta gahjuščas uš preekšču. Ļirmee dseedamee šwehtki tika išrišfoti J. Baumana, otree K. Kalnina un trefšhee Ļr. Grošwalda preekšneezibas laikā. Ļirmee bij šagataroščanās šwehtki, otree jau tahlu pahrafi par Ļirmajeem, kuplafi, ar leelaku aišgrahbtibu šwineti, trefšhajōs rahdas šewiščka pilniba un kuplums. Lēeleem keišara šwehtkeem tuwojotees, latweeščhi atkal gribeja lišt šawām preeka juhtam išpluhšt dailās škanās. Otrō tautas šwehtku atmina wehl dšihwoja, kad latweeščhi atkal šahka domat par jaumeem šwehtkeem, kā atbalši uš keišara šwehtkeem. Rīg. Latw. Beedriba ari šchoreiš tos ušnehmās šarihtot un tam mehrtim dabuja no Augštās waldibas atkauju. Šwehtkus atlahwa šwinet tanī eewehrojānā gadā ar teem trim aštoneem, kā parasts, ap Jānuu laiku. 4. oktobrī 1887. g. runas wišru šapulze išwehleja šewiščku kommišiju ij septiaņem lozēkleem ar kooptazijas teešibu, proti: Ļr. Grošwaldu, B. Dihriki, A. Weberu, K. Pehščhenu, A. Ahbrandtu, G. Pašiti un A. Ballodi. Otrā šehdē par kommišijas preekšneeku eewehleja Ļr. Grošwaldu un pašču komiteju paplašchināja ar šchahdeem jaumeewehleteem lozēkleem: J. Baumani, A. Spundi, A. Ahrgalu, D. Šchepški, J. Straumi un G. Wiegneru. Wehlašt wehl peenahža klaht M. Balodis, K. Bergis, K. Ošis un B. Lubbaus.

Scheem ſwehtkeem wajaſeja iſnaht ari mahtſlas ſinã pil-
nigakeem, nekã abi pirmejee bija. Tadeht wajaſeja gahtat par
fora wadonu ſkolofſhanu. Tam mehrim E. Wiegnerſ apnehmãſ
gahtat par wokalifaziju dſeedaſhanã, par ſcho preeſſchmetu dema
pamahtzibu muhtu laifrahtõs un beidſot iſdewa ſchis pamahtzibas
ſewiſchkã grahtmatã: „Sagatawoſſhanãſ kuruſ foru dſeedaſſhanã“. Ari
originalãm ſwehtku dſeeſmam wajaſeja ſwehtkuſ kurlinat; ta-
deht kommiſſija iſſollija diwas godalgas, kopã 150 rubl. leelas, par
komitejai eeſneedſamãm diwãm kompoſizijam, weenu garigu par
tematu „Muhtu tehws debefiſ“, otu laizigu „Swehtku hinmi“. Pee
iſſpreeſſhanas uſaizinaja beſ 2 latweeſchu ari 6 wahzu muſikas
pratejuſ, no kureem dalibu nehma: E. Pohligſ, O. Lohſe, M.
Rudolphſ un M. Uhgals. No eeſuhtitãm 5 garigãm kompoſizijam
par labato iſrahtdijãſ O. Schepſka un no 3 laizigeem Jurjanu
Andreja raſchojumi. — Tad zaur wehtſulem un perſonigi nodotãm
baſim iſwehleja par ſwehtku dirigenteem H. Sihli, E. Wiegneru
un Jurjanu Andreju.

Bet tagad ſwinameem dſeeſmu ſwehtkeem wajaſeja buht
ſkaidri latwiſkeem. Jau no uſwalka ſpreeſſhot wajaſeja klaufitajam
waſiht, ka tee ir latwju dſeedataji. Sentehwu tikumeem waja-
ſeja wiſaddõs weiddõs atdſimt. Tã B. Dihrikis nahza uſ domam,
ka lauzeneeku dſeedataju ſpehkeem wajaſetu gehrbtees tautiſkõs uſ-
walkõs. Bei lai nu tahduſ uſwalkuſ waretu apſpreeſt un parei-
ſati eeweſt, tad eezehta tautiſku apgehrbu kommiſſiju, pee
kuras peedereja: B. Dihrikis kã preeſſchneekſ, M. Skruſitiſ kã
raſtweediſ, J. Baumannſ, K. Zelms, M. Uhgals un B. Lubbauſ.
Swehtku komitejaſ 25. ſehdẽ 19. aprili 1888. g. apgehrbu kom-
miſſija bij tik tahlu, ka wareja nodot tautiſko apgehrbu normalſih-
mejumu. Echõſ ſihmejumuſ tad iſſuhtija koreem kahtõs 124 ef-
ſemplarõs un tã ſaſtahdija weentahriſchuſ, bet nenoleedſami ſkaiſtuſ
tautas apgehrbuſ, kuruſ tehrtas latweeſchu ſeltenes dſeedamõs
ſwehtkõs peepilka wiſu klahtefõſſcho uſmanibu un klufu apbrihno-
ſhanu.

Bet wehl aridſan mahtſlas ſinã ſcheem ſwehtkeem wajaſeja
dabut kahtu originalu krahtu, taiſni dſeedaſſhanas ſinã. Tahſ bij
no latweeſſcheem aiſmirſtãſ apdſeedaſſhanãſ dſeeſmaſ, par kuru
gaiſmã zelfſhanu ſewiſchki E. Wiegnerſ ruhpejaſ. Uſ wina preeſſch-
likumu dibinaja ſewiſchku apdſeedaſſhanãſ kommiſſiju jeb nodatu,
kura eewehleja: Wiegneru, Paſſiti, Straumi, Skruſiti un Uhgalu.

Scheem ufdewa iſſtrahdat apdſeedaſchanàs programmu. 35. ſwehtku komitejas ſehdê Wiegnerſ ſinoja, fa apdſeedaſchanàs dſeeſmas iſmekletas, fa winàm nemtas 4 Kurſemes un 4 Widsemes melbijas.

Tad nu wehl wajadſeja fertees pee ſwehtku ehkas zekſchanas, furu aprehkinaja preekſch 15,000 klauſitaju. Arkitekts Baumanis, otro dſeedamo ſwehtku ehkas meiftars, uſ komitejas luhgumu ari ſchoreiſ iſgatawoja ehkas planu. Winas buhwi maſaſſoliſchànà uſnehmàs nandaris Kahrklinſch par 7500 rubleem. Nepeeredſetâ leelumâ winu uſbuhweja uſ Gjplanades laufuma Todlebena un Nikolaja bulwaru ſuhri.

Beidsot wehl wajadſeja gahdat par ſchahs milſu ehkas iſpuſchkoſchanu un âpgaiſmoſchauu. Ari preekſch tam eezehla kommiſiju no ſchahdeem fungeem: K. Behkſchena (preekſchneeks), M. Struiſſcha (raſtſwedejs), K. Gichmana, P. Lindes un J. Wanaga. Preekſch apgaiſmoſchanas un iſpuſchkoſchanas ar wainageem un Zahna ſahlem ſwehtku kommiſija beidsamajai nowehleja 450 rublus.

Bet ari par to wajadſeja ruhpetees, fur dſeedatajeem atraſt mahjas weetu. Ari ſcha jautajuma iſſchkirſchanai eezehla ſewiſſchu kommiſiju, fura, pehz ſawas teeſibas paplaſchinajuſees, ſaſtahdijàs no ſchahdeem fungeem: M. Baloſcha (preekſchneeks), K. Zelma (raſtſwedejs), W. Altberga, J. Briſſcha, J. Zautas, A. Dombrownſka, J. Kraſtina, J. Kreemina, W. Libeka, J. Mejera, M. Paſaſta, P. Kauſkas, G. Skubra un A. Thieliſka. Schij kommiſijai bij jo gruhſts uſdewums, un tomehr ta uſlikto peenâhkumu pehz labakàs ſpehjas luhkoja iſpildit. Daudſi fungi no laba prahta nowehleja latwju dſeedatajeem kortekus, tà: uguns dſehſeju namſ Maſkawas Uhr-Rigâ, K. Bergis, S. Martinſons, Klawinſch, J. Weſers, Jurewiſſchſ, Bertels un Striſkſ u. t. t., abi beidsamee wehl teem fatru deenu dewa $\frac{1}{2}$ muzua lus par welti. — Par fahrtibneekem tà agratòs, tà ari tagadejòs ſwehtkòs uſnehmàs buht Rigas politechnikas, Jurjewas, Maſkawas un Peterburgas univerſitates latweeſchu ſtudenti. Tâ uſ diſchenajeem dſeeſmu ſwehtkeem wiſſ jo ruhpiſi tika ſagatawots.

18. junijâ 1888. g. ar ilgoſchanos gaiditee ſwehtki bij atnahkuſchi. Dſeedataji no malu malam bij ſapluhduſchi Rigâ, Rigas pili dimdinat. Ap pulkſt. 2 leelais dſeedataju foru pulkſ ſalaſijàs K. L. B. namâ, no fureenes ſwehtku gahjeenam wajadſeja kuſtetees uſ ſwehtku namu. Smags leetus pehz ilgeem ſauſeem laikeem, it tà ſwehtibu un labus ſwehtku auglus apſolidams, lija uſ ſwinigajeem

gahjeem. „Un ſchis leeliskais ſwehtku gahjeens“, rakſta Lautenbachs, „milās, ſipro leetu neaprehtinadams, kā leetainā gaišā wiſadu kraſtu un koſchuma bagata warawihſne, kā leelafais, jaunafais Rigas brihnums pa Pauluſſchija eelu, Teatra, Alekſandra, Tronamanteneeka un Nikolaja bulwaru, lihds latwju III. wiſpahrigai dſeed. ſwehtku ehkai, lihds latwju dſeefmu, ſkanu un preeku pilij.“ Reſkatotees uſ leetu, wiſas eelas bij pilnas ſcho brihnumu ſkaitit, pa wiſeem logeem luhfojās ſinkahrigas ſejas, no daudſeem logeem lija atkal puķu leetus, lihds kamehr gahjeens ſaſneedſja ſtalto milſigo ſwehtku ehku. Paſchā preeſchgalā tai ſteepās 4 torni uſ augſchu, ſtarp fureem rehgojās 7 wahrti; wirs wahrteem ſpihdeja weenu laidu trihs leeli, milſigi logi, tad redſeja Kurſemes, Rigas un Widſemes noſihmes, paſchā ehkas tſchukurā pazehlās milſiga trijdeckne jeb lira ar ſkaitli III. widū un tſchukurā un tornōs plimīnajās 7 karogi, to ſtarpā Widſemes, Kurſemes un Rigas karogi. Ehkas preeſchgalā bij eetaiſitas 10 biljetu pahrdodamas weetas. Schini milſigajā ehkā, A. Turjana ſwehtku marſham un kara muſikai atſkanot, nu ſapluhda milſigais dſeedataju un ſwehtku weefu bars. Sche notika paraſtā apſweizinaſchanās. Swehtku komitejas preeſchneeks Jr. Groſswalds apſweizīnāja garatā runā dſeedatajus, dſeedatajas un ſwehtku weefus, nodewa pee tam iſhu tautas dſeefmu un dſeefmu ſwehtku wehturi, beigās teikdams „ſlawu“ ſwehtku atwehletajam un latweeſchu labdarim, muhſu ſchehligajam Semes = Tehwam. — Behz Groſswalda tga runaja Plateru = Uderkaſchu forā wadens Benjamins, daudſinadams K. L. B. nopelnus par ſirſchu ſaiſchu wiſſchanu ſtarp kurſemneekem un wiſsemneekem un iſſazīdams taſs juhtas, kuras ſwehtku weefus milſigajā ſwehtku ehkā pahrneem. Kurſemneeku wahrdā runaja Rundales ſkolotajs Roſenbergis, apſweizīnadams no Kurſemneeku puſes Widſemes brahlus un mahſas.

Swehdeen, 19. jūnijā, ſwehtku juhtas jo wairak tika aiſgrahbtas un pazīldīnatas zaur garigo konzertu, kuru tanī deenā iſrihſoja. Bij ſanahkuſchi kaſdi 13,000 klauſitaji klauſitees latweeſchu tuhſtoſchbalſīgās dſeefmu ſkanas. Lihds 3000 dſeedataju bij noſtahjuſchees uſ plaſchās eſtrades, dſeedatajas tehrtas pa leelakai daſai tautiſkōs apgehrbōs un wainagōs. Sewiſhki glihti iſſkatijās niħzeneezes ar ſawām wiſuloſham ſaktu ſihlitem. — Garīgā konzerta programma bij ſchahda:

1) Deems Kungs ir muhsu stipra pils, korals, weenbalsīgi.

1. Jauktais foris:

2) Zif mihligas.	No D. Schepfa.
3) Puhgšana	} No Zurjanu Andreja.
4) Pateizat Kungam	

2. Vihru foris.

5) Muhsu tehms debejis (ar godalgu apbalvota).	No D. Schepfa.
6) Gods Deewam augtibā	No M. Hauptmana.
6) Nafts flawa	No L. v. Beethovena.
8) Gamilejat	No J. Rades.

3. Jauktais foris.

9) Deems ir mans gans	No F. G. Jansena.
10) Smehts ir	No Bortnanika.
11) Teesā, at Deems	No Mendelfona.

Nerunajot par latvešņu laikrakstiem, meetejee mahzu laikraksti šhim milsu koncertam dema leelu flawu. Vihru fori tee wairak usteiza: tas esot dseedajis skolotaki, nekā jauktais foris, beidsamais atkal esot atšchihrees zaur leelaku dabigu flawu šchaitumu. Weenbalsīgi dseedatais, ar šewišchi asaras prasošchu jubšmibu atškanošchais pirmais korals dema stipratās zeribas, ta koncertam wajak isdotees teizami.

Behz tahdeem pirmem panahkumeem šwehtku weeji, kas širdi klusam Deemu luhdsā, kaut wišs labi isdotos, wareja meerigaki eet us pirmdeen 20. junijā isrihkojamu laizigo koncertu. Schoreiš milšigais nams bij pahrpildits, jo winā šapluhda pahri par 15,000 klausitaju. Laizigā koncerta programma bij šchahda:

I. Vihru foris:

- *) Deems, šargi Keisaru!
1) Smehtku himna (godalgota) . . .	No Zurjanu Andreja.
2) Diw' duhjinās gaišā šrehja . . .	No D. Zimjes.
3) Krauklits sehšch osolā.	No J. Zimjes.
4) Strauja upe	No Wiegneru Ernesta.
5) Riga dimd	No J. Zimjes.

II. Zauktais foris:

- 6) Saulit' tezej' tezedama No J. un D. Zimfes.
- 7) Kur tu augi, dailā meita? No A. Dres.
- 8) Uhdens meita No Straumes Jahna.
- 9) Maja biju, neredseju No D. Zimfes.
- 10) Meitīn' fehdej' aīš uhdena. No D. Zimfes.
- 11) Tehwijai, solo, forim un orkestrim No Jurjanu Andreja.

III. Wihru foris:

- 12) Dseefmu preefi No Baumanu Karla.
- 13) Lihgawina kā rofite No Jurjanu Andreja.
- 14) Kugeneefu dseefma No K. Eckerta.
- 15) Kā Daugawa waida (ar orkestra pavadījumū) No Wiegnera Ernesta.

IV. Zauktais foris:

- 16) Behrīš tihreft. No J. Wihtola.
- 17) Mediba No Mendelssohna.
- 18) Lihgo dseefmas (Jahnu dseefmas) No Zimfes.
- 19) Fīnals īf operas „Dīhwību preefšch

Zara“, (ar orkestra pavadījumū) No M. J. Glinkas.

Šis milsiģi leelais konzerts bij tas labafais no wišeem bijušeem dseedameem fwehtkeem. Wīnšch, kā mahzu laifrakstu leetprateji fpreesch, leelā mehrā pawairoja garīgā konzerta labo eespaidu. Spīrgta un preezīga dšihwība tezeja zaur pašneegumeem. Zauktā lora dseedāschana, šaka „Zeitung für Stadt und Land“, bija teescham apbrīhojama, neween kopdseedāschanas, bet ari īsturības sīnā, bet ari wihru foris dseedaja loti slaweni. Minetais rezēsents (kapelmeīstars O. Lohse) beidsot ušfauz latwju dseedatajeem škalu slawu. „Rīgaer Tageblatt“ referents Morīzš Rudolpšs slawē atkal tīšni latwju tautiško musīku un preezajas, ka wīnu īšwehlē naw bijuši weenmulība. Beš tam wīnšch šewīšchti ušteiz Wiegnera „Strauja upe“, tapat Wihtola „Behrīš tehreft“, „Dīna Zeitunga“ atkal Jurjanu Andreja „Tehwijai“, kurā kompozījā wīnšch airon kaut ko Wāgneram radneezīgu. Tā no wīšām pušem par šcho konzertu dširdeja tīkai labafos spēredumūs.

Ap pulkstīn 9 pehž beigtā konzerta īrīhkoja atkal šerenadi uģ Wīdšemes gubernatoru Sīnowjēmu, kur tobrihd atradās ari Zgaunījas gubernators Šchahowškojs, kurators Kapustīns un ziti augštāki wihri.

Tad svehtku kommisijas preefšneeks admokats Jr. Grofsmalds dŕeedataju mahrdā luhdŕa gubernatoru, lai iŕŕafa Keiŕara Majeŕtatei dŕŕŕi ŕajustas pateizibas par labdaribam, kuras tas lihds ŕhim parahdijis latweeŕŕu tautai, bet ŕewiŕŕŕi par jaunato labdaribas ŕihmi, atklauju ŕwinet leelos dŕeedamos ŕwehtkus. Uŕ to tad atŕkaneja ŕkaki „ŕlawa“ un „urrah“ ŕauzeeni, kureem ŕeŕoja milŕŕigā forā dŕeedatā walŕŕs dŕeeŕma: „Deewŕ, ŕargi Keiŕaru!“ Gubernators ŕolijās pateizigās latwju tautas juhtas nolikt pee Keiŕara Majeŕtates ŕahjam. Tad atkal preefšneeks Grofsmalds uŕŕauza Wiŕŕemes gubernas preefšneekam weŕelibas, uŕ ŕr fori nodŕeedaja „augŕtas laimes“ un kā ŕerenadi tautas dŕeeŕmu: „Saulit tezej tezedama.“

Tahŕ paŕŕhas deenas wafarā ap pulkŕten 10 ŕwehtku weeji pulzejās ŕwehtku namā uŕ goda meelaŕtu, pee kura nehma dalibu gara rinda gan kā bauditaji gan kā ŕŕatitaji. Eŕhe nu ŕahŕās atkal gara runu wirkne. Svehtku kommisijas preefšneeks Jr. Grofsmalds iŕŕauza augŕtas laimes muŕŕu Rungam un Keiŕaram, wirŕŕolotajŕ G. Paŕŕŕŕŕŕ gubernatoram, gubernators, uŕ to atbil- dedams, latweeŕŕu dŕeedatajeem, A. Spunde ŕweizŕnaja goda wee- ŕŕus, Wiŕŕemes muiŕŕneezibas preefšneeks barons fon Meijenderŕŕs luhdŕa dŕeedatajus noneŕt lihds uŕ mahjam Wiŕŕemes muiŕŕneezibas labakos laimes wehŕlejumus, J. Baumans uŕŕŕehra augŕtas laimes preefŕŕrunatajam, K. Bergis paŕehla ŕawu glaŕŕi uŕ Rigas un winas galwas weŕelibu, piŕlmeiŕtars fon Dettingens ŕamā runā atŕinās, ka Rigas Latw. Beedriba repreŕentejot latwju tautu, A. Webers ŕlaweja latweeŕŕu weenprahtigo darbu un dŕeedataju uŕŕihitibu un dŕeeŕmu miŕleŕtibu, H. Sihle tuŕŕŕoja ŕawu kauŕu uŕ wiŕu latweeŕŕu foru wadonu, inŕŕeneers Leŕnikows uŕ latweeŕŕu ŕkanu dŕeeŕmineeku, ŕewiŕŕŕi ŕwehtkōs godalgoto, weŕelibu, juhrŕŕolo- tajŕ Breiŕŕŕŕŕŕ iŕŕauza augŕtas laimes klahtefoŕŕam juhrneezibas tehwan Waldemaram, mahŕitajŕ K. Walters peerahdija, ka preekŕ, darbs, ŕpehtŕ, ŕaraktars, pateŕŕiba, brihweŕtiba un tiŕiba aptinot latweeŕŕu tautas muŕŕŕu kā ŕeptinas warawihŕŕnes kraŕŕas un uŕŕauza augŕtu laimi Latwijai, Wiŕŕemei un Kurŕemei; lektors Lautenbachs ŕildinaja tautiŕkōs apgehrbōs tehrptās latwju ŕeltenites un beidsot Gaujenes mahŕitajŕ Wolphi atgahdajās ŕwehtku komi- tejas preefšneeku Jr. Grofsmaldu, iŕŕaufdams tam weŕelibas.

Kad runu karŕtums bij rimis, tad meelaŕta dalibneekus eepree- zinaja weza, bet ŕŕhinis ŕwehtkōs pirmo reiŕi gaiŕmā zelta latweeŕŕu eeraŕŕha: apdŕeedaŕŕanās. Nahza tautiŕŕi gehrbuŕŕhās, greŕni pu-

fēs tehŗpufchās daiļās teiŗejas, loŗitajas un miŗļejas jeb liŗgotajas, abas teiŗejas, Brigadera fōse un Aļmentina fōsene, katra ar triŗdekŗni rofā, jauŗām, attapiŗām dŗeeŗmam apdŗeedadamas galda weeŗus, liŗgotaju forimŗjauŗi loŗotŗun liŗgoŗot. Kas ņhos ņwehŗkus pee-dŗihwoŗis, tas gaiŗŗi atmin to neapŗakŗtami jauŗo un jauŗro eeŗpaidu, ko ņŗi apdŗeedaŗchanās ņaŗehŗla gan pee paŗŗ, gan pee zittauteeŗŗeem. Beidsŗot nolaiŗija telegrammas un wehŗstules, kas biŗ ņanahŗuŗŗas leelā ņkaitā gan no Kŗeeŗijas malu malam, gan no ņujorkas un zitureenes.

Orŗdeen, 21. juniŗā, biŗ beidsŗamā ņwehŗŗu deena. Ap pul-ŗten 5 wakarā ņaŗŗās instrumental= un wofal=konŗerts, kam biŗ ņŗahŗda programma:

I.

- 1) Dŗeedaŗchanas ņwehŗŗu marŗŗs, par motiŗeem: „Riŗa dimŗ“, „Liŗgo“ un Baumanu Kahrŗa „Deeŗs, ņwehŗi Latwiŗu.“ No ņurŗanu Andreŗa.
Godalŗu iŗdalaiŗŗana.
- 2) Wiŗoŗu konŗerts. (Spehŗletajs: 3. ņols) No Godarda.
- 3) Dŗeeŗmu ņwehŗŗiba, dŗeedata no wiŗeem godalŗoteem wiŗru foreem No Ķ. Mohra.
- 4) a. Krauŗlits ņehŗ oŗolā . . . }
b. ņu ar Deeŗu, Wiŗŗemite. } No 3. Zimŗes.
- 5) Simŗonija 1., 2. un 3. daŗa. No 3. Wiŗŗola.

II.

- 6) Klaweeru konŗerts:

a. Allegro con brio.	}	No 2. fon Beethovena.
b. Largo		
c. Rondo Allegro		
- 7) ņagu ņwartets * * *
Spehŗlets. No brahŗeem ņurŗaneem.
- Tautas deŗas:

a. Jandaliŗŗ	}	No ņurŗanu Andreŗa.
b. Tuŗdaliŗ, tagadiŗ.		
- 8) Rhapsodie Hongroise № 6.
(Spehŗleta no prof. 2. Beŗtina). No Lisŗta.
- 9) Tŗwiŗjai, solo, forim un orŗestŗim No ņurŗanu Andreŗa.
- 10) Liŗgo dŗeeŗmas No 3. Zimŗes.

Godalgas šhintis šwehtfōs īpelnijās šhahdi fori:

- 1) Rīgas Latw. Djeed. Beedr. jaukts foris, wadonis B. Lubbau; godalga: leelafais fudraba biferis.
- 2) Balmeeras Beedribas jaukts foris, wadonis M. Gerlinsch; godalga: Leelafā lira.
- 3) Weetalwas labd. beedr. jaukts foris, wadonis J. Kalninsch; godalga: masafais bifers.
- 4) Petertales=Snappju jaukts foris, wadonis J. Skurbe; godalga: masafā lira.
- 5) Rīgas Seedonu palihds. beedr. wihru foris, wad. Steinischu Julijs; godalga: taktis fīslis.
- 6) Jelgamas Latw. beedr. wihru foris, wadonis G. Wehjinsch; godalga: taktis fīslis.
- 7) Triķates labdar. beedr. wihru foris, wadonis D. Berkaus; godalga: faroga gals.
- 8) Bez=Peebalgas labd. beedr. jaukts foris, wadonis J. Kornets jun.; godalga: faroga lenta.
- 9) Peterburgas Ūhrrīgas Djeed. beedr. wihru foris, wadonis J. Straume; godalga: faroga lentā.
- 10) Irlawas seminara wihru foris, wadonis J. Kade; godalga: faroga lenta.

Goda diplomus dabuja:

- 11) Rujenes jaukts foris, wadonis J. Krause.
- 12) Rubenes wihru foris, wadonis J. Dsolinsch.
- 13) Dshuhkstes jaukts foris, wadonis J. Weidemans un
- 14) Dobeles wihru foris, wadonis C. Ļurmals.

Šwehtfu dirigentus: Wiegneru, Ķurjanu un Sihli pagodināja katru ar leelu kofchu lauru mainagu, beš tam Wiegneram un Ķurjanam pašneedja jaukus fudraba apfaltus taktis fīslus un Sihlem kofchu fudraba pokalu.

Ūri špreedumi par instrumental=wokalkonzertu šhaneja labi; atšhiniba tifa īšfazita muhsu komponistēm Ķurjanu Andrejam un J. Wihtolam, kas toreiš tīk ko šahka ar šaweem musikaleem raščo=jumeem pee mums parahditees, bet modināja leelas zeribas. Dsola un Behtina īsdarijumi neatstahja wajadsigo eespaidu, tadehl ka wini wareja stahtees publikai preekschā nemis koncerta šahlē, bet minetā milšigajā šwehtfu ehkā, kas nebij ne preeksch wiolinas, ne flaweerem. Ūri šhos šwehtfus noslēhdsja deĶa, kurai peeweenojās apšseedaschanās. Ūr šehri preezigām juhtam šwehtfu meefi demās

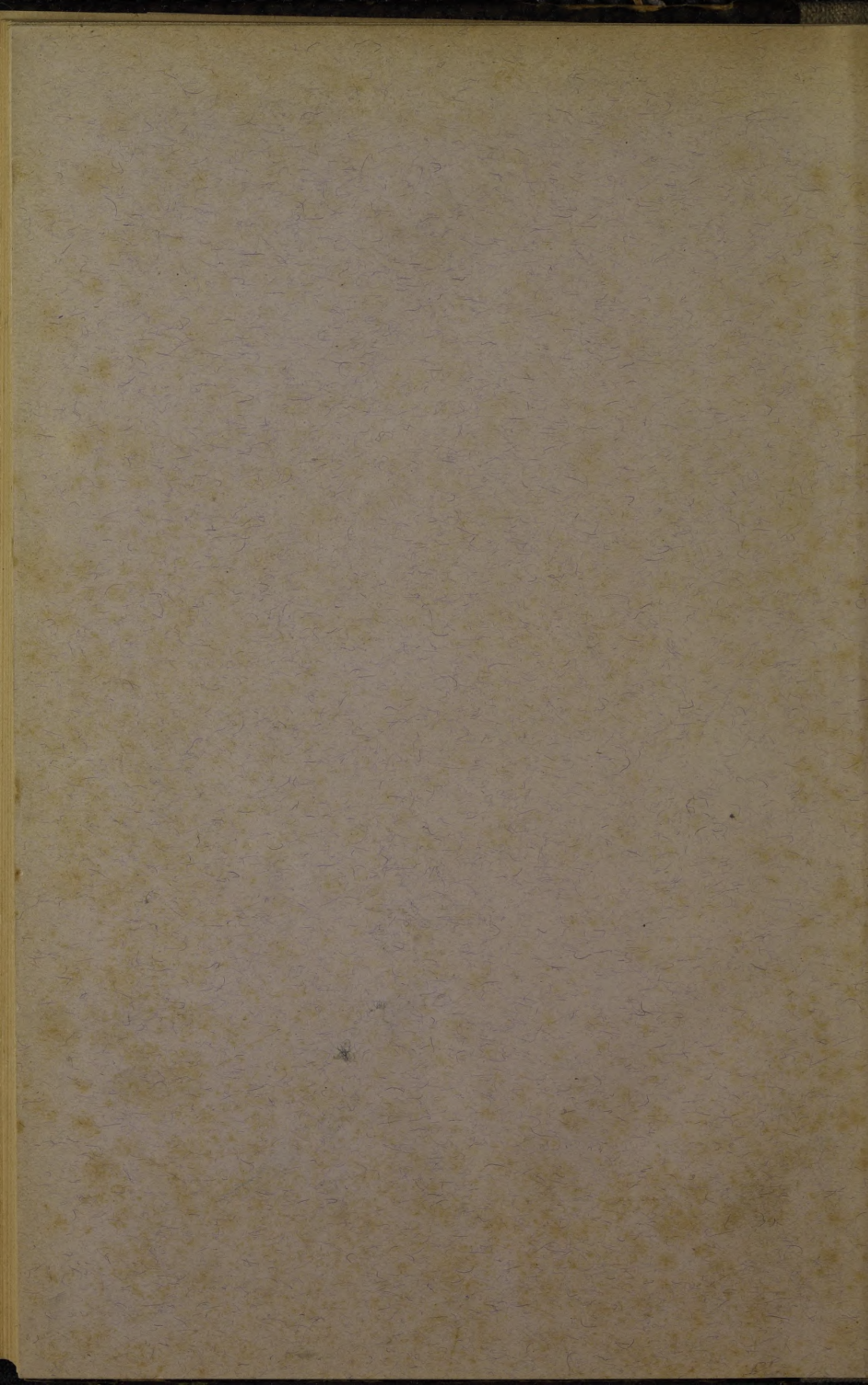
uļ mahjam, ſirdi glabadami ſchinis ſwehtkōs mantotos nefad ne-
iſdſehſchamos eſpaidus. Tee bij ſwehtki, kuri katrā ſinā leezinaja
par latweeſchu weikſmem, daudj pahraki par otrajeem un neſa-
mehrigi leeliſkafi par pirmajeem, gan mahkſſas, gan tautiſſas
krahſas, gan programmas daſchadibas, gan peedalichanās, gan ee-
nehmumu un atlikumu ſinā. Cenahzis pawiſam ſwehtkōs bij
28,290 r. 97 kap., iſdots 17,252 r. 70 kap., tā tad ſkaidrs at-
likums 11,038 r. 27 kap. ſchini atlikuma dalijās Sinibu Kom-
miſija un foru wadoni, kuri ſawu datu nodewa jaundibinajamai,
tagad kupli uſſeedoſchai Muſikas kommiſijai, III. dſeſmu ſwehtku
behrnam. Ari zitadi latweeſchi aprakſtitōs dſeedamōs ſwehtkōs
rahdija leeliſku roſibu, noturedami kuplas ahrfahrtigas Sinibu
Kommiſijas ſehdes un iſdodamas daſchas derigas grahmatas jauka-
jeem ſwehtkeem par peeminu. Un tā ſchee ſwehtki uſſkatami kā
ſpoſchakais gabals Rīgas Latweeſchu Beedribas 25 gadu wehſturē,
kura tos iſrihkoja, gribedama peerahdit paſaulei ſawu pateizibu
Kreewijas ſpehzigajeem waldneekem, kuri ſcho beedribu* un wiſu
latweeſchu tautu ar neiſſatami daudj labdaribam aplaimojuſi. Bet
augſtais Kungs un Keiſars beedribu aplaimoja ari zaur Wiſaugſtako
pateizibu, kuru tas 29. julijā 1888. g. zaur no Wiſjemes guber-
natora Rīgas Latw. Beedribas preekſchneekam Jr. Groſſwaldam
doto paſinojumu lika iſteikt, wiſpadewigako juhtu iſſazijuma labad.

Gala wahrds.

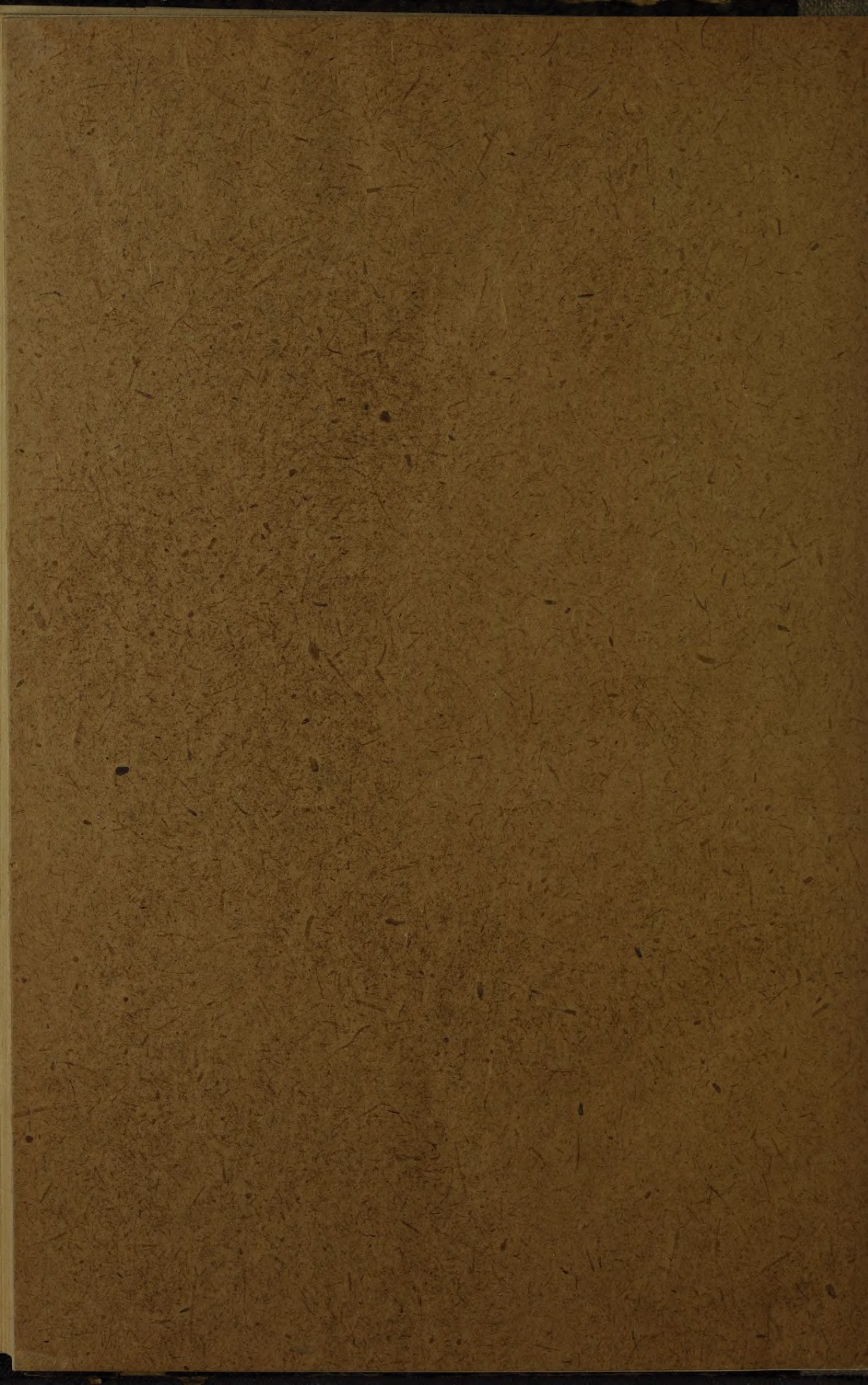
Ja nu wehl metam iſhu ſkату atpaſak uļ Rīgas Latweeſchu
Beedribas darbibu un gaitu winas pirmajōs 25 gadōs, tad waram
iſſi to bibliſki ſalihdſinat ar ſinepu graudinu, ko pirms 25 gadeem
daſchi wihri aiſ tihras tautas un zilwezes mihleſtibas iſſehja, ko
tik pat beſpatīgi wihri gadu gadeem kopuſchi un laiſtijuſchi, tā ka
tas palizis par kuplu fokū, ſem kura ſareem daſchōs brihſchōs, kā
nupat aprakſtitōs dſeedamōs ſwehtkōs, wiſa latweeſchu tauta neh-
muſi paſpahrnei. Zik daudj ſchij eeſtahdei, kura naw par wetti
nopelnijuſi ſawā deſmitajā dſimuma deenā no zitām latweeſchu
beedribam godawahrdu: mahmulina, — zik daudj winai nopelni pee
muſhu ſadihwes laboſchanas, pee muſhu muſikas, dſeedaſchanas un
teatra mahkſſas uſplaukſchanas, pee muſhu rakſtneeziabas un ſinibas

iskopschanas, ihši šakot pee muhsu attihstibas, no tam, zeram, zaur šcho aprakstu, ko esam eedroščinajuščees šaukt par Rīgas Latweešču Beedribas wehšturi, zeen. lašitajs un laipnā lašitaja dabuhs masu jaušmu. Šche wehl tik minešim, ka latweešču beedribu mahmulimu zehluščhi šchahdi tikumi: latweešču pateiziba pret šameem labdareem, latweešču mihlestiba uš šawu tautu un latweešču darbs. Pee šcha mihlestibas un pateizibas darba šawu rofu peelikuščhi neween zeenijami latweešču wihri, bet ari latweešču kundses un kundsenes. No beidsjamo darbeem winešim tikai wianu ahwato krahschao karogu, uš kura usrakšitita preekšč beedribas sihmigā demise: „šahwi štipri, štrahdā droščhi.“ Droščhi štrahdadama, Rīgas Latweešču Beedriba preekšč latweešču tautas štahwejuši štipri kà klints zaur gadu šintena zetorkšni. Un kad ta nu tagad eekahpj jaunā muhscha nodakā, tad tai newar uš šcho preezigo atgadijumu i wehlet labakas laimes, kà to: „šahwi štipri, štrahdā droščhi!“

52

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306029769